የማኅበራዊ ጥናት መድረክ

FORUM FOR SOCIAL STUDIES

የሥርዓተ-ፆታ ፖሊሲ ውይይት
Gender Policy Dialogue

የሥርዓተ-ፆታ ፖሊሲ ውይይት ተከታታይ እትም ቁጥር 4
Gender Policy Dialogue Series No. 4

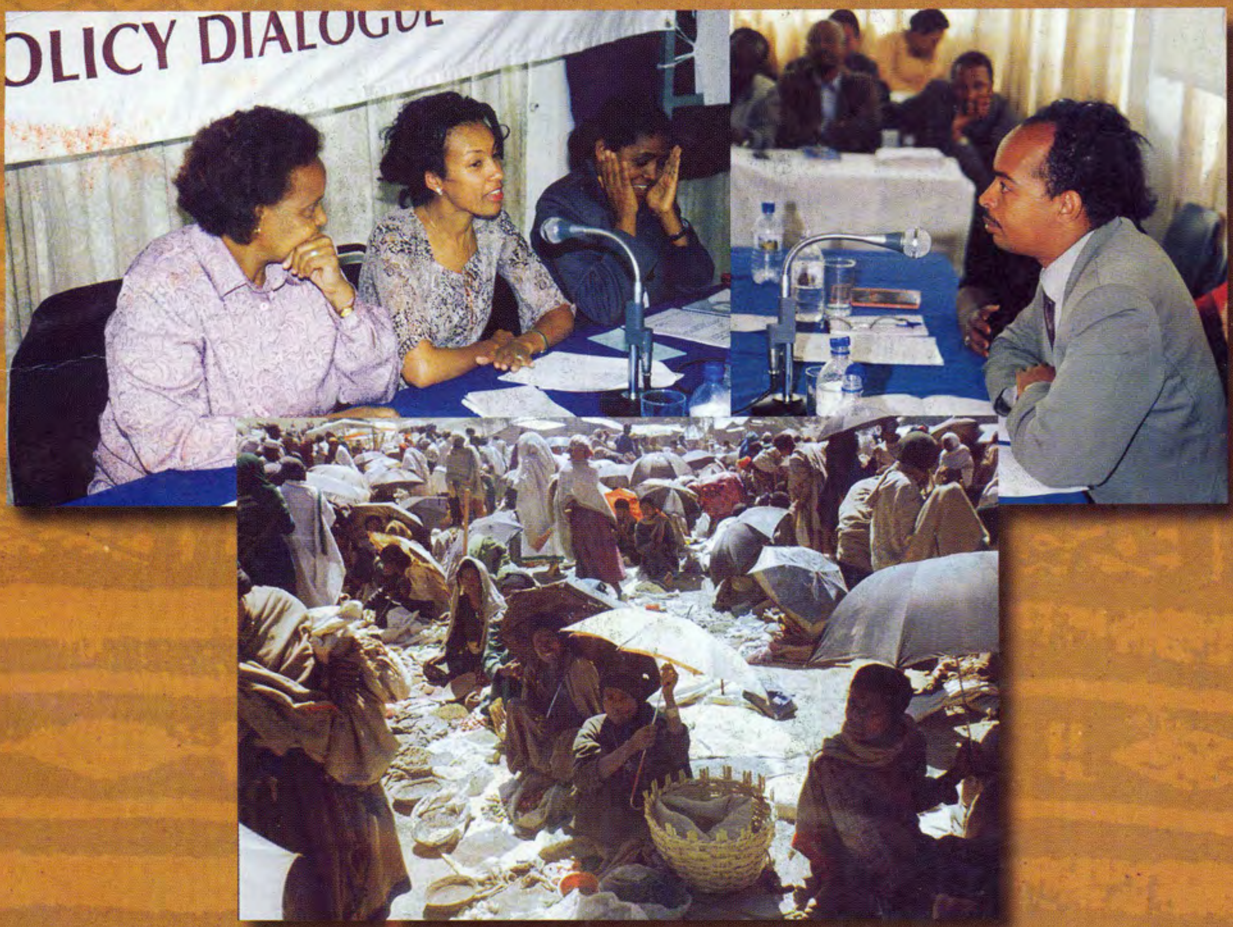

በኦሮሚያ ክልል የተደረገ የሥርዓተ-ፆታ ፖሊሲ ውይይት

አዘጋጅ፦ እሸቱ በቀለ

አዲስ አበባ
መስከረም 1996

ማውጫ

L · lé¦ i
^ `p ldE

RY–p-Óq ^~ ኢትዮMi 1
¿ · ^r A¨Eî

RY–p-Óq ^~ ━C}r 14
†EM£Aå «éZ ^~ _Y] ª/F

RY–p-Óq ^~ MzlW"¦ †µG·Eøsv 26
pcL lî,

RY–p-Óq ^~ †‹mlé 33
léW³ lŠEé

RY–p-Óq ^~ C· 43
‰V³~G '/µé©Yµé^

RY–p-Óq ^~ †^p«ªY 59
E}/léG †^× 'å

'å¨¨r 73

© 2003 Forum for Social Studies and the Authors.

Camera Ready Copy: Prepared by: Mihret Demissew

The opinions expressed in this publication are those of the authors and do not necessarily reflect the views of FSS or its Board of Advisors.

መግቢያ

የማኅበራዊ ጥናት መድረክ በሃገራችን በተለያዩ ወቅታዊ የልማትና ማህበራዊ እንዲሁም ፖሊሲ ነክ ጉዳዮች ላይ ያተኮሩ ጥናቶችን እና ውይይቶችን የሚያካB– ነጻና መንግስታዊ ያልሆነ የምርምርና ፖEEé ውይይቶች መድረክ ነው'

መድረŠå ከሚያከናውናቸው ልዩ ልዩ ጥናቶች& የግንዛቤ መፍ°ሪያ እና ማነgቂያ ውይይቶች በተጨማሪ& ከšéህ ቀደም በተለያዩ መድረኮች (በተለይም መንግስት ባዘጋጀው ረቂቅ/µéšîያዊ የድህነት ቅነሳ ^Gr ሰነድ ተከታትይ የውይይት መድረኮችና በEîሎችም ወቅታዊና ብሄራዊ ርዕ\-ጉዳዮች ላይ የተደረµå ውይይቶች) የተገኘውን አመርቂ ተሞክሮ መሰረት በማድረግ በ1995 ዓ.ም መነሻ ላይ ተጀምረው ከዓመት በላይ የሚዘልe ነገር ግን ተከታታይና በየAåለት ወሩ የሚካሄ«è የፖEé\é ውይይትና ጥናታዊ ኘሮግራሞችን መድረŒ አዘጋጅቶ ተግባራዊ በማድረግ ላይ ይገኛል' ከነšéህ Aåለት የፖEé\é ውይይት መድረኮች አን«è «የስርዓት-ጾታ ፖEé\é ውይይት» መድረክ ነው::

AµWv¿ ŠNrŠpE'å £GMr~ £MCIW"ǀ ÞEé\é•v ˆ¿«éAåN £rŠåTr †i»Á•v †¿«è £Óq ˆŠåG}r¿ EM^Ô¿ £MǀªTµå £RY–p-Óq –FM•v¿ MWL– ˆ~ IšéC šåV¦ ¦Eå v·Zv¿ EM^'µ– L»Y }'å:: ¨Aå¿ ˆ¿±ǀ £RY–p-Óq µå«¨ IpµIé'å L¿µ– \YÓ& If ·¿›Iî ˆ¿«é T'å ˆ~ p·mW"ǀ ˆ¿«éD¿ ŠpÔEµ £pE¦¤ †‹Fr p]rÚ~ p·mW"ǀ ˆ¿i^g\î ']„ }'å:: IšéC L\Tr £šéC #£RY–p-Óq ÞEé\é 'å¨¨r L–TŒ; L\Tq"ǀ –FMN £pE¦¤ µå«¤ Id¼qN ¨Aå¿ Ipš""V £MǀLEŠqt'å¿ †‹Fr I'å¨¨pǀ IM]pÙ& If ·¿›Iî LÙºY~ –¶Ù IM·,r& ˆ¿«éAåN IpE¦¤ ªT±•v £Mǀµ,ǀ £CnTp\n ŒÙEøv¿ £RY–p-Óq ·¿›Iî EM]ª· £MǀT«è £'å¨¨r L–T v~ ÎAåÚv¿ Mš¶¯r~ M\W¾r IL¾TaN ERY–p-Óq ÞEé\é ·n†r}r £Mǀ¦µE·G †ºgF¨~ Tfi \}– Mš¶¯r ˆ¿«éAåN \}«èN £pE¦¤ †‹Fr¿ EM^µ¿šIé¦}r~ p·mW"ǀ E'å½v¿ EMN»r ˆ¿ª L}a D ˆ¿«é¦µE·G £IŠåFv¿¿ †^p"Î‰ EMIYŠr }'å::

¨þî †ºgF¨ –FMN Eé]‹ £MǀvE'å M¿ƒ'åN ŠY˜\-µå«¤ ¶Y d¼pƒN ¨Aå¿ pš""V £^W ·¿,ǀ}r ¦Ft'å L¿·^q"& L¿·^q"ǀ ¦GD}å –Y³sv& £nšåB¿ MzIT\n –Y³sv& IRY–p-Óq µå«¨ šåV¦ £Mǀ\U †‹Fr~ I†ºgF¨N CnTp\Iå \îsv ‹Eåmt'å ^Y £\ª«è v·Zv pFd'å IBµWt'å MzIW"& †é Mǀ¦"& mCF"ǀ~ ÞEp‹"ǀ µå«©v 'å^¼ Eé Wt'å £Mǀµm'å¿ d¼pƒ~ ¿e p]rÚ~ pºgMǀ}r EMT¶µ¼~ ŠÙ EM–T· LqµG& ¨þîN p·mW"ǀ ˆ¿«éD¿ £RY–p-Óq ÞEé\é ˆ¿«é'»~ ˆ¿«é\WIr £¶W ¼Tr~ ˆ¿i^g\î¿ ¨º¨gG::

EšéAå –FM ^Šîr ˆ^Š›X mEÕr 6 'Wsv µéšî 'å^¼ M¼L IšéC ÝZ·WN #RY–p-Óq~ £†é Mǀ ÞEé\é#& #RY–p-Óq~ –C}r# ˆ~ #RY–p-Óq~ MCIW"ǀ †µG·Eøsv& IMǀEå _^r L\Tq"ǀ~ \×Ö Y˜\-µå«©v F¨ £'å¨¨r L–T v I£AåEr 'U ˆ£pš¶° ¼Gi~ ºgMǀ 'å¨¨sv ˆ¿«é‹Bǀ–mt'å †–Y¹G:: ˆ¿«éAåN £'å¨¨stǀ ÃNi 'åºîsv IpE¦¤ £Lµ~ƒ nšåB¿ š¬•v ˆ~ IM¼L £†îÙ.†îN. #ª'G# X«é© ÝZ·WN ŠLpFE×t'å Ip¾MV #£RY–p-Óq ÞEé\é 'å¨¨r; IMǀG Y˜^ IpŠqq¨ ˆ¦š¶¯¿ IN~'»'å ˜rN †M‹„}r I^×r ¨\WÁG::

¨Aå¿ ˆ¿±ǀ N¿N ˆ¿‹ó¿ M¼L £Mǀ¦‹B«t'å ¼~sv~ £'å¨¨r ÝZ·WOv –FM \Ö~ nBW"ǀ ¨šr ¦Ft'å IéD¿N –Y³qv¿ (M¼L) Š†iN ¶Y Ip¦¦š mEåIr v·Zv]Ié¦ £ˆ^‹Aå¿ 'å¨¨sv¿ ŠŒGEøv ¶Y M‹Bǀ– ˆ£ÔEµ ¦\I'å¿ ¦CG]¨uE'å Iéj¨N IšéC £RY–p-Óq ÞEé\é 'å¨¨r ŠMǀ¦š¶±t'å L–T v ·¿ AåEp¿ IŒGG ªT± EM‹Bǀ– I'\}'å L\Tr ¨þî¿¿ EÝZ·WLå †Wpƒ~ IŒGG ªT± £L¯LV¦'å £D}'å¿ £›X'å¿ ÝZ·WN I‰ZMǀ¦ nHîW"ǀ ŒGG I†«M ŠpM I\}ï 'Y 1995 –.N. E†¿– LåEå d¿ ŠŒGEå& ŠEîEøv

ŒGEøv~ InHîW" ªT± £p¶Išå IY‹q p]qÖ•v mEåIr IŒGEå~ IAµY–—dÙ £RY—p-Óq Y˜\-µå«©v F¨ \Ö~ ^ŠîqM 'å¨¨sv £MªT· \éD¿& ŠšéAå L−TŒ IMµ, 'å pOŒZ~ I^i«v¿ ILqµœ AåEpƒ'å ª·O I1996 —.N. Iª/n/n/J/Œ †"] F¨ £N~‹Bª'å ÝZ·WN ¨D~G::

¨þî¿¿ IM−T¶v¿N £pE¦¤ ŒGEøv~ I£ªT±'å IRY—p-Óq šåV¦ £M\U †‹Fr AåEå —FM•uv¿¿ ¨IG¼ pµ¿œI'åG¿ Id»¨N I¶W ELˆWr £N¿vGIr¿ Nt L\Tr ¨¼GG~G £MG £Ð~ ^N}r †E¿::

IBµWv¿ £RY—p-Óq¿ µå«¨ IMLEŠr IM¿ƒ'åN Tµ− £\îsv C¨'r Š'¿®t ¶Y \é}ÍËY IBµY–—dÙ ªT±N ¨Aå¿ I‰ZM¦ ŒGG \îsv Eé'ºår ŠMvEår IF¨~ ^³· †]]Ié LD}å¿ AåFv¿N £N¿T«'å v·Y }'å:: I†ér©É¦ 'å^¼ ^³· I»N p¿\WÙs~ ^Y \® ‹E'å šYÔ-nšå −C}r Ip¾MV \îsv¿ Š'¿®v £IEº~ EŠ× v·Zv £«T¹t'å IY‹q NŒ¿¦sv Ié UN& I"}„}r pºgb D}'å £Mq¤r £rNCYr& £ºî~~ £RW ˜−G ¦EM·,r& £¿nTr mEIîr ELD¿~ EM^p«ªY ¦ELuG& ImCG pdm¨}r †·„p'å EšL~r \éªY\åmt'å £j¤ pÎ˜ •v~ ¼gsv \Em LD¿& ^¿«éAåN IC· †¿ÑY ŠMªTµå Óq" G¤}sv~ IªEøv Ip¾MV I'å]}ï \À}r~ I†LWY (INYÁ) Tµ− \îsv ¦Ft'å −Ya ^³· I»N œipƒ~ 'å^¿ LD}å £Mºd\å ~t'å::

ILD}åN ¨þî¿¿ Ip}ÍÍV}r \éq¨ I¶W ‹E'å −C}r Ip¾MV EšL~r ImCG& IMzIW" £RW ŒÙÙG~ IC·N ÃNY −¶Ù †·„s~ ^Y ILª− £\îsv¿ C¨'r £Š× †−Y¸ £j£'å¿ šYÔ-nšå £RY—p-Óq v·Y '¿®vN \îsvN I¶W LqµG~ MaaEå ']„ ŠLD}åN IF¨ EéqEÙ £M¨µm'å 'iq" µå«¨ }'å::

ይþî የዛሬው «የስርዓተ-ጾታ ፖEé\é ውይይት» መድረክ በክልል ደረጃ የተለያዩ አካላትን በማሣተፍ የተካBª ŠLD}åN Eîላ& ከወትሮው በተለየ መንገድ አንድ ሙሉ ቀን የሚፈጅ ዘርፈ-ብšå ውይይቶች የሚደረግበት ነው' በዛሬው ዕለት ስድስት የተለያዩ Šስርዓተ-Óታ ጋር የተያያዘና ለውይይት መነሻ የሚሆ}å ጥናታዊ ÒAåፎች የሚቀርIå \éሆን፣ በጧp ክፍለ-µéšî #ስርዓተ-ጾታና አኮኖሚ;& #ስርዓተ-ጾታና ድህነት;& እና #ስርዓተ-ፀታና አካባIé; በሚEå፣ ርዕሰ-µåዳዩች እን«éAåም #ስርዓተ-ጾታና አኮኖሚ; የሚለውን ርዕሰ-ውይይት ለማºናከር #£†ér©É¦"r ስራ ፈጣሪዎች ርምጃ በራስ መpማመንና በተረጋጋ መንፈስ; በሚል መºVያ £pዘጋጀ አÃር የßl«éዮ ፊልም ይቀርባል'

በከሰዓት በ|ላው ክፍለ-µéšîም #ስርዓተ-Óታና ህግ;& #ስርዓተ-ጾታና አስተዳደር; እን«éAåም #ስርዓተ-ጾታና ማህበራዊ አገልግሎቶች; በሚEå ርዕሶች በAåEpም ክፍለ-µéšîዎች ከማዕከልና ከክልEå በተውጣºå፣ ባለሙያዎች ይበልጥም በኦሮሚያ ክልል ላይ ያተኮሩ የውይይት መነሻ ÒAåፎች ቀርበው ዝርዝር ውይይቶች ይደረግባቸዋል'

በነšéሀ የውይይት መነሻ ÎAåፎች ላይ በመመርኮዝ ከተለያዩ ክGሎችና ከማዕከል የመºå የšéሀ ዐውደ-ጥናት ተሣታፊዎች የየክልላቸውንና የየድር³ታቸውን p·mW" የስራ ተሞክZዎች በማንሣት ውይይቶtን ¨IG¼ እንደሚያºናክሩ ^¿ºngE¿' ከšéCም በተጨማሪ የšéሀን የውይይት መድረክ አºgላይ ዓላማ በማገዝና በቀጣይም ተግባራዊ ተሣትፎዎችን በማድረግ የስርዓተ-ጾታ ፖEé\é ውይይቶt የታለመላቸውን ግቦች ^¿«éLp የšéሀ መድረክ ተከታታይ ተሣታፊዎችና µåዳዩ የሚመለከታቸው አካላት ILåEå ££IŠåFt'å¿ ያላሰለሰ ጥረትና አስተዋÎኦ IM−T· የሃገራችን \îቶች ያEåባቸውን ችግሮች EšEhq'å ለመፍታት እ•¿ታዊና የማይናቅ ሚና እንዳላቸው እንተማመናለን'

^`p IdE
£ÝZ·WLå £ŒGEøv †^pmmV

RY—p-Óq ˆ~ †ኮኖሚ

¿·^r A¨Eî
¿·−~ †é¿«è^rV Mí}í^pY

1. L·lé¦

†ér©É¦ lLGMr F¨ ‹Eå †µZv lL¾Ta'å T−Ù £Nrµ„ AµY ~r:: AµVp £}Ù^ 'ŠÙ µlé¦t'å œipƒ ˆ~ †é Mí¦t'å¿ l"}ƒ}r l·nY~ F¨ ŠLPTpr −A AµZv L‹ŠG "}ƒ pºgb ~r:: lšêCN NŠ¿¦r −C}r l†ér©É¦ 'å^¼ £p^××~ mEnšå ÔY³ }'å EMEr ¨uFG::

lAµWv¿ ‹E'å ºiFF Jœn n›r 'å^¼ ·Mb ¦CEå \îsv ~t'å:: ¨Aå¿ ˆ¿±í \îsv lJnTp\lå 'å^¼ l†é Mí'å GMr ˆ¿i^g\î 'å^¼ Š'¿®v ˆŠåG p]qÖ~ pºgMí †¨ªEåN:: lAåEåN L^Œ \îsv ¦Eålr ªT± Š'¿®v œi mE~ £}åZ Aå}ïqt'åN £Š× D ¨µƒG:: lLD}åN ŠJœmó L‹ŠG ·M`í¿ lM·EG †¿−¿ −A AµY EMGMr~ v·[¿ ELd}^ LOŠY l†¿− ˆ³ nu EM¾n¾n ˆ¿ªLOŠY }'å::

lpE¦£ LGŠå \îsv £Míµ,ílr¿ †^ŠÖ Aå}ïq ELd£Y L¯LY ˆ¿«éuG mEÕr —Lqr L¿·Rr m'»t'å £\îŒpY ÞEé\é•v~ ^rWp±í•v £RY—p-Óq¿ µå«¨ M‹pr ˆ¿«éuG ¼Tsv pªYµ"G::

lšêC L^Œ ˆ£'ºå mEå ÞEé\é•v 'å^¼ £RY—p - Óq¿ µå«¨ ŠM‹pr †‹ó¦ £q£'å ³NY EN]Eî ¦CG lMíŠpEår \îŒpZv l'ºå ÞEé\é•v:-

- £mCG ÞEé\é
- £R} Jœn ÞEé\é
- £'åA Anr †^p«ªY ÞEé\é
- £†‹mlé ÞEé\é F¨ ˆ¿«é‹pr pªY¹G::
  £¿·−~ £†é¿«è^rV šYÙ lAµVp £†é Mí ˆ¿i^g\î 'å^¼ ·¿mY

dªN Mí~ ŠMíÁ'pr šYÚv †¿«è ˆ¿ªLD}å LºØ £AµVp £¿·− †é¿«è^rV~ †é¿ß^rL¿r ˆ¿i^g\î 'åºîr lMí¦^µ„ LGŠå ˆ¿«éWL− £Mí¦^vG £^rWp±íŒ ˜i− lM'å»r lL¿d]d^ F¨ ¨µƒG::

lšêC Tµ− L¿·Rr EšYÕ l\º'å G¤ rŠåTr lšYÕ pPMYp'å EMíµ,í mEAnsv †^ÔFµé −¶Úv¿~ MlTqu•v¿ lL^ºr l†é Mí GMp 'å^¼ £−Yat'å¿ †^p"Î‰ ˆ¿«é¦ªYµå pµlé'å¿ −¶Ù lL^ºr F¨ ¨µƒG:: lpE¨N \îr mEAnsv £Mí¦¶¼Mít'å v·Zv EéÔp £MívEåmt'å¿ Aå}ïq•v lMLutr Tµ− ³NY ¼Tsv lM−T· F¨ \éD¿ †lTqv £D}å 'åºîsvN ˆ£q¤ }'å:: D N EšEhq'å lšYÕ £pPMU \îsv¿ v·Y lLÙqr ˆ¿ª '¿− †u•ut'å AåEå E†é Mí'å GMr £−Yat'å¿ †^p"Î‰ lM−T· pºgMí•vN LD¿ ˆ¿«évEå G¤ rŠåTr M·,r~ £pE¦¤ −¶ÚvN EéªTµåFt'å ¨µmG::

2. RY—p - Óq~ £†é Mí ÞEé\é&

Š†ér©É¦ Jœn ·M`ı¿ e¼Y £¦šår \îsv lé D}åN l}lU~ †Aå¿N LåEå l LåEå mGp'µ«è ¸±ê GM«"ı −Yµésv |FdY lD}å mCF"ı~ MClW"ı †LE‹Šsv \îsv lAµVpı £GMr~ £†é Mê ˆ¿i^g\î•v 'å^¼ lMêµm Aå}ïq]¨]pÕ £GMpıN pºgMê]¨D}å lY‹q šL~r pj¼[G::

L¿·Rr E\îsv l\º'å rŠåTr £pE¦¤ ÞEé\é•v¿~ Ý·WOv¿ £dTÐ \éD¿ Jµ L¿·RpıN E\îsv Lnr LT¶µ¼ ˜'åi~ \¼pıG:: \îsv Jµ L¿·Rpı mT¶µ»t'å Lnsv~ ¼lg•v lLºdN Tµ− Š'¿®v ¶Y ˆŠåG Lnr ˆ¿«Ft'å £Mê¦ LEŒpı †¿dÏv¿N †‹pıG::

\îsv lpE¦¤ NŒ¿¦sv £ˆ}šêC Lnsv LåEå l LåEå pºgMê•v m¨D}åN †lTqv £D}å ³NZv ¨q¦Eå::

·nY~-LY £D} £†é¿«è^rV ^rWp±ê lLd£^N L¿·Rr £GMr †i»Á'å l·nY~~ l†é¿«è^rV F¨ ˆ¿«é¦pŠåY †−Y¹G:: l·nY~'å šYÙ lpE¨N £'»'å¿ ^rWp±ê †^LGŒs \îsv ^FEålr Aå}ïq ^rWp±ê'åN RY—p-Óq¿ lN¿ LGŒ ˆ¿«‹pp'å mEÔ'å £MClW"ı ¼~r L−TŒ 'å¨¨r ˆ¿ªpªTµlr dYl'å Š}lUr ÎHåÚv LT«r pvFóG:: ¨C ÎHåÙ £Mê¦pŠåT'å L¿·Rr l¿·−~ £†é¿«è^rV'å šYÙ £†é Mê GMr¿ ŠM×º¿ ˆ‹ó¦ lRY†p Óq šåV¦ lpE¨N £Mêq¤ ŒÙpsv¿ lM¼ln £\îsv¿ p]rÚ EMlTqgr~ EM]ª· £'\«t'å¿ ˆYN±•v~ ˆ¦Š~'~t'å ¦E'å¿N p¾mÃ ˆ¿i^g\î•v }'å:: L¿·Rr £·Eå¿ šYÙ £Mê¦lTqq £µl¦-LY †é Mê †i»Á¿ lL¦œ £pE¦¤ £Maa¦ ˆYN±•v¿ '^«óG:: †Lt £D}å †Šmlé Aå}ïq•v¿N lLÙºY Tµ− £lŠåEå¿ ¼Tr lM−T· £·Eå šYÙ E†é Mê'å ˜−µr £−Ya'å¿ †^p"Î‰ ˆ¿«é¦ªY· lMlTqqr F¨ ¨µƒG::

AµVpı £NrŠpE'å £µl¦ †é Mê RY—r E†é¿pYÝY}Y `êÝ L^××r Ntı Aå}ïq•v¿ lLÙºY F¨ lLD}å l·Eå šYÙ ¦E'å ˆ¿i^g\î †lTqv }'å::

£·Eå ŒÙE †é Mê šYÙ p]rÚ F¿− †µY ˜−µr ']„ }'å:: ŠšêC †¿ÑY lšYÕ £\îsv p]rÚ ª·O ŠÙpƒ £D} ·Nr £Mê\º'å }'å:: ¨Aå¿ ˆ¿±ê lp¾mÃ £Mêq£'å Aå}ïq l»N œipƒ }'å:: \îsv Š−A'å ŒÙG 'å^¼ £−A −A lLD¿& ¦GpMU~ ŠRW †ºåN £RW y¨G †nFÁ'å¿ e¼Y £¦šå ~t'å:: lLD}åN }åZ¿ EL·×r~ −C}r¿ EL iTÙ †n›ƒ•tı \îsv l†é-Lªlƒ ***(Informal Sector)*** £¿·− RW•v F¨ pPMYp'å ¨µƒEå:: ¨C £¼gi¿ £¿·− šYÙ Š†}^pƒ& L‹ŠEƒ~ ŠÙpƒ £¿·− pkMr le¼Y P× ¦E'å¿ −Ya lL¦œ ŠEîEøtı pkMr llEº Aå}ïq £RW ˜−G¿ £Ôº T ˆ¿ªD} LT±•v ¦]¦Eå::

lºiF¨ ^qr^pŒ^ mE^G»¿ l1996 lšYÕ £pº~'å ¼~r ˆ¿«LFŠp'å 65% ¦CEå p"¿¦¿ \îstı lLD¿ l¼gi¿~ †}^pƒ £¿·− L^ v pPMYp'å ˆ¿ªMêµ,ê ¦]¦G:: lpE¨ ¼gi¿ pnEø £MêµEÐ'å¿ £¿·− L^Œ †'gdY ^¿LEŠr 'ª šYÕ EL·mr 'å−−U dFG lLD}å l†}^pƒ £µ¿šn Lº¿~ lLº}ƒ ˜'ådr Eéµmlr ^EMêvG lšêC L^Œ £Mêq¤ pkMr e¼Y ŠÙpƒ D ¨q¦G:: (P¿ºT¡-2) D N ·¿ †rWÖ

£D} £¿·− ˆ¿i^g\î 'å^¼ EL·mr lpE¦£ LGŠå œ·³r †^ÔFµé lLD}å £µl¦ 'å−−U Šl− ¦E }'å::

3. \îsv l†é Mê ˆ¿i^g\î 'å^¼ mFt'å p]rÚ ¦¶º Lå"t'å v·Zv&

l†é Mê GMr p]rÚ 'å^¼ £qdª'å¿~ £MêÔEµ'å¿ ¦CG Ù¼}r L¹œ ˆ¿«¨uG M}j £MêD}å v·Zv l£ªT±'å ¨ WEå:: lšêC 'ir p]qÖ £D}å '¿®v £Mêµ¼Mêt'å v·Zv \îsv¿N ¨LEŠpêt"G:: D N ·¿ £MêŠpEår \îsv¿ £MêÁ}å†t'å ~t'å:-

- œipƒ £rNCYr ªT±~ EG¤ G¤ RGº~•v ˜−Eøv¿ llƒ ¦EM·,r&
- £lîp\n †^p««V lLD¿ µéšî¦t'å¿ llîr 'å^¼ ^EMê¦ºÕ l¿·− RW EL]pÙ~ †^ÔFµé'å¿ †LWY EL^ºr lƒ µéšî ¦EM·,r ˆ~r Mê^r~ mEAnr lLD¿ Tµ− yFÖ}r¿ ŠL'»r (£lîp\n yFÖ}r lY‹q £¿·− µéšî¦t'å¿ ŠLaMp) †‹ó¦ ¦E v·Y&
- \îsv £¿nTr~ £Anr (LXr& lîr& 'šp.....) mElîr mELD~t'å £†é Mê †iMt'å £p«ŠL LD}å~ E"^r~ Eé¦dYlår £MêvEår ¿nTr mEL U £m¿Œ n−Y †µG·Eør pºgMê ¦ELD~t'å&
- lƒ £D} £¿·− GMr †µG·Eør **(Business Development Services)** ¦EM·,r&
- £L¿i]d^ 'å\å¿}r L Y&
- 'å^¿ £D} £¿·− BQn **(Limited business idea)** L Y&
- £¿·− ˆ¿i^g\î¦t'å¿ EM^p"'i £µl¦ LT¯ £M·,r ˜−Ft'å~ GN«t'å 'å\å¿ LD¿ &
- \EpaaEå pêŒ Eø±ê•v ¦Ft'å ˜'ådr~ LT± 'å\å¿ LD¿ ^EpêŒ Eø±ê•t Eé¦'åe £MêvEå ¼ƒsv lé UN pºgMê LD¿ ¦ELuG&
- l£šYÕ £MêLPYpêt'å MClWr ª‹M LD¿&
- ˆY^ lY]t'åN D} lMClZut'å ªT± £·¿,ê}r LTmt'å £FF LD¿ −NÑt'å £plqp} LD¿&
- l†é Mê ˆ¿i^g\î 'å^¼ £\îsv¿ p]rÚ "¶ lL^ºr Tµ− ¦E'å †ºgF¨ †LE‹Šr ª‹M LD¿::

lºiF¨ ^qr^pêŠ^ mERG»¿ l†}^pƒ ªT± £Mêµ,ê †NWv †é¿«è^rV•v¿ †^LGŒs l1996 m‹Bêª'å ¼~r ¦¶ºLå"t'å¿ v·Zv \ép}r¿ EL}a £MêD¿ lƒ ‹ÛêqG ¦EL Y~ £µl¦ v·Y ¸Gp'å q¨p"G (P¿ºT¡-3) :: mEÔ'å —Lr l¿·−~ †é¿«è^rV Mê}ê^pêY £\îsv µå«¨ LNV¦ †^pmmV}r *"Factors Affecting Women Entrepreneurs in Micro & Small Enterprises Sector in Ethiopia"* lMêG Y˜^ lAµY †dÙ ªT± pº¿s £}lT'å ¼~r l†é Mê GMr ˆ¿i^g\î 'å^¼ E\îr mEAnst p]rÚ M}j £D}å "~ "~ v·Zv¿ E¨s †'å¼pêG::
l¼~pê F¨ ¸Gp'å £q¤r v·Zv:-

- £µ¿šn v·Y&
- œipƒ £rNCYr ªT±&

- £µl¦~ EîEøv LT±•v¿ ¦EM·,r&
- £paaEå pŒ Eø±ì•v¿ ¦EM·,r&
- £†iN M}^ v·Y (l·G £¿·– pkN ªT¯~ lšYÙ MClWr ªT±)&

\îsv l†é Mì ˆ¿i^g\î 'å^¼ mFt'å p]rÚ £µ¿šn t·Y/£n–Y †µG·Eør M·,r ¦ELuFt'å ¸Gs ¨q¦G:: £×¨~¿^ µl¦'å †^ÔFµé'å¿ µ¿šn/ n–Y lMiTn~ lL^ºr lŠåG dG»× †ELD}å ŠMìº£d'å £n–Y "^r~~ n–Y¿ EM·,r ŠMìÔ¯'å T³N Bªr †¿ÑY Šµ¿šn –Y³sv n–Y £M·,r Aå}ïq †^t¶V LD¿ lpE¨ E¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– pkOv v·U †^ŠÖ LD}å £\îsv¿ p]rÚ l†n›ƒ'å µsqG:: EšêC šYÙ m¿ v £pE£ –¶Ù¿ lL^ºr~ rŠåTr lM–T· Tµ– £Mì¦lTqq ÝZ·WN £Ft'åN:: lšêCN £p}] m¿ t £Mìº¨kt'å¿ £n–Y LLšƒ•v pºgMì ELD¿ £MìÔGµår MMìFr ^EM¨vEå £n–U pºgMì †¨ªEåN::

lY‹q•t l¼gi¿ £¿·– L^ v £pPMU \îsvN l¿nTr mElîr}r v·Y £p}] £n–Y "^r~ MiTn £M¨vEå lLD~t'å lšêC L^Œ v·U¿ E\îsv †^ŠÖ ¦ªYµ"G::

lpE¨ ¼gi¿ £¿·– L^ħv¿ ELªµÙ ˆ£p¿d]d\å £Mìµ,ì †}^pƒ £n–Y pkMr¿ ^¿LEŠr †n›ƒ•t £Mìµ,ìr~ £MìPUr †«é^ †lm 'å^¼~ l†«é^ †lm †‹mlé }'å:: (P¿ºT¡-4) ¨CN EpºgMì•v †µG·Eøsv¿ lM«T^ Tµ– ¦E'å¿ v·Y ¦LFŒqG:: l†Aå}å 'ir †µG·Eør ˆ£Pºå £Mìµ,ì B¦ †¿«è †}^pƒ £n–Y pkMr E500,000 ¦CG pºgMì•v †µG·Eør ¨\»Eå:: £ˆ}šêC pkMr —FM E–B'å JnTp\n lpE¨N E\îsv £n–Y †µG·Eør EL^ºr }'å pkMp –C}r¿ ŠLd}^ †‹ó¦ RY—p - Óq p Y lLD~t'å £·G ¼Tr¿N ¦lTqqEå:: £nHîW" m¿Œ LT± ˆ¿ªMì¦]£'å £ˆ}šêC pkMr †ºgF¨ ‹ÛqG ˆ^Š \}ï 2001 –T^ nY 275 MìEé©¿ ˆ¿ªªT\& nY162 MìEé©¿ ¦CG £eºm BQn ˆ¿«¿d]d\å ¦]¦G::

£†}^pƒ £n–Y pkMr "}ƒ pºgMì•v \îsv LD~t'å¿ lY‹q LT±•v ¨ºeMEå:: l†éħ𝕡Mì ˆ¿i^g\î 'å^¼ £\îsv¿ p]rÚ EMµåFr~ £p¾lº~ LPTq" £D} E'å¼ ML»r ˆ¿«éuG "}ƒ £†µG·Eøp pºgMì•v £D}år¿ £\îsv¿ v·Zv ELiTÙ £pE£ ^rWp±ì L¿ªÙ& £pE¦¤ £n–Y †MWÄv¿ **(Financial Products)** lMš¶¯r L^Wr¿N ¨º¨gG:: £L¿·Rr m¿ v mEå"t'å lY‹q iY¿ÁÚut'å £šêC¿ šYÙ ¼¦h lMìµm £Mì¦^p~·«è léD¿ £Mìq£'å¿ £×¨~¿^ v·Y EédYÕ ˆ¿ªMìvEå ¨qL~G:: l†Aå}å 'ir ˆ£p¿d]d\å £Mìµ,ìr †}^pƒ £n–Y pkMrN léD¿ e¼Wt'å Špºgmì'å ¶Y £pL»º} mELD}å pµlé'å¿ †µG·Eør lMìÔEµ'å Aå}ïq ˆ£\ºå †¨ªEN::

l†ºgF¨ l†éħ𝕡Mì'å ˆ¿i^g\î 'å^¼ £\îsv¿ p]rÚ EM]ª·~ EMlTqqr M}j £D}åmt'å šYÔ-nšå v·Zut'å¿ †iN lÔdª'å AåEå pµlé'å¿ rŠåTr lL^ºr ELd}^~ l£ªT±'åN EM¼×r £pd~¯ ¼Tr¿~ G¤ rŠåTr L^ºr¿ ¨º¨gG::

4. £šYÕ¿ ˜–µr EM×º¿ l L¿·R r lŠåG £p ’P«è ˜YN±•v&

£¼g i¿~ †}^p ƒ £¿·– L^ħv l†}^p ƒ £µ¿šn L º¿~ £Lå¦ ŒCEør £Mé¯LU l L D~t ’å ElY‹q \•v £RW ˜–G¿ LÙºY l L uFt ’å& NYr¿~ NYqM}r¿ lM^××r Tµ– ˆ¿«éAåN £†é Mé ˜–µr¿ lM×º¿ Tµ– ¦Ft ’å †^p ” Î‰ ŠÙp ƒ } ’å::

l†}^p ƒ ªT± F¨ EMéµ,é £¿·– L^ v £·G m¿ħv (L º}å ˆ ³· l»N †}^p ƒ léD¿N) n–Y Lº r L¯LWt ’å lEîF LGŠå £Méq¨ †lTqv ³NY } ’å::

£†éħ҇Mé GMp¿ ŠM×º¿ †¿ÑY L¿·R r lY‹q ˜YN±•v¿ ’^«éG& l L ’åP–N F¨ ¨µƒG& ”~ ”~•t¿ EL¼d^:-

A) £Jµ £ÞEé\é~ £–¶Ù †µG·Eøsv L aaG:-
- £¼g i¿~ †}^p ƒ £¿·– RW•v GMr ^rWp±é L ’å»r&
- £†}^p ƒ n–Y~ £µ¿šn pkMr MkkMé¦ †”³ L ’å»r&
- £†é¿«è^rV GMr ^rWp±é Tfi Lš¶¯r&
- £Nœµm~ Ôg– †P»¼ RY—r dG»× L D¿::

E) šYÕ¿ Eéª·Õ £MévEå pkMr L L^Tr-
- £¼g i¿~ †}^p ƒ £¿·– RW•v GMr –Y³sv (lØ¬WG~ lŒGEøv) &
- £ŠpM GMr –¶Ù PÀ L/lîsv&
- £\îsv µå«¨ L NV¦•v /léZ•v&
- £†ér©É¦ \îsv £GMr Ô¿–&
- †é¿pYÝW¨œ †ér©É¦&
- £†}^p ƒ n–Y~ £µ¿šn eºm pkMr::

H) £M^×Ö¦~ £µ¿šn –¶Úv¿ (Promotional & Financial Support) Lº r-
- £†}^p ƒ £µ¿šn pkMr¿ lMº~ŠY~ l L ªµÙ Tµ– (£p L PTpr¿ lMº~ŠYN D} †««é_v ˆ¿«é L PTp l L Y«r) L¿·R r lGMr m¿Œ lŠåG 771 MéEé£¿ nY l·¿or ’Y 1995 —.N L–méG:: ¨C¿}å RW £MéŠqpG †«é^ L NV¦N lm¿Šå ’å^¼ pkeMéG::
- Š† ’åZÜ JnTr lpµ, –¶Ù £¼g i¿~ †}^p ƒ £¿·– pkMr¿ †iN EL µ¿mr lpµ, ’å 60 MéEé©¿ nY µå«¤¿ £MéŠqpG £ÝZ²Œr LŠqp¦~ M^ÔÐMé¦ léZ pŠÔs mEÔ ’å ·¿or ’Y 1995 —.N ÝZ·WLå¿ l¨× lM^p ” ’ i RW ’å¿ ¯N[G:: ¨C¿¿ ÝZ²Œr lmElîr}r £Mé¦¿d] i\ ’å ¿·–~ †é¿«è^rV Mé}é^pY \éD¿ RW ’å¿ l iYlr ˆ¿«éŠqpG £p ”dT ’å †lé¨ Mép ’å^¼ £}¶¬ \îsv MClY p ’‹¨~ l¿·–~ †é¿«è^rV Mé}é^pY £\îsv µå«¨ L NV¦ l†mG}r ¨]p×Eå& ¨CN lÝZ·WLå £\îsv¿ pºgMé}r EL Šqp G ŠÙp ƒ ˜µ›¿ ¦ªY¶G::
- l¼g i¿~ †}^p ƒ £¿·– L^Œ £pPMU £Méºd Låmt ’å¿ £MNTu LQV¦•v lMaaG Tµ– (lØ¬WG £¼g i¿~ †}^p ƒ

£¿·- RW•v GMr -Y³r~ lLPTq" £nTq nTr~ †é¿±}V¿· -Y³r šYÕ¿) ELªµÙ ¼Tsv ˆ£pªTµå }'å::

- l†ér©É¦ \îsv £GMr Ô¿- 'å^¼ EL¯LV¦'å £LåŠW ÝZ²Œr "£\îsv GMr ˆ¿i^g\î ÝZ²Œr" L¿·Rr 8 MEé£¿ ®FY L-o £Ô¿- ÎJÔr lîr lMkkN RW'å l£ŒGEøv p¯N[G:: £GMr Ô¿«è¿ llF¨}r ŠMLW'å oY- RY £p"dT'å¿ £pŒ}Œ Mp £¿·-~ †é¿«è^rV M}^pY £\îsv µå«¨ LNV¦ l\n]lé}r lLNWr F¨ ¨µƒG::
- lšYÕ EpPMU £MNTu lîr~ oq £M¦µ,mt'å¿ Aå}ïq•v MLutr
  †«é^ †lm £Mµ,'å¿ £†é¿«è^rV L¿ªY lM}å×ŒtV¿· †îŒ^ÞYr (l¾Yg ¾Yi~ lj«) RW F¨ EpPMU mEAnsv Lº}ƒ lD} ŒÙ¦ lŠéW¨~ lEéœ lL^ºr l†Aå}å 'ir šº„ mE †é¿«è^rV•v (†N^p l¾Yg¾Yi~ †Wp lj« †Gm]r) RWt'å¿ EL¯LY ˆ£pš¶° }'å:: Š^}šêC ˆ¿«è^rV•v L‹ŠG †¿ªƒ'å¿ l¾Yg¾Yi L^Œ £MPW'å¿ £MLUr \îr ~t'å::
- E†é¿«è^rV v N^Tq L¯LY œ·³r M-T· -
  lšYÕ £p\MU †NWwv~ †µG·Eør \À•v £MNTu& £L`Á~ †µG·Eør L^Á oq•v¿ lpL»º} "¶ ˆ¿«é¦µ, M-T· ˆ¿«éuG l£ŒGEå lé¦¿^ †¿- £†é¿«è^rV ¿ LkkN ˆ¿«évG £i-L-œ·³r ¼~r l†Aå}å 'ir l†é¿«è^rV ÝZ²Œsv †µG·Eør ˆ£pº~ ¨µƒG::
- †}^pƒ £n-Y pkMr pL^Yp'å †µG·Eør L^ºr ˆ¿«évEå †Lt Aå}ïq•v LÔºY -
  L¿·^r †}^pƒ £n-Y pkMr LL^Tr £MvEålr¿ †"³ lM'å»r~ lnHîW" m¿ŒN pµlé'å¿ Ôg-~ -¶Ù lL^ºr F¨ ¨µƒG:: lšêC Tµ- l†Aå}å 'ir 21 †}^pƒ £n-Y pkMr pªW³p'å †µG·Eør lL^ºr F¨ ¨µƒEå:: Špºg M•v e¼Y Ln›r~ ŠpdMp e¼Y M}^ £p}] ˆ£p\º ¦E'å £n-Y †µG·Eør ‹E'å £pºgM•v ÙF¸r ¶Y £M¨»»N }'å::
- £pE¦¤ £Mrµé¦ ^Gsv¿ Ld£^ -
  £'åÀ NYr¿ ŠMlTqqr †‹ó¦ L¿·Rr E'À NYr £Mºi Lå ·n—sv¿ ŠdT¼~ qŒ^ }Ñ †-Y¹G:: lšêCN L^Œ SRr —¨}r ^Y—sv¿ - £à'åtY RY—r& £pLFb dT¼ RY—r~ £MNTu L¶š¿ RY—r lLšY¶r l'À NYr £pPMU 37 -Y³sv £^Y—st pºgM LD¿ ¯NT"G:: Š^}šêC -Y³sv 'å^¼ AåEp l\îsv £MLU l¾Yg¾Yi~ lj« 'åºîsv £'À µl¦ F¨ £pPMU ~t'å::

L) EšYÕ Mª· p]rÚ ˆ¦ªTµå £Mµ, pkMr¿ †iN Mº~ŠY -

- £šYÙ MClWr~ £¿·- NŒY lîsv EšYÕ Mª· £Mºlimt'å¿ p]rÚ MlYŠr ˆ¿«évEå lpE¦£ LGŠå ˆ}šêC¿ pkMr ELªµÙ~ EMº~ŠY ¼Tsv ˆ£pªTµå ¨µƒG:: l¶W L^Wr £MuGmt'å¿ £i¿³r L-T v¿ (l¾Yg¾Yi& lj«~ lj« 'åºîsv& l˜ª¼ln šYÙ) lLÙºY pkMp £-Yat'å¿~ £Mµmt"¿ †^p"Î‰ ˆ¿«é¦ªYµå ¼Tsv lLªT· F¨ ~t'å:: lY‹q \îsv pPMYp'å £Mµ,lr¿ £˜ª¼ln šYÙ EMº~ŠY

£p L PTp ’å¿ £i ¿ ³ r L −TŒ lM^pmlY ˆ£LW ¦E’å l¿·−~ †é¿«è^rV M}^pY £\îsv µå«¨ L NV¦ }’å::

P) £šYÕ¿ ˜−µr EM×º¿ £AµY ’å^¼N D} £’åÀ AµY Anr¿ *(resource)* M}g}i -

- L¿·Rr E†é Mé’å ˜−µr L×º¿ l\º’å G¤ rŠåTr pµlé’å¿ l¯r lLLªn lL¿d]d^ F¨ \éD¿ l’åÀ AµY lŠåG lmELå¦N D} lµ¿šn £Mµ,’å¿ Anr lM\m\n šFf}r ¦E’å £†éꞕꝘMé GMr EMN»r ¼Tr ˆ¦ªTµ ¨µƒG::

L¿·^r £AµVp¿ £†éꞕꝘMé ˜−µr EM×º¿ lpE¦¤ µéšî¦r J¸v¿~ ÞEé\é•v¿ lM’å»r& −¶Úv¿ lpd~¯~ lpº~ŠT Aå}ïq lL^ºr E†é Mé’å ˜−µr †^p”Î‰ Eé¦ªYµå £MévEå pkMr¿ lL L^Tr& £M^×Ö¦~ £µ¿šn −¶Úv¿ lM−T·~ EîEøv £†é Mé ˜−µr¿ £Mé¦×¼}å G¤ G¤ ˆYN±•v¿ ’^«óG@ lL’å\−N F¨ ¨µƒG::

£−C}r i}] ^rWp±é ÝZ·WN

L¿·Rr £AµVp¿ GMr EM×º¿~ lBªrN −C}r¿ ELd}^ nEøN EM^’µ− £Mé¦^vG £−C}r i}] ÝZ·WN lLiTÎ šFf GMr¿ EMN»r £MéLEŠqt’å AåEå £p]pÕlr £−C}r i}] P}− †š¶³pG:: L¿·Rr E\îsv l\º’å rŠåTr l−C}r i}] ^rWp±é P}«è F¨ £\îsv µå«¨ p‹rpG:: \îsv E−C}r £lEº £p¶Eºå lLD}å l−C}r i}] F¨ £xnTp\lå ·Mb †‹G £D}år £\îsv pQrÚ ˆ³· †^ÔFµé~ EAµYN ˜−µr ’]„~ £Mél³N µå«¨ lLD}å }’å::

−C}r mEnšå ÔY³ ˆ¿ªLD}å lµlé (lÙ´q) nu £MéµEÎ †¨ªEN:: £−C}r¿ šYÔ-nšå}r £MéµGÌ lY‹q £D}å †éꞕꝘMé¦”~ MClW” v·ZvN ¨ŠPqEå:: Šˆ}šêC −C}r¿ µFÃ ŠD}å MClW” L·EÁ•v L‹ŠG R} N·n& £ºî~~ £rNCYr †µG·Eør ”~ ”~•t ~t’å:: lšêC Tµ− \îsv~ ’¿®v \é}ÑÐU \îsv Š†M‹¤ lqv £D}å †A v¿ ˆ¿«^Lšµlå LT±•v ¦]¦Eå::

P}«è Š¨šr †‹ó¦ \éq¨ AµVp mEÕr ¼fr —Lqr ^qWNª’å Š}lT’å ·nY~¿ LPTr~ µºY¿ M˜ŠG ¦ªTµ −C}r pꞕY £GMr ^rWp±é~ ÝZ·WN †¿ÑY \éq¨ ˆ¿ªd»¨ £GMr ¼Tr £Mé’P− }’å:: ¨C P}− “šFf GMr~ −C}r i}] ÝZ·WN” lMéG ^¦Mé lL¾Ta LGŠå pº~ij EpºgMé•v pPWÃpG::

£·nY~ LY †é¿«è^rV GMr ^rWp±é’å¿ pŠrEø l1980•t AåEpƒ ·Mb —Lqr lY‹q £\îŒpY ÝZ·WOv¿ ÝZ²Œsv lL‹B− F¨ ~t’å:: £−C}r i}] ^rWp±éN −C}r p Y £D}å \îŒpY Ý·WOv¿ †‹pG:: ˆ}šêCN £L¿µ−& £rNCYr& £ºî~& £†é}Y±é \îŒpY ÝZ·WOv ˆ~ EîEøv £µºY GMr ÝZ²Œsv ¨µ,åmt”G::

P}«è ŠpE¦¤ ŒÙE †éꞕꝘMé¦” £GMr LYA ·nZv lp¾MV AåEµn µå«©v¿N ¨«^]G:: ˆ}šêCN †‹mlé& R} Jœn& Óq& £ŠpM GMr~

†^p«ªY& †îv-†¨ß//†î−^ ŠGMr ¶Y ¦Ft'å¿ eY„r I†‹pp LGŠå IP}«è p‹pG:: ŠšêCN Ip¾MV £·Eå šTÙ~ £†îŒ^ÞYr ˜−µr IPÖ'å rŠåTr pP¼sqG::

I†Aå}å 'ir \îsv~ '¿®v IGMp Bªr 'å^¼ ILåEå~ mGpjºI LGŠå ‹Gp]pÕ I^pdY šFf~ †^pMM„ ˆ¿«éAåN AåE-µn GMr EMN»r ˆ¿ªM¨uG IAµWv¿ ·¿›Iî ¦µ, µå«¨ ILD}å I−C}r i}] ^rWp±ê P}− œ·³r~ †pµmIY Bªr 'å^¼ £\îsv p]rÚ £Mê¦º¦¨i µå«¨ †¨ªEN::

I−C}r d}] ^rWp±ê P}− F¨ £\îsv µå«¨ £p«\\ \éD¿ W\å¿ vEø IAåE-µn µå«©v Y˜^ ^Y p‹pG:: £Óq µå«¨ I†¿− †i»Á nu £Mêq¨ mELD}å IpE¦¤ šYÚv I−C}r i}] F¨ EN]Eî:-

- IN·n "^r~ ˆ~ ·nY~
- rNCYr
- ºî~
- £\îsv £ÞEp‹" p]rÚ M¸GIr
- ¸±ê GM«" −Yµésv¿ M^'µ−
- £\îsv £RW Á~ Ld}^

£−C}r i}] ^rWp±ê P}− I'å^ºå ^rWp±ê•v~ ÝZ·WOv Eé¦Lºå £MêvEår¿ 'åºîr ˆ~ £Mê¦^ŠrEår¿ pÎ˜ ELµNµN £Mê¦^vG RY—r¿ ¦‹rqG:: ˆ}šêC £ÞEé\é~ £ÝZ·WN ˆYN±•v £Mê¦L»ót'å E'å½v ŠAµVp £˜−µr —FM~ ·n †¿ÑY IpdLºå LPTq" †LG‹wv ***(Indicators)*** ¨µLµMG::

I†ºgF¨ I−C}r i}] ^rWp±ê P}− 'å^¼ £pE¦¤ ÞEé\é•v~ ÝZ·WOv \îsv¿ m‹pp LGŠå £pdTÐå IéD¿N d»¤ RW 'ªp·mY LE'¼~ I†µWv¿ \îsv F¨ E'å¼ ˆ¿«éq¨ M−T· }'å:: ˆ^Š›X ˆ¿ªq£'å IÞEé\é•v IŠåG ¼U £LaaG ³NY Ié YN ¦¿}å ¦CG LaaG Ip·mY †Gq£N:: ILD}åN £MêÔEµ'å¿ E'å¼ EMN»r AåEåN £CnTp\n ŒÙG −Ya'å¿~ £Mêµm'å¿ yFÖ}r Eé'» ¨µmG::

I¿·−~ £†é¿«è^rV šYÙ £\îsv¿ p]rÚ IL ªµÙ Tµ− IMê}ê^pY
LRV¦ Iîp \îsv µå«¨ LNV¦ £Mê¦Š~'å~t'å p·mWr

I¿·−~ †é¿«è^rV Mê}ê^pY £\îsv µå«¨ LNV¦ pkeO RW'å¿ £¯LT'å I1987 —.N }'å:: £LNV¦'å £p·mY ˆ¿i^g\î nHîW" £\îsv µå«¨ ÞEé\é¿ ŠM^ÔÐN †¿ÑY £Mê}ê^pY LRV¦ Iîp¿ pG˜ (¨ 'åN ¿·−¿ †é¿«è^rV¿~ †é¿ß^r L¿r¿ M^××r) M^ÔÐN F¨ ¦p T}'å::

I¿·−~ †é¿«è^rV Mê}ê^pY pG˜ 'å^¼ IšYÕ £\îsv¿ p]rÚ £Mê¦ITqq †¿dÎ IMêŠpE'å LGŠå "£JnTp\Iå ·Mb †‹G £D}år \îsv I¿·−~ †é¿«è^rV'å šYÙ ¿e p]qÖ ˆ¿«éD}å †^ÔFµé'å¿ −¶Ù~ MITqu ˆ¿«é¦µ‚ê ¦^pmnWG" PÙZ ¨µƒG::

£M}^pY L/Iîp IMŠpEr †Wr £rŠTr †i»Á•v F¨ ¦pŠWG:-

- £L¿·Rr £GMr –Y³sv¿ †PWY MaaG@
- L‹ŠEƒ~ ŠÙpƒ †¿«^rV•v¿ Mµœ~ MITqqr@
- **Agro-Processing** †¿«^rV•v¿ M^××r@
- £¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– RW•v¿ MITqqr::

LNV¦'¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– RW•v¿ IMITqqr F¨ ŠÙpƒ rŠTr¿ ¦ªY¶G:: £M˜ŠF" ^qr^pŒ^ mERG»¿ ˆ-†î.† I1996 –.N I¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– šYÙ ¦ªTµ'¼~r ˆ¿ªMºeL' ŠšC šYÙ p"¿¦¿ '^¼ 65 ¦CE \îsv ~t':: ¨CN šYÕ I†n›ƒ' I\îsv p]rÚ £p¦š ˆ¿ªD} ¦]¦G:: IšC Tµ– LNV¦'¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– RW•v¿ ŠM¦ITqp~ ŠMª·Õ L¿·Rq"~ L¿·Rq" ‹GD} pkMr~ –¶Ù \À –Y³sv ¶Y I¶W~ Ii¿³r IL^Wr F¨ ¨µƒG:: £LNV¦' RWN £M¦pŠT' IM^pmIY RW F¨ }'::

IšCN Tµ– LNV¦' I¿·–~ £†¿«^rV' šYÙ £\îsv¿ p]rÚ ELªµÙ~ EMITqqr mªTµ' ¼Tr £MŠpEr "~ "~ p·mWr pŠ~'}"G:-

A) IšYÕ I'º ÞE\•v~ ^rWp±•v F¨ }¶¬ \îsv¿ £M¦ITqp £ÞE\ BQov ˆ¿«‹pp †^p"Î‰ IM–T·:-
   - £¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– RW•v¿ £GMr ^rWp± (I1988 '¼s RW F¨ £"E)
   - £†¿«^rV GMr ^rWp± (ITfi ªT± ¦E)

E) £}¶¬ \îsv MCIWr I£ªT±' I¿·– ŠpOv IŒGEøv~ IAµY †dÙ ªT± ˆ¿«LPTp £M^pmIY –¶Ù IL^ºr }¶¬ \îsv I†¿–}r –NÑt'¿ EMPMr~ I¶W EE'¼ ELqµG MCIZut'¿ LL^Tp ']„}r ^FE' IšC Tµ– LNV¦' I¶W EE'¼ ELqµG MCIZut'¿ LL^Tp ']„}r ^FE' IšC Tµ– LNV¦' ŠE¶b –Y³sv £µ¿šn £mEL¦ –¶Úv¿ IM^pmIY IpE¦¤ ªT±•v I†ºgF¨ †^W S^r (13) £}¶¬ \îsv MCIWr LL^Tr ˆ¿«vE †^pmn[G:: ˆ}šCN:-

→ IAµY †dÙ ªT±
   - £†r©É¦ \îr †îŒ^ÞYpZv¿ ÚTN
   - I†r©É¦ I¿·– RW F¨ £pPMU~ mEL¦ \îsv MCIY

→ IŒGG ªT±
   - £†MW ŒGG £}¶¬ \îsv MCIY
   - £ªIn ŒGG " " "
   - £‰ZM¦ ŒGG " " "
   - £HTV Jœov ŒGG }¶¬ \îsv MCIY
   - £†«^ †Im †^p«ªY " " "
   - £–X«" †^p«ªY ‹'¿^G £}¶¬ \îsv MCIY

→ I¿·– ŠpM ªT±

- £±M ŠpM £}¶¬ \îsv MCIY
- £†No ŠpM " " "
- £~œXr " " "
- £L dEî " " "
- £†_] " " "

}¶¬ \îsv IMCIWr IL ªW¯qt'å 'åŒG~ IM·,r IpE¦¤ L–T v –NÑt'å¿ M\Mr £¯LU \éD¿ IpE¨ £¼gi¿~ †}^pƒ £¿·– šYÚv¿ EM]ª· L¿·Rr I\º'å rŠåTr IpE¦¤ Aå}ïq•v IM L PTp ÚTOv& oY®v~ µåm–ï•v IL]pÙ F¨ ¨µƒEå::

H) £}¶¬ \îsv¿~ £MCIZut"¿ †iN ILµ¿mr:-
£¿·– ŒCEør¿~ £LV}r ngqt'å¿N IM«IY Tµ– E}¶¬ \îsv~ EMCIZut'å £†LWY †mFr £†iN ·¿mq ^Gº~•v ˆ£pPºå IY‹q }¶¬ \îsv pºgM D}"G I†PWZut'åN E'å½v p^p'åE"G:: Š–EN £RW –Y³r Ipµ, –¶Ù I†Y–¦}qt'å EEîEøv N]Eî EéD}å £MvEå }¶\î \îsv¿ ˆ¿i^g\î Ißé«é© ÖGN IMš¶¯r EîEøv¿ IM}ggr Tµ– ˆ¿ªMPGºƒ LQV¦}r IMµGµG F¨ ¨µƒG::

L) £}¶¬ \îsv MCIWr E†mEøut'å £pE¦¤ †µG·Eøsv¿ L^ºr L¯LY ˆ¿«évEå E†iMt'å L¸GIr LPTr IL»G:-
£}¶¬ \îsv LV•v ŠEîEøv †µZv †u ˆCr MCIWr pOŒZ•v¿ Li\N ˆ¿«évEå Ep'P}å £†LWY †mFr ¼~q" µån„r IªIån †ÙV‹& ¶~~ ¤¶¿« p‹Bª"G::

Š–¶Ù \À•v ¶Y IpÔºT ·¿,}r E¼fr MCIWr E†MW~ E–X«" IéZ††t'å¿ IMªW¯r Tµ– £ NÛ¤pY~ †Œ\\V•v –¶Ù ˆ¿«é¦µ, pªY¹G::

MCIWp JnTqt'å¿ IMº~ŠY AµY †dÙ £}¶¬ \îsv MCIY N^Tq¿ IL Ã'å –Lr M‹B– ˆ¿«évEå £i–L- œ·³r ˜µ›•v M–T· p¯N[G::

P) £NŒY †µG·Eøsv¿ IL^ºr-
'ª ¿·«è –EN EMµIå †««é^ \îsv~ I¿·«è 'å^¼ FEå Ip¾MVN E}¶¬ \îsv MCIWr £†LWY †‹Fr £NŒY †µG·Eøsv p\¼p"G::

T) IšYÕ £\îsv¿ p]rÚ M]ª· ˆ¿«éuG ¼~sv ˆ¿«éº}å IM^pmIY- LNV¦'å mEÔ'å –Lr Š†EN £RW –Y³r mµ,'å –¶Ù I–¨}p £L¯LV¦ £D} AµY †dÙ ¼~r **"Factors Affecting Women Entrepreneurs in the Micro and Small Enterprises Sector in Ethiopia"** IMG Y˜^ IAåEr ªT±•v F¨ ¦p T **(Secondary & Primary Research)** ¼~r I†ér©É¦'å¦¿ †¼, •v £p‹Bª \éD¿ IL^Šå ˜'ådp ¦Ft'å –EN †dÙ ¿\Gq¿sv I–¶Ù PÀ}r p]rÔ"G:: I£ªT±'å £p‹B«èr ¼~sv 'åºîr IMpM¦ Iîr qpO E^YÃr œ·º D~G::

¨C ¼~r ŠAµVp ^‒^r ŒGEøv 'å^¼ Ip LTºå ŠpOv £p‹Bª \éD¿ IšYÕ £pPMU }¶¬ \îsv ¦Eåmt'å¿ v·Zv IœYœY ILE¦£r LÙrB B]ov¿N/† i» Á•v¿N ºeMG::

£LNV¦'å £šêC –Lp £p·mY ˆ¿i^g\î•v IL}a}r ¦p Ur £¼~p¿ ·„sv LPTr IM‒T· }'å::

EîF'å rŠåTr £p\º'å £RW L^Œ IÝW¨ßq¨šîb¿ NŒ¿¦r ŠRW £pd}\å \îsv PWp…v¿ †^LGŒs IpE¦£ LGŠå Eéqµšå £MvEåIr¿ L¿µ‒ MLutr }'å:: ŠÝW¨ßq¨šîb¿ †î²¿\é £pµ,'å LT± ˆ¿ªM¦ LEŒp'å †î²¿\é'å RW'å¿ Š¯LTIr µéšî ¯NZ ˆ^Š†Aå¿ n›qt'å 213 £D}å ‒Y³sv¿ 'ª·G ¨ q †›'å[G::

Š1990 –.N '«éC IL"iY M^p‹Š¦'å~ IÝW¨ßq¨šîb¿ NŠ¿¦r IºiFF'å 19,603 PWp…v £Ld}^ ˜‒G µ¼Mt"G:: IpE¦¤ NŒ¿¦r ŠÙpƒ e¼Y ¦Ft'å PWp…v Šd}\år L‹ŠG ˆYa& ¾Yg¾Yi& £j« Gn^ ^Ør& N·n~ Lº¼ £†é¿«è^rV šYÚv "~ "~•t ~t'å:: I†ºgF¨ Špd}\år PWp…v 'å^¼ N¿ ¦CEå \îsv ˆ¿ªD}å £M¦]¨ LT± £EN:: ILD}åN IšêC L^Œ IÝW¨ßq¨šîb¿ NŒ¿¦r ŠRWt'å £pÔ~dEå \îsv¿ IpLEŠp ¦E'å¿ Aå}ïq M'e †^ÔFµé~ 'iq"N D ILµ,p LNV¦'å Š‒¶Ù PÀ•v mµ,'å £µ¿šn~ £Lå¦ ‒¶Ù **"Profile of Retrenched Women"** IMG L^Œ AµY-†dÙ ¼~r EM‒T· ˆ¿«éuG ¼~p¿ EM^¯LY £M¦^vEå i‒L-Aå}ïq•v¿ IMº~di F¨ ¨µƒG:: ŠšêC ¼~r £Mµ, LT±•v v·U¿ ELiTÙ £M¦·šå £pE¦¤ ÝZ²Œsv¿ LiTÎ ˆ¿«éuG ŠÙpƒ ˆµ› ¦ªY¶Eå::

ŠšêAå ¼~r ¸¿ E¸¿ Ipµ, ‒¶Ù AåEr Ü¨Er ÝZ²Œsv¿ £M‹B‒ RW p¯L[G:: £L¯LV¦'å ÝZ²Œr I¾Yg ¾Yi L^Œ £pÔ~dEå \îsv¿ (Š†ér©É¦ PWp…v MCIWr ¿Ø¬Xb¿ Ipµ, LT± LPTr) Aå}ïq ILLGŠr Š40-50 ¦CG £MD}å \îsv¿ £M¨œ Iå‒¿ ILÙºY 'ªRW EéPMU £MvEåIr¿ L¿µ‒ ILE£r& †^ÔFµé'å¿ RGº~~ £RW MkkM¦ µ¿šn Eé¦µ, £MvEåIr¿ Aå}ïq IMLutr ILåŠW}r EMŠ~'¿ £qdª }'å::

AåEpƒ'å ÝZ²Œr IšêC –Lr ÝW¨ßq¨œ‒ £MD}år¿ B¦ S^r ‒Y³sv LPTr IM‒Tµ v·U ŠLŠPp IÖr £LŠFŠG RW L^Wr ˆ¿«éuG IšêC L^Œ £p·mY ˆ¿i^g\î•v¿ EMŠ~'¿ }'å:: IšêC LPTr £M‹Bª'å¿ ¼~r~ ˆ}šêC¿ ÝZ²Œsv IIF¨}r £M¦^pmnY I¿·‒~ †é¿«è^rV M}^pY M}^rY ¬†îq £MLW ŠÙpƒ mERG» v ŠMLEŠqt'å LRV¦ Iîsv (£PWpƒ~ MCIW" µå«¨ M}^pY& £†ér©É¦ PWp…v MCIWr ¿Ø¬Xb¿& £†ér©É¦ †PV•v Ø¬Xb¿~ £†‹G µå«p…v MCIWr Ø¬Xb¿) †mG £D}åIr †Ié¨ Mp pL^YpG:: £pŒ}Œ RW'å¿N IiYIr £MŠqpG ·nT-B¨G ŠF¨ Špºd\år L^V¦ Iîsv Ip'ŠEå mELå¦•v pªW³s RW'å p¯N[G::

\) JnTpIå ÞEé\é †'åÀ•v~ †^ÔÑM•t ^E}¶¬ \îsv ¦Ft'å ·¿›Iî

p a bE Ø £pE£ rŠåT r ~ −¶Ù I L ^ º r Tµ− £IŠåF t ’å¿ †^p ” Î‰ ˆ¿«é¦ ªYµå IM^pmIY:-
I pµ , ! † L t † ¶ » M ! • v AåEå (I ’ YŒ c Þ v & ^n\m • v & ¶ šî» • v ~ X«é©) J nTp \ Iå¿~ £M ! L EŠ q t ’ å¿ EM^pMY LåŠW • v p ªYµ ” G:: ¦EÔ ’ å¿ £1995 £x«Y ’ Y¿ “£}¶ ¬ \îs v ’ Y” £M !G ^¦M I L ^ º r ~ £M ! L EŠ q t ’ å¿N IM]pÙ EM ! L EŠ q t ’ å †^ÔFµé ’ å¿ L G˜Œ r EM^pFEÙ p v F G::
I p ¾ MVN IšYÕ £\îs v¿ p] r Ú £IE º IM¸GI r Tµ− £J nTp \ Iå¿ p] r Ú EM}g g r I*FM* X«é© IQN¿ r AåE r µéšî E40 ª f g • v £M ! pFEÙ £X«é© ÝZ · WN E L ¯ L Y œ · ³ p I L º ~d i F¨ ¨µ ƒ G::

I RY–p Óq šåV¦ £pE¦¤ £ · ¿›Iî M^¾ I Á † ’ åª-¼~s v EÞEé\é † ’ å À • v EmE L å¦ • v E−¶Ù P À • v ~ E}¶ ¬ \îs v p \¼p G::

`) £}¶ ¬ \îs v¿ £µI ¦ v · Z v E L i TÙ IMµœ-
Š–EN £RW −Y ³ r I pµ , £mE L å¦ ~ £µ¿šn −¶Ù I †«é^ † Im £M µ , ! I¼g i ¿~ †}^p ƒ £¿ · − šYÚv £p PMU }¶ ¬ \îs v µI ¦ t ’ å¿ M^× × r ˆ¿«év Eå ^E¿ · − r Y–ê r p] r Ú I pE¦¤ µéšî¦ r ^G º ~ £p \ » t ’ å \éD¿ IšêAå −Y ³ r I pµ , −¶ÙN I †«é^ † Im I†W r £pE¦¤ £¿ · − r Y˜¨ s v F¨ ˆ¿«é] pÕ −¶Ù ˆ£p ªTµF t ’ å ¨µ ƒ G::

NYs u t ’ å¿ E ’ å À AµY µI ¦ £M !¦dYIå }¶ ¬ \îs v¿ IMITq q r Tµ− I±! . p . šî− I¼g i ¿~ †}^p ƒ −Y ³ s v ÝZ ² Œ r −¶Ù I pŠÔp ’ å ” n] ¨ r F¨ NYs u t ’ å¿ EM^p ” ’ i LåŠW • v ˆ£p ªTµå } ’ å:: ŠšêAå ¶Y I p ¦¦šN L T± • v¿ I L ^ º r ~ £ L å¦ −¶Ù IM−T · Tµ− ˜µ› ˆ£p ªTµF t ’ å ¨µ ƒ G:: L NV¦ ’ å £šêC · nT-A¨G \n] Ié~ †^pmmV I L D¿ ˆ£PW ¨µ ƒ G::

I pE¨ I˜ª¼I Iå £NYr šTÙ ¦E ’ å¿ ˜N i Þ p ¿aG L º dN ˆ¿«éu G NYs t ¿ E ’ å À AµY µI ¦ EM i Tn † L t Aå}ïq • v¿ Eé¦ L u v £M !v G L ¿ · R r L ¿ · R q ” ¦GD}å~ £ · Eå šYÙ p] qÖ £D}åI r · nT-B¨G p L ^Ys £1996 –.N¿ £˜ª¼I n NYs v £†îŒ^ÞYr LYB-· nY IMš¶¯ r F¨ ¨µ ƒ G:: L NV¦ ’ å £šêC · nT-A¨G \n] Ié~ †^pmmV I L D¿ ˆ£PW ¨µ ƒ G::

d) £µ¿šn v · Wt ’ å¿ I L i TÙ Tµ− -
I£ŒGEå p ªW ³ p ’ å ˆ£p¿d] d \å £M µ , ! £}¶ ¬ \îs v MCIW r I£ŒGF t ’ å ŠM µ , ! £M¨ŒZ ×¨~¿^ p kM r ¶Y · ¿ , !} s v¿ ˆ¿«é L PYp IMITq q r Tµ− I p ªTµ ’ å ¼T r I†¿«¿− ŒGEØv †mFp £n−Y p º g M ! • v L D¿ ¯NT ” G:: EN]Eî I ª Iån ŒGG £}¶ ¬ \îs v MCIY † M ‹ „ } r I p ªTµ ’ å ¼T r Š‰O M¨ŒZ ×¨~¿^ ¶Y MCIU IÔ º T ’ å £RW · ¿ , !} r I† ”] ŠpM p ªW ³ p ’ å £M µ , ! 420 £}¶ ¬ \îs v †mF r £n−Y p º g M ! D} ” G::

£}¶¬ \îsv MCIWr~ £µ¿šn/£n−Y v·Y ELÙqr ILNV¦'å IŠåG ˆ¿ª†¿− †MWÃ £p¦š'å }¶¬ \îsv £W]t'å¿ m¿Œ MkkN ˆ¿«évEå Nt Aå}ïq•v EéÔºU £MivEåIr¿ L¿µ− ŠLÔE· †¿ÑY ***“Strengthening Women’s Enter[prises and Women Entrepreneurs Associations through Women’s Banks /Micro Finance Institutions”*** IMiG Y˜^ £ÝZ²Œr ÝZÞ›G pš¶³s ®ŠåL¿p E−¶Ù \À•v ˆ£pPW¾ ¨µƒG:: ¨C LåŠW £Mi]‹ IéD¿ EšEhq'å £}¶¬ \îsv¿ £µ¿šn v·Y ¨dY×G MEr]¨D¿ v·U¿ EMgEG £−Ya'å¿ †^p"Î‰ ¦ªY¶G £MiG ·Nr IL U}'å::

5. MºgE¦

\îsv E†é Mi GMr Id¼qN D} Ipš""V L¿µ− IpE¦£ LGŠå £Mi¦ITŒp r †^p"Î‰ †−~jr¿ M·,r~ "¶N Eé\º'å ¨µmG:: £xnTp\Iå ·M` †‹G £D}år \îsv ¦Gp]pÕIr £†é Mi GMr IN¿N LGŠå £p×º}~ EšEhq'å £Miº Id'å¿N 'åºîr Eé¦L» £MivG †¨D¿N:: ILD}åN \îsv IšéC L^Œ £−Yat'å¿ †^p"Î‰ M−T· ˆ¿«évEå †^ÔFµé'å¿ ˆYN± IL'å\− IpµIé'å Aå}ïq EéªµÕ~ EéITqp ¨µmG::

I†é Mi'å GMr \îsv ˆ¿ªEîEøv £JnTp\Iå †‹G AåEå £MiºIimt'å¿~ £−Yat'å¿ †^p"Î‰ IM−T· EGMp †^p"Î‰ †−Wµé ˆ¿«éAåN £GMp pºgMi LD¿ ˆ¿«évEå IpE¨ \îsv ILD~t'å I^}Y\å F¨ ¸Gp'å £Miq¤ v·Zut'å LiTÙ~ L'µ− ˆ¿«évEå £pE¤ ^rWp±i•v¿ IM'å»r~ G¤ rŠåTr¿ IL^ºr EéªµÕ ¨µmG:: \îsv £Lå¦ ŒCEør ˆ¿«éAåN †^ÔFµé'å¿ µ¿šn Eé¦µ,i £MivEåIr¿ Aå}ïq IMLutr ŠGM«"~ †rWÖ ‹GD}å £¿·− RW•v IL'å»r rY×M 'ªD}å~ E−‹Mt'å ÙX Eé¦^µ,i IMivEå £¿·− ˆ¿i^g\î•v 'å^¼ µnp'å £W]t'å¿~ £Iîp\mt'å¿ £†~~Y Aå}ïq ILE'¼ EAµWt'åN £−Yat'å¿ †^p"Î‰ ˆ¿«é¦ªYµå EéITqp ¨µmG::

IY‹q \îsv £pPMUmt'å £¼gi¿~ †}^pƒ £¿·− RW•v £RW ˜−G¿ ILÙºY EpºgMi'å JnTp\n †^ÔFµé £D}å NYsv¿~ †µG·Eøsv¿ IMiTn Tµ− ˆ¦ªTµå ¦Eår †^p"Î‰ ŠÙpƒ ·Nr £Mi\º'å}'å::

\îsv I†é Mi ˆ¿i^g\î'å 'å^¼ mEår £p]rÚ ˜−Eøv pºgMi LD¿ ˆ¿«évEå IpE¦¤ L^v ˆ¦¶ºLå"t'å ¦Eå v·Zv¿ ILÙqr IRGº~& I×¨~¿^& IpŒ Eø±i~ ILT± †iYor IpE£ Aå}ïq Eéqµšå~ EéITqp ¨µmG:: ˆ^Š†Aå¿ ˆ£pªTµå ¦Eå ³NY ¼Tsv £Mi¦ITqp IéD¿N IšéC Tµ− IpE¦¤ L^ v £ÞEé\é~ £†‹B− Maa¦•v¿~ E'å½v¿ M−T·~ G¤ rŠåTr L^ºr¿N ¨º¨gG::

šEhq ¦E'å £†é Mi GMr MN»r £MiuE'å Ie¼Y £JnTp\Iå ·Mb £D}år¿ \îsv IMiµm M]pÙ \éuG nu ILD}å IšéC Tµ− v·Zut'å¿ IM^'µ− \îsv¿ Eé¦]rÕ £MivEå †Lt Aå}ïq•v AåEå IL¿·Rr LLutqt'å LdºEå ']„~ pµIé D ¨C¿}å RW M×º¿ ˆ¿«éuG ŠL¿·Rr ¸¿ E¸¿ £EîEøvN £GMr †¶Zv −¶Ù~ E†¿− –FM Ii¿³r L^Wr £\îsv¿ p]rÚ IMº~ŠY £Miq\I'å¿ £†é Mi GMr M×º¿ £MiuG ¨D~G::

RY–p·Óq ˆ~ −C}r

†EM£Aå «éZ ˆ~ _Y] ª lF
Aå¿ ¬

1. −C}r N¿−}'å?

E−C}r rYµåN £pE¦¤ £CnTp\n]¨¿^ NAåW¿ £ÞEp‹ LV•v~ º lnsv †‹mlé¦"~ –EN †d×" −Y³sv £pE¦£ Ùt \¼p"G:: ®/Y 'G«¨ † L A £−C}r Aå}ïq l†ér©É¦ lMG Y˜^ E−C}r i}] ^rWp± \}− œ·³r mš¶°r ÎAå×t'å 'å^¼ "…−C}r MEr ºî~M C¨'r L}Ô· MEr }'å::" \éEå l¼iEå µGË'åqG:: ¨CN lEîF †}¶µY \éµGÌr lf N·n ¦EM·,r †ÃY £C¨'r šL¿ lf £CŒN~ †µG·Eør M»r £LºE¦ v·Y ˆ¿«éAåN l†µY †d×"N D} l†‹mlé¦" µå«©v F¨ £L]pÙ~ £L'\¿ ˆ−G M»r }'å:: \éEå l\Ö'å †nWYp'åqG::

−C}r¿ l¼iEå l†µY ªT± '¨N lœYœY lpE¦¤ MClT\n~ CnTp\n ˆ¿«éAåN ·E\n šî¸v ªT± E¨s Lp¿p¿~ M£r ¨uFG:: ¼U'Yi «¿® £MClW" ¼~r L−TŒ lMš¶¯'å £^Y–p Ïq ÞEé\é 'å¨¨r pŠqq¨ ˆrN e¼Y 2 F¨ mdTlår ÎAå×t'å £†µY −C}r ˆ¿«éC \éEå µGË'åqG::

> *†¿«ér †µY Š†µY 'å^¼ NYr ˆ¿i^glî~ Š'åÃ ·n¨r ŠNqµ, 'å µlé 'À"¿ L`Ô¿]¨uFr dYs l£µéšî'å £GMr ˆ¿i^glî"¿ ln−Y~ lvZq 'ªNrµ×lr ªT± ^rªY^~ Šˆ« }Í LD¿]rvG ^rdY šî¸v" Anr"¿ ˆŠåG EL¶Wr]¨vEå lédU~ ¦Fr¿N £l'å B¨G lpµlé'å EGMr šYÙ MlMWr]rvG dYq pLÎ"v~ ª‹M pLV~ pµ¡ 'ª LD¿ ^qLW †µVp l−C}r 'å^¼ rµfEv::*

l†¿«¿− Aå}ïq•v †µVp l†ºgF¨ ŠF¨ £pºd\år £−C}r L·EÁ•v]¨ Umr~ l−C}r]rÔT³ £p'\}å £CnTp\n ŒÙEøv" nu lp~ºG EŠ× −C}r Eé¶EºÅ ¨vFEå:: ¨CN EéD¿ £MvE'å llY‹q NŒ¿¦sv \éD¿ Š}šêC LBŠG £L¿·^r ¦GpMF~ £p›m £ˆ−µr ÞEé\é~ lCnTp\ov LBŠG lmCF"~ lpEN® £\Ô}å †LE‹Šsv~ −Yµésv l"}ƒ}r ¨ºd]Eå D N šî¸v lpL»º} Aå}ïq L\Tq" ÙF¸sut'å¿ MMFr \é¦iqt'å~ £p'\}å ŒÙEøv pE¨p'å lL¿·^q"~ Cœm" pkOv \éµÕ~ pªMÃ}r \é¦ºå pL]]¨ £rNCYr £ºî~ £^W '.š.p ˆ−G]¨\»t'å \édU −C}r †−Eø lpªTµlr ŒÙG F¨ LÎ~p †¨dX }'å::

£šî¸v¿ −C}r lAåEr £pE¦¤ LG v~ ªT±•v E¨s M£r ¨uFG:: £L¯LV¦'å~ l†¨}p £Š×'å ÙÌN −C}r pnEø £MÔT¯'å }'å:: lšêC £−C}r Aå}ïq 'å^¼ £Mµ, šî¸v '¨N £CnTp\n ŒÙEøv lœipƒN ªT± léD¿ L\Tq" ÙF¸sut'å¿ MMFr £M¨vEå ~t'å:: ˆ}šêC \•v Šµlé¦t'å Š80% lF¨ £MD}'å¿ EN·n ÙF¸r †'åE'å ˆ¿‹ó¿ Eˆ−Mó¦t'å~ EÏqt'å pL»»„ £D} £‹EøV Lº¿ £M¦µ, ~t'å:: lšêC

F¨ £L ºE¦ £Gn^~ £EîEøv L\Tq"| ÙF¸r †ELMF r ˆ¿«E D }'å:: ¨C †¨}p| £–C}r µÎq I†n›ƒ'å ¸Gs £M¿ËmTd'å Iq«µé †µZv Cœn F¨ \éD¿ †ér©É¦ Š}šêC †µZv I·¿mY dªNr}r pºgb ~r:: Š†ér©É¦ Iˆ Ya NYp| £paE }'å IMmE'å £‰ZM¦ ŒGG ˆ¿‹ó¿ IÙÌN –C}r 'å^¼ £M T'å Cœn ˆ^Š 40% ˆ¿ªMªY^ £ŒGEå L¿·^r VÞYsv ¨ºeMEå::

AåEpƒ'å £–C}r µÎq *†¿ÍW"| –C}r* £MmE'å }'å:: ¨C †¨}p| £–C}r µÎq IIîp\n~ IMCIT\n 'å^¼ ¦E'å¿ £}åZ †ELL»º¿ £M¦ LEŒr }'å:: I†¿– †µY 'å^¼ I†¿ÍW"}r I–C}r £pÔT° Cœov IEîEøv †µZv –B F¨mEå ¨vFEå:: I†¿ÍW"| –C}r 'å^¼ £Mµ, ' Cœov £·– L\Tq"| ÙF¸qt'å¿ MMF r £M¨vEå nu F¨D}å ¨vFEå:: ˆ¿«éC †¨}p| –C}r †¿ÍW"| ILD}å Iq«µé †µZv nu £M'\¿]¨D¿ —EN †d×"| mCV¨ †E'å::

¦N D} ¨C L\Tq"| £–C}r rYµåLå I†¿– LGŠå L\Tq"| £\'å G³ ÙF¸sv EMMF r £M¦^vG µIé ELÙºY ˆ–G~ †iN M»r \éD¿ IEîF LGŠå ª·O £LµEG~ £L\Tq"| Lnsv L}Ô· 'åºîr }'å:: ILD}åN –C}r ŒnY¿ £M¦]» ·E\m"N D} MCIT\m"| M¿}r¿ £M¦¿‹ó^^~ –NÎ †Gm £M¦ªY· º¿i }'å:: ¨C †¨}r £}åZ Aå}ïq Eµéšî'å N~Gmr Ip'\}å MCIT\ov~ ·E\ov F¨ £MªY^ IéD¿ ˆ¿‹ó¿ Z Z MIW"| LT¶¶r¿~ "^r~¿ £MÔqp¿ µå«¨ ILD}å FºgF¤ £†µY ˆ–µrN M}j }'å:: ^EšêC –C}r¿ LqµG £AåEåN yFÖ}r~ ·¬q ŠLD}å †¿ÍY I–C}r M¼ 'å^¼ £Mµ, ' šî¸vN Š–C}r v·Wt'å £LFdi OWF"| \n†"~ C¶"| Lnr Eé Wt'å ¨µmG::

2. RY—p Ïq~ –C}r

RY—p Ïq N¿–¿ }'å?

I†n›ƒ'å ^E RY—p-Óq IM}]Ir µéšî Enšå \'å £Mq£'å £\îsv µå«¨ }'å:: }µY ·¿ £RY—p-Óq Î¿\-B]n £M¦ LEŒp'å CnTp\ov ^E \îsv~ '¿®v E£nu]¨D¿ I†¿–}r ¦Ft'å¿ †LE‹Šsv GN®v~ –Yµésv }'å:: ¨CN M¿ N¿ L^Wr ˆ¿«EIr~ M¿ N¿ —¨}r †^p]\n –Yµér~ ^Mr Eé T'å ¨µmG £MEå †n¨ µå«©v £Mq¤Ir }'å:: IšêC L\Tr £\îsv~ £'¿®v £^W –Ya~ yFÖ}r ICnTp\Iå £M'\¿Ir~ IAåEp| LBŠG ¦E'å £·¿,}r~ £M~ ^Y—sv pp¿r}'å £Mq'eIr ^Y—r }'å:: ¨C ^Y—r ICnTp\n £ˆ–µr ªT±~ IpE¦¤ †‹mIé¦"| µå«©v £M'\¿~ Šµéšî 'ª µéšî IE'å¼ Bªr 'å^¼ ¦E ˆ¿± IpÔ¼Z \îr '¨N '¿– D ˆ¿ªL'E– IkM}r £M\¼ †¨ªEN:: ˆ¦¿«¿«è £CnTp\n †mGN IMCIW"| }åZ 'å^¼ £MLW'å~ £MpµnT'å RY—r }'å:: ^EšêC ^E^Y†p Ïq IM}]Ir 'ir µå«¤ £AåEpN Ïq•v £M~~ £yFÖ}r µå«¨ LD}å ·¿›Iî †·„s IM~t'åN £\'å G³¿ }åZ IMLEŠp| £†é M& £MCIW"| }Zå~ £ÞEp‹ L^ v 'å^¼ pµIé rŠåTr Eé\º'å ¨µmG::

RY—p Ïq~ —C}r

—C}r AåEå¿N £CnTp\n ŒÙG Eé¦ºg £MÏvG léD¿N \îsv £IEº EšêC v·Y pµFÃ ~t'å:: ŠF¨ ˆ¿ªpµEË'å £—C}r L¿^†î•v L\Tq" ÙF¸sv¿ EM`}Ù £MÏ¦^vG µlé ¦EM·,r~ £\'å G³ L\Tq" Lnsv¿ L}Ô·~ LµEG¿ £MÏ¦‹rr lLD}å \îsv ª·O ŠM¿ƒ'åN £CnTp\n ŒÙG lF¨ £}šêC \Em•v lLD~t'å —C}r ˆ³µå¿ ¨Ë~mt"G:: £†ÙV‹ †é MÏ MÏb¿ ˆ.†.† l ßÏNlY 2001 VÞYp ˆ¿«LEŠp'å Š\AW lqv ‹Eå £†ÙV‹ †µZv Cœov 50% ¦CEå lÙÌN —C}r 'å^¼ ¨µƒEå:: Š}šêC 'å^¼ ª·O 80% ¦CEå \îsv ~t'å lMEr \îsv N¿ ¦CG l—C}r £pºe LD~t'å¿ l·GÎ †LGŒpG::

£\îsv £}åZ Aå}ïq l†ér©É¦N 'å^¼ ŠšêC lŠ× léD¿ ˆ¿±Ï £paE †¨D¿N:: l†¿— LGŠå \é'Y— \é"T— lL»'å £CnTp\lå £^Y—p-Ïq †LE‹Šr~ †pµmlY Aå}ïq £\îsv MClW" £^W —Ya l†n›ƒ'å "¶ lM¨\º'å ˆ~ ˆ¿ª µlé M^µƒ lM¨q¨ £lîr 'å^¼ ^W £p'\} lLD}å £µlé¦t'å Lº¿ Š'¿®v £µlé Lº¿ ¶Y \éq¨ ˆ³· l»N 'å^¿ }'å:: lEîF lŠåG lpE¨ £µºY \îsv Šlîr 'å^¼ ^WN lp¾MV µåGC £MNTr p·mY lé¦Š~'å}åN lCnTp\lå 'å^¼ £\îsv £¿nTr mElîr}r £M¨ŠlY lLD}å ŠMÏµ,'å µlé Š'¿®v †ŠåG pºgMÏ EéD}å †¨vEåN::

EN]Eî £šêC ÎAåÙ †iWlé•v l^W NŒ¿¦r lp·mY~ l¼Gdr ˆ¿ªMÏ¦'åer l†n›ƒ'å £‰ZMÏ¦ †‹mlé•v MÏ^r ŠmFó ¶Y ENYr £NqªYµ'å †^p"Î‰ ˆ¿ª¿nTp mElîr ŠMÏµ,'å 'åºîr lˆŠåG}r pºgMÏ ˆ¿«é¦ªY¶r]¨D¿ lMÏ^r}r ˆ¿ªMϺlimr †¿«è —¨}pƒ ·«³ ^EMÏ'\— }'å:: CnTp\lå pdnEø ˆ£pµlT ˆ¿«E'å MÏ^r M¿ƒ'å¿N — ¨}r £µåGlrN D} £MÏ^r}r †µG·Eør EmFó l'å¬q nu]¨D¿ l·¬qN ÃNY ˆ¿—qlTŒr rµª«Ev:: 'F³ lîp\otN léD}å lšêAå Aå}ïq ˆ¿—r Y †'åd'å~ ÔYª'åmr ¨—U"qG:: ˆ^Š} †mmEåN ˆ¿ª\MÏ¿ `"~ †Y\é mEå v 'F³ \îr G°¿ \é—Y "«Y‹ór" ]¨D¿ "`¼‹ór" }'å £MÏE'å:: ^EšêC lb¦Ã L¿Ô^ £p«Tv \îr lmY}r ^Y†r ŠL Y '¨N ŠLTWrN r«[¿ Ôq Š†µY ŠL\ª— 'åÃ N¿ †¨}r £¿nTr mElîr}r Lnr Eé Wr ¨vFG?

lAåEåN £‰ZMÏ¦ †‹mlé•v \îr G³ lr«Y C¨'r" ŠmG" ¶Y lˆŠåG}r l¿nTqt'å F¨ £Nr'\¿lr~ mElîr}p¿ £NqT¶·¼lr Aå}ïq £EN' £\îr kMÏ ¿nTr £MÏmG }µY ‹E~ l·Fó £Nr'^¿lr †¿— }µY lé Y l¶nu Š†Mwv" (£mFó lîp\ov) £Nqµ,'å *£léh µéªY~* Š]ó £MÏ'E«èr¿ nu }'å:: E¼gi¿ £·G 'Ã•v~ ÙF¸sv MMϦ ˆ¿‹ó¿ µ¿šn lé¦^ÔG¶t'å \îsv lW]t'å 'å]}ï L`¼ £MÏvEår l†n›ƒ'å nt…t £\îr ¿nTsv £MÏmEå ˆ¿eFG ®Z 'pr~ l†¿«¿— †‹mlé•v £¹Z †rŒGsv ~t'å:: ŠšêC 'åÃ †nW ¼W ·W ¦ÔUr¿ ˆCG ˆ¿‹ó¿ L`¼ léÔEµå lmFt'å Ôg— '¨N 'l^Yjr' / ŠmFt'å ªnd'å nu }'å £MÏvEår:: ŠšêC ¦EÔ ŠD}~ £eN ˆ¿^]r¿ EL`¼ ŠÔEµå ŠmFt'å Ôg— M»qt'å nu ]¨D¿ µl¦'åN †¨µ›t'åN:: ^EšêC †m'W £EîFt'å~ lnt„}r ¿nTp¿ ¦ÔUr ˆ¿‹ó¿ léD¿ \îsv eN Šnr EL`¼~ EîEøv kMÏ ¿nTsv¿ ŠEîEøv ¶Y ELE"'¼ EM^¦œ '¨N EMŠW£r ŠÔEµå

¿nTp¦¿ lMÙWr N¿N M¦~ ¦G}lT'å¿ '¿− ŠšL− '¨N Š¸Tlîqt'å LAŠG lp'‹¨}r MjN £·− ¨D¿mt"G::

£\îsv £N·n "^r~ Aå}ïq¿N n¿'^− £\îsv v·Y £Š× ˆ~ £−C}qt'å †¿«è LµEÁ LD}å¿ ˆ~¦E¿:: lL¯LV¦ ªT± lAåEåN £†ér©É¦ †‹mlé•v N·n †š¶³s lîp\n¿ LLµn £\îr £^W −Ya~ yFÖ}r lLD}å £º iFF lîp\lå £N·n "^r~N ld¼qN ¨Aå¿ lpš""V \îsv¿ £M¦LEŠr }'å:: N¿N ¦CG '¿®v £«o L·Ÿ'å¿ '¨N E«o £M¦D}'å¿ ^¿¬ £N~L»'å ˆƒ }¿léEåN lN·n}r †š¶³s MiTn~ Elîp\lå ˆ¿ª n›qt'å~ ˆ¿ªµéšî'å YœLr †ngis lîp\lå¿ LLµn \îsv lnt„}r £M¦`ŠLår yFÖ}r ^ED} Á~'å N¿ ¦CG Šm− ˆ¿ªD} LµLr ¨uFG:: lšêC lŠåG ŠAåEåN lF¨ £M¦¦]œ}'å~ £M¦¦]^l'å lpE¨ ˆ¼Tr mElr Aå}ïq 'å^¼ llîp\n £†L¶µn iªN pŠpG 'å^¼ \îsv £L¾Ta pL¶lé•v lLD~t'å N·n ŠEîEøv £lîp\n †mFr ‹GpTÔ EEîEøv ˆ£Lµlå EW]t'å EN·n £M¦'åEålr~ £M¦¦−Ulr †¶»M¦ nšå LD}å }'å:: lšêC —¨}r Aå}ïq lpE¨ £M¦¦ºlå~ ˆYµåœ ˆ~sv N¿ ¦CG p¸±¦•v ˆ¿ªD}å~ ºî¿}qt'å £p'\ EéD¿ ˆ¿ªM¦vG M¿N \'å EéT« ¨vFG::

\îsv ŠšêC lF¨ lpšTšUr ˆ~ lEîEøvN lM¦ªY\åmt'å Á~•v NŒ¿¦r r«Wt'å¿ ELÙqr £pµª«è ˆ¿ªD}~ £¿nTr ŒÙÙG ¼¦h £M¦¦dYlåN ŠD} µå«¤ ldFEå £M¦D¿Ft'å †¨ªEN:: ˆ¿ªM¦q'd'å £mG~ M¦^r Ùt¦ µå«¨ ÙÍM¦ £M¦¦µ,'å £lîp\n-µåm†î lM¦mEå £†µY bM·Eî•v †M‹¨}r }'å:: ˆ}šêC bM·Eî•v lpE¨ lµºU †‹mlé N¿N †¨}r £šL~"¦ C· ˆ'ådr £EîFt'å~ £šê¦'å £†‹mlé'å CnTp\n mCF"¦ †\WY }ËnWjv lLD~t'å l†¿«¿− †¶»M¦•v ‹GD} l^pdY Ùt¦¿ lM¦'^}ålr µéšî E\îp¦ £M¦¦\ºår ¦ÔWv'å¿ ¿nTr llf Aå}ïq Š·¿›lî lM^µmr]¨D¿ lpEN® £p'\}å ˆ¿^]r¿ (ˆ¿ª †¿− ª‹M FN& †C¦ £p'\}å l¸v '¨N Ù£Eøv 'šp ¦Eår¿ nu) lM^jºY~ ¼fr ¼X ˆCG lM^ÔY }'å' ¨CN léD¿ £M¦µ,'å Š†Lqr Lå·r~ 'å» 'åT− l|F lLD}å E\îsv ˆ³· †^t¶V~ Ôq„ Aå}ïq \éD¿ '¿«è ·¿ lîp¦ 'å^¼ D ¨}^N ¨n› ¦E'å¿ ¿nTr £\îp¦¿ mE−Ya}r ˆ¿‹ó¿ Š·¿›lî]¦^µm lM~t'åN µéšî~ Aå}ïq ¦Eµªn ¨ºdNlqG::

l†ºgF¨ £\îsv £−C}r Aå}ïq Š'¿®v ¶Y p}ÍÎZ \éq¨ l†ér©É¦ ªT±N D} l‰ZM¦¦ ŒGG Eé`ŠLår ŠM¦vEår lF¨~ †]]lé LD}å¿ LT«r ¨uFG:: ¨CN £D}lr l†ºgF¨ †µVp¦ l−C}r 'å^¼ pšÙg ˆ¿−r Y ‹ªTµå"r NŒ¿¦sv lp¾MVN lpE¨ \îsv¿ £lEº EšêC ¦¶Eºå NŒ¿¦sv lL Wt'å }'å:: ˆ}šêCN NŒ¿¦sv £pE¦¤ L\Tsv †Eå"t'å:: †¿«¿®t¦ £C· L\Tr ¦Ft'å \éD¿ †n›…t¦ mCG¿ L\Tr ¦ªTµå ~t'å:: Šp'\}å —Lqr '«éC lL¿·^r lŠåG Aå}ïq'å¿ EMaaG †¿«¿− C¶"¦ L\Tr ¦Ft'å ˆYN±•v lé'\«èN ˆ¿‹ó¿ l\îsv C¨'r F¨ ¨C¿ ¦CG £¸F E'å¼ †GqƒN::

3. \îsv Š'¿®v £lEº E−C}r ˆ¿«é¶Eºå ¦ªTµå Aå}ïq•v

\îsv E−C}r C¨'r ˆ¿«é¶Eºå ¦ªTµå l†¨}qt'åN D} l^×qt'å £µšÕ lY‹q NŒ¿¦sv †Eå:: Š}šêC 'å^¼ l"}ƒ}r pºgcv £D}år¿ £\îsv

£rNCYr& £ºî~& £^W ˆ−G £M·‚r~ ¿nTr lmElîr}r £MÙWr £L¦œ~ £M^p«ªY Aå}ïq¿ šYœT¿ EM£r ˆ¿OŒWE¿::

£lîsv £rNCYr Aå}ïq

llY‹q ÎAåÚv 'å^¼ ˆ¿ªpºd\'å~ l†n›…t ˆ¿ªMq L¿lr rNCYr Š−C}r ELFdi~ }åZ¿ EMaaG £M¦^vG eGÙ }µY }'å:: lpE¨N \îsv¿ M^pMY NYqM}qt'å¿ ŠL¾LY~ \n†" Lnqt'å¿ †'åd'å EM^ŠlY ˆ¿«éqµEå ŠM^uEåN maµY E†µY ˆ−µr L\Tr £D}'å¿ ºî~M~ †L¶µlå £p^p‹ŠE lîp\n ELÙºY ']„ i−L Aå}ïq }'å:: lp¾MVN \îsv¿ M^pMY £pL»º} £^} Cœn Aå}ïq ˆ¿«éÔºYN ¨T«G:: £pMU \îsv lG³}r '¨N ¦E ˆ−M ^EM¦µlå~ ‹µlåN l|F £lîp\n N»}ï l†·mlå LºdN ^EMvEå †F^ÔFµé £Cœn e¼Y ˆ−µrN †¦¶¼NN:: £ˆ~sv~ £JÍ~r ºî~N £pMF ¨D~G:: lšêC L\Tr £rNCYr ˆ−G M·‚r '¨N M»r MEr l\îsv £}åZ Aå}ïq F¨ nu]¨D¿ llîp\mt'å nEøN l†µWt'å F¨ G¤ †¿−Nq †E'å::

Š−C}r ELFdi~ }åZ¿ EMaaG rNCYr ¦E'å M~ ']„ léD¿N £†ér©É¦N D} £‰ZM¦ p¾mÃ Aå}ïq ˆ¿ªM¦LEŒp'å \îsv lrNCYr F¨_¦Ft'å p]rÚ 'å^¿ LD}å¿ }'å:: l1994 ˆ.†î.† £rNCYr M}^pY mš¶¯'å †Lq" £rNCYr ^qr^pŒ^ ˆ¿«LEŠp'å l†µY-†dÙ ªT± Š†¿ª*ƒ* ˆ^Š ^N¿p*ƒ* ŒÙG mEår £rNCYr ˆY**ከኖ**v †ºgF¨ £\îsv p]rÚ ErNCYr ˆYŠ}å ŠML¼}år £\îsv ˆ−M \é}ÍËY 51.2% −Ya †E'å:: ¨CN l'ip lpL]]¨ ˆYŠ¿ F¨ Š}lUr '¿− pMV•v −Ya l20.5% †¿_ ¨µ*ƒ*G:: lpL]]¨ Aå}ïq ‰ZM¦¿ ‹£¿ £\îsv £p]rÚ ªT± l46.5% F¨ ¨µ*ƒ*G lp¾MVN l'¿®v~ l\îsv L‹ŠG ¦E'å £p]rÚ G¤}rN 'ª 31.6% \Ùs †~µ*ƒ*E¿:: £'¿®v~ £\îsv¿ £p]rÚ ªT± lM}ÍËY EAåEåN £†^p«ªY †‹mlé•v ‹£¿ ª·O ŠŠÙp*ƒ* G¤}r 'ª œip*ƒ* G¤}r ‰ZM¦ Š†^W †¿− †‹mlé•v Š¶NlîF lî}a¿µåG~ ATV d¼Eø l†Wp*ƒ* ªT± F¨ £Mµ„ ŒGG }'å::

µå«¤¿ ¨lG¼ l¼Gdr lµºY~ lŠpM ˆ¿«éAåN £Ui **ከኖ**v ŠLBG †‹mlé **ከኖ**v £lEº £rNCYr ˆ−G £p}Ôµå ~t'å::

<u>\¿ºT¡ 1:</u> l1994 Š1-8*ƒ* ŒÙG £'¿®v~ £\îsv pMV•v £p]rÚ −Ya lÏq~ lŒGG

Š1-8*ƒ* ŒÙG £'¿−~ £\îr pMV•v £p]rÚ −Ya

ŒGG	º iFF	'¿®v	\îsv	G¤}r	ªT± lG¤}r
r·W¨	77.6	79.1	76	3.1	9
†×Y	12.6	13.9	10.8	3.1	10
†MW	58.1	62.4	53.7	8.7	7
‰ZM¦	**62.4**	**78.1**	**46.5**	**31.6**	**4**
_MEî	13.1	16.1	9.5	6.6	8
lî}a¿µåG	89.1	111.0	66.1	44.9	2
ª.n.n.J	67.5	83.8	50.9	33	5
¶NlîF	102.5	126.9	77	49.9	1
HTV	107.5	123.6	90.5	33.2	3
†-†	128.4	126.0	130.5	-4.5	11
X«"	80.2	89.3	70.8	18.6	6
†ér©É¦	61.6	71.7	51.2	20.5	

N¿Ã:- r NCYr M}^pY † L q " £r NCYr ^q p^pŒ^ VÞYr 1994.
ŠšêC £r NCYr L T± £N¿T« ' å l\îs v~ l ' ¿®v L ‹ŠG ¦E ' å £p] r Ú G¤} r \Ö L D}å¿ n u] ¨D¿ E ' ª Öp N \îs v NYq M} q t ' å¿ †abE ' å Š–C} r EéFd e~ }åZ† t ' å¿ Eé¦ abEå £MvEål r p] r Ú ¨C¿ ¦CG £¸F †E L D}å¿ } ' å::

£‰Z M¦¿ \îs v £r NCYr Aå}ïq †Aå¿ ‹E ' å £r NCYr p] r Ú maµY M¿l n~ L ÍÙ l MvEål r ª T± n~£ ' åN Aå}ïq ' å £pE£ D †~µ , ' åN:: £M˜ŠF " ^q p^pŒ^ mE^G»¿ l1987 l ŠêC µå« ¨ F¨ l \ l \ l ' å L T± L \T r Š†ér ©É¦ Cœo v 23% \îs v ˆ~ 45% ' ¿®v L ÍÙ~ M¿l n ˆ¿ª MvEå \é º e N ¨ ' å L / lîr Š_^r † L r l |F E /1990/ l \ l \ l ' å EîF L T± Š‰Z M¦ ŒGG Cœn 7.8% \îs v~ 28.9% ' ¿®v n u L ÍÙ~ M¿n n ˆ¿ª MvEå † L GŒpG:: l ŠêC Aå}ïq £‰Z M¦ \îs v ŠEîEøv † ‹ml é • v ¶Y \é} ÍËY lœ i p ƒ ª T± F¨ £Mµ , L D}å¿ \é¦ L EŒr l ŠêC GŒ l † ‹ml é¦ v¿ †é M¦ " MClW "~ ÞEp ‹ " C¨ ' r ' å^¼N ¦Ft ' å ' åºîq M p] r ÚN £pµª l L D}å¿ ˆ¿T«E¿::

l L F †ér ©É¦N D} l‰Z M¦ £\îs v £r NCYr p] r Ú~ l M¿l n~ l L ÍÙ FFt ' å –Ya œ i p ƒ L D¿ Šo q o q l^× r~ l¼Gd r léE¦ ¨N p L]] ¨~ lY‹ q NŒ¿¦ s v †Eå:: Š}šêCN NŒ¿¦ s v l " ~} r £Mº d \å r:-

- l –C} r NŒ¿¦ r £r NCYr ' À ¿ L `Ô¿ †E L uG&
- £\îr G´ v¿ µéšî~ µåGl r E ' i q " v · Y L ÔE ·&
- £r NCYr L ^Á p kO v l l f~ l i Yn ¦E L µ , r&
- lmCG ' ¿®v¿ ' ª r NCYr lîr E L FŒ i –M¦ L ^º r&
- \îs v¿ M^p MY ¦E ' å¿ º d Mq ¦E L µ¿šn&
- \îs v¿ Šr NCYr £Mµ , ˆ¿ª º E× ¦E ˆ–M ¶n u& †^µ–®
- L –ÔY ' šp ¦Eå ¸± GN®v ˆ¿ª D}å ¨q ' g G::

£\îs v £º î~ Aå}ïq

º î¿} r Ep MF ^n ˆ~ ŠM¦^ÔGµå }µZ v l · ¿mY d ª N r} r ¨ º d] G:: º î¿} p £p MF šî¶ l · G ª C¿} p £p MF Š L D}åN lF¨ ENYq M} r £M T ' å †^p " Î‰ µåGC } ' å:: l pE¨ l †¿– JnTp \n L BŠG º î¿} q t ' å £p MF \îs v L µ , r º d Mq ' å EW] t ' å ª C¿} r~ NYq M} r n u] ¨D¿ Eº i FF ' åN CnTp \n }åZ L aaG '] „ } ' å:: \îs v lîp \ou t ' å¿ l L Lµn £q L L¿ l L Y«r G´ v¿ r Šåp ' å l M] ª · ' šp ‹Ft ' å ŠÙp ƒ £^W –Ya £p}] º î¿} q t ' å¿ M MFr MEr l}šêC AåEå '] „ p · mZ u t ' å ' åº îq M ˆ¿«éD}å M^u G } ' å::

¨Aå¿ ˆ¿± £†ér ©É¦ p ¾m Ã Aå}ïq ˆ¿ª M¦]£ ' å £\îs v £º î~ Aå}ïq ˆ³ µå¿ l M¦]œ¿ œ i p ƒ ª T± F¨ ¨µƒG:: ¨CN £Mq £ ' å lœ i p ƒ £º î~ Œn ‹ lî †µG · Eør & l ŠÙp ƒ £CÍ~ r O r & l ' Eé– F¨ l MO p ˆ~s v n › r & l ˆ~s v £ˆ–M »W& ' šp } ' å:: M ˆŠF " £^q p^pŒ^ mE^G»¿ l1992 ^E †ér ©É¦ ^} Cœn~ £º î¿} r Aå}ïq l \ l \ l ' å L T± Š1000 CÍ~ r 97 ¦CEå p ' G ª ' å †¿– † L r] ¨OFt ' å ˆ¿ª MO p~ 166 ¦CEå ª · O †N^p ƒ † L r £G ª r l †Ft ' å¿] ¦ŠnU ˆ¿ª MO p p L GŒpG:: l p L]] ¨ Aå}ïq Š1000,000 ' F– ˆ~s v 871 ¦CEå l ' Eé– F¨ ˆ¿ª MO p~ † M ‹ ¨ £\îs v

£ˆ−M »V¦N 55.4 †Lr LD}å¿ ¨ 'å ¼~r †LGŒpG:: Ip¾MVN ¨ 'å ¼~r ˆ−M¦t'å Š15.49 ŠMD}å \îsv 30% ¦CG £MD}å Œnªqt'å ŠeLqt'å~ Šˆ−M¦t'å †¿ÍY \éq¨ IpL»º} N·n ˆ½r †¿_ ˆ¿ªMµ„ †LGŒpG::

IpL]]¨ £‰ZM¦¿ £\îsv £ºî~ Œn‹Iî †µG·Eør ‹£¿ Aå}ïq'å £Š× ˆ¿± £paE †ELD}å¿ ˆ¿µ}šmE¿ £ºî~ ¼Ig M}^pY £p'\}å †LG‹wv¿ L\Tr IM−T· Š1988-1992 ¦E'å¿ £†N^r †Lr p·mU¿ IµLµLIr VÞYp I‰ZM¦ £i−L 'Eé− £ºî~ †µG·Eør £M¦µ,å ˆ~sv IL¾Ta'å £·NµM †Lr I28% nu £p'\} LD}å¿ ¦]¦G:: IpL]]¨ VÞYr IC¨'r ŠM'E«èr CÍ~r I\Eº}å †"F´v £M'E«èr 7% nu ˆ¿ªD}å ¨q¦G' £Iîp\n N»}ï¿N IpLEŠp †µG·Eøp¿ £M¦µ,år µ~ Š8.1% ˆ¿ªM¨IGºå ¨þî'å VÞYr ¨ºeMG:: Iˆ−M¦t'å Š15-49 —Lr LAŠG ŠMµ,r \îsv 29% ¦CEå £pL»º} N·n ˆ¼Tr ^FEmt'å Œnªqt'å ŠeLqt'å~ Šˆ−M¦t'å †¿ÍY †~] LD}å pLGŒpG::

\¿ºT¡ 2: Š1988 - 1992 I‰ZM¦ ŒGG £ˆ~sv £ºî~ Œn‹Iî Aå}ïq

£†µG·Eør —¨}r	1988	1989	1990	1991	1992
i−L 'Eé− Œr rG (%)	26	26	26	27	28
I\Eº}å mELå¦ ˆ³ £p'Eª CÍ~r (%)	7	6	7	7	7
£pq}^ Œrmr £'\«è ˆ~sv (%)	31	28	24	23	25
£Iîp\n N»}ï †µG·Eør	6	6	6	7	8.1
Š15-49 —Lr ˆ−M ¦Ft'å \îsv e¼Y (000)	4518	4670	4824	4980	5139

N¿Ã:- ºî~ ¼Ig M}^pY £ºî~ šYÙ GMr £·Mb pYN ·NµM VÞYr 1993

ŠšéC LT± I·G M£r ˆ¿ªMuE'å £ŒGEå £ˆ~sv £ºî~ †µG·Eør b×¿ ˆ³· I»N 'å^¿ ŠLD}åN IF¨ Š†Lr 'ª †Lr £M¦]£'å ˆ−µr †EL U¿ }'å::

I†ér©É¦N D} I‰ZM¦ Eˆ~sv ºî~ †µG·Eør M}^ I"}ƒ}r £Mºd\å IY‹q NŒ¿¦sv †Eå:: Š}šéC LAŠG −C}r I·¿mY dªNr}r pºgb }'å:: dªN \éG ˆ¿ªpµEË'å \îsv mEmt'å †−Eø†" †LE‹Šsv& GN®v~ p·mZv £¿nTr mEIîr}qt'å 'å^¿ ILD}å £ºî~ †µG·Eør 'À¦t'å¿ EL`Ô¿ £M¦^vFt'å µIé £Ft'åN' £M˜ŠF" ^qp^pŒ^ mE^G»¿ I1992 IAåEåN †‹mIé•v CÍ~r ¦Ft'å¿ ˆ~sv L\Tr IM−T· I\I\I'å LT± I†M‹¨ 70% ¦CG £MD}å ˆ~sv Iµ¿šn ˆ½r NŒ¿¦r 'ª ºî~ †µG·Eør L^Á•v ˆ¿ªM¨B«è µGË"G::

ŠšéAå ¶Y p¦¨ £ºî~ pkMr IiYn ¦ELµ,r If~ ne £D}å £ºî~ mELå¦•v †EL YI·nT R¶ ·¿,}r £MpFEÕ Ibq•v LIYŠr ¿ÐåC 'åB M·,r ¦ELuG~ £CnTp\n ¸± GN®v MErN ˆ¿ª ·Y›r ºE× ¦Eå −Yµésv £\îsv¿ ºî¿}r ˆ¿ªM¸«è ¨ 'å ¼~q" LT± †LGŒpG:: ŠšéCN Ip¾MV Ip'\} ªT±N IéD¿ £ºî~ †µG·Eør L Y¿ ¦EM'i 'ª CŒN~ L^Á pkN ELB− Ôg− ¦EM·,r& Enut'å 'ª CŒN~ pkN ELB− LÙWr~ IpE¨N £\îsv¿ £ºî~ v·Y µå«§ £MEå £ºî~

mELå¦•v L Wt'å¿ £LºWºY Aå}ïq•v lL Wt'å \îsv l}šêCN NŒ¿¦sv Šºî~ †µG·Eør ˆ¿ªMq dlå ¨ 'å ¼~q" LT± †ŒEø †LGŒpG::

£lîsv £^W ˆ−G £M·,r Aå}ïq

Š1983 ¯NZ \îsv l†µVp **£ኢኮኖሚ** £MCIW" }åZ~ £ÞEp‹ J¨'r 'å^¼ †^p"Î‰ ˆ¿«é¦ªYµå~ £†^p"Î‰"t'å ÙX pk«bN ˆ¿«éD}å £M¦^vEå †¿«¿− ˆYN±•v lL¿·^r lŠåG ˆ£p'\«è LD~t'å ·GÎ }'å:: ¨Aå¿ ˆ¿± Šr'åG− 'ª r'åG− p¦¨ lL»'å~ ^Y l\ªª'å GN−~ †LE‹Šr NŒ¿¦r †Aå¿N µ~ £Mq¨ µåGC E'å¼ £EN::

£MˆŠF" ^qp^pŒ^ mE^G»¿ l1990 l^W F¨ ^EMµ, †ér©É¦'å¦¿ lÏq~ l^W —¨}r E¨s mº~dT'å LT± L\Tr \îsv 43% −Ya ˆ¿«Ft'å †]¨pG:: lpL]]¨ Aå}ïq \îsv ¦Ft'å −Ya lŒGEøvN \éq¨ l†µY ªT± ‹E'å −Ya pdWWlé LD}å pLGŒpG::

D N ¨C −Ya lLå¦~ lM~³M¿r yFÖ}r pE¨s \éq¨ £pE£ LGŒ †E'å l†µY ªT± \éq¨ \îsv lC· †'åÃ}r~ l^W †LWY yFÖ}r ¦Ft'å −Ya 18% nu \éD¿ '¿®v ª·O lpµFlé½b lœipƒ †µG·Eør \À}r~ lb¦Ã \Wpƒ}r £¦šår −Ya 23% LD}å¿ ¦LEŒqG:: ŠšêC £N¿T«'å N¿N ¦CG l¼iEå lNYr~ l†µG·Eør p·mWr F¨ lL\MWr \îsv Š'¿®v pdWWlé e¼Y lé Wt'åN £M\Ur ·¿ '¿®v lÔºUr — EN 'å^¼ ˆ³· †−‹M~ œipƒ µlé lM¦^µ, p·mWr~ £^W †¨}sv F¨ lL\MWr LD}å¿ }'å:: ŠšêCN lp¾MV †n›…t \îsv £p\MUr l·G µlé lM¦^µ,Ft'å ^W F¨]¨D¿ llîp\out'å ^W F¨ }'å:: EN]Eî l‰ZM¦ ŒGG ^WF¨ ŠMµ,r \îsv 70% ¦CG £MD}år llîp\mt'å ^W F¨ £p\MU ^ED} ªL'œ £MŠÔFt'å †¨ªEåN:: ¨C ª·O £^W Á~ ŠMÔ¼Ymt'å~ µåGlqt'å¿ ˆ¿«élšnšå ŠM−T· 'åÃ E\îsv −C}qt'å¿ ˆ¿«édYÕ N¿N £MÔ¨−Ft'å }µY £EN::

µå«¤¿ lL¿·^r L/lîsv l^W F¨ p\MYp'å 'ªMµ,lr \Wp…v †¼l¿ n~£'åN nšå £pE£ }µY £EN:: l1992 Š‰ZM¦ £L¿·^r \Wp…v †^p«ªY Mb¿ £'»'å LT± ˆ¿ªM¦LEŒp'å lŒGEå ‹Eå £L¿·^r \Wp…v £\îsv −Ya 27% nu }'å:: Š}šêCN 59% ¦CG £MD}å Š105.00-300.00 nY £'Y ªL'œ nu £M¦^µ, ^W F¨ p\MYp'å ¨µƒEå:: lpgW}'å lŒGEå 1000.00 nY ˆ~ Ššê¦ lF¨ £'Y ªL'œ lM¦^µ, £C· †'åÀ}r& £†^p«ªY yFÖ}r~ £ÝZØb~G ^W £M\U \îsv ŠŒGEå ºiFF \Wp…v 10% nu ˆ¿ªD}å ¨ʋ'å LT± ¾NZ †LGŒpG::

£\îsv¿ £^W ˆ−G £Mµ−lå~ lf µlé lM¦^µ, £^W oq F¨ ˆ¿«¨ªY\å £M¦ªYµå lY‹q NŒ¿¦sv †Eå:: Š}šêC LAŠG £MŠpEår l"~}r £Mºd\å ~t'å::

- £pMU~ EŠÙpƒ yFÖ}r Eéle £MvEå \îsv e¼Y 'å^¿ LD¿&
- lpEN® \îsv¿ E†µG·Eør \À}r ˆ¿± EyFÖ}r ˆ~ ÝZØb~G
- ^W Eéle ˆ¿ªM¨vEå †−Y¸ M\n~ ¨C¿}å Lp·lY&

- E\îs v £pE L ª ’å MCIW”| £^W –Ya~ yFÖ}r †–‹M|~ T ¡ N µéšî
- £M|’^– I L D}å \îs v ŠIîr ’åÃ µIé IM|¦^µ,å ^W F¨ ˆ¿«¨\MU
- ˆ¿i×r L D}å ~t ’å::

\¿ºT ¡ 3: I1992 I‰Z M|¦ ŒGG I L¿·^r ^W F¨ £}IU \Wp…v Iª L ’œ ^ŠîG~ IÏq

£ª L ’œ ˆ^ŠîG InY	’¿–	%	\îr	%	–NY £\îs v	%
105.00-399.00	30650	40	16362	59	47012	35
400.00-699.00	33845	44	10354	37	44199	23
700.00-999.00	8872	12	1055	4	9927	11
100.00-1299.00	2542	3	133	0	2675	5
1300.00 ˆ~ Ššê¦ IF¨	433	1	23	0	456	5
–NY	786342	100	27927	100	104269	27

N¿Ã:- 1992 £‰Z M|¦ £ L¿·^r \Wp…v IéZ

£Iîs v £¿nTr mEIîr}r~ £paaEå £·nY~ ·n†s v †ºgdN

IšêC ŒÙG rŠåTr £N~ªYµ’å I‰Z M|¦ £µºY \îs v F¨ nu ¨D~G:: ¨CN £D}Ir NŒ¿¦r I†¿– IŠåG £AåEå¿N \îs v £¿nTr mEIîr}r £M|ºeN £LT± ¼¿iY ¦ELµ,r \éD¿& IEîF IŠåG £ŒGEå £µºY \îs v –Ya ŠºiFF \îs v e¼Y Š88% IF¨ I L D}å~ rŠåTr ^EM|¦at ’å }’å:: IšêC L\Tr £µºY \îs v £LXr ˆ~ £ˆYa IX mEIîr}r~ £paaEå £·nY~ ·n†s v †ºgdN Aå}ïq t ’å¿ ELg,r pOŒ[G::

IµºVp| ‰Z M|¦ ˆ¿ªM¿ƒ ’åN £†ér©É¦ ŒÙG AåEå £LXr mEIîr L D¿ ’¨N ¦ELD¿ MEr ŠÙpƒ rYµåN †E’å' LXr ˆCG £M|LTrIr ˆ¿^]r E·½b £M|\MUIr £L V¦ Iîr £M|\WIr~ £pE¦¤ EîEøv C¨’r ¦Ft’å~ J¨’r £EîFt’å ¼X Ans v £Mêµ,|Ir nu]¨D¿ EîEøv ˆ–Eøv¿ (£·nY~ †îŒ^p|¿b¿ †µG·Eør £n–Y †µG·Eør ’šp) EM·,r £M|¦^vG~ ICnTp\IåN š¿– ŒnY £M|¦¸~ÎÙ G¤ Anr I L D}å £pE£ ·Nr ¨\º”G::

Š1967 £LXr FW`| †”³ ’«éC ˆ¿ªM¿ƒ ’åN £†ér©É¦ µIX £‰Z M|¦ ŒGG µIX•vN £ˆYa LXr ¨ q mEIîr}r M·,q t ’å ·GÎ }’å:: I†”° F¨ ˆ¿ªpª}µµ’å †Y_ †ªY £D} AåEå Ïq¿]¨E¨ £LXr mEIîr L D¿ ’¨N †Y_ £LºdN Lnr p\¼s qG' ¨Aå¿ ˆ¿±| ImCF”| C¸v~ †\WZv ˆ¿«éAåN †”°¿ EM^ÔËN yFÖ}r £p\»t’å £µIX MCIWr~ p›M³ L¿·^q”| †‹Fr I}IWt’å £M^ÔËN †iN M}^~ IÔºU”t’å IéZŒW\é¦”| †\WZv \îs v Š’¿®v ˆŠåG £Lnp| pºgM| EéD}å †GuEåN::

£ªY· L¿·^r Šp’µªN ’«éC IéD¿ I1987 £Ëªd’å †«é\å £†µVp| Cµ- L¿·^r £\îs v¿ £LXr mEIîr}r IM|¦aM Aå}ïq ¦T¶µº \éD¿ Ip·mY ·¿ £N~£’å £¸F E’å¼ †EL U¿ }’å:: I1992 £MˆŠF”| ^qp|^p|Œ^ mE^G»¿ ^ELXr ¨ q mEIîr}r I\I\I’å LT± L\Tr I‰Z M|¦ ŒGG £LXr ¨ q Lnr mEIîr}r ¦Ft’å µIX•v 4.3 M|Eé©¿ ¦CG \éD}å&

Š}šêC 'å^¼ £mE ¨ q \îsv –Ya 18% '¨N 801,000 ¦CG nu LD}å¿ ¨ºeMG' ˆ^‹Aå¿ mE'å £†\WY LT± \îsv l‰ZMê¦ ŒGG £LXr ¨ q mElîr}r M·,r £MêvEår l1967p † "³ L\Tr LXr ¨Š×ÔG l}lTlr µéšî lpE¦¤ NŒ¿¦sv †m'W ¦G}lWt'å~ lˆ–Mê¦t'å º~ ¦Eå £}lU~ Ššê¦N l|F mG \éOrmt'å £L 'åT^ ˆ–G ¦µ,ê nu ~t'å::

EîEøv Ansv¿N lpLEŠp \îsv lmElîr}r L¦œ~ M^p«ªY £MêvEår £lîr yFÖ \éD}å nu ^ED} £ˆYa lX ¦Ft'å \îsv ˆ}šêC £LXr mE¨ q}r Lnr ¦µ,ê nu ~t'å:: N¿N ˆ¿‹é¿ ˆ}šêC \îsv lpÔºT'å †¶»Mê £LXr~ £ˆYa lX mElîr léD}åN lCnTp\lå mCG L\Tr lX ºN® MT^ £MêvE'å '¿– nu ^ED} LXqt'å¿~ lX¦t'å¿ EˆŠåEîq †Wcv lL^ºr £Mê¦µ,êr ¼iN Š'¿®t ˆŠåG EéD¿ †¨vGN::

£paaEå £·nY~ ·n†sv †ºgdN¿ lpLEŠpN £†îŒ^p¿b¿ ÝZ·WLå £Mê¦GL'å L‹ŠEƒ~ Ššê¦ lF¨ £D}å µlX•v¿ lLD}å LXqt'å¿ £Mê¦ŠW¤~ EˆŠåG †Wcv £Mê\ºå \îsv ŠšêCN ÝZ·WN pºgMê EéD}å †GuEåN:: lEîF lŠåG LXqt'å¿ ŠMŠW£r '¨N EˆŠåG †Wcv ŠL^ºr ¨Gi \WpƒÀ lLiºY lW]t'å 'ª ˆYat'å ^W £µlå \îsv £·n†sv †ºgdN Š'¿®v £paE LD}å pLGŒpG::

£\Wpƒ~ MClW" µå«¨ Mê}ê^pY ^ELXr ¨Ḯq †ºgdN l1990 l^n\m'å LT± L\Tr l‰ZMê¦ ŒGG £M«lV¦~ NY¼ šY †ºgdN¿ lpLEŠp l†¿– BŒqY \îsv liªN pŠpG 15 Šé.· ˆ~ 44 Šé.· \éºdLå '¿®v 24 Šé.· ˆ~ 30 Šé.· nu ˆ¿ªMêºdLå pT¶·»éG:: ¨CN £Mê¦]£'å lnšå ¼~sv ˆ¿ªpT¶µº'å \îsv Š'¿®v £paE £†««é^ pŒ Eø±ê pdm©v LD~t'å¿ }'å:: lšêC L\Tr £†µVp¿ £ˆYa NYr lpaE Aå}ïq EM]ª·~ \îsvN pºgMê ˆ¿«éD}å EM^uG L¿·^r £†îŒ^p¿b¿ ÝZ·WLå¿ †éFM ˆ¿ªµ~ L LYLY ˆ¿«Elr ¦LEŒqG::

4. –C}r~ ^Y–p-Ïq ¦Ft'å d¼pƒ ·¿,ê}r ¦E'å £ÞEé\é †¿–Nq

ŠF¨ lpLEŠpr £rNCYr& £ºî~& £^W ˆ–G~ £¿nTr mElîr}r L LGŠu Yˆ\ µå«©v AåEå \îsv Š'¿®v lp}ÍÍV}r \éq¨ lœipƒ ªT± F¨ ˆ¿ªMêµ,ê~ £–C}r C¨'qt'å £Š× LD}å¿ ELT«r ¨uFG:: –C}r¿ LiTÙ ‹En¿~ £\'å G´v¿ }åZ MaaG †FMv¿ ‹ªT·¿ L¯LY ¦En¿ £\îsv¿ £}åZ C¨'r lMê¦abEå ˆYN±•v LD¿ †Elr:: ¨CN LD¿ ¦Elr E\îsv mE¿ †š}ïq]¨D¿ Š–C}r LFdi \n†" Lnqt'åN ^ED}~ E†µY †é Mê ˆ–µr~ l†ºgF¨ E\'å G´v £}åZ C¨'r LaaGN £Mê¦ªYµår †^p"Î‰ £¸F lLD}å }'å::

lšêC L\Tr lé¦¿^ L¿·^r £MêŠpEår¿ £ÞEé\é ˆYN±•v L'å\– ¨ºlilqG::

- ˆ^Š †Aå¿ £'\«t'å¿ C¶" ˆYN±•v lp·mY ˆ¿«épTµåLå EM–T· £Mê¦^vEå ^rWp±ê•v~ ÝZ·WOv¿ L¿ªÙ~ Ep·mW"}qt'åN lLåEå B¨G L¿d]d^ &

- L¿·^r ˆ^Š †Aå¿ £\îsv ÞEé\é ˆ¿±ì £^Y—p-Ïq ÞEé\é £EîE'å ^ED} ¨C¿}å Š'ip ˆ~ Š†µVp Aå}ïq †¿ÍY µN·O LiTÎ&
- £\îsv¿ –C}r ELiTÙ~ ˆ^Š†Aå¿ £\îsv¿ Lnr~ ¼iN EM^ŠlY £MìªTµ'å¿ r·G lM]‹r '¨N lMª~dÙ mCF"ì~ GM«"ì †LE‹Šsv~ –Yµésv ¦Ft'å Mì~ ·¿›lî ¦µ, †¨L^GN' L¿·^r ˆ}šêC¿ ˆ\îsv lrŒŒG lM¼~r~ lLµ¿šn l^Y—p-Ïq ÞEé\é& ^rWp±ì~ ÝZ·WN †dWTÎ 'å^¼ pµlé'å¿ ˆ¨q †·„p'å †•¿q"ì Mì~t'å¿ ˆ¿«éÁ'p M–T· †Elr::
- lMìdTÌ £GMr ÝZ·WOv~ lEîEøvN †¿ÍW"ì ˆ~ †‹mlé¦"ì µå«©v \îsv pµlé'å¿ Mì~ LÁ'r ˆ¿«évEå £†LWY~ £'å]}ï \À}r oq•v¿ ˆ¿«é¦šå L¿·^r pµlé'å¿ ˆYN± L'å\– †Elr::

”lé LT±•v

CSA (1999) population and Housing Survey Report

CSA (200) Ethiopian Demographic and Health Survey Report

David Dollar and Roberta Gatfi, (1999) Inequality Income and Growth: Are good times good for women? World Bank Policy research report on Gender and Development, working paper series No. 1.

Economic Commission for Africa, Nov. 2001 report.

Ministry of Education (2001/02) Educational Statistical Annual Abstract.

Mulumebet Zenebe (2002/03) An analysis of Husehold poverty from a gender perspective: A study based on two Kebeles in A.A.

Oromiya Finance and Economic Development Bureau (2002), A study report on the status of women and employment opportunities in Oromiya Region.

’G«¨ †LB (1994) £━C}r Aå}ïq l†ér©É¦:- E━C}r i}] ^rWp±é \}━ œ·³r £dTl ━AåÙ

£MClW” ¼~r L━TŒ (1995) £^Y—p Ïq ÞEé\é ’å¨¨r pŠqq¨ ˆrN e¼Y 2.

RY—p-Óq ˆ~ MzlW”¦ †µG·E¢s v

p c L \î,¦

‰ZM¦¦ lîs v µ«¨ Î/lîr

1. *መግቢያ*

የፆታ አድልዎ በሁሉም አገር የሚገኝ አለማቀፋዊ ክስተት ነው፡፡ ሴs v ከወንዶች ጋር እኩል ዕድል የተጎናፀፉበት አገር የትም የለም፡፡ ይህ የፆታ መድልዎ በተለ¦¤ ሁኔታዎች ይገለፃል፡፡ ለምሳሌ በትምህርት፣ በኢንፎርሜሽን፣ በጤና፣ በምግብና የሥራ ዕድል በማግኘት በመሳሰሉት፡፡ በአሁኑ ወቅት በአለም ላይ ሴቶችና ወንዶች በትምህርትና በጤና መስክ ያላቸው የመበላለጥ ስፋት እየጠበበ የመጣ ቢሆንም እንደ ኢትዮጵያ ባሉት በማደግ ላይ ባሉት ድሀ አገሮች ግን አሁንም ብዙ ልዩነት አይታይም፡፡

በአገራችን ያሉት ሴቶች አኗኗር በጣም የሚያሳዝንና የሚያሰሳስብN ነው፡፡ በተለይም የገጠሩ ሴቶች በኢኮኖሚም ሆነ በማኅበራዊ ኑሮ የበለጠ ተጠቃሚ ያልሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች ናቸው፡፡ ቀደም ሲል በሕብረተሰቡ ውስጥ ሥር ሰድዶ በቆየው የፆታ አድልዖ ምክንያት ሴቶች ከማንኛውም የልማት እንቅስቃሴ ተገልለው የቆዩ ናቸው፡፡ የትምህርትና የጤና ተቋማት አለመስፋፋት ደግሞ በይበልጥ ሴቶች ለድህነት፣ ለበሽታ፣ ለመሃይምነት፣ ለሞትና ለተለያዩ የፆታ ጥቃቶች እንዲጋለጡ አድርጓቸዋል፡፡

በኦሮሚያ ውስጥ ይኖራል ተብሎ ከሚገመተው 25 ሚሊዮን ሕዝብ መሃል 51% የሚሆኑት ሴቶች ሲሆኑ ከ 89% በላይ የሚሆነው ሕዝብ በገጠሩ ክፍል የሚኖር ነው፡፡ በክልሉ ውስጥ የፆታ አድልዎ የሚጀመረው አንዲት ሴት ከተወለደችበት ጊዜ ጀምሮ ነው፡፡ በቤተሰብ ውስጥ ሴትና ወንድ ልጅ ሲወለድለት ያለው ደስታ እኩል አለመሆኑ፣ ሴቶች ካደጉ በኃላ በቤት ውስጥ ሥራ ብቻ እንዲወሰኑ መደረጉ፣ ወንዶች ግን በተለያዩ ማኅበራዊ ክንዋኔዎች ውስጥ በንቃት እንዲሳተፉ መደረጉ፣ የተለያዩ የትምህርት ዕድሎች ሲኖሩም ቤተሰብ ለወንዶች ልጆች ቅድሚያ መስጠቱ፣ ሴቶች ከሕፃ¿ነት ጀምሮ እኩል ተወዳዳሪ፣ እኩል ተሳታፊና ተጠቃሚ ሳይሆኑ አንዲያድጉ ያደርጋቸዋል፡፡ ይህም በወደፊት ኑሯቸው ላይ ትልቅ ተፅዕኖ ይኖረዋል፡፡

በዚC ፅሑፍ ውስጥ የኦሮሚያ ሴቶች በትምህርት፣ መረጃ በማግኘት~ በጤና አገልግሎት ምን ያህል ተጠቃሚ እንደሆኑ~ ወደፊት ምን መሆን እንዳለበት ለመወያያ የሚሆኑ ነጥቦችን በአጭሩ ¨dYmG፡፡

2. ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች

በኦሮሚያ ውስጥ በይበልጥ በሴቶች ላይ የሚከናወኑ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች እንደክልሉ ሥፋት ብዛታቸውም የሰፋ ነው፡፡ ሆኖም ከዚህ የሚከተሉት ¸±¦ GM«”¦ ‒Yµé s v በአብዛኛዎቹ £‰ZM¦¦ ዞኖች ውስጥ የሚከናወኑ ናቸው፡፡

2.1 ከጋብቻ ጋር በማያያዝ የሚከናወኑ፣

- የሴት ልጅ ግርዛት (90%)፣
- *ያለዕድሜ ጋብቻ፣*
- *ሙሽራዋ ከጋብቻ በፊት የሀበሻ ኮሶ እንድትጠጣ ማስገደድ፣*

- የሙሽራዋን ጠፍር መንቀል፣
- ሙሽራዋን እስክትደማ ድረስ መግረፍ፣
- ድንግልና የሌላትን ሙሽራ ማባረር፣
- ከአቅም በላይ የሆነ ጥሎሽ፣
- ሕፃናት ሴቶችን በእድሜ ላረጁ ወንዶች በጋብቻ መስጠት፣
- የጥሎሽ ጋብቻ፣
- የፍች መብት መከልከል፣
- ባሏ ለሞተባት ሴት ወይም በፍቺ ጊዜ ንብረትን አለማካፈል፣
- የልውውጥ ጋብቻ፣
- የቅርብ ዘመዳሞች ጋብቻ፣
- የድንገት ጋብቻ፣
- የግዴታ ጋብቻ፣
- ብዙ ሴቶች ማግባት (18%)::

ለ)   በእርግዝና፣ በወሊድና በወር አበባ ጊዜ የሚከናወኑ፣

- በወር አበባ ጊዜ ሴቶችን ማግለል፣
- ሴቶች ከወለዱ በኃላ ለ40 ቀናት ያህል በጭለማ ውስጥ ማቆየት (48%)፣
- በእርግዝና ገš‹ ወይም በምጥ ጊዜ ሆድ ማሸት፣
- የቤተሰብ ምጣኔ አገልግሎት አለመጠቀም፣
- ብዙ ልጆችን እንደሀብት መቁጠር፣
- እርጉዝ ሴ s v ን ገንቢ ምግo v ¿ መከልከል፣
- ከባድ ሥራ ማሰራት፣
- ኮሶ ማጠጣት::

ሐ) የተመጣጠነ ምግብዩ በሚመለከት፤

- ሴቶች ከወንዶች ጋር አለመብላት፣
- ለወንዶች የሚያደላ የአመጋገብ ሥርዓት፣
- ሴቶችን በእርግዝና ጊዜ እንደ እንቁላል፣ አሣ፣ ማር፣ ጮማ፣ ሙዝ ፣ ጎመን፣ እርጎ፣ ወተትና የወተት ተዋዕኦ መከልከል፣
- ልጃገረዶችን አንቁላል፣ ዶሮ፣ ቅባት ያለው ምግብ፣ ሥጋ፣ ቃሪያ እንዳይበሉ መከልከል~
- ሕፃናት ተቅማጥ ሲያዛቸው ሆዳቸውን ጥፍር አድጎ ማሰር::

መ) በሞት ጊዜ፣

- በሞተ ባላቸው ወንድም ወይም የቅርብ ዘመድ መወረስ፣
- አካልን በመጉዳት ሐዘንን መግለፅ~
- ͫሏ የሞተባት¿ ሴት ለብቻዋ በጎጆ ውስጥ ማግለል::

ሠ) የሥራ ክፍፍልን በሚመለከት፣

- የሴቶች የሥራ ጫና መብዛት፣
- ሴቶች በእርሻ ሥራ ላይ እንዳይሠማሩ መከልከል፣

- ሴቶች እንዳይማሩ መከልከል፣
- ሴቶች እንደዳኝነትና የፍርድ ሸንጎ ሥራ ላይ እንዳይሳተፉ መከልከል፣
- ልጃገረዶች የአባታቸውን ንብረት እንዳይወርሱ መከላከል፣
- ሴቶች ስብሰባ እንዳይሄዱ መከልከል፣
- ሴቶች በተለያዩ የኀሣ አመራር ላይ እንዳይቀመጡ መከልከል~
- በመንግሥትና በሃይማኖት ተቋማት የአመራር ቦታ ለሴቶች አለመስጠት::

እነዚህ እና ሌሎች ያልተጠቀሱ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች በሴቶች ላይ ከተወለዱበት ጊዜ ጀምሮ እስከ እለተ ሞታቸው ጊዜ ድረስ በቤተሰብና በህብረተሰቡ የሚከናወንባቸው በመሆኑ በሕብረተሰቡ ውስጥ ያላቸውን ዝቅተኛ ቦታ እንዲቀጥል ትልቅ አስተዋፅኦ በማድረግ ላይ የሚገኙ ስለሆነ የሴsችን እኩልነት ለማረጋገጥ ከተፈለገ እንደማንኛ ውም የልማት ችግሮች ትኩረት ተደርጎባቸው የማስወገድ ዘመቻው በስፋትና በቅንጅት መቀጠል አለበት::

3. የትምህርት አገልግሎትን በሚመለከት

የፆታ አድልዖ ለማስቀረትና የአንድን አገር ልማት ለማፋጠን ትምህርት ቁልፍና ወሳኝ መሣሪያ ነው:: ሕብረተሰቡ በቂ የትምህርት ዕድል እንዲያገኝ ማድረግ ማለት እኩልነትና ዲሑክራሲን ማስፋፋት፣ ድህነትን መቀነስና ብሎም ጤናማና ሃላፊነት የሚሠማው ዜጋን መፍጠር ማለት ነው:: ሆኖም የኢትዮጵያ ሕዝብ የትምህርት ሁኔታ በጣም ዝቅተኛ ከሚባሉት መካከል ነው::

በኦሮሚያ ክልልም ቢሆን እንደሌሎቹ ክልሎች ሁሉ የትምህርቱ ሁኔታ በጣም ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ይገኛል::አብዛኛው የገጠሩ ሕብረተሰብ ክፍል አሁንም የመማር እድል አላገኘ ም:: ለምሳሌ በ2000 ዓ.ም. (እ.ኤ.አ) 79% የሚሆኑ ሴቶችና 60% የሚሆኑ ወንዶች ምንም ዓይነት ትምህርት ያልነበራቸው መሆኑን ጥናቶች ይጠቀማሉ:: እንዲሁም በ2001 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት የሴቶች ተሳትፎ 42.1% ሲሆን የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት የሴቶች ተሳትፎ 8.3% ብቻ መሆኑ ሁኔታው ምን ያህል አሳሳቢ አንደሆነ ያሳያል::

በኦሮሚያ የሴቶች የትምህርት ተሳትፎ ከወንዶች እጅግ ዝቅተኛ ሊሆን የቻለው £ሕብረተሰቡ ስለሴቶች ትምህርት ጠቀሜታ በጎ አመለካከት አለመኖር፣ ሴቶች በቤት ውስጥ ሥራ ይበልጥ ተፈላጊ በመሆናቸው፣ትምህርት ቤቶች ከመኖሪያ አካባቢያቸው ርቀው መሠራት ለጠለፋና አስገድዶ መድፈር የተጋለጡ ስለሚያደርጋቸው ነው::

እነዚህ ችግሮች ሴቶች ወደ ትምህርት ቤት እንዳይሄዱ እንቅፋት የሆኑ ብቻ ሳይሆኑ ወደ ትምህርት ቤት የሄዱ ሴቶች እራሳቸው ትምህርታቸውን እንዲያቋርጡN ተፅዕኖ አድርµ"ል:: ለምሳሌ በ2000 ዓ.ም. በመማር ላይ ከነበሩት የ1ኛ ደረጃ ተማሪዎች መካከል 12.5 % ሴቶች ትምህርታቸውን አቋርጠዋል:: በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ በመማር ላይ ከነበሩት ሴት ተማሪዎች መካከል ደግሞ 14.7 % ትምህርታቸውን አቋርጠዋል:: ይህ ችግር በይበልጥ ጎልቶ የሚታየው በገጠሩ £‰ZM፧¦ አካባቢ ነው:: በዚሁ በ2000 ዓ.ም መማር ላይ ከነበሩት ተማሪዎች ውስጥ 16% ከአንደኛ ደረጃና 25% ከሁለተኛ ደረጃ የገጠር ትምህርት ቤቶች ውስጥ ያቋረጡ መሆኑ ደግሞ v·U¿ ይበልጥ አሳሳቢ ˆ¿«፥D¿ ¦ªYµ"ል::

ከላይ ከተገለፁት ምክንያቶች በተጨማሪ በሕመም ምክንያትም የሚያቋርጡ ተማሪዎች ቁጥር ብዙ }ው:: ሌላው ምክንያት የትምህርት ቤቶች ርቀት ሲሆን በክልሉ የሚገኙ 25% የሚሆኑ ኗሪዎች የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለማግኘት ከ 5 ኪሎ ሜትር በላይ

መንዝ እንዳለባቸው ጥናቶች ይጠቁማሉ:: እንዲሁም 53.7% በላይ የሚሆኑ ፗሪዎች በአቅራቢያቸው ያለውን ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለማግኘት ከ 15 ኪሎ ሜትር በላይ መንዝ አለባቸው::

ከዚህ በተጨማሪ አጠያያቂ የሆነው የትምህርት ጥራት ጉዳይ ነው:: በአንድ ክፍል ያሉት ተማሪዎች ብዛት፣የመምህራን በቂ የሙያ ስልጠና አለመኖር፣ የመምህራንና የተማሪዎች ቁጥር ከለመመጣጠን ከአንደኛ ደረጃ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ሲታይ እየቀነሰ መምጣቱ ተማሪዎች ምን ያህል ጥራት ያለው ትምህርት እንደሚያገኙ ይጠቁማል:: ለምሳሌ በ2000 ዓ.ም. የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መምህራን Š}lUr 'ፅ^¼ 35% £M፧D}ፅr ብቻ በቂ ሙያ ሥልጠና የነበራቸው ሆነው ተገኝተዋል::

እነዚህ ሁሉ ችግሮች የሚሳዩት የትምህርት ፖሊሲው እንደገና መፈተb እንዳለበትና፣ እንዲሁም ሕብረተሰቡ በተለይም ወላጆች የሴቶችን ትምህርት ጠቀሜታ ይበልጥ ተገንዝቦ ድጋፍ ማድረግ ˆንዳለበት ነው:: የሴት ልጅን ማስተማር ማለት የሕፃናትና የእናቶችን ሞት መቀነስ፣ ጥሩ እንክብካቤ ለሕፃናት ማድረግ፣ተላላፊ በሽታን መቀነስ፣ ድህነትን መቀነስና ብሎም ከገጠር ወደ ከተማ የሚደረገው¿ ፍልስትና የተያያዙ ማኅበራዊ ችግሮችን ማስወገድ ነው::

በኦሮሚያ 21% የሚሆኑት ቤተሰቦች በሴr አባወራዎች የሚመሩ መሆናቸው ደግሞ ለሴቶች የገቢ ማስገኛ ሙያዎችን ማስፋፋት ትኩረት መስጠት የሚገባው ጉዳይ መሆኑ¿ ያሳየናል::

ከዚህ ሌላ ያለዕድሜ ጋብቻና ጠለፋ የሴት ልጅ የትምህርት ተሳትፎ ከሚያሳንሱት እንቅፋቶች ዋ}ኞቹ በመሆናቸው በኦሮሚያ በመዘጋጀት ላይ ያለው የቤተሰብ ሕግ ውስጥ እንደወንጀል መጠቀስ አለባቸው:: ይህንን ለማስፈፀም ደግሞ ማንኛውም ተጋቢዎች እድሜያቸው ከ18 ዓመት በላይ መሆን ብቻ ሳይሆን የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን (1-8) መፈፀም ግዴታ ተደርጎ መደንገግ አስፈላጊ ነው::
ስለዚህ ሁኔታ ትምህርት ለሁሉም በ2015 ለማዳረስ አዳጋች መሆኑን መንግሥት ተገንዝቦ ለዚህ ሴክተር የሚመደበውን በጀት በየጊዜው ማሳደµፅ ተገቢ ነው::

4. ኢንፎርሜሽን (መረጃ) መግኘት

በኢትዮጵያ አብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ስለቤተስብ ምጣኔ፣ ስለመሰረተ ጤና እንክብካቤና ስለ ኤች አይቪ ቸፅድስ በቂ መረጃ የማያገኝ መሆኑን ጥናቶች ይጠቁማሉ፣ ሴቶች በይበልጥ ለዚህ መረጃ የማጣት አጋጣሚ የተጋለጡ ናቸው::

መረጃዎች ከሚተላለፉባቸው ዘዴዎች መካከል ሬዲዮ አንዱ መሆኑ ይታወቃል:: በኦሮሚያ ከሚኖሩ ሴቶች 9% ብቻ በሣምንት አንድ ጊዜ ሬዲዮ የሚያዳምጡ ሲሆን 26% £M፧D}ፅ '¿®v ·¿ l]N¿r †¿– µéšî ያዳምጣሉ::ይህ ከፍተኛ ልዩነት የታየው በክልሉ ውስጥ ሬዲዮ የወንዶች ንብረት ተደርጎ ስለሚቆጠር እናቶችና ሴት ሕፃናት እንዲያዳምጡ ስለማይፈቀድላቸው ነው:: በአጋጣሚ ወንዶቹ ለሥራና ለተለያዩ ጉዳዮች ከቤት ውጪ ሲሆኑ ሬዲዮኑ ሣጥን ውስጥ ስለሚቆለፍበት አብዛኞቹ ሴቶች ስለጤንነታቸው፣ ስለመብታቸውና ስለሕፃናት እንክብካቤ መረጃ ስለማያገኙ በቀላሉ ሊድኑ የሚችሉ በሽታዎችን በመከላከል ረገድ አስተዋጽኦ የማድረግ ዕድል የተነፈጉ ሆነው ተገኝተዋል::

በክልሉ ውስጥ የሚኖሩ 90% ሴቶች በአገሪቱ ውስጥ የሚከናወነውን የኢኮኖሚ የማኅበራዊና የጤና እንቅስቃሴዎች ከእጥፍ በላይ በሆነ ቁጥር ከወንዶች እኩል መረጃ

አያገኙም ማለት ደግሞ የበለጠ የዖታ አድልዖው እንዲቀጥል የሚያደርግ ስለሆነ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባ ጉዳይ ነው::

5. £ºî~ †µG·Eøsv

l‰ZM፥¦ ŒGG £ºî~ †µG·Eør l»N œipƒ ªT± F¨ ¨µƒG:: lŒGEå 'å^¼ 25 M፥E፥£¿ EM፥D¿ Jœn †µG·Eør £M፥\ºår 23 D^Û፥qEøv~ **8**4 £ºî~ »lé¦v nu ~t'å:: ˆ}šéAåN léD}å £pµ}lår l v~ l'T«*ዎ*v "~ ***ከተማዎች*** 'å^¼ lLD}å Š**8**9% lF¨ ***የሆነው*** £µºU JnTp\n †µG·Eøp¿ l†iWlé¦'å EM·,r †GuEN:: lšéAå NŒ¿¦r 75% £M፥D}'å Jœn ldFEå **ሊድኑ** lM፥vEå lbq*ዎ*v ˆ£p\g£ ¨µƒG::

£ŒGEå £ºî~ b×¿N **ቢሆን** 46% lLD}å †n›ƒ'å JnTp\n †MWÃ ^EEîE'å **ለ**mCF" JŒN~*ዎ*v~ EpE¦¤ |FdY ˆN}sv ˆ¿**ዲ**é¶E¼ **አድርጎታል**:: lpE¨N \îsv mEmt'å £pE¦¤ **ድርብርብ** £†é M፥~ MxlW" v·Zv £p}Q \éqLLå 'ª ºî~ †µG·Eøsv **ከመሄድና** ŠLqŠN pj¼l"G::

EN]Eî l2000 —.N፣

- 6**8**% £M፥D}å \îsv £LqŠM፥¦ µ¿šn lM»r&
- 2**8**% £M፥D}å \îsv l†iWlé¦t'å £ºî~ pkN lM»r&
- 11% £M፥D}å \îsv ŠmEøut'å **ፍቃድ** lM»r&
- 6% £M፥D}å \îsv £r oq Bª'å LqŠN ˆ¿ªM፥vEå mEM'i&
- 6% £M፥D}å \îsv \îr £ºî~ mELå¦*ዎ*v mEL Wt'å \éqLLå 'ª JŒN~ †µG·Eør L^Á pkMr Bª'å ELqŠN †ELuFt'å¿ µGÐ"G::

ˆ}šéCN AåEå v·Zv \îsv¿ EEîEøv **የተለያዩ ውስብስብ** £ºî~ v·Zv ˆ¿«é¶Eºå †**ድር**µ"t"G::

6. ¦E˜**ድ**M፥ ¶nu:-

l†n›ƒ'å MzlT\n 'å^¼ \îsv sEø ˆ¿«é¦µlå £M፥ÔEµ'å G´v ˆ¿«é'E«è }'å:: 70% £M፥D}år lŒGEå £M፥µ,፥ ˜**ድ**M፥†t'å Š25-49 £D}å \îsv ¦µlår Š1**8** —Lr lqv ˜**—**M፥¦t'å \éD¿ Š1**8** —Lr lqv ˜**—**M፥¦t'å ¦µlår '¿®v ·¿ 20% ¦CEå nu ~t'å:: ˆ}šéC \îsv †n›…t፥ N¿N —¨}r rNCYr ¦Fµ,፥ LD~t'å ª·O E¦E˜**ድ**M፥ ¶nu £p¶Eºår £JnTp\n ŒÙEøv £rNCYr ˜**ድ**M፥ ¦Gp^××lr †Šmlé £M፥ U**ት** ~t'å::

¼~sv ˆ¿ªM፥ºeLår ¦E˜**ድ**M፥ ¶nu¿ ELd}^ rNCYr rGi †^p"Ò‰ M**ድ**Tµå¿ £**ያ**~T¶·º'å £AåEpƒ ªT± rNCYr ¦Ft'å \îsv N¿N rNCYr ŠEîFt'å \îsv lé¦¿^ l 5 —Lr ˜**ድ**M፥ **ጨምረው** ˆ¿ªM፥¦µlå pT¶·»፥G::

†WYj †EL'åEዶN lŒGEå 'å^¼ µøGs £Mፀq¨ EîF'å £ºî~ v·Y }'å:: 20% £MፀD}år £ŒGEå \îsv £L¯LY¦'å¿ G±t'å¿ Š'E«è l|F 24 'Wr]¨j¤ AåEpƒ G³ ¨'G«Eå::

EšéC AåEå †^p"Ò‰ ¦ªTµ'å lŒGEå £lîp\n ˜iዶ †µG·Eør £Mፀ\ºå pkMr p^×Ùp'å †ELµ,r }'å:: lŒGEå **ውስጥ ካገቡት ሴቶች** £M¿ƒ'å¿N †¨}r šL~" £lîp\n ˜iዶ †µG·Eør £Mፀ¦µ,ፀr 7% £MፀD}å **ብቻ** ~t'å:: 36% £MፀD}år \îsv ·¿ †µG·Eøp¿ ELºdN ÔGµ'å Eé¦µ,ፀ †GuEåN:: ¨C ÙFµør Eé«T^ lévG **ግን** l2015 £lîp\n N»}ፀ †µG·Eør¿ 'ª 44% EM]ª· lnHîW" £R} Jœn ÜEé\é £qdª'å¿ ·n ELNqr ¨**ቻ**FG::

ŠšéC EîF lŒGEå 'å^¼ l'Eéዶ µéšî lºî~ pkMr 'å^¼ £pµFµEår 4% £MፀD}å \îsv nu ~t'å:: dV**ዎቹ** 96% £MፀD}år \îsv ¦EN¿N £ºî~ mELå¦v ŒrrG~ ˜Y«q ˆlîqt'å 'å^¼፣ ¿ÒJ~ lEîE'å Aå}ፀq፣ ¿ÐåC mGD}å LQV¦v~ Lå¦ lEîFt'å **ዎ**v £MፀµFµEå ~t'å:: Š'E«è l|FN léD¿ **ወላዷና** JÑ}å £JŒN~ †µG·Eør]¦µ,ፀ ^EMፀj¤ lŒGEå 'å^¼ £JÑ~r~ £†~sv Or ŠÙpƒ EéD¿ vFéG::

l2000 LT± L\Tr
lŒGEå 'å^¼ £ˆ~sv Or e¼Y----------------- **8**71/100,000
£JÑ~r Or /Š 0-1 —Lr/-------------------------- 116/1,000
0-5 —Lr-- 194/ 1,000 **ነው::**

lŒGEå 'å^¼ †n›…t l'Eéዶ ˜éዶMፀ **ክልል** 'å^¼ ¦Eå \sv £MፀOp r l˜Y·œ~ µéšî lMፀ¦¶¼Mt'å †é¿ØŒb¿~ l'Eééዶ µéšî lMፀ¦¶¼Mt'å £ºî~ d'å^ }'å:: lŒGEå 'å^¼ ŠMፀµ,ፀr }Ù\-ºåY \îsv 'å^¼ 5% nu l\Eº}å £ºî~ mELå¦v £MፀT«è ~t'å::

lšéC Aå}ፀq ºî~ EAåEåN l2017 £MፀE'å LÔŒWv¿~ £ºî~ ÜEé\é¦v¿ p·mW" EéD¿ ˆ¿ªM¨vG pµ¿œl¿ Š'«éAå jN nE¿ ÜEé\é¦v¿¿ LµNµN pµlé }'å::

7. MºgE¦

ŠF¨ EL·EÒ ˆ¿ªpOŠT'å lJnTp\mv¿ 'å^¼ £Óq †ዶEø £Mፀ¯NT'å µ~ ŠGªr ¯NZ \éD¿ ‹ªµå**ም** l|F lJnTp\lå~ lL¿·Rr lŠåG E\îsv ˆŠåG}r £Mፀ\º'å rŠåTr l»N œipƒ **በ**LD}å **ምንም ለውጥ ሊታይ አለመቻሉን** ELT«r ¨uFG::

lŒGEå 'å^¼ £MፀŠ~'}'å £MxlW"~ †é Mፀ¦" ˆ¿i^**ቃሴዎች** \îsv ˆŠåG p]qÖ~ pºgMፀ †ELD~t'å¿ **ለማሳየት** pOŒ[G::

lLD}åN \îsv l¸±ፀ GM«" **ድር**µésv & lLB¨N**ነት** &**በድህነት**& llbq~ lÓq ¼gsv ¨lG¼ pºf EéD}å vE"G:: ¨C¿¿ D}ፀq EMaaG JnTp\n †dÙ £D} ˆ¿i^g\î Šlîp\n ¯NZ ˆ^Š †µY †dÙ ªT± L‹Bዶ ¨ YlqG::

l L D}åN:-

1. L¿·Rr ˆ^Š†Aå¿ ¦'»t'å**ን** £MxlW"~ £º î~ ÜEé\é**ዎ**v N¿ ¦CG 'åºîqM ˆ¿ªD}å LÔpb †Elr::
2. ˆ}šéC lL¿·Rr £M'ºå ÞEé**ዎች** 'åºîqM £MD}år †^ÔFµé'å £\'å y¨G~ l¯r \éLªlåFt'å nu }'å:: ^EšéC l£–Lp Eºî~~ ErNCYr £MLªl'å l¯r ŠEîEøv **ሴክተሮች** ¨lG¼ ˆ£¾LT **መሄድ** †Elr::
3. ¦E˜**ድሜ** ¶nu~ ºE× £Óq ¼gsv nt]¨D}å £MxlW"~ £ºî~ ÞEé\é**ዎች** p·mW" ˆ¿«¨D}å ˆ¿i×r £MD}åN Ã NY ~t'å:: ^EšéC lJµL¿·Rp~ lpaaE'å £lîp\n J· F¨ £pdLº'å £¶nu ˜**ድ**M p·mW" ˆ¿«éD¿ M¿ƒ'åN p¶lé £†¿ªƒ ªT± rNCYr¿]¦º~ii ˆ¿«¦µm ·GÒ £D} ÞEé\é M'å»r~ RW F¨ M"G †Elr::
4. lÓq ˆŠåG}r F¨ £M\U **ድር**³sv i¿³r lLÙºY **በ**pE¦¤ £Óq µå«**ዮች** F¨ £M'¦**ዩ** ***መድረኮች*** **በ**Mš¶¯r ˆ^Š qvƒ'å MClT\n **ድ**T^ ***ወርደው ውይይቱን መቀጠል ከሁሉም በላይ የሚደገፍ እንቅስቃሴ ነው::*** ***ከሁሉም በላይ*** lÓq ˆŠåG}r £M¦N}å '¿®v¿N M^pmlY~ ***ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ ማድረግ*** †Elr::
5. lŒGEå l†LWY~ l'åQ} \À}r F¨ ¦Eå \îsv ***ብዛት*** ***ከ***e¼Y ***ውስጥ የማይገባ በመሆኑ*** lé¦¿^ llî±¿· £p'\}'å¿ 30% ***ተሳትፎ*** p·mW**ዊ** ***ለማድረግ የክልሉ*** L¿·Rr lµå«¤ F¨ rŠåTr **በ**L^ºr ***ቁርጠኛ የፖለቲካ አቋም*** (political commitment) ***ሊያሣዩ ይገባል*** ::
6. Š†¿ªƒ ªT± ***ትምህርት*** ¯NZ ¦E'å ‹VŠåEN (£rNCYr RY–r) £Óq ˆŠåG}***ት*** £M¦WN**ድ**~ \îp ¿e p]qÖ ***እንድትሆን*** £M¦ªY¶r ***መሳሪያ እንዲሆን*** l£'ip LŠE^ ***ይገባል***::
7. †Aå¿ lRW F¨ ¦E'å '¿¯Eƒ LiÁ ˆ¿ªºE×~ ·Y›r £LQ\Eår¿ ***ጎጂ ልምዶች*** EM^dTr ngr ¦E'å J¶" LQV¦ ŠLD¿ ¨Gi v·U¿ ¦mm\ lLD}å rŠåTr p\¼sr ˆ¿«éaaG ***ማድረግና*** '¿¯G}qt'å¿ l·GÒ lJµå F**ይ** M^ÔY ¦^ÔG¶G::
8. ***የጎሳ መሪዎችና የሃይማኖት መሪዎች በክልሉ ውስጥ የሚጫውቱት ሚና በጣም ከፍተኛና ወሳኝ በመሆኑ*** £Óq¿ †**ድ**G***ዎ ለማስቀረት ታዋቂ*** £¸Q ***መሪዎችና*** £B¨M r ***መሪዎች*** F¨ rŠåTr ***በማድረግ*** †'¦¨s M]L¿~ lmCF" J¸ut'å 'å^¼ ˆ¿«é¦‹rp ***ማድረግ*** ¦^ÔG¶G::

RY—p-Óq ˆ~ †‹mlé

\éW ³ lŠEé

£‰ZM¦ £†‹mlé ¼lg~ GMr léZ

L · léé¦

RY—p-Óq MEr li—M¦ Óq MEr ˆ¿«GD} Š·¿›lî 'å^¼ L·mr ¦Elr µå«¨ }'å:: RY—p Óq '¿«èN \îpN l†¿— MClW" ˜—µr 'å^¼ l†é M'å-& lmCEå~ MClW" rRRY 'å^¼ ¦Ft'å¿ oq~ l¦šårN oq ¦Ft'å¿ £']„}r M~ £M¦ LEŒr }'å::

lRY—p Óq µå«©v 'å^¼ \îsv l†é M& lmCG~ lÞEp‹ 'å^¼ ¦Fót'å M~ qÙ ˆ¿«¨dY~ ¸Gs ˆ¿«éq¨ M—T· ¦^ÔG¶G::

lšêC ÎAåÙ 'å^¼ £†‹mlé¦v¿~ RY—p Óq¿ ·¿,}r~ r^^Y l‰ZM¦ ŠØªWG~ lpuE Lº¿ EîEøv ŒGEøv¿N l}‹‹ LGŠå EM£r pOŒ[G::

RY—p Óq~ †‹mlé¦v¿ ^¿G £ª¿~ £'åB †ºgdN¿ £LXr †ºgdN¿ £ŠpOv~ £µºY †‹mlé~ ^Y—p Óq £BµVp¿~ £ŒGEøv¿ £†‹mlé C¸v ŠRY—p Óq †¿ÑY ˆ¿«éAåN £†‹mlé ¼lg L"iZv 'å^¼ ERY—p Óq £p\º'å rŠåTr N¿ ˆ¿ªML^G lœYœY EL LGŠr pOŒ[G::

^EšêC ŠšêC ÎAåÙ l¨lG¼ l‰ZM¦ £†‹mlé Aå}ïq~ £RY—p Óq rRRY N¿ ˆ¿ªML^G ·¿›lî L¾l¼ ¨uFG nE¿ ˆ~N~E¿::

1. £ª¿ Bnr †ºgdN~ RY—p-Óq

1.1 †ºgF¨ £ª¿ Bnr

l†ér©É¦ £ª¿ Bnr MEr £}åZ LPTr ŠD}år pÔ¼Z Bnsv †¿«è LD}å EM¿N ·GÎ }'å:: l}lT'å qVŒ ¼~sv £M¦]¤r £BµVp £ª¿ Bnr 40% ˆ¿ª }lT }'å:: ŠšêC 'å^¼ ŠÙpƒ —Ya £}lT'å ‰ZM¦ LD}å †º¦¦f ˆ¿«GD} }'å:: †Aå¿ ·¿ lBµY ªT± †E £MmE'å £ª¿ Lº¿ 'ª 2.7% ˆ¿ª'Tª }'å:: £‰ZM¦ Aå}ïq¿ ¦£¿ ˆ¿ªD} ª·O ŒGEå ŠM`Ô}'å £LXr ^×r 'å^¼ 7% nu lª¿ p`Ù ˆ¿«E }'å £MµLp'å:: ¨CN léD¿ l£—Lp Š50,000-100,000 BŒqY —T^ ˆ£pL}ºT LD}å¿ ¼~sv ¨ºeMEå::

ˆ¿·«éC £ª¿ †ºgdN~ RY—p Óq¿ ¦£¿ ˆ¿ªD} '¿«èN D} \îp ££W]t'å —Ya ˆ¿«Ft'å }'å:: l†n›ƒ'å £ª¿ N¿ºW'å £M‹Bª'å LXr¿ EˆYa ELºdN mE'å ÙF¸r }'å:: ¨CN ŠCœn n›r L¾LY ¶Y £ˆYa LXr \éºn 'ª ª}å LXr lMªTµ'å L^××r }'å:: lšêC LGŒ £MªTµ'å £ª¿ N¿ºW l†n›ƒ'å £M]pÔ'å Š\îp ¨Gi '¿«è }'å:: ¨CN MEr ·¿ N¿»X'å lîp\n¿N £M¦]rÙ lLD}å '»r \îsvN —Ya ˆ¿«Ft'å }'å:: EîF'å ª¿ £Mº×lr Aå}ïq EpE¦¤ ·¿mq•v \émG £MªTµ'å £ª¿ jT» }'å:: ¨C £·¿mq RW lµºU lîr~

†¼Y ˆ¿«éAåN E¸pW& EdÚ RW& EŠn r lTr RW 'šp… †µG·Eøs v p nEø }'å::

¨C lAåEåN £‰ZMé¦ †‹mlé £Méq¨ léD¿N lpE¨N l†Aå}å \—r £ª¿ iVr ¦Eåmt'å †‹mlé•v EN]Eî loT~ ¿ lµå±é †‹mlé& l†Y\é~ lmEî †‹mlé•v ¨C Aå}ïq l¨lG¼ ¨q¦G::

E¿·— \émG Š¼—& Šœ·m& Š _& ŠdTZ 'šp £MéŠ¶° »'åF•v l'¿®v £MéŠ~'¿ }'å:: E»'åF œ·³r \émG rFGi ›Úv \éjTºå l¼¿gh mELD}åN EîEøv¿N £ª¿ †‹G £D}år¿ ›Úv~ lRU £Méµ,ér¿ ˆÎ”r lLåEå †nZ £Mé¦º×'å }'å:: £»'åF †šµ±¯rN l»N |FdY lD} LGŠå lLD}å £MémŒ}'å ˆ³· nšå }'å::

EîF'å ª¿ £MéL}ºYlr NŒ¿¦r Elîr 'å^¼ Ù´q~ Eb¦Ã £Mé'åG Mµ® EMš¶¯r \émG }'å' ¨C ˆ¿·«éC l‰ZMé¦ ŒGG ¦Eå —B (lpE¨N \îsv) EîF †MWÃ lEîElr Aå}ïq lpE¨ ll¶'å £pµ,'å NYr EpE¦¤ µå«©v 'åEø \é¦Gi \é¾Y^ lŒTNr EdEn L`LuN \émG \îsv l¯Ymt'å '¨N lˆ¿^]r Ã}'å ŠpM †N¼p'å bº'å lNrŠå EîF Elîsut'å '¨N EdEmt'å £MéD}'å¿ }µY `Np'å £Méµlålr¿ £pELª Aå}éq £Mé¦LEŒr }'å::

ŠšéC Šª¿ LL~L¿ ¶Y p¦¨š'å £MéLºår v·Zv £N¿Äv~ £'¿v L—Ti& £Mµ® ˆ¿¾r Š†‹mlé L¼×r& l†£Y LE'¼ £—Yi LŠ\r& £†ÔY LºT·& £NYr~ £NYqM}r Ld}^~ £TBn Lª¶µN ŠšéC ¶Y lp¦¦š LGŠå £Cœn }mY d§'å¿ rs L\ª— Šnšå l¼ep £Méºd\å £AµVpN D} £ŒGEå v·Zv ~t'å::

1.2 Šª¿ Bnr LL~L¿ ¶Y p¦¨š'å £MéLºå v·Zv~ RY—p-Óq

ŠšéC lF¨ £pdLºår¿ v·Zv †¿— l†¿— ŠRY—p Óq ¶Y †›Nª¿ p¸±é'å¿ ŒÙG n~¨@

1.2.1 £N¿Ä v~ '¿ v L—Ti

£pE¦¤ LT±•v ˆ¿ªMé¦LEŒpr N¿Äv~ '¿ v lL—Tgt'å lµºVp ‰ZMé¦ ld¼qN ¨Aå¿ lpš””V p¸±é•t \îsv D}'å }'å £pµ,ér:: l‰ZMé¦ ŒGG ª¿ ˆ¿ªGn l}lTlr µéšî liYlr ¨µ,é £}lUr N¿Äv lL—Tgt'å lé¦¿^ lé¦¿^ Š†Wr ˆ^Š †N^r ŠéEø MérY 'åB ÙE¶ L¹œ £·— D~G:: †¿«¿— †‹mlé Ššé¦N lF¨ Yd'å LB— £·— ¨D¿mt”G:: lpE¨N ll¶ Š_^r ˆ^Š †Wr \—rN £L¹œ Aå}ïq l†n›ƒ'å £‰ZMé¦ †‹mlé ¨q¦G:: ¨þî ª¿N \îsv †¶»Mé †·„p'å W]t'å¿ ELuG lNYqM RW F¨ M”G ¦Emt'å¿ µéšî~ µåGlr lMmŠ¿ p¾MV pÒ˜ ŠLÙºU lF¨ r«Y ¦Ft'å \îsv ŠEîEøv RW•v ¶Y lp¦¦š lMémŒ}'å µéšî EîF †EL·mmr¿ ¨Ô¼WG:: lEîF lŠåG ‹£¿ ª·O l\îpé F¨ nu]¨D¿ l'¿«èN F¨ ŠÙpƒ pÎˆ †E'å:: l†ºgF¨ l†Y_-†ªU NYr~ NYqM}r F¨ ¦E'å pÎ˜ ŠÙpƒ }'å::

1.2.2 £Mµ® L¼×r~ RY—p Óq

Iµ ºU ‰ZM¦ Mµ® £LGdLå RW mn›ƒ'å E\îsv £pp' RW }'å:: Š†‹mIé'å £ª¿ L¼×r ¶Y p¦¨ ÃWZ EdM ŠIîqt'å Yd'å LB− ¨ºIimt"G:: I»N nšå Ydr pµåš'åN If~ pÔFµé'å¿ £Mµ® ˆ¿¾r ¦EM·,p v·Y ª·O I\îst µéšî~ µåGIr F¨ p¾MV pÒ˜ ¦]−WG:: ¨C Aå}ïq ª·O £\îst £Mµ® ˆ¿¾r M·,r †^t¶V ID}åIr oq•v& EN]Eî I\M¿ `"& INRWi `"& I†Y\é& IATYµï~ IEîEøvN oq•v /'T«•v/ M] F¨ £MdT'å¿ £†µ« \nEøv iVsv~ µEm'å¿ /˜ni/& ˆ¿«éAåN £Šnsv ˆIr ºÙ¼Ú ŠåIr Mš¶¯r '¨N Šnsv Šp\MUIr ŠåIp¿ LGdN £·− £D}mt'å IY‹q oq•v †Eå:: ¨C ª·O £ˆYa LXr F¨ EÙ·}r £M'åG N¿N }µY ˆ¿«¨dY ^EM¦ªY· £†ÔY LªC£r¿~ £NYr Ld}^¿ nEøN TBn¿ £LkkN †iN £M]»r Aå}ïq¿ Ô¼[G::

1.2.3 £−Yi ¼gr~ RY—p Óq

−Yi IpÔ¼Z \îr '¨N E'¿− pE¨s £ML» Œ^pr †¨ªEN:: N¿N ˆ¿‹ó¿ −Yi Ïq E¨s m¨L»N IšêC Œ^pr I†n›ƒ'å pºf•v IŒGEå £Mµ, \îsv~ CÍ~r ~t'å:: NŒ¿¦pN \îsv Yd'å £L¿d]d\å ˜−G ŠG´v M]ª·~ L¿ŠmŠn ¶Y Ip¦¦š LGŠå £pµq }'å:: nšå'å¿ µéšî I†L¶µn F¨ i−M¦ EG´v~ E†m'W'å £M\¼ ILD}å \îp ¦E'å¿ †iYm W]ó £L¸«r Aå}ïq †E::

1.2.4 £ª¿ pŠF~ RY—p Óq

IŒGEå Eª¿ pŠF IMªTµ'å ¼Tr 'å^¼ £\îsv −Ya ŠÙpƒ }'å:: £v·„ MÙ¦ œ·³r mn›ƒ'å I\îsv ¨Š~'~G:: EN †ÔY¿ IÝF^pŒ po 'å^¼ ºi¼j IMš¶¯p Tµ− ¦Ft'å Ù¼}r~ iG¼Ù~ '¿®v £M'«ª[t'å †¨ªEåN:: IšêCN NŒ¿¦r EšêC RW Š'¿«è £IEº ¨LT»Eå:: IšêC L^Œ Id¿ Š80-100 ÝF^p v¿ Mš¶¯r ¨vFEå::

IÝF^pŒ po 'å^¼ †ÔY Lºiºi~ Mš¶¯r nuN]¨D¿ Iv·„ MÖ¦ 'å^¼ v·…v¿ 'åB IMº»p~ EpŠF 'ª pš¶¯'å oq v·…t ˆ^Šé'\«è −T^ RZt¿ £L·Tœ RW £M\Ur \îsv ~t'å:: v·„ 'ª LrŠ¦'å oq p'^® ‹ªµ I|F iY¿ÁÚt¿ £L·Tšå RW £'¿®v ¨D~G::

ŠšêC maµY I¹Z†t'å mCY›Ù ILrŠG~ IL¿ŠmŠIå Tµ− £M¦ªYµår †^p"Î‰N ŠÙpƒ }'å:: ¨C I†¿− IŠåG ÃWZ ÙE¶ Yj ŠLB− ˆ¿«éjºIå~ IšêC F¨ £MŒ}'å¿ µéšî~ µåGIr ¨j¼nFt"G:: ¨Aå¿~ I\Ö'å ˆ¿«éEL−~ ˆ¿«é\W ŠÙpƒ ¼Tr ¨º¨gG::

EîF'å †‹mIé¿ IL¿ŠmŠIå L^Œ £M\MUIr RW ˆYŠ¿ LRWr¿ }'å:: N¿N ˆ¿‹ó¿ Š'¿«è ¶Y \é}ÑÐY †}^pƒ IéD¿N dFG ·Nr £M\º'å †¨ªEN::

lNRWi `" ¿ lo^r 'T« '¿®v '»sv £pWjp Tnq•v¿ lª¿ lMGl^ Šš¦N ]Y lL`¼ pºgM LD~t'å¿ lM£r £†‹mlé'å \îsvN lW]t'å p}]b}r £pWjp Tnq•v¿ l¨ q}r lL'å\− †ÔY l'åB pºY¸ ˆ¿«¨mŒ¿ lM−T· E†‹mlé'å ˆ¿Œn‹lî †^p"Î‰ lMlYŠp Tµ− ŠÙpƒ †^p"Ò‰ ˆ¦ªTµå }'å:: ˆ}šêC p}]b}r ¦Ft'å¿ \îsv †ªW³s~ †º~ŒZ £†‹mlé ¼lg Î/lîr Š**UNDP-CCF₂** ÝZ·WN lMµ,'å Ô¿− £pŒ}Œ £MpV¦G~ £×¨~¿^ −¶Ù Eé¦ªY·Ft'å l˜i− ¨›óG:: ˆ}šêC¿ lN]Eî}r lLºdN ˆ¿«éC —¨}p¿ £\îsv p]rÚ lEîEøvN £ŒGEå †‹mlé•v ªT± lªT± EM^××r ¦Gpjºl ¼Tr EM−T· lŒGEå lŠåG œ·³r †E::

2. £'åB Anr †ºgdN~ RY—p-Óq

'åB C¨'r FFt'å }µZv lLåEå ˆ³· ºgM £pÔ¼Z Bnr \éD¿& ‰ZM¦ lµÐ-N−YN D} ŠY\-N−Y £'åB Bnr £qªEv }v' l^N¼ `Ej £Mµ,r¿ A¨jv ¨ ˆ¿ª"lé `lEî& †"b& «é¬]& µélî& †¿µY µ~Eî~ «" 'šp £L]\Eår¿ rFGi '¿ t lL¦›ó £paE £'åB Bnr ŒNvr ˆ¿¿Fr £q'd }'å::

¨Aå¿~ ˆ}šêC¿ †Eå¿ £N¿Ft'å '¿ v~ N¿Äv Šª¿ Bnr LL~L¿ ¶Y ¦Eå¿N £'åB Anr LL~L¿ ˆ¿«E Lq'i ¨µmG:: ¨C ª·O lµºU }"V lpE¨N lµº[ˆ~sv F¨ ¦E'å pÎ˜ dFG †¨ªEN::

ŒGEå £paE £'åB Bnr lé T'åN ‹E'å £Cœn n›r 'å^¼ nu 14.11% ¿ÐåC 'åB ˆ¿ªM¦µ„ ¦]¦G:: ŠŒGEå ºiFF Cœn 88.4% lµºY £Mµ„ \éD¿ ¿ÐåC £Lº¼ 'åB £M¦µ,'å 6.35% nu ˆ¿ªD} £1989 —.N £'åB †iYor b×¿ ¦]¦G::

ˆ¿·«éC ŠšêC £µºU £¿ÐåC 'åB †iYor b×¿ LT«r £MuE'å lµºU ¦E'å †n›ƒ'å }"V 'åB £M¦µ,'å dªN \éG EL·EÎ ˆ¿ªpOŠT'å T³N L¿µ− lL¹œ µéšî¿~ µåGlp¿ †mŒ }'å MEr ¨uFG:: 'åB'å¿ ÙE¶ Ui £M¹šår ª·O l"~}r \îsv LD~t'å ·GÎ }'å::

^EšêC 'åB~ £ª¿ Bnr £p¦¦šå Bnsv ˆ¿ªLD~t'å@ lpE¨N £ŠY\ N−YN D} £N−Y 'åB llf M·,r £MuE'å £œ~n¿ 'åB k¼Z L¦œ~ 'ª 'å^¼N M^T· £MuE'å ª¿ \é Y LD}å †º¦¦f †¨D¿N::

Z Z 'åB¿ T³N L¿µ− pµå lLi«p Tµ− \îp l·¿mY dªNr}r £Nr¸« léD¿N †ºgF¨ lîp\n ˆ¿ªD}~ ºiFF'å¿ £BµVp¿ £GMr Bªr £M¸« /£¸«/ }'å:: NŒ¿¦pN EEîF £GMr RW L"G ¦Elr µéšî~ µåGlr £MmŒ}'å~ £M¦Gd'å 'åB¿ lLi«r }'å::

N¿N ˆ¿‹ó¿ '¿«èN d« \îp lšêC mE¿lr £ˆ−µr Aå}ïq £MmŒ}'å¿ µéšî~ µåGlr £M¨p‹'å léD¿N lmFµU £MClW" µÎq 'å^¼ l†¿− lŠåG £RW ŒÙÙG ¨L^FG:: NŒ¿¦pN ˆ\å ºN® \é¦Y^ ˆ]ó 'åB Li«r~ £L]\Eår¿ £lîr 'å^¼ RW•v¿ MŠ~'¿:: £C —¨}r £RW ŒÙÙG lCnTp\lå š¿− ˆ¿ª mCG pªY¸N £p'\ªlr Aå}ïq }'å ¦E'å:: mG 'åB

léd« ^\å nu]¨D¿ ^]óN /Mí^rN/ £M¨Tm \'å/ mG/ ^¿«µmv £Mí j ºYIr Aå}ïq ^¿«E }'å::

¦N D} ¨C Š†‹mIé'å L¸«r †¿ÑY ^~£'å IšêC Tµ– Iµ ºU I\îsv F¨ Á~ ¦I›'å £pÔ¼Z ª¿ L L~L¿ ¶Y £}IUr N¿Äv~ '¿ v L–Ti LD}å p\NZIr E†‹mIé LªT· ¦EIr ^¿Œn‹Iî º¿ŒZ Ldº G ^¿«EIr Lq'i †EIr::

IšêC Tµ– £ŠpM }"V'å¿ £'åB Anr †º gdN ¦£¿ ^¿ªD} N¿N ^¿‹ó¿ £pÔEµ'å¿ m¨D¿N Šµ ºU £paE b×¿ ^¿«E'å 1989 —.N £'åB †iYor b×¿ £Mí¦]£'å:: ¨ 'åN Š†º gF¨ £Cœn n›r \éq¨ £ŠpM'å }"V 11.16% \éD¿ ŠšêC 'å^¼ 17.97% ¿ÐåC 'åB ^¿ªMí¦µ„ }'å:: IŠpOv †‹mIé ŠIéY‹ ŠMíd«èr I^pdY mn›ƒ'å £mó¿mó 'åB Š·Ié ^EMí T'å \îsv 'åB ELi«r £Mí¦mŒ}år µéšî~ µåGIr †~] }'å:: IpTÔ \îr - Aª'W nu]rD¿ G´vN £Míd«èIr Aå}ïq }'å ¦E'å:: ^EšêC IŠpOv I\îsv F¨ £Mí T'å 'åB £Li«p Á~ ^³· †}^pƒ }'å MEr ¨uFG::

3. £LXr £†º gdN~ RY—p-Óq

ŠªY· IÖr £}IT'å¿ £LXr ^Vr ¦£¿ ^¿ªD} Y^r& Y^p µåGr& 'šp £L‹ó¿¿r~ £mFmsv ^¿ª}IY~ nšåB}å dV'å Cœn Ã\ƒ D ^Yo~ \é_ EmELXst ^£ŠÔE I}Ñ µåGIpN ^¦µEµE £ TIr šL¿ }IY:: Išê¦¿ 'ir £L‹ó¿¿r Mí^sv †µG¶¨ †bŠZv £}I[t'å \éD¿ £Ã\ƒ'å Mí^r }åZ" £Ã\„}r ^¿ª}IY £Míq'^ }'å:: ^]óN ŠmEIîp ¶Y LXr †Gm ^¿ª}ITv }'å:: L]Ù¿r \îst ILXsut'å †›¢v~ 'WcvN ÃNY ^¿ª}IU ¨q']G::

¨C ^¿·«éC †º gF¤¿ £¦¿ µéšî £µ¡•v¿ RY—r £LXr ^Vr I†ÃU £Mí¦¿ÐmYi Aå}ïq }'å:: ‰ZMí¦¿ IpLEŠp 'ªšêC RY—r ŠLdFdFó IÖr £}IT'å RY—r ^³· E£r ¦E~ LXr £¶W Anr £}ITIr CœIåN Iµ« RY—r ¨p«ªY £}ITIr Aå}ïq ^¿ª}IY }'å £Míq'd'å::

‰ZMí¦ IÖ'å«Eå RY—r RY I}ITvIr 'ir Š†¿«¿– £mFmsv Mí^r~ šZv I^pdY †n›ƒ'å \îsv £LXr ¨ q mEIîr D}'å £Míq'eIr 'ir £mFmr šY ŠD}år 'å^¼N I†n›ƒ'å LXr¿ £L'åT^ Lnr ¨º IiEr £}IT'å E'¿«è }'å::

3.1 IªY· RY—r £}IT'å £LXr RVr~ RY—p-Óq

£ªY· LXr FW`í IMíG LÔŒY I1967 —.N LXr¿ E\Ö'å Cœn ^¿«ªTµ £Míq'I }'å:: IšêCN †"³ LXr £L¿·Rr ^^Š›XN \é\WIr ¦E }'å:: LXr¿N Š10 BŒqY mGIEº E†Y_ †ªU †Š×ÙEø I}ITIr 'ir I‰ZMí¦N £Iîp\n yFÖ \îsv~ Š†¿– IF¨ Mí^r £}IWt'å †m'W•v Mí^sv Š†¿«ó I^pdY EîEøt I^Mt'å LXr ¦µ,Ir Aå}ïq }IY:: ^EšêC IªY· µéšî \îsv I^Mt'å mE¨ q D}'å ·nY £ŠÔEåIr 'ir ^¿ª}IY ¨q'gG::

Išê¦¿ ' i r \îs v mE¨ q D}'å I^M t 'å ¨µnU ˆ¿±ê ŠmEøu t 'å ¶Y I}IT'å £¶n u r^^Y NŒ¿¦r ˆ~ Iˆ Ya RWN ^EMêT«ó t 'å Šˆ Ya 'å £Mêµ, 'å¿ NYr mEøu t " ¨ j »ºU }IY:: ¨C MEr £}IT'å RY–r ˆ¿«é j »ºY L n r E'¿«è \¼s r]¨D¿ †n›ƒ 'å I£µIX MCIWp £Mêµ, 'å Cœn ŠAåEr IF¨ Mê^s v ^E}I [t 'å~ £¶W ^Mêr ˆ~ ^N N}r I L D}å }IY::

3.2 ŠªY· I|F ¦E'å £L X r ^Vr~ RY–p-Óq

·¿o r 20 d¿ 19983 –.N ŠªY· L 'åª i I|F HNEî 15 d¿ 1987 –.N I '»'å £†é r©É¦ Ø¬WF"ê «éOŒW\é¦"ê VÛênEéŒ Cµ L¿·R r e¼Y1/1987 †¿d Î 40 ¿–å^ †¿d Î 3 L PTr L X r £L¿·R r~ £Cœn Bn r L D}å¿ ¨ª}·¶G:: IšêAå †¿d Î ^Y ¿–å^ †¿d Î 4 £†é r©É¦ †Y_ †ªZ v L X r I}Ñ £M·, r~ ŠL X q t 'å ¦E L }dG £pŠIT L D}å¿N ¦T¶·»G:: Cµ L¿·R pê £\îr N D} £'¿‒¿ L n r IˆŠåG}r ¦ŠIT I L D}å ˆ}šêC †¿dÏv E\îs v N ˆŠåG £Mê¦µE·Eå ~t 'å:: IŒGEå ŠªY· L 'åª i I|F IC· I p ª}µµ L GŠå £L X r LŠ×ÔG ^FG p ªTµ IªY· µéšî mE¨ q £}IU r I^M t 'å £¦šå r¿ L X r ˆ¿ª¦šå j ¨p "G:: IšêC L GŠå IªY· µéšî mE¨ q £}IU r \îs v N I^M t 'å I L µIY ¨ q t 'å pŠn ZF t 'å ¨µƒEå::

I‰Z Mê¦ ŠšêC IF¨ £p d L º 'å †º gF¨ Aå}ïq ˆ¿«E D Š1993-1994 –.N AåEå¿N v¿~ ~Lå~ 'T«•v¿ ~Lå~ £µIX MCIY d IEî•v¿ ¦‹p p ¼~r IŒGEå L¿·R r p‹B® HNEî 1994 –.N £ŒGEå £µºY L X r †º g d N~ †^p«ªY †"³ IŒGEå ¾Ø Ð‒j '¼pêG:: IšêC £L X r †º g d N~ †^p«ªY E'¿«è £p ª}µµ'å E\îpêN ˆ¿ªMêPW p ª¿·¸ M¿ƒ 'åN £L X r p º g Mê C¶"ê mE¨ q L X pê¿~ £pÔ¼Z An r¿ £L¿ŠmŠn ·¬q ˆ¿«EI r I·GÎ p ª¿·¹G::

3.3 £‰Z Mê¦ £µºY L X r †º g d N~ †^p«ªY ˆ~ RY–p-Óq

ŠšêC IF¨ £p d L º 'å †º gF¨ ª¿n ˆ¿«E D †¿«¿‒ RY–p-Óq¿ I p L EŠp I†"º £p d L ºå r¿ L n s v n¿L EŠr@

1. ¨ q¿ £M·, r L n r '¿‒ \îr nEø]¨E¨ ˜‒Mê'å Š18 –L r IF¨ £D}'å IµºY L X r p º i O L Y £MêÔG· M¿ƒ 'åN \'å L X r M·, r ˆ¿ªMêvG ¨ª}·¶G:: IšêC Š†MW'å ŒGG £µºY L X r †º g d N~ †^p«ªY †"³ ¶Y p L]]¨ }'å::
2. \îs v ŠmEøu t 'å IÙtê \éE¦¤ ¨ q t 'å¿ £L‹ÔG L n r p\¼pê t "G::
3. †i L-ª‹M \îs v L X q t 'å¿ d¼T'å £M]T^ £MŠW£r '¨N IMê^MM t 'å Aå}ïq ŠEîF †‹G ¶Y 'åG I L ""G M]T^ ˆ¿ªMêvEå ¨ª}·¶G::
4. ¨ q¿ I 'åY^ M`¶µY¿ I p L EŠp M¿ƒ 'åN mE¨ q Óq¿ ]¨E¨ EIîp\Iå £L º d N L n pê¿ M`¶µY ˆ¿ªMêvG ¦T¶·»G:: £L X r 'åY^¿ I p L EŠp I1993-1994 –.N I p ªTµ'å ¼~r £Cœn †^p¦£r¿ ¦£¿ ˆ¿ªD} I†n›ƒ 'å £¨ q 'åY^ Š\îpê ¨G i E'¿«è Ié\¼ £Mê L Yºå ¨I›Eå:: EšêC £\ºå r £}IT'å NŒ¿¦r \îr G³ mG

q·m~ ŠmFí ¶Y ¨ q £M·,r ˜−G †Fr '¿− G³ †mr lîr ^EMidY EîF ¨ q £M·,r ˜−G £E'åN £MiEå NŒ¿¦sv dYl'å }lY::

5. £¨ q MT¶µÁ ªnpY lM·,p Tµ− mG~ Mi^r l¶W £¨ q MT¶µÁ ªnpY M·,r ˆ¿«Emt'å ¦T¶·»G::

ŠšéC lF¨ †"° £LXr †ºgdN¿ lpLEŠp E\îsv Lnr L^ºp¿ †µåGs EM]£r £pdLºår }¼ov ˆ¿ªpºle D}'å lšéC †"³ 'å^¼ £·−n p×_v T·T¶M LXsv& ¼ni ª v& ÜY v& eY¼WÃ £pÔ¼Z ª¿ £¦šå / £M¿N ¨ q/ ¦GD}å LXsv ˆ~ lµlX'å ¨ q RY ¦EårN LXsv ŠÙpƒ ˆ¿Œn‹lî ˆ¿«éªT·Ft'å l·GÎ ª¿·¹G::

ˆ¿·«éC ŠšéC LT«r ˆ¿ªMéuE'å lšéC LGŠå £ŒGG L¿·Rr RY—p-Óq¿~ †‹mlé¿ L¿ŠmŠn lpLEŠp N¿ ¦CG ŠÙpƒ rŠåTr ˆ¿ªp\º Lµ¿šn ¨uFG::

EîEøv ŒGEøv¿ lpLEŠp †MW r·W¨~ ªlån Cœov £µºY LXr †ºgdN †"´v ¦Fít'å \éD¿& ŒGEøt ·¿ ˆ^Š †Aå¿ lšéC Tµ− N¿N ª¿n †F'ºåN::

4. £ŠpOv~ £µºY £†‹mlé~ £RY—p-Óq µå«©v&

ŠpOv¿ ŠµºY £MiE£'å †¿«è †n¨ µå«¨ £Cœov l†¿− †‹mlé p\m^l'å Lµ,r }'å:: lpŠOv £\•v L\m\n nuN]¨D¿ £×nV‹•vN liYlr Lµ,r~ †‹mlé¿ LlŠG ¨q¦G::

ŠšéC †¿ÑY ‰ZMi¦¿ ¦£¿ ˆ¿ªD} Š†«é^ †lm~ lšåV¦" iYn Ydr F¨ l†gf& l\lq& llécÙp~ O´ †‹mlé ŠppŠEår ×nV‹•v £Mi'ºår l‹¨ º»Y~ Ô]b jaa•v l†‹mlé'å '¿ v~ ³Tsv F¨ ˆ¦ªT\år ¦E'å pÎ˜ dFG †¨ªEN:: ˆ}šéC¿ '¿ v~ ³Tsv pŠrEø ¦E'å Jœn ª·O Šj« ×nV‹& Š†Th~ ŠEîEøv £Lº¼~ £ŒY& Š¾Yg¾Yi~ ŠL]\Eår £Mi'»'å¿ jaa †¼o £MiBª'å¿ 'åB EW]t'å Lº¼& EŠnsut'å~ EpE¦¤ µå«©v ¨ºdLålqG::

¨Aå¿~ lnŒEp]lé¦ l†¿«¿− ŠpOv~ lšåV¦'å mEå £µºY †‹mlé•v l\'å~ lˆ¿^]r £MiªY\'å µå«r ŠÙpƒ ŠLD}åN lF¨ 'åB lLi«r~ £pE¦¤ ^W•v¿ lMŠ~'}å Bªr £L¯LV¦'å pºgMi•v \îsv ~t'å'

liYlå l\lq~ l†‹mlé'å mªT·}'å £_b© †é Mi †\] £¼~p 'åºîr pÎÚ ¦FEd léD¿N Š}"V•v lpµ,'å LT± L\Tr £'¿ t¿ 'åB £ººår FOv £L'åE− ˜−Ft'å~ Š'E«èN l|F ¼´ut'å £Mª· ˜−Ft'å £d¾¾ LD}å¿ ¨~µWEå:: †mmFt'å L¼Ú LÎHîr e¼Y 2 µÎ 16 F¨ l'åB nŒEr NŒ¿¦r l†åœlîŒ^q¿ \îsv F¨ ŠªT\'å ¶Y ¨L]\FG:: G¤}p £ˆ}šé¦ l\'å F¨ £ªT\'å¿ µå«r l¼~r †^ª·Ú ¦]£ \éD¿ ˆšéC ·¿ l\'å F¨ ^EªT\'å µå«r £pªTµ ¼~q" LT± †EL Y }'å'

l†¿«¿– l×nV‹ †‹mlé lMµ,ፅ '¿ v~ ³Tsv F¨ liYlå Š*UNIDO*
lpµ,'å Ô¿– ØªWG †‹mlé ¼lg mERG»¿ l ¿\Gq¿r ¦‹Bª'å ¼~r
£M¦]£'å l'åB 'å^¼ £ŠîM‹F" ‰Œ^±¿ ÙF¸r ***/Bilogical Oxygen Demand/***
ˆ³· ŠÙpƒ ˆ¿ªD} }'å:: /d¼Eø ¦E'å¿ \¿ºT¡ ¨LGŠp/

Š×nV‹•v £M'»'å nŒEr l‰Œ^±¿ ÙF¸r \éq¨

p.e	£×nV‹'å RN	£‰Œ^±¿ ÙF¸r l'åB 'å^¼ **(BOD)**	NYLW
1	†"b ß	112,768	
2	Mq †o	12,169	
3	nHîW" †Th ×nV‹	13,550	
4	O´ £N·n š¨r	23,273	
5	£µåEEî]Lå~	57,231	
6	†«é^ †lm j« ×nV‹	2,428	
7	nEø ~¨G j«	1,673	
8	–X j« ×nV‹	2,782	
9	"Eé¦ j« ×nV‹	1,648	
	ºiFF –NY		

¨C £‰Œ^±¿ ÙF¸r l'åB 'å^¼ £M T'å¿ ‰Œ^±¿ ln^mcv †M‹¨}r
ˆ¿«éMº¼~ l'åB 'å^¼ £M Ur C¨'r ¦Ft'å ‰Œ^±¿ ÔFµé }µZv
ˆ¿«¨ U £M¦ªY· ¨D~G::

5. £†‹mlé ¼lg L"iY~ RY—p·Óq

5.1 £Ø¬WG †‹mlé ¼lg mERG»¿

l†Aå}å 'ir ‹E'å £L¿·^r ÞEé\é †¿ÑY l†n›ƒ'å RY—p·Óq¿ ¦µ~šl
£†‹mlé ¼lg L"iY ˆ¿«é Y £Mºli léD¿N l†n›ƒ'å £ŒGG L"iY
¨C Aå}ïq ¸Gs †¨q¨N::

lšêC Tµ– £ØªWG †‹mlé ¼lg mERG»¿ L"iY¿ £pLEŠr¿ ˆ¿ªD}
lL"iU 'å^¼ RY—p Óq¿ Š·Nr 'å^¼ ¦^µm lLD}å £\îsv µå«¨¿~
†‹mlé¿ lpLEŠp lLNV¦ ªT± £p"dT LD}å¿ }'å £N~£'å:: ¨C
MEr ŠEîEøt E†‹mlé ¼lg~ ˆ¿Œn‹lî ŠM¦^ÔGµår LNV¦•v ˆŠåG
q^o £pªTµ LD}å¿ £M¦LEŒr }'å::

5.2 £‰ZM¦ ŒGG £†‹mlé ¼lg L"iY

l‰ZM¦ ŒGG £†‹mlé ¼lg Î/lîr W\å¿ vEø ˆ¿«ékkN £pªTµ'å l1994
—.N Mnf¦ F¨ \éD¿ W\å¿ MªW¯r £¯LT'å Š1995 —.N L¯LV¦
¯NZ }'å::

L"iU lŒGG F¨ £dT léD¿N lL"iU 'å^¼ †‹mlé¿~ RY—p Óq¿
lM»LY £\îsv p]rÚ¿ l†‹mlé ˆ¿Œn‹lî 'å^¼ EM«lY ¨uG š¿–
lmELå¦ ªT± l\îsv µå«¨ pºV}p/p/ EÎ/lîp yFÖ £D}/v/ £†‹mlé
ˆ¿Œn‹lî †îŒ^ÛYr ¦dÔ }'å::

L ” i U R G »¿ £M\ º ’ å IšêC L GŠå IŒGFv¿ ‹E ’ å £\îs v µå«¨ Î/Iîr ¶Y~ ŠEîEøt N µå«¤ ŠM L EŠq t ’ å †‹Fr ¶Y ·¿ , }r I L Ù º Y \îs v I†‹mIé ˆ¿Œn‹Iî ’ å^¼ Eé Wt ’ å £Mµmt ’ å¿ M~ EMµåFr ¼Tr ˆ¿«éªT· q^o £p ” dT } ’ å::

5.3 £EîEøv ŒGEøv £†‹mIé ¼Ig¿ L ” i Y I p L EŠp

£ˆ}šêC ŒGEøv L ” i Y ®Œ L ¿ r I ˆ±v¿ m¨ YN I^GŒ †}¶·T~t ’ å mµ , } ’ å LT± L PTr †MW& HTV~ –X« ” RY–p-Óq¿ Š·N r ¦^µm L ” i Y ˆ¿ªEîFót ’ å EMT¶µ¼ p vFóG:: EîEøvN ŒGEøv Enu £pkkL £†‹mIé ¼Ig L ” i Y ‹E L U £p}] ŠÝF¿ IéZ& Š·nY~ IéZ& ’šp ¶Y p»NT ’ å IIå–¿ ’ ¨N I¤} p £Mµ , ~t ’ å::

6. RY–p-Óq~ †‹mIé¿ I p L EŠp ¦Eår C¸v:-

6.1 £ØªWG Cµ L ¿ · R r

- ŠAåEå †^d–O RY–p-Óq¿ I p L EŠp Cµ L ¿ · R p I†¿dË 25 F¨ IÓq] ¨E¨ \ ’ å AåEå IC· Ör ˆŠåG L D}å¿ ª¿ · ¹G:: †¿dÎ 35 RY ª·O £\îs v¿ L n r \éª}·· IÞEp ‹ ’ å& I†é M ’ å& IMCIW” ’ å £M Wt ’ å p] rÚ¿N †‹pG:: ¨C £M¦]£ ’ å \îs vN D}å ’ ¿®v ¦mFt ’ å £ˆŠåG}r L n r £ L T¶µºå¿ } ’ å::
- IšêAå Cµ L ¿ · R r †¿dÎ 44 AåEåN \•v ¿ÌC~ ºî~M ID} †‹mIé £L Y L n r ˆ¿«Ft ’ å pª¿ · ¹G:: †‹mIé¿N L ¿ŠmŠIå £AåEåN šî¶ ˆŠåG –Ya L D}å¿ †^d N»óG::

6.2 £ØªWG £†‹mIé ¼Ig ÞEéIé

- I†‹mIé~ I pÔ¼Z An r †¦¦œ ’ å]}ï †\»¼ IAåEåN £CnTp\n ŒÙEøv ’ å^¼ £Mµ , \îs v £M] pÕI r¿ Aå}ïq M L utr¿ †^d N»óG:: (£Ø¬WG †‹mIé ÞEé\é µÎ 20-21 ¨ L GŠp)::

6.3 £ØªWG †‹mIé ˆ¿Œn‹Iî ^G r

- I†ér©É¦ £†‹mIé ˆ¿Œn‹Iî ^G r ¼Wœ AåE r ’ å^¼ /ŠµÎ 42-44/ \îs v I†é M ’ å& ImCG IMCIW” ˜–µr ’ å^¼ ’] „ p ”¿¦¿ L D~t ’ å¿ I L ¼d^& e¼¼Y¿& ˜ i –~ †ÕÍË L ¿ ¾NZ M¿ƒ ’ åN †^p«ªW” RW•v ’šp .. \îs v¿ ¦] pÔ ·NµM L ªT· ˆ¿«EIr ¦^d N»G::

- £\îs v¿ £˜Er p˜Er £Iîr ’ å^¼ RW EMgEGN £paEå pŒ Eø± •v p º gM ˆ¿«éD}åN ¼Tr ˆ¿ªMªT· I^Gp ’ å^¼ p d N»óG::

- EîF ’ å \îs v¿ †^ L GŒs £pd L º ’ å }¼n& IAåEåN £CnTp\n ŒÙG ’ å^¼ ¦Eå \îs v £†‹mIé £An r † º gdN~ †¦¦œ¿ †^ L GŒs IM‹B– £‡‹mIé r NCYr~ IM¿ƒ ’ åN ¨C¿}å µå«¨

lM‡L EŠr £'å]}ï †\»¼ F¨ ˆ¿«é]pÕ Aå}ïq•v ˆ¿ªM‡Lut ¦^T«G::

- Lp¾MVN Š†‹mlé& ŠpÔ¼Z~ \'å \Wb Anr †¦¦œ~ †ºgdN ¶Y £p¦¦šå RY—p Óq¿ £M‡LEŠp LT±•v¿ L\n\n~ lÓq †¿ÍY LE£r¿ ˆ¿ª ^Gr L¦œ¿ ÃNY ¦^T«G::

6.4 lØ¬WG lŠåG EîEøv †‹mlé¿ †^L GŒs ¦Eå C¸v&

- £†‹mlé pÎ˜ ·NµM †”³&
- £†‹mlé nŒEr e¼¼Y †”³&
- £†‹mlé ¼lg †‹Fr MkM‡¦ †”³ ~t'å::

ˆ}šêC †”´v †‹mlé¿ lLºli~ lL¿ŠmŠlå Tµ— L'\— ^FEmt'å C¶” ˆYN±•v~ ¼¿gh•v¿ lª¿n ¦^dLºå ~t'å:: ˆ}šêC C¸v l†‹mlé F¨ lM‡ªY\'å µå«r 'å^¼ p¸±‡•t \îsvN ÃNY lLD~t'å ˆ}\å¿N Šµå«r ¨ŠFŠFEå::

6.5 £ŒGG †‹mlé ˆ¿Œn‹lî ^Gsv&

nšå•v lŒGG £M‡š¶°r l†‹mlé C¸v £Ø¬WEå¿ C¸v p¿pY\'å £M‡'ºå ~t'å:: lšêC Tµ— £‰ZM‡¦ ŒGG £W\å £D} £†‹mlé ˆ¿Œn‹lî ^Gr †š¶³s lRW F¨ lM”G F¨ ¨µƒG:: lšêC C· 'å^¼ £\îsvN p]rÚ ˆ¿«é¸Enr~ †‹mlé¿ lL¿ŠmŠn M‡¦lTŒp‡r †^p”Î‰N ¸Gs ˆ¿«éq¨ †^ÔFµé'å —¶Ù ˆ¿«éªT·Ft'åN ˆ£pOŠT }'å:: EšêAåN dªN \éG £pºd\'å l_^r †‹mlé E\îsv £ª¿ pŠF~ ˆ¿Œn‹lî £p¦š'å ˜i— £šêAå ^Gr †‹G }'å:: ˆ£q\l ¦E'å lšêC †PWY £\îsv p'««V}rN ¸Gs ˆ¿«é'»~ lW^ LpML¿¿ ˆ¿«é¦«nU £M‡ªT·lr ^Gr }'å::

lšêC L^Œ lpL]]¨ LGŠå EîEøvN ŒGEøv /lªlån nHîY nHîT\ov¿ †MW& r·W¨& †×Y 'šp/ ££W]t'å¿ £†‹mlé ˆ¿Œn‹lî ^Gr †š¶³p'å ˆ¿i^g\î ˆ¿ª¯LU EM'i pvFéG::

7. MºgE¦

^E RY—p Óq ^~}] lCnTp\lå RY—sv AåEå 'å^¼ ^E £\îsv MClW” †é M‡¦”& mCF” ˆ~ ÞEp‹” p]rÚ ¸Gs Lq£r léL^E¿N AåEp¿N Óq•v l»NW M£p pµlé ˆ¿ªD} }'å Lµ¿šn ¦En¿:: lpE¨N †‹mlé~ RY—p Óq¿ †¦¨š¿ ¦£¿ ˆ¿ªD} AåEpN Óq•v ¸±‡•vN& p¸±‡•vN& pºgM‡•vN ˆ¿ªD}å~ ˆ¿ªMClW”~ †é M‡¦” Aå}ïq l¨lG¼ \îsv p¸±‡•v EéD}å ˆ¿ªM‡vEå~ £ˆ}\å L¸«r ·¿ '¿«è¿N léD¿ Šµå«r }Ñ ˆ¿ªM‡¦ªYµ'å lÎ}å Lµ¿šlå pµlé }'å::

lLD}åN l†ér©É¦ ¦Eår £pE¦¤ nHîY nHîT\ov Š†‹mlé ˆ¿Œn‹lî †¿ÑY ££W]t'å mCF”~ RY—p Óq” mCV ^FFt'å l¼Gdr ¼~r léªT·lr E†‹mlé ˆ¿Œn‹lî \émG EM‡'\«è ˆYN±•v £M‡D}år¿ LT±•v EM·,r ŠLuEåN lF¨ ¦Eår¿ †Eåq” pÒ˜ •v lLE£r †'¿q” E'å½v¿ EMN»r ¨uFG::

ሥርዓተ-ፆታና ህግ

ኦሪጂናል ወልደጊዮርጊስ

1. *መግቢያ*

በሽግግር መንግስት ጠቅላይ ሚኒስቴር ጽ/ቤት የወጣው ብሔራዊ የሴቶች ጉዳይ ፖሊሲ (መስከረም 1986 ኢ.አ. ገጽ 18-19) መግቢያው ላይ ስለ ህግ የሚከተለውን አስህሯል

> *እንደሌሎቹ ጉዳዮች ሁሉ ህጉንም ስንመለከት በፆታ ልዩነት ላይ የተመሠረተ ነው በመሆኑም በባህልና በሃይማኖት የተመሠረተውን የሴቶችን የበታችነት የሚያንፀባርቅ ከመሆኑም በላይ የህብረተሰቡንም ኋላቀር አመለካከት ያጠናክራል፡፡ የእነዚህንና የመሳሰሉት አጠቃላይ ድምር ውጤቶችም ሴቶችን የጉልበታቸውም ሆነ በተሳትፎአቸው ባፈሩት ተጠቃሚ እንዳይሆኑ እንቅፋት ሆኖባቸዋል፡፡*

> *ህግ የህብረተሰቡ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ነፀብራቅ ነው፡፡ ለምሳሌ ከ40 ዓመታት በፊት በኢቴዮጵያ የወጡትን ህጎች ብንመለከት በሴቶችና በወንዶች መካከል ልዩነት የሚያደርጉ መሆናቸው በግልጽ ይታያል፡፡ ቼነዚህም በጥቂቱ የዜግነት፣ የቤተሰብና የጡረታ ሕጎች በአብነት ይጠቀሳሉ በእነዚህ ውስጥ በሴቶች ላይ ተፅዕኖ የሚያደርጉ አንቀፆች በግልፅ የሚታዩ ሲሆን ህጉ እኩል መብት በሚሰጥበት ሁኔታም ሴቶች በሚደርስባቸው ተፅዕኖ ምክንያት በሙያው ያላቸው እውቀት ማነስ አደባባይ በመዋል ፍራቻ ወዘተ በአግባቡ ሳይጠቀሙበት እየተጎዱ ኖረዋል፡፡ ችግሮች በሙሉ በህግ ብቻ ባይፈቱም የዲሞክራሲ መብት መግለጫ በመሆኑ ህጉ እንዲሻሻል ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡*

ህግ የለውጥ ኃይል ነው፡፡ ከላይ የተጠቀሰው ፖሊሲ የፖሊሲውን ማስፈፀሚያ ስልቶች (በጠቅላይ ሚኒስቴር ጽ/ቤት የሴቶች ጉዳይ ዘርፍ፣ በክልል አስተዳደሮች የሴቶች ጉዳይ ዘርፍ በሚኒስቴር መ/ቤቶችና መንግሥታዊ ድርጅቶቸ የሴቶች ጉዳዮች) ዘርዝሮ ከነመዋቅሩ አስቀምጧል፡፡ (ገፅ 30 - 36) ይኸው ፖሊሲ (ገፅ 37) በተግባር መዋሉን ለማረጋገጥ ከሁሉም በላይ መንግሥት ኃላፊነት አለበት ይላል አንዱ የመንግሥት ኃላፊነት በዝርዝር የወጡት ተግባራት የሚፈፀሙበትን በጀት መመደብ ነው፡፡

በህግ ለወጥ በኩል የማይናቅ ሂደት ያለ ቢሆንም ህጉ ተግባራዊ ሆኗል? ህጉ በሴቶች ህይወት ላይ ለውጥ አምጥቷል? ሴቶች በህብረተሰቡ ውስጥ ዝቅ ያለ ቦታ የሚሰጠውን ታሪካዊውን የሥራ ክፍፍል ፖሊሲው አስተና·ዷል? በሴቶች ስም ለተቋቋሙት ቢሮዎችና ዘርፎች በስማቸው ሆኖ የሚያዙበት በጀት አላቸው? የሚሉት አነጋጋሪ ጉዳዮች ናቸው፡፡ ሴቶች ከወንዶች እኩል ተራምደዋል ወይ? ለማለት በትምህርት በጤና በውሳኔ ሰጭነት ቦታ፣ በምርጫ እና በሌሎች መስኮች ያሉትን ቁጥሮች ማየት ብቻ በቂ ነው፡፡ ያንን ዘለግ በማድረግ ደግሞ በሰብዓዊ መብቶች መከበር ከጥቃት ድነዋል? በኑሮአቸው ላይ ለውጥ መጥቷል ወይ? ከድህነት ተላቀዋል ወይ? የሚሉትን በመመዘን ብቻ ስለ ሥርዓተ ፆታ ይዘት ማወቅ ይቻላል፡፡

2. ሰብዓዊ መብቶች፩

ሀ) ሰው በተፈጥሮው የሚያገኛቸው ከህልውናና ከክብር ጋር የተያያዙ ናቸው፤ ከነዚህም ውስጥ ዋና ዋናዎቹ በሕይወት የመኖር፣የነፃነትና የንብረት መብቶች

ናቸው:: ለመጀመሪያ ጊዜ ፆታን መሠረት ያደረገ አድሎ እንዳይኖር ሴቶችና ወንዶች እኩል መብት እንዳላቸው በግልፅ የደነገገው የተባበሩት መንግሥታት ቻርተር ነው (እ.ኤ.አ. 1945) ከዚያም ሁለንተናዊ ሰብአዊ መብቶች መግለጫ (እ.ኤ.አ ዲሴምበር 10/1948) እያለ ቀጥሏል::

ለ. የሰብዓዊ መብቶች አተገባበር ውስብስብ ስለሆነ በተባበሩት መንግሥታት ድርጅት (ተመድ) አያሌ መዋቅሮች ተዘርግተዋል:: የሰብዓዊ መብቶቸ ሲጀመሩ በዜጎችና በመንግሥት መሃከል ያለውን (EN]Eî ፖለቲካና ሲቪል) ብቻ ሲያስተናግድ ከመቆየቱም በላይ ሰብአዊ መብቶች አንፃራዊ ስለሆኑ በየሃገሩ ልማድና አሠራር መሠረት የሚተረጎሙ መሆን አለባቸው የሚል አስተያየት በመነሳቱ ብዙ ክርክር ተደርጓል' ሰብአዊ መብቶች የተያያዙና የአንዱ መገኘት ለሌላው አስተዋፅኦ እንዳለው (ለምሳሌ የትምህርት መብት መከበር በኢኮኖሚ መብት ተጠቃሚ ለመሆን አስፈላጊ መሆኑ) ስለታወቀ የኢኮኖሚ፣ የማህበራዊና የባህል መብቶች ከሌሎች ጋር እኩል መሆናቸው ግንዛቤ አገኘ::

ሐ. የሰብዓዊ መብቶች ሁለንተናዊ ሆነው]ይቀናነሱ መተግበር እንዳለባቸው እ.ኤ.አ በ1993 የተደረገው ዓለም አቀፍ ስብሰባ (ጁን 25/1993 ቪየና) በግልፅ አስቀምጦታG:: መርሃ-ግብርም ነድፎለት ሀገራት ተፈራርምውበታል:: በዚህ ስብሰባ የሴቶች መብቶች ሁሉ ሰብአዊ መብቶች መሆናቸውም በሚገባ ተረጋግጧል::

መ. ሴቶች የእኩልነት መብት እንዲያገኙ፣ የመምረጥ~ መመረጥ፣ የቅጥርና የሥራ እኩልነት፣ ያገቡ ሴቶች የዜግነት መብትን የሚያረጋግጡ፤ የህፃናት መታጨትን፣ ሚስት መውረስን፣ በጥሎሽ ስም ባርነት መዘርጋትን፣ አለፈቃድ የሚመሰረት ጋብቻን ለዝሙት ሥራ መጋዝን/መሸጥን (trafficking) የሚከለክሉ አያሌ ዓለም አቀፍ ድንጋጌዎች በተለያየ ጊዜ ፀድቀው ሥራ ላይ ውለዋል::

ሠ. ሀገራችን በዓለም አቀፍ ደረጃ ቁልፍ የሚባሉትን የፖለቲካና የሲቪል መብቶችና የኢኮኖሚ የማህበራዊና የባህል መብቶች (እ.ኤ.አ. ጁን 11/1993) ፈርማ ተቀብላለች:: ለሴቶች መብት ማስከበሪያ እንደ ዋና ሰነድነት የሚቆጠረውንና በየቦታው የተበታተኑትን ደንቦች ያሰባሰበው በሴቶች ላይ የሚªረጉ ማናቸውንም አድልኦ/ልዩነsv ለማጥፋት እ.ኤ.አ በ1979 የወጣውን ስምምነት እ.ኤ.አ በ1981 ተቀብላለች:: ይህ ስምምነት በተለያየ መልክ በሴቶች ላይ የሚደረጉ መድሎዎች እንዲወገዱ መንግሥታት ምን ማድረግ እንዳለባቸውና ስላደረጉት ለውጥ በየጊዜው ሪፖርት ለተ.መ.ድ. እንዲያደርጉ ይደነግጋል:: የሴቶች¿ ሕይወት በዚህ በዚህ መልኩ አሻሽለናል በማለት ሀገራችን ሦስት ጊዜ ሪፖርት አቅርባለች:: ሌላ ሀገር «መንግሥት እንደሚለው ሁሉም ሀተታ እውነት አይደለም» በማለት መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች የራሳቸውን ሪፖርት (Shadow report) ከማስረጃ ጋር ያቀርባሉ:: ይህ በእኛ አገር ገና አልተደረገም' በእነዚህ ተEዋጭ ሆነው መንግሥታዊ ባልሆኑ ቡድኖች በሚቀርቡ ሪፖርቶች መነሻ መንግሥት ዋሽተሃል ሪፖርትህን አስተካክል የሚባልበት ሁኔታም አለ::

ረ. የህጻናት ጉዳይ በሁለት መልኩ ትኩረት የሚገባው ነው:: በህፃንነት በተሟላ መልኩና በወጉ ያልያዝናቸውን ሲያድጉ በውሳኔ ሰጪነት፣ በተመራጭነት ቦታ ብንፈልጋቸውም ልናገኛቸው አንችልም:: በሌላ በኩል ደግሞ የህፃናትና የሴቶች ሕይወት የተቆራኘ ነው:: ሀገራችን እ.ኤ.አ ኖቬምበር 20/1989 ወጥቶ በ1990

ሥራ ላይ የዋለውን የህፃናት መብት ስምምነት ተቀብላለች:: በሕይወት የመኖር፣ የትምህርት፣ የጤንነትና ሌሎችም የሕፃናት መብት ለማስከበር የወጣ ነው::

ሰ. በሌላ በኩል በሴቶች ላይ የሚደርሱ የሃይል ተግባራት (ጥቃቶች) የሴቶችን ስብዕና የሚፈታተኑ፤ መብታቸውን እንዳያስከብሩ የሚያሰናክሉ በመሆናቸውና ልዩ ትኩረትም ስለሚያሻቸው ማናቸውንም በሴቶች ላይ የMፈፀሙ ጥቃቶችን ለማስወገድ የወጣ መግለጫ አለ (ገና ስምምነት አልሆነም)' ይህ እ.ኤ.አ ዲሴምበር 20/1993 የወጣ ሰነድ ጥቃትን በስፋትና በጥልቀት ተርጉሞታል:: ገና ህግ ባይሆንም እንኳን ተቀባይነትን አግኝቷል::

ሸ. በአህጉራዊ ደረጃ ኢትዮጵያ ^.†î.†. <u>በሜይ</u> 25/1963 የአፍሪካ አንድነት ቻርተር ፈራሚ ከመሆኗም በላይ የአፍሪካ የሰብአዊና የህዝቦች መብቶች ቻርተርን ተቀብላለች:: የአፍሪካ ህፃናት መብትና ደህንነት ሰነድ ወጥቶ ተግባራዊ ሆኗል በሴቶች ላይ የሚያተኩር ተጨማሪ ሰነድN (Optional Protocol) በመውጣት ሂደት ላይ ነው::

ከላይ የተጠቀሱት ሰነዶች በሙሉ ስለሴቶች እኩልነት ይደነግጋሉ፤ የተቀበሏቸው ሀገራት በየሃገራቸው ደንብ መሠረት ተግባራዊ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል:: (ኢትዮጵያ በኋላ ከዚህ በታች እንደሚገለጸው በ1987 በወጣው ህµ-መንግሥት አንቀ፬ 9(4) መሠረት ሀገሪቱ የተቀበለቻቸውን ስምምነቶች የሃገሪቱ ሕግ አካል ናቸው ብላለች) ነገር ግን የዓለምን 2/3 ሥራ እየሰሩ 1/10 ጥቅም የሚያገኙት ሴቶች የድሃዎች ድሃ ሆነው ወደቁልቁል ባለው የተዋረድ መስመር የመጨረሻው ረድፍ ላይ የሚገኙት ለምንድን ነው?

ከሌሎች ሀገሮች ልምድ በመነሳት ለመናገር እንደሚቻለው&

ሀ/ መንግሥት ለጉዳዩ ተገቢውን ትኩረትና እገዛ ለማድረግ ከቃላት የዘለለ እርምጃ ለመውሰድ ፍላጎቱም ብቃቱም ስለሌለው ነው::

ለ/ የተደራጁ የሲቪል ማህበረ\ብና ህዝባዊ ድርጅቶች በበቂ ሁኔታ ተደራጅተው መንግሥት ላይ በቂ ግፊት ስለማያደርጉ ነው::

3. ዓለም አቀፍ ^ብሰባዎች~ የሚያሳልፏቸ'፩ ውሳኔዎች&

ሀ. ከተባበሩት መንግሥታት ስምምነቶችና መግለጫዎች በተጨማሪ አያሌ ዓለም አቀፍ ስብሰባዎች ይደረጋሉ መንግሥታት በየስብሰባው የሚወጣውን መርሃ ግብር ይፈርማሉ፤ ያፀድቃሉ፤ በተያዘው ጊዜ ውስጥ ቃል የተገባውን ለመተግበር ይማማላሉ::

ለ. የሴቶች አሥርተ ዓመትን (Women's Decade) £L¯LV¦'፩ ስብሰባ ሜክሲኮ እ.ኤ.አ በ1975 ተካሂዷል:: ከ1975 - 1985 በቆየው በዚህ 10 ዓመት ጊዜ ውስጥ በሴቶች ላይ የሚፈጸመው ማናቸውም መድሎዎች (ልዩነቶችን) ለማጥፋት ለማስወገድ የወጣው ስምምነት (CEDAW) እ.ኤ.አ በ1979 }ው::

ሐ. የሴቶችን 10 ዓመr ሲገመገም እ.ኤ.አ በ1985 ኬንያ/ናይሮቢ ስብሰባ ነበር:: በሴፕቴምበር 1995 በቤጅንግ/ቻይና ዓለም አቀፍ የሴቶች ጉባዔ ለማድረግ ሲታቀድ የአፍሪካ ሴቶች ዳካር/ሴኔጋል ላይ እ.ኤ.አ በ1994 ስብሰባ አድርገው ለአፍሪካ ሴቶች የሚሆን መርሃ ግብር አውጥተው ነበር:: የቤጂንግ መርሃ ግብር ታላላቅ ጉዳዮችን አንስቶ ትኩረት የሚሻቸው 12 ዘርፎች አስቀምጦ ማን መቼ

እንደሚተገብራቸው ዘርዝሯል:: በ5 ዓመት ምን ተሠራ ለማለት በጁን 2000 ኒውዮርክ ላይ ስብሰባ ነበር:: በሴቶች ህይወት ላይ በዓለም ዙሪያ ለውጥ መኖሩ ባይካድም በዓይነትም ሆነ በቁጥር አመርቂ አልነበረም::

መ. የሥነ ሕዝብና የልማት ዓለም አቀፍ ስብሰባ በካይሮ እ.ኤ.አ ሴፕቴምበር 1994 ተደርጓል' ለሥነ ተዋልዶ ጤናና መብት ሰፋ ያለ ትርጉም ሰጥቷል:: እንደ የሴቶች ግርዛት፤ ያለዕድሜ ጋብቻ፤ የእናቶች ሞት~ ስለወሊድ መቆጣጠሪያ ጉዳዮች በሰፊው ዘርዝሮ መርሃ ግብርም አውጥቷል' በ1999 በአምስት ዓመት ምን ተሰራ ተብሎ ግምገማ pካሂዷል:: ከ5ዓመት በኋላ ሲታይ የታቀደው ሁሉ በብዙ ሀገሮች ገና አልተሠራም }|Y::

ሠ. ስለማህበራዊ ጉዳዮች ኮፐንሃገን እ.ኤ.አ በማርች 1995፣ ስለመሬት ሪዮዲጃኔሮ እ.ኤ.አ በ1992 የ10 ዓመቱ ደግሞ በ2002 ጆሃንስበርግ እና ሌሎችም ስብሰባዎች ሲደረጉ የሴቶች እኩልነት፤ የሴቶች ተሳትፎና የሴቶች በልማት ያላቸው ሚና ይነሳል:: ለተግባራዊነቱ ግን ገና ብዙ ብዙ ይቀረዋል::

ረ. የሰብዓዊ መብቶች ሁለንተናዊነትንና የሴቶችን ቦታ በጉልህ በማስቀመጡ አንድ ታላቅ ቦታ የተሰጠው ዓለም አቀፍ ስብሰባ እ.ኤ.አ በ1993 ቪየና/ኦስትሪያ የተካሄደው የሰብአዊ መብት ስብሰባ ነው:: ትልቅ መርሃ ግብርም አውጥቶ መንግሥታትን አስፈርሟል::

በዓለም አቀፍ ደረጃ ይህንን ያህል ሰፊ የሴቶችን እኩልነት የሚያረጋግጡ ሰነዶች መኖራቸውን ‹£¿ ወደ ሀገራችን ህጎች መለስ nE¤ L g , p| አስፈላጊ ነው::

4. ህገ መንግሥት&

ሀ. ሕገ መንግሥት የአንድ ሀገር የበላይ ህግ ስለሆነ ከህገ መንግሥቱ ጋር ያልተጣጣሙ ህጎችና ደንቦች ሁሉ ውድቅ ናቸው:: ነሐሴ 15/1987 የፀደቀው የሀገሪቱ ህገ መንግሥት:-

- በሕይወት የመኖር&
- የአካል ደህንነት &
- የነፃነት&
- የተያዙ ሰዎችን አያያዝ&
- የተከሰሱ ሰዎች&
- የክብርና የመልካም ስም&
- የእኩልነት&
- የመደራጀት&
- የባሕል ሕይወት መከበርና መጠበቅ&
- የመዘዋወር&
- እኩል የህግ ጥበቃ ማግኘት&
- የጋብቻና የቤተሰብ&
- የሴቶች&
- የህጻናት&
- ፍትህ የማግኘት&
- የመመረጥ&
- የመምረጥ&
- የብሔር ብሔረሰቦች&
- የንብረት&
- የኢኮኖሚ&
- የማህበራዊና የባህል&
- የሠራተኞች&

- የሃይማኖትና የእምነት ነፃነት ፥
- የልማት፥
- የዜግነት፥ መብቶችን አረጋግጧል፡፡

ለ. የዓለም ዓቀፍ ስምምነቶችን በተመለከተ ሁለት አንቀፆች መጠቀስ አለባቸው፡፡ አንቀፅ 9(4) «ኢትዮጵያ ያፀደቀቻቸው ዓለም አቀፍ ስምምነቶች የሃገሪቱ ሕግ አካል ናቸው» ይላል፡፡ ምንም እንኳን የዚህ አንቀፅ ድንጋጌ በፍ/ቤቶች እንዴት ልንጠቀምበት እንችላለን የሚለው ገና አከራካሪ ቢሆንም ይህ አንቀጽ ትልቅ እርምጃ ነው፡፡

አንቀፅ 13 (1) በማናቸውም ደረጃ የሚገኙ የፌዴራል መንግሥትና የክልል ሕግ አውጪ ሕግ አስፈጻሚና የዳኝነት አካሎች በዚህ ምዕራፍ የተካተቱትን ድንጋጌዎች የማክበርና የማስከበር ኃላፊነትና ግዴታ እንዳለባቸው ይደነግጋል፡፡

በአንቀፅ 13(2) መሠረት በዚህ ምዕራፍ የተዘረዘሩት መሠረታዊ መብቶችና የነጻነቶች ድንጋጌዎች ኢትዮጵያ ከተቀበለቻቸው ዓለም አቀፍ የ\ብአዊ መብቶች ሕግጋት፥ ዓለም አቀፍ የሰብዓዊ መብቶች ስምምነቶችና ዓለም አቀፍ ሰነዶች መርሆዎች ጋር በተጣጣመ መንገድ ይተረጉማሉ፡፡

በአንቀፅ 13 መሠረት በሴቶች ላይ ጥቃት ሲደርስ ዜጎች ላይ በደል ሲደርስ የፌደራልም ሆነ የክልል መንግሥታት ሰብአዊ መብቶችን በራሳቸው የማክበርና ሌሎችን ደግሞ እንዲያከብሩ የማስደረግ ኃላፊነት አለባቸው የሚለው በመሬት ላይ ካለው ሁኔታ ጋር ሲወዳደር መብቱ መኖሩ ራሱ አጠራጣሪ ቢሆንም ማስፈጸሚያውና ማስገደጃው የህግ መሠረት አለ ማለት ነው፡፡ በሌላ በኩል የሰብዓዊ መብቶች የሚተረጎሙት ሀገሪቱ ከተቀበለቻቸው የዓለም አቀፍ ስምምነቶች ጋር በማጣጣም መሆኑ ቢሰራበት ታላቅ እመርታ ነው፡፡ የዓለም አቀፍ ድንጋጌዎቹ በጣም ሰፊና ጥልቅ መብትም የሚያጎናፅፉ ናቸው እነዚህ ድንጋጌዎች በተግባር ቢተረጎሙ በጠቅላላ ለዜጎች በተለይም ለሴቶች እኩልነት መረጋገጥ የመሠረት ድንጋይ ይሆኑ ነበር፡፡

ሐ. ሕገ መንግሥቱ በአንቀፅ 25 አጠቃላይ የሴትና የወንድ እኩልነትን አንቀፅ 6 እና 33 የዜግነት እኩልነትን (ሴቶች የወጪ ዜጋ ሲያገቡ፤ ከጋብቻ ውጪ ከሌላ ዜጋ ቢወልዱ በዜግነት ጉዳይ ለሴቷ ችግር ነበረበት) አንቀፅ 42 ለእኩል ሥራ እኩል ክፍያን አረ¶·»֩G፡፡

መ. አንቀፅ 34 ጋብቻ በነፃና በሙሉ ህቃድ ላይ እንደሚመሠረት በጋብቻ አፈፃፀም፤ በጋብቻው ዘመንና በፍች ጊዜ ሴቶችና ወንዶች እኩል መብት እንዳላቸው ደንግጓል፣ ቤተሰብ የሕብረተሰብ የተፈጥሮ መሠረታዊ መነሻ በመሆኑ ከሕብረተሰብና ከመንግሥት ጥበቃ የማግኘት መብት እንዳለው አረጋግጧል፡፡ N¿N ˆ¿‹֩¿ በ34(5) ሥር ለባህልና ለሃይማኖት ጋብቻ ዕውቅና በመስጠት ወደ ኋላ የመመለስ አደገኛ አዝማሚያ ¦El r lé L ^GN፡፡

ሠ. አንቀፅ 36 የህፃናት መብት ሲሆን ከዓለም አቀፉ የህፃናት መብት ስምምነት ጋር በእጅጉ ተመሳሳይ ሲሆን በሕይወት የመኖር የስምና የዜግነት የማግኘት፣ የመማርና ከብዝበዛ ነፃ የመሆን መብቶችና ሌሎችም በሙሉ በህጉ ተከብረዋል፡፡

ረ. አንቀፅ 35 የሴቶች መብት ነው' በ9 ¿–֩]¿ አንቀፆች ተከፋፍሎ በመብት ጥበቃ እኩልነትን፣ የጋብቻ እኩልነት፣ የድጋፍ እርምጃ ማግኘትን፥ ከጎጂ ባህል መጠበቅን፤ የወሊድ ፈቃድን ከደመወዝ ጋር አወሳሰድን፤ በልማት ፖሊሲዎች መሳተፍን ፤ ስለንብረት አያያዝና ማስተላለፍ፣ የሥራ መብት እኩልነት እና ጡረታ የማስተላለፍ

መብት፣ የቤተሰብ ምጣኔ ትምህርት መረጃና አቅም የማግኘት መብትን በዝርዝር ደንግጓል::

ከእነዚህ ውስጥ የወሊድ ፈቃድ በመላ ሀገሪቱ አንድ ወጥ በሆነ መልኩ እንዲሰራበት ተደርጓል:: ጡረታንም በተመለከተ ሴቷ ስትሞት ለባሏና ለልጆቿ ጡረታዋ የሚሰጠው በሁኔታዎች ላይ ተመርኩዞ ስለነበር በ1992 በወጣ አዋጅ (አዋጅ ቁጥር 190/92) ተስተካክሏል:: የባህል ፖሊሲም ወጥቷል፤ በተወሰኑ ክልሎች ሴቶች መሬት አግኝተዋል፤ በአፈፃጸም የራሱ የሆነ ችግር ያለው ቢሆንም:: በአንቀፅ 35 ሥር የተደነገጉት ሁሉ በዓለም አቀፍ ስምምነቶች ውስጥ ከተደነገጉት መብቶች ጋር ተመሳሳይ ናቸው:: በፌዴራል ደረጃም D} በተወሰኑ ክልሎች የቤተሰብ ሕግ ወጥቷል የወንጀለኛ መቅጫ ሕጉም በመሻሻል ሂደት ላይ ነው::

ሰ. ገና ብዙ ትኩረት ያላገኘው አንቀፅ 35(3) የድጋፍ እርምጃ ነው::

ሴቶች በበታችነትና በልዩነት በመታየታቸው የደረሰባቸውን የታሪክ ቅርስ ከግምት ውስጥ በማስገባት ይህ ቅርስ እንዲታረምላቸው በተጨማሪ የድጋፍ እሥምጃዎች ተጠቃሚ የመሆን መብት አላቸው:: በዚህ በኩል የሚወሰዱት እሥምጃዎች አላማ በፖለቲካ፤በማህበራዊና በኢኮኖሚያዊ መስኮች እንዲሁም በመንግሥት እና በግል ተቋሞች ውስጥ ሴቶች ከወንዶች ጋር በእኩልነት ተወዳዳሪና ተሳታፊ እንዲሆኑ ለማድረግ እንዲቻል ልዩ ትኩረት መስጠት ነው::

ይህ ድንጋጌ ዘለዓለማዊ አይደለም:: ከጊዜ ጋር የተያያዘ ነው:: ሴቶች ከወንዶች ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ቦታ ሲደርሱ የሚቆም ነው:: በዓለም ዙሪያም ያለው ልምድ ይኸው ነው:: ሕገ መንግሥት ውስጥ በግልፅ ስለተደነገገ ያለው ብቸኛ መንገድ እንዴት ተግባራዊ ይሁን ወደሚለው መሄድ ብቻ ቢሆንም ይህ በፖለቲካዊ በማህበራዊና በኢኮኖሚ መስኮች በግልም ሆነ በመንግሥት ተቋማት ተፈጻሚነት ይኑረው የሚለው ድንጋጌ ደጋፊም ተቃዋሚም አለው:: የድጋፍ እርምጃ የሚያገለግለው በዓለም አቀፍ ደረጃ በታሪክ ተፅዕኖና አድሎ ተደርጎባቸው ከሌላው የህብረተሰብ አካላት ጋር እኩል መሳተፍ ላልቻሉ ቡድኖች ሁሉ ነው:: ይህ የድጋፍ እርምጃ ለጥቁሮች~ ለአናሳ ብሔረሰቦች ሲሰጥ ኖሯል:: ብዙዎች ግን ይህንን በመዘንጋት ከሴቶች ጋር ብቻ ያገናኘ ‐ታል:: ለዘመናት በአንድ ቡድን ላይ የደረሰን በደል ለማካካስ በህግ የሚደነገግ የማስተካከያ እርምጃ ነው::

የህገ መንግሥቱ አንቀፅ 54(3) ለአናሳ ብሔረሰቦች |ተወካዮች ምክር ቤት መቀመጫ ለይቶ በመያዝ የድጋፍ እርምጃ ሰጥቷል::

እርምጃውን በመደገፍ የሚቀርበው አስተያየት፤

እኩልነትን በተግባር ለዘመናት ያጣ ወገን በህግ ላይ በተጻፈለት በማግስቱ እኩል ሊሆን አይችልም:: ለምሣሌ ሴቶች ሲጨቆኑ ኖረዋል፤ ራሳቸው ከወንዶች እኩል አይደለንም ብለው እንዲያምኑ ከተደረጉ በኋላ በአንድ ጊዜ አሁን እኩል ናችሁ፤ ሜዳውም ፈረሱም ያውና ተወዳድራችሁ ድረሱበት ማሰት ጉዳዩን የፌዝ ያስመስለዋል:: ጉዳዩ ከይስሙላ እኩልነት አያልፍም ስለዚህ እውነተኛ እኩልነት ከተፈለገ የማስተካከያ እርምጃ መውሰድ ግዴታ ነው:: እንደ አሜሪካና እስካንዲኒቪያን ¦Eﾑr አገሮች እዚህ ደረጃ የደረሱት በድጋፍ እርምጃ ስለተረዱ ነው:: አሁን ደህና ደረጃ ላይ ስለደረሱ የድጋፍ እርምጃ ቀርቷል::

እርምጃውን በመቃወም የሚቀርበው ደግሞ፤

> የግለሰብ መብትን ይፃረራል፤ ላለፈ በደል የአሁኑ ትውልድ ተጠያቂ ሊሆን አይገባም:: በወንድነቱ በችሎታ የማትበልጠው ሴት የተሻለ ዕድል ሲሰጣት ፍትሐዊነትን ይፃረራል፤ እራሳቸው የእርምጃው ተጠቃሚ የሆኑት ሴቶች ላይ የበታችነት ስሜት ሊፈጥርባቸው ይችላል አንድ ተቋም ውስጥ የገባሁት ተወዳድሬ ሳይሆን ተመፅውቼ ነው በማለት ልትሳቀቅ ትችላለች::

የድጋፍ እርምጃ \፩ወሰድ እንደየአገሩ ሁኔታ እየታየ መሆን አለበት:: ከእርምጃው ጎን ለጎን የሴቶችን አቅም መገንባት አስፈላጊ ነው:: ለተወሰነ ወቅት መሆኑም መረሳት የለበትም:: በሁሉም መስክ የሚደረግ ሆኖ የተለያዩ አሰራሮች (ኮታንም ጨምሮ) አሉት:: የሕገ መንግሥቱ ድንጋጌ በግልፅ እያለ ይህንን ህግ (የሲቪል ሰርቪስ ማሻሻያው ህግ እንደተጠበቀ ሆኖ) በሁሉም መስክና ተቋማት ተግባራዊ የሚያደርግ አገር አቀፍ ፖሊሲ/ህግ የለም:: በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት መግቢያ በሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን ቅጥርና ዕድገት እና ጥቂት ቦታዎች በስተቀር በሥራ ላይ አልዋለም' እንደነገሩ አዳዲስ አዋጆች ሲወጡ (ለምሳሌ የመሬት አዋጅ) እኩልነት ብሎ ብቻ መተው በቂ አይሆንም' የድጋፍ እርምጃም መካተት አለበት:: አንዱ የተግባራዊነት መግለጫ የሕገ መንግሥቱ ድንጋጌዎች በመደበኛ ህጎች በዝርዝር መውጣታቸው ነውና::

5. ፖሊሲዎች&

ከሽግግር መንግሥቱ ዘመን አንስቶ አያሌ የሴቶችን ሕይወት የሚነኩ ፖሊሲዎች ወጥተዋል:: l "}ƒ}r ŠM፧º d\፩r '፩^¼N፡-

- ሀ. ብሔራዊ የሴቶች ጉዳይ ፖሊሲ&
- ለ. የሥነ ሕዝብ ፖሊሲ&
- ሐ. የጤና ፖሊሲ&
- መ. የትምህርት ፖሊሲ&
- ሠ. የአካባቢ ጥበቃ ፖሊሲ&
- ረ. የባህል ፖሊሲ&
- ሰ. የኤች አይ ቪና ኤድስ ፖሊሲ&
- ሸ. የማህበራዊ ደህንነት ልማት ፖሊሲ&
- ቀ. ገጠርን ማዕከል ያደረገ የግብርና ፖሊሲ&
- በ. የድህነት ቅነሳ ስትራቴጂና ሌሎችም::

እነዚህ ሁሉ ፖሊሲዎች ሴቶችን በስም ጠርተው ተጠቃሚ ለማድረግም ቢጥሩ፤ ከነጭራሹ የሥርዓተ-ፆታንም ሆነ የሴቶችን ጉዳይ ባያነሱ ሴቶች በዜግነታቸው በአጠቃላይ በፆታቸው ደግሞ በተለይ ይመለከታቸዋል:: ጤና፤ ሥነ ሕዝብ ትምህርትና ድህነት ከሴቶች ጋር d¼p ƒ ቁርኝት አላቸው:: ኤች አይ ቪ ኤድስ ሴቶች የመደራደር አቅም ስለሌላቸው ቤት በጨዋነት ቁጭ ብለው ይመጣላቸዋል:: በተፈጥሮ ራሱ ወደ ሴቶች ቫይረሱን ለማስተላለፍ የተመቸ l L D}፩::

እነዚህ ፖሊሲዎች እያንዳንዳቸው ባለቤት አላቸው? ባለቤት ካለ በሰው ኃይል የተሟላ ነው? በጀት ለራሱ ተብሎ ተደልድሎለታል? በጀት ሲባል የኔ ነው ተብሎ የተመደበና

የሚታዘዝበት ማለት እንጂ ፕሮጀክት እየቀረጹ የእርዳታ ሰጪዎችን እጅ በማየት ሲገኝ መሥራት ሲጠፋ ደግሞ ወደሚቀጥለው ዓመት ማንከባለል ከሆነ ቀጣይነት ያለው የዘለቄታ ሥራ መሥራት አይቻልም:: ለመሆኑ ፖሊሲዎች ሲወጡ ይህ በቂ ነው ብሎ የሚያጸድቃቸውስ ማነው?

6. ሌሎች ሕጎች&

ሀ. የሠራተኛ ጉዳይ ሕግ

በ1985 የወጣው የሠራተኛ ጉዳይ ሕግ (አዋጅ ቁ 42/85) እርጉዝ ሴቶች ለጤና ተስማሚ ያልሆነ ሥራ እንዳይሠሩ፣ ሠራተኛ ቢቀነስም እርጉዝና የሚያጠቡ እናቶች ልዩ አስተያየት እንዲደረግላቸው፣ የወሊድ ፈቃድ 90 ቀን ሆኖ ከደመወዝ ጋር ሳይወልዱ አንድ ወር ከወለዱ በኋላ 2 ወር በመስጠት መልካም የሚባል መሠረት ጥሏል:: (የሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ አሁን ተሻሽሎ ሊወጣ በክለሳ ላይ ነው):: የድጋፍ እርምጃ መሠረተ ሀሳቡም በውስጡ የለም፤ ከሁሉም በላይ ግን አዋጁ ራሱ በተግባር ሲተረጎም ለሴቶች አመች አለመሆኑ ነው:: በቅጥር መድሎ በህጉ ባይኖርም ሴቶች ስለሚወልዱ በቅጥር ላይ በዕድገት ጊዜ ተፅዕኖ አለ:: ጊዜያዊ ሠራተኞች ቋሚ ሲሆኑ ወንዶቹን በማስቀረት ሴቶቹን የሚያባርሩት በሥራ ሰነፍ ሆነው ሳይሆን «ሴቶቹ ስለሚወልዱ፤ ልጅ ታመመ፤ ላስከትብ 'šp ብለው ስለሚቀሩ ሥራ ይበደላል» ያለው ትልቅ የሚባል RW አዲስ አበባ ውስጥ ያለ ፋብሪካ ነው:: የግል ተቋማት ዛሬም የወሊድ ፈቃድ 45 ቀን ይሰጣሉ፤ የወሊድ ፈቃድ ጨርሰው ሲመጡ ሌላ ሠራተኛ ተክተው ይጠበቃሉ፤ ሴቶች በዝቅተኛ የሥራ መደቦች ስለሚቀጠሩ ካለ ጥቅማ ጥቅም (ከህጉ ድንጋጌ ውጪ) ለብዙ ዓመታት አሠርተው ያባርራሉ:: ፍ/ቤት ሄዶ መከራከር በትንሹ 5 እና 6 ዓመት ስለሚወስድ ክርክሩ ሳያልቅ የሞቱ ብዙ ናቸው:: በሥራ ላይ በደል ቢደርስ የሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ኢንስፔክተሮች አሉ፤ ነገር ግን አሠሪውን ከመምከር ወይም ከስሶ የገንዘብ መቀጮ (ብር 500 - 1000) ከማስቀጣት የዘለለ አቅም የላቸውም::

ከላይ የተዘረዘሩት ሁኔታዎች ሁሉ ከኋላቸው ሕይወት፤ ቤተሰብና ሌሎችም ጥገኞች ያሉባቸው የሴት ሠራተኞችን የያዙ ናቸው::♥

ለ. የመሬት ሕግ

መሬት የማግኘት መብት ለብዙሃኑ ሴት እውን ያልሆነ ተስፋ ነው:: በትግራይና በአማራው ክልል የመሬት አጠቃቀም አዋጅ ወጥቶ የመሬት ባለቤትነት ሴቶችም ዘንድ ደርሷል አፈጻጸሙ ላይ ችግር እንዳለበት ጥናቶች አሳይተዋል:: የኦሮሚያ ምክር ቤት በሐምሌ 1994 የክልሉን የመሬት አጠቃቀም አዋጅ አፅድቋል:: ገና በክልሉ የነጋሪት ጋዜጣ ˆ¿‹í ታትሞ ያልወጣ ቢሆንም ተግባራዊ ሆኗል:: ባልና ሚስት መሬት በስማቸው በጋራ ተመዝግቦ ሰርተፊኬት እንደሚሰጣቸው ይደነግጋል:: ህጉ ጥሩ ነው ተግባራዊነቱ ግን ወደፊት የሚታይ ነው:: በፌዴራል ደረጃ የመሬት አዋጅ የወጣው በሰኔ 30/1989 ዓ.ም. ነው፤ (አዋጅ ቁጥር 89/1889) ስለሴቶች የመሬት ማግኘት መብት በአንቀጽ 5(4) ሥር የክልል የመሬት አስተዳደር ህግ፤ መሬትን በመጠቀም በማስተዳደርና በመቆጣጠር እንዲሁም የይዞታ መብትን በማስተላለፍና በማውረስ ረገድ የሴቶችን የእኩልነት መብት የሚያረጋግጥ መሆን አለበት የሚል ድንጋጌ አለው:: ሴቶች በይዞታቸው ሌሎችን ቀጥረው ሊያሰሩ ይችላሉ (አንቀፅ 6(3) ይህ ቀጥሮ ማሰራት ወይም በሌላ አ‹íኗን ተስማምቶ መሥራት በአንቀፅ 6(4) ሥር አካለ መጠን ላልደረሰ፣ ለዕንለ ማውታን፡ ለአቅመ ደካሞችና ለመሳሰሉትም የተፈቀደ ነው:: የይዞታ መብት በሚሰጥበት፤ የይዞታ ሽግሽግ በሚከናወንበት ጊዜ አሰራሩ ግልፅና ፍትሃዊ እንዲሆን

♥ የኢትዮጵያ ሕግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር የሕግ ምክር አገልግሎት ደንበኞች ታሪክ ነው::

አንቀፅ 6(10) ይደነግጋል። ይህ ሥርዓት አርሶ አደሩን በተለይ ደግሞ ሴቶችን የሚያሳትፍ ሥርዓት መዘርጋት እንዳለበትም ህጉ ያዛል።

ይህ ካለፈው ጋር ሲነጻጸር መሻሻል ỈèD¿N ለሴቷ ሌላ አቅም ሳይገነባ መሬት ብቻ ሰጥቶ እኩልነትን አረጋግጦ ማለፉ በቂ አይደለም። የሕገ መንግሥቱ የልዩ ድጋፍ ድንጋጌ አንቀጽ 35(3) ወደ መሬት አዋጁም ወርዶ ሴቶች በመሬት ይዞታ ጉዳይ ልዩ ድጋፍ ሊደረግላቸው ይገባል ተብሎ በግልፅ መደንገግ ነበረበት አለበት።

ሐ. የግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ ህግ

በሴቶች ላይ ከሚደርሱ የጥቃት ተግባራት አንዱ ወደ ተለያዩ ሀገሮች ለሥራ እየተባለ ሴቶችን ማጋዝ (መላክ) ነው። አያሌ ወጣት ሴቶች (12ኛ ክፍል ጨርሰው ቤት የተቀመጡ፤ከመጥፎ ትዳር የሚሸሹ፤ የሚረዳ ቤተሰብ ያጡና ድህነትን ማምለጫ አንዱ ዘዴ እየመሰላቸው) ወደ መዛከለኛው ምሥራቅ ሀገራት በህገወጥ መንገድ እየሄዱ በቤት ሠራተኛነት ይቀጠራሉ። በከባድ የሥራ ጫና (ካለእረፍት ከ16-18 ሰዓት) በምግብ እጦት፤ በደመወዝ መከልከል ወይም መነጠቅ፤ ይጎዳሉ። ጉዳዩ ሲከፋ ደግሞ አእምሮአቸው ይቃወሳል፤ ከፎቅ በአሰሪዎቻቸው እየተወረወሩ ከባድ የአካል ጉዳትና ሞት ይደርስባቸዋል። ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ በአሠሪዎች፤ በአሰሪዎች ልጆችና በደላሎች አስገድዶ መደፈርና ሌላም ወሲባዊ ትንኮሳ ይደርስባቸዋል በዚህ ጉዳይ መነሻ ወደ ውጪ £LB– ሁኔታ¿ ህጋዊ ለማድረግ አዋጅ ቁጥር 104/90 ወጥቷል ይህ አዋጅ ስሙ የግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ ሲሆን በነጋሪት ጋዜጣ የወጣው የካቲት 27/1990 ነበር (አዋጅ ቁጥር 104/90) ሠራተኛ ወደ ወጪ የሚልኩ ኤጄንሲዎች እንዲቋቋሙ መንገድ ከፍቷል። ከመሄዳቸው በፊት ሥልጠና፤ የጤና ሁኔታ፤ ከሄዱም በኋላ አመቺ የቅጥር ሁኔታ እንዲመቻች ለማድረግ ነው። ችግር ቢገጥማቸው አቤቱታ የሚያቀርቡበት፤ ሥራ የሚቀይሩበት ሁኔታ እንዲያገኙ ነው።

ኤጀንቶቹ ከ30-50 ሺህ የአሜሪካ ዶላር በቅድሚያ እንደዋስትና ማስያዝ ስላለባቸውም ይሁን በሌላ ምክንያት እስከዛሬ በህጋዊ መንገድ ተቋቁሞ በሠራተኛ~ ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር ተመዝግቦ የሚሠራ አንድ ኤጀንሲ ብቻ ነው ያለው። ህገ ወጡ መንገድ ዛሬም ስላለ አያሌ ሴቶች በሥራ ተስፋ ሄደው ሕይወታቸውን ያጣሉ። ከዚያ አነስ ሲል የሠሩበትን ሳይዙ አካል ጉዳተኛ፣ የአእምሮ ህመምተኛ ሆነው ይመለሳሉ። ሲመለሱ ደግሞ መቋቋሚያና መጠጊያ የላቸውም።

መ. የቤተሰብ ሕግ

እስከ ሰኔ 27/1992 ዓ.ም. ወይም አዋጁ በነጋሪት ጋዜጣ ታትሞ ከወጣበት (ታህሳስ 1993 ዓ.ም) ድረስ የቤተሰብ ሕግ ለሁሉም ዜጋ የተካተተው በ1952 በወጣው የፍትሐብሔር ሕግ ውስጥ ነበር። የ1952 የቤተሰብ ሕግ በግልፅ ወንዱን የበላይ ያደረገ፣ የሚስቱን ፀባይ እንዲያርቅ የፈቀደ፣ የመኖሪያ ቦታና የልጆች ትምህርት ቤት መምረጥ እንኳን ለወንዱ የተወ ነበር። በሌላ በኩል በግልጽ አድሎአዊ ያልሆኑት ድንጋጌዎች (ለምሳሌ የቤተዘመድ ሽምግልና ጉባኤ፤ ከባድና ከባድ ያልሆኑ የፍች ምክንያቶች) እንኳን በተግባር ሲተረጎሙ ሴቷን የሚበድሉ ነበሩ። ሕጎቹ አድሏዊም ባይሆኑ እንኳን ሴቶቹ አቅምና ብቃት እንዳይኖራቸው ስለታገዱ ተከራክረው የሚገባቸውን ከማግኘት ይልቅ አልቅሶ መተውን ይመርጣሉ።

የቤተሰብ ጉዳይ የሕብረተሰብ መነሻና የመንግስትም ጥበቃ የሚያሻው የወንዶችና የሴቶች ግንኙነት አንዱ መሠረት ስለሆነ ከብዙ ሥራና ግፊት በኋላ የፌደራል መንግስቱ አዋጅ ቁጥር 213/92 (የተሻሻለውን የቤተሰብ ህግ) ሰኔ 27/1992 አፀደቀ። Cµå የሚያገለግለው ለአዲስ አበባና ለድሬደዋ ብቻ መሆኑ ነው። ተግባራዊነቱ ከዚህ እለት ጀምሮ ነው (ሰኔ 27/92) ብሎ በአዋጁ ቢገለጥም አዋጁ በነጋሪት ጋዜጣ ወጥቶ ገበያ ላይ

የዋለው በታህሳስ 1993 ነበር:: ከዚያ በፊት የትግራይ ክልል የራሱን የቤተሰብ ሕግ አውጥቷል:: የአማራው ክልል በቅርቡ የቤተሰብ ሕጉን ረቂቅ በተለያየ ደረጃ የሚመለከታቸውን አካላት አወያይቶ ለምክር ቤት አቅርቦ በኮሚቴ እየተጠና ነው:: ፌደራሉ ለብቻው ክልሎች የየራሳቸውን የቤተሰብ ሕግ የሚያወጡት የፌደራሉ ሕገ መንግሥት በአንቀጽ (52/1) መሠረት ይህንን ጉዳይ ለክልል መንግሥታት ስለሰጠ ነው:: የሕገ መንግሥቱ 52(1) «በህገ መንግሥቱ ለፌደራሉ መንግሥት በተለይ ወይም ለፌደራሉ መንግሥትና ለክልሎች በጋራ በግልፅ ያልተሰጠ ሥልጣን የክልል ሥልጣን ይሆናል» ይላል:: የቤተሰብ ሕግ ማውጣት ለፌደራሉ ያልተሰጠ ጉዳይ ነው:: ስለዚህም የቤተሰብ ሕግ ያላወጡ ክልሎች ዛሬ የሚስተናገዱት በ1952 የፍትሐ ብሔር ሕግ ነው:: አዲስ አበባ ያለች ተጋቢ በአዋጅ ቁጥር 213/92፣ ናዝሬት ያለችዋ ደግሞ በ1952 ሕግ ይዳኛሉ ማለት ነው::

የብዙ ወገኖች ሥጋት የቤተሰብ ሕግን ከፌደራል መንግሥት እጅ ማውጣቱ በጣም ጠባብ የሆኑ ሕጎች እንዲወጡ አያደርግም ወይ? የሚል ነው:: ሊወጣ ይችላል ነገር ግን ለዚህ መከራከሪያው ራሱ ሕገ መንግሥቱ ነው:: ሕገ መንግሥቱ የሁሉም የሃገሪቱ ሕጎች ሁሉ የበላይ ነው:: ስለዚህ ማንም ክልል በህገ መንግሥቱ ለሴቶች (በጠቅላላ ለዜጎችም) ከተሰጠው መብት ቀንሶ የራሱን ሕግ ሊያወጣ አይችልም:: ቢያወጣ ሕገ መንግሥቱን መፃረሩ ነው:: ከሕገ መንግሥቱ ጋር የማይጣጣሙ ከሆኑ ተፈፃሚነት የላቸውም:: የህገ መንግሥቱ አንቀፅ (1) «ህገ መንግሥቱ የሀገሪቱ የበላይ ህግ ነው፣ ማንኛውም ህግ ልማዳዊ አሰራር እንዲሁም የመንግሥት አካል ወይም ባለሥልጣን ውሳኔ ከዚህ ህገ መንግሥት ጋር የሚቃረን ከሆነ ተፈፃሚነት አይኖረውም ይላል:: አንቀፅ 9(2) ደግሞ

> *«ማንኛውም ዜጋ፣ የመንግሥት አካላት፣ የፖሊቲካ ድርጅቶች ሌሎች ማህበራት እንዲሁም ባለሥልጣኖቻቸው ህገ መንግሥቱን የማስከበርና ለሕገ መንግሥቱ ተገዥ የመሆን ኃላፊነት አለባቸው» በማለት ይደነግጋል::*

ክልሎች የሕገ መንግሥቱን ድንጋጌዎች ሕግ ሲያወጡ ሁልጊዜም ማየት ¦Em t 'å በሕገ መንግሥቱ ከተረጋገጡት መብቶች ያነሰ መብት በመስጠት ሕግ ማውጣት ˆ¿ªM¨vEå }'å:: በአንቀፅ 34(4) በባህል ወይም በሃይማኖት የህግ ሥርዓቶች ላይ ተመሥርተው ለሚፈፀሙ ጋብቻዎች እውቅና እንደሚሰጥ ተደንግጓል ይህ ግን የሚሆነው በህግ በተለይ በሚዘረዝረው መሠረት እውቅና የሚሰጥ ህግ ሲወጣ ነው:: ያንን ህግ የሚያወጣው የፌዴራል መንግሥቱ ነው:: በአንቀፅ 34(5) መሠረት በተከራካሪዎች ፈቃድ በሃይማኖትና በባህል ህግ መሠረት መዳኘትን ህገ መንግሥቱ አይከለክልም ይህም ቢሆን ዝርዝሩ በህግ ሲወሰን ነው:: ራሱ የተወካዮች ምክር ቤት እና የክልል ምክር ቤቶች የሃይማኖትና የባህል ፍ/ቤቶችን ዕውቅና መስጠትና ማቋቋም ይችላሉ [አንቀፅ 78(5)]:: የህገ መንግሥቱ አንቀፅ 34 እና 78 ድንጋጌዎች ከህገ መንግሥቱ አንቀፅ 9 እና 13 ጋር ተቀናጅተው በባህላዊም ሆነ በሃይማኖት መሠረት የተደረጉ ጋብቻዎች ዕውቅና ሲያገኙ ከህገ መንግሥቱ ያነሰ መብት ቢሰጡ ፈራሽ መሆናቸው ካልተሰመረበት ውጤቱ ሴቶችን ሊጎዳ የሚችል ውጤት ይኖረዋል::

አዋጅ ቁጥር 213/92 ከ1952 ህግ ጋር ሲነፃፀር አያሌ ለውጦች ተደርገዋል:: ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው:

1. ዕድሜ&
   በ1952 የሴቷ የጋብቻ ዕድሜ 15 የወንዱ 18 ነበር (በተለየ ሁኔታ ከሁለቱም ዕድሜ 2 ዓመት ሊቀነስ ይችላል) በ1992 ህግ የሁለቱም አነስተኛው ዕድሜ 18 በመሆኑ (አንቀፅ 7(1)) ያለዕድሜ ጋብቻን ለማስቀረት ለሴቷም 12ኛ ክፍል የመጨረስ ዕድል ይሰጣል ተብሎ ይገመታል::

2. መተጫጨት&
በ1952 ህግ ውስጥ ^¿ªpª}µµ'å 'åY^ የሚደረገው በሁለቱ ተጋቢዎች ቤተሰብ አማካይነት ነው:: በ1992 ህግ መተጫጨት ሙሉ በሙሉ ከህጉ ውስጥ ተሰርዟል:: ጋብቻ በተጋቢዎች ፈቃድ ላይ የሚመሰረት በመሆኑ ከጋብቻ በፊት የሚደረግን መተጫጨት የህግ ድጋፍ መስጠቱ አስፈላጊ አይሆንምና::

3. እኩልነት&
በ1952 ህግ ባል የቤተሰብ መሪና ሃላፊ ነው፤ ሚስቱን ለመቆጣጠርና ፀባይዋን ለማረም ይችላል፤ የሚኖሩበትን ሥፍራ ይመርጣል፤ ከደመወዟ ጥቅምና ገቢ በስተቀር ሌላ ንብረት ያስተዳድራል የሚሉ ጉልህ መድሎ በግልጽ የሚታይባቸው አንቀጾች በ1992 ተሠርዘው ሁሉን ነገር በእኩልነት በጋራ በመተሳሰብና በመከባበር እንዲኖሩና እንዲያስተዳድሩ ተደንግጓል::

4. የቤተዘመድ ሽምግልና&
በ1952 ህግ ዕርቅን መሞከር፣ ፍቺ መወሰን ፣ ስለልጆች አያያዝና ቀለብ እንዲሁም ስለንብረት ክፍፍል ሥልጣን የተሰጠው ለቤተዘመድ ሽምግልና ጉባኤ ነበር:: ተቋሙ የንግድ ይዘት እየያዘ በመምጣቱና ከቤት ተባርረው መጠጊያና ቀለብ ከሌላቸው ሴቶች ብዙ የአበል ⴹፍያ በመጠየቅ፤ ጉዳይ በመጎተት፣ በማዳላት ህፃናትንና ሴቶችን ያጉላሉ ብዙ ናቸው:: ስለዚህ በ1992 ህግ ለቤተዘመድ ሽምግልና የተሰጠው ሥልጣን በሙሉ ለፍ/ቤት ተሰጥቷል የሽማግሌዎች ሚና በጊዜ ገደብ (ትልቁ 3 ወር ነው) ተወስኖ ዕርቅ ሙከራ ላይ ብቻ ሆኗል::

5. የፍች ምክንያቶች፣
የፍች ምክንያቶች ከባድና ሌሎች እየተባሉ ለፍችው ምክንያት ሴቷ ባትሆንም እንኳን መከራው ሲበዛባት የፍች አቤቱታ በማቅረቧ ብቻ ለፍችው ተጠያቂ በመሆን በንብረት ስትቀጣ ኖራለች' በዚህም ምክንያት በተሻሻለው የቤተሰብ ህግ ለፍች ምክንያት ማቅረብ አያስፈልግም ፍች ሲወሰንም በአንዱ ላይ ቅጣት የለም' ለፍችው ምክንያት የሆነ በደል ተፈፅሞ ከሆነ ብቻ ካሣ ይከፈላል ከ6 ወር በላይ በጋብቻ የኖሩ ተጋቢዎች በስምምነት ተፋትተው ፍ/ቤት ቀርበው ፍችው¿ ማፀደቅም ይችላሉ::

6. ከጋብቻ ውጪ እንደ ባልና ሚስት አብሮ መኖር&
በ1952 ህግ እንደ ባልና ሚስት እየኖሩ ጋብቻ በህጉ መሠረት ካልፈፀሙ አብረው ያፈሩት ንብረት የጋራ አይሆንም፤ የወለዷቸው ልጆች አባትነትን በማረጋገጥ በኩል ችግር ባይኖርባቸውም (በግንኙነቱ ዘመን የተወለዱ ወይም የተፀነሱ ልጆች አባታቸው ከእናታቸው ጋር የሚኖረው ወንድ ነው ብሎ ህጉ ግምት ይወስዳል) ግንኙነቱን ወንዱ ቢያቋርጥ ቢበዛ የ3 ወር ቀለብ የመስጠት ኃላፊነት ብቻ ነበር ያለበት:: አሁን በተሸሻለው የቤተሰብ ህግ ግን ህጋዊ ጋብቻ ሳይፈጽሙ እንደ ባልና ሚስት የሚኖሩ ሰዎች ለ3 ዓመት ላላነሰ ጊዜ አብረው ከኖሩ በግንኙነታቸው ወቅት ያፈሩት ንብረት እንደጋራ ሀብታቸው ይቆጠራል፤ ቢለያዩ እኩል ይካፈሉታል::

7. በአንቀጽ 82(5) መሠረት ፍ/ቤት የፍች አቤቱታ ሲቀርብለት ወዲያውኑ ባልና ሚስቱ ስለሚተዳደሩበትና ስለሚኖሩበት ሁኔታ ስለልጆቻቸው አጠባበቅ ስለሚኖሩበት ሥፍራና አኗኗራቸው እንዲሁም ስለንብረታቸው አስተዳደር ተገቢ መስሎ የታየውን ትዕዛዝ ይሰጣል::

8. ꞁ82(6) ሥር በተጋቢዎች መሃከል ያለውን ትልቁን ችግር ለመፍታት ጥረት አድርጓል' ፍርድ ቤቱ በዚህ አንቀፅ ንዑስ ቁጥር (5) በተመለከተው መሠረት ትዕዛዝ በሚሰጥበት ጊዜ ከሁለቱ ተጋቢዎች የአንዳቸው ከጋራ መኖሪያቸው መውጣት የግድ ሆኖ የተገኘ እንደሆነ የጋራ መኖሪያቸውን ለቆ ቢወጣ የባሰ ጉዳት የሚደርስበት ወገን የትኛው መሆኑን እን«ꜜሁም የልጆቻቸውን ጥቅም ለማስጠበቅ አመቺ የሆነውን ሁኔታ ሁሉ ከግምት ውስጥ ማስገባት ይኖርበታል:: ይህ ድንጋጌ ከቤታቸው ከነልጆቻቸው ተባረው የሚንከራተቱ እናቶችን እስከ ውሳኔ ድረስ የሚታደግ ቢሆንም በተግባር ግን በዚህ መሠረት የተወሰኑ ጉዳዮች በጣም ጥቂት ናቸው::

9. በቀድሞ ህግ የነበሩ ሁለት ጉዳዮች በአሁኑ ህግ በተለየ መልኩ የቀረቡ አሉ::

   ሀ. የሥጋና የጋብቻ ዝምድና በተሻሻለው ህግ በጣም ባጭሩ ነው £pµEÐ'ꜜ (አንቀፅ 8 እና 9)' ይህ ድንጋጌ በቅርብ ዘመዶችም መሃከል ጋብቻ እንዲፈፀም ስለሚፈቅድ በልጆች ሁኔታ ላይ መጥፎ ተፅዕኖ ያመጣ ይሆን? ብለው የሚሰጉ ብዙ ናቸው::

   ለ. በቀድሞው ህግ የተለየ ምክንያት ከሌለ በስተቀር ፍች ꞓ ወሰን ህጻናት አምስት ዓመት እስኪሞላቸው ድረስ ከእናታቸው ጋር እንዲሆኑ ይደነግግ ነበር& አዋጅ ቁጥር 213/92 በአንቀፅ 113(2) ሥር የህጻናትን ቆይታ በወላጆች የገቢ፤ የዕድሜ፤ የጤና እና የአኗኗር ሁኔታ እንዲሁም የልጆቹን ዕድሜ ጥቅማቸውና ፍላጎታቸው የሚጠበቅበትን ሁኔታ በማገናዘብ ላይ እንዲመሠረት አድርጎታል:: ይህ በፍ/ቤት በተግባር ሲውል ህጻናትን የሚጎዳ ውሳኔ የተሰጠበት ሁኔታ ብዙ ነው::

10. በማናቸውም ሥርዓት የተፈፀመ ጋብቻ በክብር መዝገብ ሹም ፊት መመዝገብ እንዳለበት ተደንግጎ በ6 ወር ውስጥ ይህ ጽ/ቤት እንደሚደራጅም ህጉ ያስገድዳል:: ¨Aꜜ¿ ˆ¿±ꜜ ከ1992 እስከ 1995 ድረስ ጽ/ቤቱ አልተቋቋመም:: ከ1952 ህግ ጀምሮ ይቋቋማል ሲባል የ1992 ህግ ወጣ:: አሁንN 40 ዓመት መጠበቅ ¨^ÔG· ይሆን? ይህ በማስረጃ ረገድ ታላቅ ጠቀሜታ ስላለው መቋቋም ያለበት ተቋም ነው::

ገና የቤተሰብ ህግ የሚያወጡ ክልሎች ከፌደራሉ ህግ ብዙ በጎ ነገሮች መውሰድ ይችላሉ' ፌደራሉ ላይ በአፈጻጸም/በአተረጓጎም በኩል ችግር ያመጡትንም ለማስተካከል የጎደለ ለማሟላት ዕድል ስላላቸው ህጉን ማጤኑ አስፈላጊ ነው::

ለምሳሌ: ሀ. በፌደራሉ ህግ መሠረት ውሳኔ ሲሰጥ መጀመሪያ የፍች ውሳኔ ይሰጥና ፋይሉ ይዘጋል፤ ቀጥሎ በሌላ ማመልከቻ የፍች ውጤቶች ተብሎ የልጆች አያያዝና ቀለብ እንዲሁም የንብረት ጉዳይ ይቀርባል:: የልጆች ቀለብ ፋታ አይሰጥም የንብረት ክፍፍል ግን ጊዜ ስለሚወስድ ይህንን በክልሎች ህግ ማስወገድ/ማስተካከል ይቻላል::

ለ. አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀፅ 118(1) ከፍች በመለስ በጋብቻ ውስጥ የሚፈጠሩ አለመግባባቶች ባልና ሚስቱ በሚመርጧቸው ሽማግሌዎች አማካኝነት ይወሰናሉ ይላል::በሽማግሌዎች ውሳኔ ላይ ቅር የተሰኘ ወገን ለፍ/ቤት ይግባኝ ማቅረብ ይችላል (118/2) ነገር ግን የቤት ወጪ የተከለከሉ፣ ባሌ ይጠጣል፣ ያጨሳል፣ ያመሻል፣ ውጪ ያድራል ብለው መፍትሔ የሚፈልጉ ሴቶች በሽማግሌ መዳኘት አይፈልጉም:: በሽማግሌ ለመዳኘት የሁለቱን

ፈቃደኝነት ይጠይቃል' ፍ/ቤት ደግሞ የፍች ጥያቄ ካልያዙ ከፍች በመለስ ላሉ ችግሮች ማመልከቻ ማቅረብ አይቻልም፡፡ ይህ ጉዳይ ትልቅ ክፍተት ስለፈጠረ ክልሎች በህጉ በራሱ ላይ መፍትሄ ቢፈልጉለት የተሻለ ¨D~G፡፡

H. በመሻሻል ላይ ያለው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ&

በ1949 የወጣው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ በመሻሻል ላይ ነው፡፡ የተዘጋጀው ሁለት ረቂቅ ሲሆን የተሰራውም በፍትህ ሚኒስቴርና በህግና ጥናት ምርምር ኢንስቲr¤ት ነው፡፡

1. ǀš፥C C· አዲስ የወንጀል አይነቶች ተካተዋል፤ የነበሩትን ደግሞ ቅጣት በመጨመር ለማስተናገድ ተሞክሯል& በህጉ ውስጥ መካተት የነበረባቸው የቤት ውስጥ ጥቃትና የወሲብ ትንኮሳ (Sexual harassment) በስፋትና በጥልቀት ተተንትነው በተለይ መቀመጥ ሲገባቸው ይህ አልተደረገም፡፡ የቤት ውስጥ ጥቃት ከወንጀል ህጉ በተጨማሪ በፍትሐ ብሔር ሥርዓት ጥበቃ እንዲደረግለት ያስፈልጋል ሲባል በወንጀሉ ህግም ተገቢውን ትኩረት አላገኘ ም፡፡ ትርጓሜም አልተሰጠውም& ከአጠቃላይ የጉዳት ድንጋጌ የተለየ ቦታ አልተሰጠውም፡፡ የትዳር ጓደኛ አፍንጫ፣ ጆሮ፣ እግርና እጅ የሚቆርጠው& ዓይን የሚያጠፋው ወንጀል የሚካተተው እዚህ ^Y ሥር ነው፡፡ በህገ ወጥ መንገድ ለሥራ እየተባለ የሚሄዱት ህፃናትና ሴቶች ጉዳይ በአዋጅ ቁጥር 104/90 የተሻለ ጥበቃ ያገኘ ቢሆንም በወንጀለኛ መቅጫ ህጉ ለሥራ ተብሎ /ለሴተኛ አዳሪነት ሳይሆን (Labor Migration) የሚደረገው ህገ ወጥ ጉዞ በወንጀልነት አልተካተተም፡፡

2. የሴት ልጅ ግርዛት ድሮ ያልነበረ የወንጀል ዓይነት ሲሆን አሁን በረቂቁ ገብቷል' ነገር ግን ሥር የሰደደ የባህል ጉዳይ በመሆኑ ማን መቀጣት እንዳለበትም ዝርዝር ድንጋጌ ያስፈልገዋል፡፡ በረቂቁ ግን ድንጋጌው በጣም አጥሮ ቅጣቱም ከ1ወር እስከ 6ወር እስራት ብቻ ነው፡፡ ይህ በዓለም ደረጃ በአስከፊነቱ ግንዛቤ ያገኘ ጉዳይ ቅጣቱ አንሷል፡፡

3. ጠለፋና አስገድዶ መድፈር ቅጣታቸው ጨNሯል' የቅጣቱ መነሻም ተደንግጓል' ነገር ግን የተጠለፈች ወይም የተደፈረች ሴት ጠላፊዋ¿/ደፋሪዋን ካገባች የወንጀል ክሱ ይቀራል የሚለው የ1949 ህግ ዛሬም እንዳለ ተቀምጧል' ይህ በህገ መንግሥቱ #ጋብቻ በተጋቢዎች ፈቃድ ላይ ይመሰረታል; የሚለውን ድንጋጌ የሚፃረር ሲሆን በተግባር እንደታየው ለብዙ የአፈጻጸም ክፍተት በር የከፈተና ህፃናትን ጭምር ለግዴታ ጋብቻ የዳረገ ነው፡፡

4. ለወሲብ ወንጀሎች የማስረጃ አቀራረብ ሸክም ለሴቷ እንዲቀል፤ እነኝህ ጉዳዮች በዝግ ችሎት እንዲታዩ የዋስትና አሰጣጥ ጉዳይ ልዩ ትኩረት እንዲሰጠው የተጠየቀ ቢሆንም ሁሉም ጉዳዮች ትኩረት አላገኙም፡፡ ዋስትና ብቻ አሁን ካለው ይዘቱ የመሻሻል ዕድል አለው፡፡ በተለይም በወሲብ ጥቃት የተጠረጠሩ ሰዎች በዋስ ተለቀው የፍርድ ቤቱ ውሳኔ ሲዘገይ በተበዳዮች ላይ ያለው ተፅዕኖ ከባድ በመሆኑ ዋስትና ሰፊ ግንዛቤ ያሻዋል፡፡

5. ፅንስ ማቋረጥ የብዙ አመለካከቶች ጫና የሚያርፍበት ቢሆንም በዋነኝነት ግን ያረገዘችው ሴት ጉዳይ ነው፡፡ በ1949 የወጣው ህግ በክልከላ ጀምሮ በክልከላ ይጨርሳል፡፡ በማናቸውም ጊዜ፤ በማናቸውም ዘዴ ወይም በማንም አማካይነት ፅንስ ማቋረጥ የተከለከለ ነው፡፡ ራሷም ሴትየዋም ብታደርግ፤ ሌላም ቢረዳት ሳታረግዝም በስህተት ብትሞክር ወይም የተጠቀመችበት ዘዴ ፅንስ ማስወረድ

የማያስችል ቢሆን እንኳን ያስቀጣታል፡፡ ሌላም ቢያደርገው ያስቀጣዋል' ቅጣቱ በሃኪሞችና በባለሙያዎች ላይ ይጠነክራል፡፡ አንዲት ሴት ተጠልፋ ወይም ተደፍራ ወይም ከቤተዘመድ ጋር በተደረገ ግንኙነት ብታረግዝና ፅንስ ብታቋርጥ ወይም በከፋና በከባድ ድህነት የተነሳ ፅንስ ብታቋርጥ ቅጣቱን ፍ/ቤት እንዲያቃልል ስልጣን ተሰጥቶታል፤ ቅጣቱ ግን የማይቀር ነው፡፡

ፅንስ ማቋረጥ የሚፈቀደው የእናቲቱን ጤንነት ወይም ሕይወት ለማትረፍ ሲባል ብቻ ነው፡፡ ህጉ ለጤንነት ትርጉም ያልተሰጠ ከመሆኑም በላይ ቢሮክራሲው ረጅም ስለሆነ ለፅንስ ማቋረጥ አስተማማኝ የሚባለውን ጊዜ ሊያሟላ ቀርቶ 9 ወርም አይበቃውም፡፡ የማህፀን ሃኪሙ መርምሯት ፅንሱ መቋረጥ አለበት ብሎ ሲወስን ሌላ ስፔሻሊስት መጨመር ስላለበት በጽሁፍ ጠይቆ ስፔሻሊስት እንዲላክለት ለባለሥልጣን ያቀርባል ባለሥልጣኑ ሲፈቅድ ስፔሻሊስቱ (ካለ) ይላካል እሱም እርጉዟን አይቶ በፅሁፍ አስተያየት ያቀርባል የሁለቱ ሀኪሞች ጽሁፍ ፅንሱን ማቋረጥ ያስፈልጋል ብለው የተስማሙ ሲሆን ብቻ ነው ፅንሱ ሊቋረጥ የሚችለው፡፡ ስለዚህም ይህ ህግ ተግባራዊ ከማይሆኑት አንዱ ሆኖ አያሌ እናቶች በህገወጥ ውርጃ ህይወታቸው ያልፋል ለመካንነትና ለአካል ጉዳት ይዳረጋሉ፡፡

የአሁኑ ረቂቅም ጀምሮ የሚጨርሰው በክልከላ ነው፡፡ አሁን ከሚሰራበት የሚለየው «የተደፈረች ሴት ወይም ከቤተዘመድ ጋር ግንኙነት የፈጸመች ሴት ብታረግዝ በህጋዊ መንገድ ፅንስ ማቋረጥ ትችላለች» በሚለው ብቻ ነው' ሌላው በሙሉ አልተቀየረም፡፡ ድህነትና ሌሎች ማህበራዊ ምክንያቶችን እንኳን (እንደሌሎች አፍሪ‹ አገሮች) ለህጋዊ ፅንስ ማቋረጥ በምክንያትነት አላካተተም፡፡ ፅንስ ማቋረጥ በህግ ቢፈቀድ ፅንስ የሚያቋርጡ ሴቶች ቁጥር አይጨምርም የእናቶች ሞት ይቀንሳል እንጂ፡፡ ሴቶች መውለድ ካልፈለጉ ደግሞ ሞትም እያለ ንፅህናው ባልተጠበቀ ህገ ወጥ ዘዴ ፅንስ ከማቋረጥ እንደማይመለሱ በዓለም ዙሪያ ግንዛቤ ያገኘ ጉዳይ ስለሆነ ጫዋታው በሴቶች ህይወት መሆኑን ማወቅ ያስፈልጋል፡፡

7. ማጠቃለያና የወደፊት እርምጃዎች

ሀ. የእነዚህ ሁሉ ዓለም አቀፍ፣ አህጉራዊና አገራዊ ህጎች ተግባራዊነት የሚፈተሸው በሴቶቹ ህይወት መቀየር ነበር፡፡ የሴቱ ህይወት ዛሬም በከባድ ችግር ውስጥ ነው፡፡ የስርዓተ ፆታ ጉዳይ ሲነሳ ሴቶችን ከወንዶች በላይ ለማድረግ የተደረገ ዘመቻ እንደተጀመረ የሚቆጥሩ አሉ፡፡ በደሃ አገር ውስጥ የምን ሴትና ወንድን ለይቶ ተበዳይ ማድረግ ነው? ይላሉ' ነገር ግን የሥርዓተ ፆታ ጥያቄ በማህበራዊ ሥራ ክፍፍል የተነሳ የተዛባውን የፆታ ግንኙነት የማስተካከል ጥረት ነው፡፡ ታዲያ በመጨረሻ ደሃ ሀገሮች እንኳን ሴቶች በዚሁ የሥራ ክፍፍል የድሃዎች ድሃ ናቸው' ህብረተሰቡ በባህል፤ በደለበ የሃይማኖት እምነት ሴቷን አሳንሶ ያያል ሴቷም የህብረተሰቡ ውጤት ስለሆነች ተቀበለዋለች፡፡ ይህ ሁኔታ ለጥቃት ያጋልጣታል፣ ትምህርት ያሳጣታል፣ ጤናዋ ይታወካል፣ የኢኮኖሚ አቅም አይኖራትም፣ የድህነት ቀንበር ያጎብጣታል፣ በደሉ ክብ እየሰራ ነው፡፡ ይህ ሁኔታ በወንዶችም በሴቶችም ጥረት ካልተሰበረ ልማት አይታሰብም፤ ተያይዞ ወደ አዘቅት L ' ፟T – ነው፡፡

ለ. ስለዚህም መንግሥት ያወጣውን ህግ ያክብር፤ ያስፈጽም ለፖሊሲና ለህጎች ባለቤትና በጀት በመመደብ ቁርጠኝነቱን ማሳየት አለበት E ¨ ^ L ፟F ሳይሆን በተግባር የሴቶችን እኩልነት ለማምጣት እርምጃ ይወሰድ፣ ራሱ ባወጣው

በህገ መንግሥቱ መሠረት ይጠየቅ፣ ይፈትሽ የጎደለ ካለ ህግና ፖሊሲ ይጨምር፡፡

ሐ. ህዝብም ስራዬ ብሎ ለጉዳዩ ትኩረት ይስጥ፤ ህጉ እንዲሰራበት ያስታውቅ፣ ባልተሰራ ሥራ ተጠያቂነት እንዲኖር ግፊት ያድርግ፣ በራሱና በሲቪል ማህበረሰቡ አማካኝነት ተደራጅቶ መስራትና ለውጥ ማምጣት እንደሚቻል የሌሎች ሀገሮች ተሞክሮ በግልጽ አሳይቷልና፡፡

መ. በተለይ ሴቶች የበታችነትን ተቀብለው መቀመጥ ስለሌለባቸው በጋራ ተነስተው ለመብታቸው መታገል ጊዜ የማይሰጠው ጉዳይ ነው፡፡

ዋቢ ሰነዶች

ብሔራዊ የሴቶች ጉዳይ ፖሊሲ አ.አ መስከረም 1986

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ህገ መንግሥት አዋጅ ቁ. 1/1987 ነሐሴ 15/1987 የወጣ

የተሻሻለው የቤተሰብ ህግ አዋጅ ቁ. 213/1992 ሰኔ 27/1992 የወጣ

የኢትዮጵያ ወንጀለኛ መቅጫ ህግ 1949 የወጣ እና በመሻሻል ላይ ያለው ረቂቅ

ሁለንተናዊ ሰብአዊ መብቶች መግለጫ በዲሴምበር 10/1948 እ.ኤ.አ የወጣ

የተባበሩት መንግሥታት ቻርተር 1945 (እ.ኤ.አ)

ዓለም አቀፍ የፖለቲካና የሲቪል መብቶች ስምምነት እ.ኤ.አ ዲሴምበር 16/1966 በተባበሩት መንግሥታት ወጥቶ በማርች 23/1976 በሥራ ላይ የዋለ

ዓለም አቀፍ ኢኮኖሚያዊ ማህበራዊና ባህላዊ መብቶች ስምምነት እ.ኤ.አ ዲሴምበር 16/1966 በተመድ ወጥቶ እ.ኤ.አ በጃንዋሪ 3/1976 በሥራ ላይ የዋለ

በሴቶች ላይ የሚደረጉ ማናቸውንም ዓይነ፣ ልዩነቶች (አድሎ) ለማጥፋት የወጣው ስምምነት እ.ኤ.አ ዲሴምበር 1979 በተመድ ፀድቆ እ.ኤ.አ በሴፕቴምበር 1981 በሥራ ላይ የዋለ

የህፃናት/ልጆች መብቶች ስምምነት እ.ኤ.አ ኖቬምበር 20/1989 በተመድ ወጥቶ ሴፕቴምበር 1990 በሥራ ላይ የዋለ

በሴቶች ላይ የሚፈጸሙ ማናቸውንም ጥቃቶች (የሃይል ተግባራት) ለማጥፋት የወጣው መግለጫ ዲሴምበር 20/1993 እ.ኤ.አ የተፈረመ

የሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ፤ አዋጅ ቁ 42/85

የግል ሥራና ሠራተኛ አገናኝ ኤጀንሲ አዋጅ፤ አዋጅ ቁ 104/90

የፌደራል መንግሥት የገጠር መሬት አስተዳደር አዋጅ፤ አዋጅ ቁ. 89/1989

RY–p-Óq~ LG‹N †^p«ªY
(\îsv~ '¿®v lÞEp‹ p]rÚ šåV¦)

E}ì\éG †^× 'å
±í.p.šî–./¶GÞ

1. L·lé¦:-

†Aå¿ †EN ŠªT\lr ˆ–µr~ RG»}ï †‹ó¦ £p]Eº~ AåEå¿ †dÙ GMr¿~ nGÎ·~¿ EMd«¯r £LG‹N †^p«ªY L^Ô¿ £M¨qEÙ qV‹"ì Œ^pr LD}å¿ Lµ¿šn nšåN †«¶v †¨D¿N::

lLD}åN lY‹q AµZv lLåEå eYº„}rN D} L^Eø ELq£r £LG‹N †^p«ªY¿ Î¿\ B]n lp·mY EM"G ¼Tr lM–T· F¨ }¿ \éEå ¨ªL»EåN ¨^p"FEåN::

›X LG‹N †^pªªY& RY–p-Óq& ÝW¨ßìq¨šîb¿& «é\î¿rWF¨šîb¿& ˆ~ £L]\Eår £šL~"ì GMr Î¿\ B]ov £L¿·^qr £¿··Y LŒÔu•v £¶šî½vN Y˜^ †¿dÓv ŠLD¿ †GÔ'å šL~"ì GMr¿ l«éOŒW\é¦"ì L¿µ– ˆ~‹B«E¿ £MìEå L¿·RqrN D} pkMr £†ÔÑÐN ^Gr~ £ngrN LEŠé¦ pªYµ"G::

†EN †d×"ìN D} †µY ldG L¿·Rq"ì ¦GD}å £GMr –Y³svN £LG‹N †^p«ªY¿ Î¿\ B]n lp·mY EM"G d~ ª× MEr Š¯LU \¿lrlr nE"G::

E¶b –Y³sv £†EN L¿·^qr MClY~ rFGi £µ¿šn~ £×¨~¿^ pkMr £LG‹N †^p«ªY Lp·lY~ †ELp·lY¿ £vZq Gmt'å LŒÔu eGÙ lM–T¶t'å pE¶ct †µZv lL^ÔYp ELLåFr~ £}ª×t'å¿ £GMr ^rWp±ì•v ELp·lY £LG‹N †^p«ªY †ÙgV}qt'å¿ lMT¶µÁ}r ¦dYmEå::

AµWv¿N †ér©É¦ ˆ¿ªEîEøt AåEå ŠÙ nE¿ £ºd^~t'å¿ MErN **'RY–p-Óq'** &__**'LG‹N †^p«ªY'** & **'Jœm"ì p]rÚ'** & **'«é\î¿rWF¨šîb¿'** £L]\Eår¿ Î¿\ B]ov £GMr M×º*f* ^Gst ~t'å nF L¿d]d^ Š¯LTv †Lqr pj¼T"G::

lˆY·¼ lpE¦¤ £MClT\n]¨¿^ pLWMV•v~ NAåW¿ ˆ}šéC Î¿\ B]ov £†¿–¿ AµY £GMr Bªr EM×º¿~ EM]E¼ ˆ³· ']„~ £M¨qEÕ LD~t'å¿ l¼~qt'å ŠLL^ŠWt'åN lp¾MV lp·mY £Ôp~t'åN AµZv £Î¿\ B]ot¿ †^ÔFµé}r~ Ùp¿}r †T¶·º"G::

lLD}åN £†^p«ªY †‹B«t'å¿ l}šéC Î¿\-B]ov šåV¦ £g,ì AµZv £pT¶¶ £ÞEp‹ ªmn \FN GMr~ nGÎ·~t'å¿ lngr ELd«¯r £uEå \éD¿ EšéCN £ Y«éŒ AµZv¿ lN]Eî}r L¼d^ ¨uFG::

2. L G‹N †^p«ªY~ ¯¿ªY Î¿\ B]m” Ùt¦t ’å~ eY„qt ’å

2.1 L G‹N †^p«ªY~ LµEÁ • t

†^p«ªY (Governance) £†¿–¿ AµY †‹mlé~ MClT\n †é Mí¦” ÞEp‹”~ MJlWt ˆ¿i^g\î•v EM^p«ªY~ ELNWr £Mí¦^vG RY–r }’å' £LG‹N †^p«ªY(Good Governance) Š«éOŒW\é ¶Y Î¿\-B]n ¶Y d¼pƒ ·¿,å}r ¦E’å \éD¿ L¿·Rr~ m¿– AµY ’å^¼ £Mµ,í £pE¦¤ –Y³sv~ LG‹N †^p«ªY Š«éOŒW\é¦” †PWY ˆ~ ’å]}ï †\»¼ š¬ ¶YN ¦Ft’å eY„r ŠÙpƒ \éD¿ LG‹N †^p«ªY¿ Š«éOŒW\é «éOŒW\é¿ ŠLG‹N †^p«ªY }¼Eø M£rN D} Lµ¿šn ^Cpr ¨D~G::

LG‹N †^p«ªY šî¸v £pE¦¤ £MClT\n lå– v B]mt’å¿~ ÙF¸qt’å¿ £MµGÐål r C¶” Lnsut’å¿ £Mí¦^ŠnUlr& ˆ¿«éAåN ·¬qt’å¿ £Mí’ºålr G¤}sut’å¿ £MµGÐålr~ £Mí¦uvEålr¿ RY†r Bªr~ pkMsut’å¿ ¦‹rqG:: £LG‹N †^p«ªY †FM~ ’åºîpN £šî¸v¿ ÙF¸r~ ¼iN £Mí¦MEå £pE¦¤ ˆ–Eøv¿ **(Opportunities)** lLÔºY œipƒ RÙW ¦Ft’å¿ £xnTp\n ŒÙEøv ¼iN~ Lnr M^ºli }’å::

^ED}N †¿– £†^p«ªY M˜dÙ LG‹N }’å ELmG £MŠpEår¿ mCY¦r MMFr ¨ºliIqG::

- †]qÖ **(Participatory):-** ’¿®v~ \îsv ld¼q ’¨N lC¶” –Y³sut’å †M‹¨}r l’å]}ï †\»ºå Bªr –NÎ \é Wt’å~ ÙF¸sut’å¿ lngr EM‹pr~ EM^ºli £MvEålr Aå}ïq \éÔºYFt’å&
- ^Gq” W˜¨ **(Strategic Vision):-** LV•v~ Jœlå £\’å y¨G¿ †iN ELµ¿mr £Mí¦^vEå †¶¡ Aå}ïq•v N¿ ˆ¿ªD}å lf ·¿›lî \é Wt’å~ £·¿›lî†t’å LPTr ^ED}år qV‹”& mCF”~ MClW” r^^Y Aå}ïq l†^pMM„~ lngr \é¦’åe&
- £J· £lF¨}r **(Rule of Law):-** C¸v lpE¨N £\n†” Lnsv l†¼¶lé~ ‹EN¿N L–G• EépµlU £MvEålr¿ £J· RY–r LšY¶r&
- ·GÎ}r **(Transparency)** \é Y †¿– RY–r ·GÎ }’å £MmE’å }Ñ~ lf £LT± G’å’å¼ \é Y }’å:: £LG‹N †^p«ªY ^Y–r M^Ô¿ LT±•v¿ £MíLEŠp’å AåEå ‹EN¿N i–L Aå}ïq £Mí¦µ„lr~ £ME”’¼lr †iN Lµ¿mr¿N ¦LEŒqG&
- †‹qv LFb **(Responsiveness):-** pkMr~ L”iZut’å £AåEå¿N MClT\n £pE¦¤ ÙF¸sv~ ¼iOv MµGµG¿ †FM \é¦ªY·&
- MClW” ^NN}r **(Consensus Orientation):-** lLG‹N †^p«ªY RY†r £pE¦¤ lå– v¿ ÙF¸r lM»»N EAåEåN £Mºi Lå £¶W ÞEé\é•v~ RY–sv¿ ELšY¶r \Ö MClW” ^NN}r \éÔºY&

• ÙrH”}r **(Equity Building):-** AåEåN& ’¿®v~ \îsv }åZ†t’å¿ Eé¦]−µå~ J¨’qt’å¿ Eé¦lEÎµå £MivEålr¿ ˆŠåG ˆ−G ˆ¿«é¦µ,i Aå}ïq•v¿ \éÔ¼U~ \é¦Lut&

• pº¦f}r **(Accountability):-** £L¿·Rr mE^G»~r £·G \îŒpU~ £\éßiG MClT\n pkMr EMi¦µE·Eår Cœn~ E†mFsut’å pº¦f}qt’å¿ £Mi¦T¶·¼ RY—r £pMF LD¿¿ ¨LEŠqG::

£†]qÖ}r **(Participatory)** LYC £MiL}¾’å Jœlå £GMp LPTr }’å ŠMiE’å LPTq” ˆ]lî \éD¿ GMpN £Mi‹Hîª’å lJœn~ EJœlå lLD}å GMp¿ £Mi¦^ÔÎ Lår pkMr~ pºgMi•v lBªp ’å^¼ ŠÙpƒ p]rÚ Eé Wt’å ¨µmG £MiG }’å:: ¨C \éD¿ lpkMp~ lpºgMi•v L‹ŠG ¦E’å ·¿,i}r £\LT~ £p^MM ŠLD}åN lF¨ “£mElîr}r” **(Ownership)** ^Mir¿N ¦T¶·»G £MiE’å¿ LPTp A]n ¦MiFG::

ŠF¨ £pšTšUr Î¿\ B]ov £LG‹N †^p«ªY mCY¦r L·EÁ•v ŠLD~t’å lp¾MV ˆY^ lY^ £Miª¶µÕ~ r^^Wt’åN ¼ni }’å:: ^ED}N LG‹N †^p«ªY lp¾mÃ RW F¨ ’åFéG £MimE’å £Î¿\ B]lå L·EÁ mCV¦r ~t’å £pmEår~ ŠÙ nE¿ £šTšY~t’å eN}µZv pMiGp’å \éµ,i nu ¨D~G::

EšL~r lY‹q L¿·Rqr £AµWv¿¿ µå«¨ Int„}r~ lM¿†En„}r Šƒ ’«é¦ E†]Y lMiG £·nœ}r ^Mir AåEå¿ lM·EG~ pLG‹v lM−T· ˆ¿ªL\Ft’å~ ˆ¿ªpLut’å \é’^}ålr j¨p”G:: JœlåN ’ªªN ºF †µG·Eør pdm¨ ˆ¿±i £GMr ÝZ·WOv \éqd«è \épµlU ’¨N \éµLµLå N¿N †¨}r p]rÚ Eé¦ªY· £MivGlr †·mnN D} ˆ]lî ¾Y_ †G}lWt’åN::

^ED}N £GMr µå«¨~ £¼fr ‘£pLTºå~’ ‘£le’ lL¿·^r RG»¿ F¨ £pdLºå mE^G»~r µå«¨ ˆ¿±i £Jœlå †G}lTN:: ¨C †‹B− £Jœlå¿ ˆNi y¨G~ ˆ’ådr ˆ¿«éAåN GN− ¦F‹pp lLD}å lCœlå †~~YN D} lAµVp †−µr F¨ LPTq” E’å¼ Eé¦L» dYs l}lTvlrN ˆ¿«éj¨ ˆ¿‹ó¿ †F^uEN::

lLG‹N †^p«ªY LYC LPTr £MidTÐå ÞEé\é•v £GMr †i»Á•v J¸v~ £M^ÔÐMi¦ ^Gsv lJœlå p]rÚ £pd~lU LD~t’å £LYAå ”}ƒ LPTr \éD¿ £LG‹N †^p«ªY ”}ƒ †FMN šY¿ ¸Q¿ Óq¿]¨LEŠr AåEåN šî¶ \’å lLD¿ nu £paE †iN ˆ¿«é T’å~ }åZ’å ˆ¿«éLuvEr £pºgMi}r ˆ−EåN ŠÙ ˆ¿«éG M−T· }’å:: ¨C ŠD} šî¸v †^pªU £}ï }’å £MiG ‘£mElîr}r’ ^Miqt’å ¨¸EnqG:: ¨C £MiT¶µº’å ª·O lCœlå £p]rÚ Lº¿~ ¨šr \éD¿& E¨^LåF~ ELL]\G lMiG ˆ]lî £pd£\ £LG‹N †^p«ªY LåŠW «éOŒW\é¿ ŠÙ \éGN ˆŠåG}r¿ GMr¿~ nGÎ·~¿ ŠM^Ô¿ ¨Gi µå ’å l−i−i ¾EM ˆ¿ªMiªT· ¦CG †F^ÔFµé L^”˜r}r¿ £Mi¦^ŠÙG ˆ¿«éD¿ ¦ªYµ”G::

ŠšéC †¿ÑY £RY—p-Óq¿ ¦µ~šl LG‹N †^p«ªY lN¿ Aå}ïq F¨ ˆ¿ªMiµ„ lpE¨N £\îsv¿ ÞEp‹” p]rÚ }¼E¿ n¿LTNY \îsv

lCnTp\lå 'å^¼ ‹Ft'å e¼Y £RW ^NVr~ p]rÚ †¿ÑY pL»»„ RÙW Eé¨šå ¨µmG:: \îsv ˆ¿ª šî¶N D} ˆ¿ª \îr}qt'å lAµVp £ÞEp‹ £†é M ˆ¿«éAåN £MClV" šYÚv 'å^¼ Š'¿®v ˆŠåG –NÑt'å¿ lM\Mr 'å]}ï•v F¨ ‹Gp]pÕ CnTp\lå lT¡N µéšî Bªr EéªY^lr £MvE'å¿ µå«r LE‹r †^t¶V †¨ªEN::

2.2 £LG‹N †^p«ªY~ £RY–p-Óq r^^Y

£RY–p-Óq Š1980•t /ˆ.†î.†/ ¯NZ ˆ¿ª †¿– £GMr Î¿\ B]n~ £M^ÔÐM¦ ^Gr pdm¨}r¿ †·„s lpE¦£ L¿µ–N léD¿ lp·mY EM"G ŠÙpƒ ˆ¿i^g\î ˆ£pªTµ ¨µƒG:: †EN †dÕ £L¿·Rqr MClYN D} nHîW" L¿·Rqr lšéC Î¿\ B]n šåV¦ ¦Ft'å¿ †kN~ E†ÔÑÐLåN £M¦]¤r eYº„}r~ œ·³r lpE¦£ LGŒ~ ªT± F¨ £Mµ„ \éD¿ p·mW" NF`N ˆ¿ª£AµZt †iN~ ·¿›lî £pE¦£ }'å:: RY–p-Óq \é}] †^d–O £Mq£¿ £pÔ¼Z Óq LE¦ ¦Ft'å '¿–~ \îr £ME'å pŒE\'å}r léD¿N lÓqt'åN D} lMClW" ¨šqt'å '¿®v~ \îsv ^E}åZ £pE¦£ ÙF¸r †LE‹Šr iªN pŠpG rŠåTr~ £†ÔÑÐN †i»Á/ ^Gr ¦Ft'å~ £†¿– MClT\n MClW" i¿nY 'åºîr £D}å \îr~ '¿– LD~t'å¿ lp»W Aå}ïq Lµ¿šn ˆ³· †^ÔFµé }'å:: ¨C¿ L\Eå G¤}r lAåEp Óq•v LAŠG £LŠ\p LPTr lpÔ¼Z \îr~ '¿– lLD~t'å nu]¨D¿ £Mµ‚lr CnTp\n ^EAåEp Óq•v vEøq ˆ'ådr~ lMClT\lå 'å^¼ Š¦šår RÙW †¿ÑY ‹E'å £pE¦£ †LE‹Šr~ MClT\lå Š'\}Ft'å £pE¦£ £RW RNVr~ –Ya }'å:: ^ED}N RY–p-Óq ^¿G l†¿– £p'\} JnTp\n †LE‹Šr~& †LE‹Šp¿ ŠMdYÐ'å mCG& r'åÖr& ^}-gG& pTr~ N]Eî& 'šp lL}]r '¿–}r~ (masculinity) \îr}r (femininity) (£MµEÎlr ˆ]lî }'å::

lnšå AµZv £lEÐµå £MmEår¿ ¾NZ '¿®v~ \îsv lGMr Bªr ¦Ft'å¿~ Eé Wt'å £Mµm'å¿ p]rÚ £\îsv¿ œi £'¿«è¿ lˆ³µå ŠÙ £M¦ªY· }'å:: lLD}åN GMr /ÞEp‹" †é M¦"~ MClW"/ £'¿®v µå«¨~ RW ˆ¿± \îsv¿ lN¿N Aå}ïq £M¨LEŠr nEøN lBªp N¿N –Ya ˆ¿ªEîFt'å pªY¸ ¨jºWG:: \îsv lGMr L]pÙ †Emt'å pnEø léq\n ˆ¿‹í¿ £\îst¿ p]rÚ ÙF¸r~ ¼iN mn›ƒ'å lpµlé'å Aå}ïq ¦F‹pp ˆ¿«éAå E¨^LåF~ '¨Aå¿ & ¨Aå¿' £l›lr lLD}å 'åºîp £MÔEµ'å¿ ·n †¦MFN::

ŠšéCN £p}] £\îsv p]rÚ l£rƒ'åN šYÙ £pµªl~ nšåN ¼Gdr lEîFt'å µå«©v šåV¦ nu ˆ¿«é¦pŠåY ¨ªT¶G:: lEîF lŠåG LG‹N †^p«ªY ¨\Ù¿ š¿– AåEåN £CnTp\n ŒÙG lpE¨N '¿–~ \îsv l†¿–}r~ lˆŠåG}r l†^p«ªU Bªr 'å^¼ £M]pÕlr¿ RY–r Ml¯r Ši–L Aå}ïq•v †¿«è \éD¿ £AåEå¿N ÙF¸r~ B]n †^MNs~ †‹s '¿®tN D} \îst ˆ¿ª£Aå}ïqt'å £MºdLålr¿~ £MºiLålr¿ «éOŒW\é¦" †‹Hî– MMFr EîFƒ'å £LG‹N †^p«ªY mCY¨ }'å:: ^ED}N l RY–p-Óq Î¿\ B]n ¦Gpg‚~ lAåEåN £RW šYÚv ¯¿ªY¿ ˆ]lî 'å^¼ ¦F^µm £LG‹N †^p«ªY RY–r¿ M^Ô¿ Šs'å¿N £Mq\n †¨D¿N::

^EšêC £ RY–p-Óq ~ £LG‹N †^p«ªY Î¿\ B]ov pª¶¶Ö ŠLD~t'å lF¨ ŠÙpƒ/eY„rN ¦Ft'å †¿–N AåErN £D}å LPTq"I £GMr Ë¿\-B]ov ^ED}å l†ÔÑÐN Tµ– ¼¿gh~ rŠåTr EétWt'åN ¨·mG::

3. RY–p-Óq i„r lÞEpI‹ p]rÚ šåV¦

LG‹N †^p«ªY †é MI¦"I ÞEpI‹"I~ MxIW"I ˆ¿i^g\î•v Aå}r léD¿N ¨C ÎHåÙ ÞEpI‹"I šYÕ F¨ nu lMp Y lšêC šåV¦ £\îsv~ £'¿®v p]rÚ N¿ ˆ¿ªMIL^G~ lN¿ Aå}ïq F¨ ˆ¿ªMIµ„ ˆ¿LEŠqE¿::

ÞEpI‹"I †^p«ªY £†¿– AµY ŠÙpƒ'å £RG»¿ ˆY‹n \éD¿ £GMr ^rWp±I•v~ £M^ÔÐMI¦ ^Gsv £ˆ–µr †i»Á•v~ iªN pŠpEøv £MI'\}ålrN ']„ p·mY }'å:: ^ED}N lé¦¿^ lLYC ªT± £ÞEpI‹'å¿ †^p«ªY ELNWr pµlé ~t'å £MImEår lˆ'ådqt'å lœ~t'å lp†M}I}qt'å~ ll]G}qt'å £MIq'e~ pdm¨}r ¦µ‚I ·E\ov '¨N £CnTp\n ŒÙEøv LD¿ ¨ºlimt"G:: ˆ}šêC ª·O Š\Ö'å CnTp\n ¶Y iYlr ¦Ft'å lpE¦£ MJlT\m"I ·G¶Eøsv £pÔp}å ŠpuEN 'åºîr ¦^Lšµlå ˆ¿«éD}å ¨ºlimt"G:: Š'¿–~ Š\îr £r…tI ~t'å:: ¨C¿ L^ÔYr †MIGp'å £ÞEpI‹'å¿ †^p«ªY Eé¦‹B«è £MIvEår nE¿ n¿º¨i £M¦'F«'å LG^ '¿– }" £MIE'å }'å::

\îsv mFt'å ŠÙpƒ £lîr 'å^¼ yFÖ}r~ ˆ¿«éAåN lG¤ G¤ L¿µ– lMIµEÎ MClW"I ˆdm £p}] G¤ G¤ ˆ–Eøv £p}Ô¹t'å ~t'å:: ^ED}N \îsv lÞEpI‹'å šYÙ EL]pÙ ŠÙ nE'å £pºd\år¿ L^ÔYsv †¦MIEåN:: D N †¿«¿®tI ¦Emt'å¿ ˆdm \nT'å lšYÕ EL]pÙ ˆ¿i^g\î lé¦ªYµå ˆ¿‹í¿ JnTp\lå ¨'ŒEåƒG nEø ˆN}pI¿ \¼s EÞEpI‹ RG»¿ †¦lgt'åN EšêCN l1992 lpªTµ'å NYÁ l·G £p'«ªU \îsv †¿–N ˆ¿‹í¿]¨LTºå LiTqt'å ˆ¿ª LT± EédYn ¨vFG::

lˆY·¼ \îsv l†n›ƒ'å †q‹v pª¶¶Qê~ ¼gi¿ RW•v F¨ lLºL«t'å& †‹mlé¦t'å¿ lpLEŠp \Ö~ ºEi ¦E ˆ'ådr~ GN–¿ £M‹lr ˆ–Ft'å £pµªl }'å:: ^ED}N \îsv B]mt'å¿ l·GÎ †'å¼p'å EL'¦£r~ EM^T«r mELuFt'å lCnTp\lå L‹ŠG l†‹G ŠL Wt'å ldY EšêC oq ¨lgEå £MIG N^ŒY}r Eé¦\»t'å £MIvG Aå}ïq "£Ft'åN \îr Elîr '¿– EvEør" ŠMIE'å~ ¨Ge¿N #£\îr L¿·Rr –¿lU ŒÙr; lMIEå~ lL]\Eår lY‹q †mmEøv £p}] \îsv lN¿N Aå}ïq £†¿–¿ AµY ŠÙpƒ £RG»¿ yFÖ}r ¨š'å †µY LNWr~ M^p«ªY dYs †¿–¿ lîp\n ˆ¿‹í¿ ¨LWEå& ¦^p«–WEå £MIG ˆN}pIN D} B]låN †G}lTN †Aå¿N £EN:: ¨C ª·O Šˆ N}rN †GÚ lpE¦£ LGŠå J¶"I LPTr £}lT'å †Aå¿N léD¿ l†¿«¿– ŒGEøv l^×r £MIq L¿lr µå«¨ }'å::

D N \îsv EÞEpI‹ RG»¿ ELngr rNCYrN D} GN– £Ft'åN nEø MºgEEåN rŒŒG †¨D¿N ¨Ge¿N rGe NŒ¿¦r EéD¿ £MIvE'å £RW –Ya~ RNVr **(Gender Division of Labour and Gender Role)** M¿ N¿~

£r ¨PWG EMÆEå ¼¦h•v LG^ L^ºp £v·U¿ N¿Ã l·GÎ~ lp¾lº Aå}ïq Eé¦]¨ ¨vFG:: CnTp\lå Š'¿–~ Š\îr N¿ ¨ºngG G¤}qt'å¿^ lN¿ Aå}ïq ˆ¿ªMµGË'å~ ˆ¿ªMT«'å L LYLU \îsv EN¿ ŠÞEp‹'å šYÙ ˆ¿ªpµEEå '¿®v ª·O ‹EN¿N µªn~ £ÞEp‹'å šYÙ ˆ¿ªpµEEå '¿®v ª·O ‹EN¿N µªn~ £ÞEp‹'å ^G»¿ lˆ±t'å ˆ¿ªµm ELT«r ¦^vFG:: '¨N †GÚ †GÚN lé D¿ £\îsv l'å]}ï L^Á £RG»¿ ˆY‹n F¨ Lµ,r †¿–N l^Cpr EîFN E\îsv Špº'å mCY¨ ¦Ô}µºå~ '¿– ~r £MmEår ‹GD}N ŠpE¦¤ †i»Á•v lMªTµå 'åÁ" pÎˆ †M‹¨}r nu LD}å¿ Lµ¿šn ¨l±G:: ^EšêCN }'å ›X l†ENN D} lAµWv¿ N¿N ˆ¿‹¿ e¼Wt'å lé¦¿^N \îsv Šlîr 'åÃ mEå £RW šYÚv lpE¨N lÞEp‹'å šYÙ \é]pÕ £M^p"Eår::

4. £\îsv p]rÚ lÞEp‹ šYÙ

4.1 –EN †dÙ µÎq

ˆ.†î.† ˆ^Š 2000 –.N qVŒ ŠLšµmt'å ÝXšê«¿sv~ ºiF¨ M}^rZv L‹ŠG 17 ÝXšê«¿sv~ 32p ºiF¨ M}^pZv \îsv ~t'å::[1] Š}šêCN 'å^¼ 6p ºiF¨ M}^rZv q"f ŠD}å £ÞEp‹ LV•v ¶Y r^^Y £}lWt'å ~t'å::[2]

ˆ^Š M¨ 2003 –T^ l†ºgF¨ l†EN F¨ £\îr p'‹©v '¨N £NŒY lîr †mFr lLsƒ 15.2 \éD¿ £\îr p'‹©v¿ šYšY †–Y¸ ELLGŠr Y«éŒ †µZv 39.7% l†Tn †µZv 5.6% lŒÙE †AåµåWv¿ l†ÙV‹ ª·O 14.3% }'å:: ˆ¦¿«¿«è AµY lœYœY EpLEŠp'å ^"–¿ l45.3 LV}p¿ ^r¨œ Š†'åZÞ lîG³£N l30% 13ƒ& ªlån †ÙV‹ l29.8% 14ƒ& ŠN^Wi †ÙV‹ †îYrW l22% 30ƒ& †ér©É¦ l7.7% l95ƒ ªT± F¨ rµƒEv::[3]

£1995 £lî±¿· ÝFr ÚYN ÚY †Œb¿ 'å]}ï LPTr l'å]}ï †\»¼ Bªr £\îsv p]rÚ l†ÃY µéšî 'ª 30% ŠÙ ˆ¿«éG~ l2015 50% ˆ¿«éªY^ ^NN}r F¨ lL–T\å L}a}r l†EN ªT± £\îr ÞYFM p'‹©v e¼Y Š10% 'ª 14% ŠÙ EéG vFóG:: lšêC L\Tr EL¯LV¦ µéšî l†ér©É¦ /1995/& lFpß¦ /1995/& lÛU /1995/& l¯M¨‹ /1996/& lMGq /1996/ ˆ~ lÞF¿– /1997/ \îr †Ô µåm†î•v p\¨L"G::[4]

N¿N ˆ¿‹¿ lœipƒ'å £ÞEp‹ £'å]}ï L^Á £RG»¿ ˆY‹n F¨ £\îsv e¼Y lLsƒ N¿ ¦CG ˆ¿ªD} lrŒŒG ¨C }'å m¨mGN l†EN †dÕ £Eø‹G ‰sVp MClY ·Nr LPTr lL¯LV¦'å £RG»¿ ºµ· 41% £NŒY lîr LdLÁ•v l\îsv £p¦šå ~t'å:: ŠšêC 'å^¼ /†MV‹ 23%& †'åZÜ 20%&^M–¿ 40%& l†ÙV‹ /Š~Mlé¦ l^pdY 41%/ 5% ˆ~ lFp¿ †MV‹ 4% LdLÁ•v l\îsv p¨š"G:: †ér©É¦¿ †^LGŒs Š†¿«¿– ŒGEøv l^pdY LT±•v pMGp'å mELµ,qt'å ˆšêC F¨ EMiTn †GpuEN::

---

[1] Women ground the world, The center for Legislative Development January 2000 (Vol.1)

[2] Women's political participation and Good Governance 21st century challenges (UNDP 2000)

[3] Information from Inter-Parliamentary Union as at may 2003

[4] Ibd

¨C 'åºîr £pµ}'å ŠÙ nEø EL·EÎ ˆ¿ªpOŠT'å £\îsv¿ £ÞEp‹ p]rÚ EMaaG IpªTµ G¤ G¤ ·Ör~ –¶Ù **(Intervention)** ˆ¿± IˆY·¼ E\îsv £M\º'å ·Nr~ RÙW ILPTp ^EpE'ºN †¨ªEN:: /Š2001 ¯NZ Ié¦¿^ I30 AµZv ÜYp•v ŠM¦dYmót'å ˆ¾•v œYœY 'å^¼ E\îsv q IL^ºqt'å~ ILQPEår ¼Tsv –NY 'åºîr }'å::/

4.2 †ér©É¦ / AµW" µÎq 'å

£1987p £†ér©É¦ Jµ-L¿·^r IAåEåN £ÞEp‹ £†é M~ MCIW" šYÚv £Óq¿ ˆŠåG}r ¦T¶µº IéD¿N I'åQ}ï †\»¼ £RG»¿ ˆY‹n F¨ £\îsv p]rÚ †Aå¿N IéD¿ ˆ³· †}^pƒ }'å:: ŠÙ nEø ˆ¿ª pºd\'å †µY †d×" †yœ /7.7%/ ˆ¿ªM¦LEŒp'å £\îsv ÞEp‹" p]rÚ ŠEîEøv ¶Y \é'«ªY £ˆ^GN~ ˆN}r pŠq¨ AµZv¿~ ¼gi¿ ª\îsv¿ IM^ŠpG œipƒ IMmGªT± F¨ ¨µƒG /95ƒ/::

LG‹N †^p«ªY¿ IpMF LGŠå EM^Ô¿ IAåEåN £'å]}ï L^Á £^G»¿ ˆYŠ v £\îsv eY L¾LY £ØªWEå D} ŒGF" L¿·^qr ERY–p-Óq E\îsv µå«¨ rŠåTr L^ºr¿~ Ep·mW"}pN pµIé £†ÔÑÐN ^Gr L¿ªÙ ¨ºIimt"G::

†Aå¿ ‹E'å £AµVp MCIW" ÞEp‹" mCF"~ †mmIé¦" GM®v †¿ÑY \îsv IMCIT\mt'å 'å^¼ £MªL¼ –NÎ ^EEîFt'å IpE¦¤ ªT±•v Ip"dU £L¿·^r £'å]}ï L^Á ŠÙpƒ £RG»¿ ˆYŠ v F¨ £\îsv e¼Y ˆ³· œipƒ \éD¿ IMµYNN D} IM¦]œ¿ Aå}ïq I†¿«¿– ŒGEøv ¾Y\'å ¦Gp'ŠEåIr Aå}ïqN ÃNY ¨q¦G::

¨C £M¦]£'å L¿·^r £\îsv¿ µå«¨ rŠåTr ŠM\»t'å †i»Á•v †¿«è ˆ¿ªD} ª¶·O ŠL~µY ¦EÔ p¾mÃ E'å¼ £ML»Ir ^Gr £L¿ªÙ yFÖ}p¿ †EL'»p¿ ¨D~G:: IØªWGN D} IŒGG ªT± ¦E'å £I¯r †L«ªn~ †ºgdN £\îsv¿ £GMr ÙF¸r I·GÎ Š·Nr 'å^¼ †^µnpG EMEr ˆ³· ¦«·qG:: ¨CN £pkMp¿ ngr £ÞEp‹ ÙF¸r **(Poltical Will)** M}\å¿ ¦LEŒqG:: ¨C Aå}ïq pµIé'å¿ rŠåTr]¦µ„ dYs IšêC Šdº E IRY–p-Óq ˆ]Iî £pg, LG‹N †^p«ªY¿ £M^Ô}å µå«¨ ŠN…r ¦EÔ p·mW" NFb £M·,p µå«¨ †º¦¦f ŠLD}åN maµY LG‹N †^p«ªY †E nEø LªNªN †¨uGN::

¨C¿ ^¶r Ip¾mÃ EM]£r I1987 ˆ~ I1992 Ip‹B«è £Cœn p'‹©v NYÁ•v I£ªT±'å £pLTºår £\îr p'‹©v¿ £Lsƒ –Ya LLGŠp ºgM ¨D~G::

4.2.1 I1987—.N ˆ~ 1992 —.N Ip‹Hîª'å £Jœn p'‹©v NYÁ•v £pLTºå £\îsv p'‹©v ILsƒ

A/ £p'‹©v Óq" ^n¼Y

I1987p NYÁ Ep'‹©v NŒY Iîr £pLTºå \îsv 1.87% nu \éD}å I1992p £AåEpƒ šåY NYÁ 7.7% ~t'å:: IAåEpN šåZv ŠÙpƒ'å¿ Lsƒ /17.4%/ £'ŠE'å †«é^ †Im \éD¿

r ·W¨~ †MW pdWWlé lD} L s ƒ /1.5,1.4/ \é'ŠEå ‰ZMÍ¦ ªlån¿ /4.89%/ lM^ŠpG Š'ŠFt'å pLWÄv L‹ŠG 7.3% LdLÁ'å¿ l\îsv †^¨›íG::

P¿ºT¡ 1: l1987 —.N lp‹Bª'å Jœm"Í NYÁ £pLTºå p'‹©v ^n¼Y lÓq

lLsƒ~ lpLTºå ŒGEøv liªN pŠpG

e¼Y	ŒGG	p'‹©v NŒY lîr				
		'¿–	%	\îr	%	–NY
1	†«é^ †lm	19	78.95	4	21.5	23
2	r ·W¨	36	94.74	2	5.26	38
3	‰ZMÍ¦	174	98.31	3	1.69	177
4	†MW	137	99.3	1	.7	138
5	ª/J/n/n	123	100	-	0	123

N¿Ã:- NYÁ oY

P¿ºT¡ 2: £1992 —.N NYÁ £NŒY lîsv †mFr ^n¼Y lpLTºå ŒGEøv lÓq

iªN pŠpG lLsƒ

e¼Y	ŒGG	p'‹©v NŒY lîr				
		'¿–	%	\îr	%	–NY
1	†«é^ †lm	19	82.6	4	17.4	23
2	r ·W¨	34	89.5	4	10.5	38
3	‰ZMÍ¦	124	89.86	14	10.14	138
4	†MW	165	92.7	13	7.3	178
5	ª/J/n/n	117	95.12	6	4.89	123

N¿Ã:- NYÁ oY

E/ £p'‹©v ^n¼Y lÓq~ lŒGG NŒY lîsv /1987 ˆ~ 1992 £1987pÍ £ŒGG NŒY lîsv £Òq ^n¼Y Š†ºgF¨ 1452 LdLÁ•v 77pÍ /5.3/ nu l\îr p'‹©t \é¦œ l1992pÍ NYÁ Š1891 LdLÁ•v 244pÍ /12.9/ l\îr p'‹©v p¨š"G::

l1987pÍ NYÁ r ·W¨ 18.42p¡¿ £NŒY lîr LdLÁ l\îsv \é¦\éœ †«é^ †lm 8.7%p¡¿ & †MW 5.5%p¡¿ & ‰ZMÍ¦ 3.7%p¡¿ & ˆ¿«éAåN £ªlån Cœov 3.3%p¡¿ NŒY lîr LdLÁ•ut'å¿ E\îr p'‹©v †^¨š"G::

l1992pÍ NYÁ †l¨r ~t'å pnE'å lpLTºår 5pÍ ŒGEøv /†«é^ †lm r ·W¨ †MW ‰ZMÍ¦~ ª/J/n/n/ L‹ŠG £ªT± E'å¼ m¨ YN £NŒY lîr LdLÁt'å¿ l\îsv lM^¦œ Tµ– £M¨~i E'å¼ lM]£r r ·W¨ 27.6%p¡¿& †«é^ †lm 12.4%p¡¿ †MW 15%p¡¿& ‰ZMÍ¦ 13%p¡¿ ˆ¿«éAåN ªlån Cœov 12.4%p¡¿ £NŒY lîr LdLÁ•ut'å¿ l\îsv ˆ¿«é¦œ †–Yµ"G:: /ˆšêC F¨ AåEåN pLWÃ \îsv £†éC†«é· †mFr LD~t'å¿ †¿mlé Gn EéE'å ¨µmG N¿N ˆ¿‹í¿ e¼Wt'å †}^pƒ léD¿N \îsv l·G ELLT¼ E'å––Y \édYlå

†¿«¿ − p g ” M ÜVp • v N l » N ' ^¿ ˆ ¾ \î r p L W Ä v¿ ¦ d T l l D¿N †¿« t ' N E L T º †G u E N::

P¿ º T ¡ 3: l1987 —-N l p ‹ B ª ' †¿ ª ƒ š Y J œm ” N Y Á £p L T º p ' ‹©v

^n¼Y lÓq l L s ƒ~ l p L T º ŒGEøv l i ª N pŠpG

e¼Y	ŒGG	p ' ‹©v NŒY lî r				
		' ¿ −	%	\î r	%	− N Y
1	† « ^ † l m	84	91.4	8	8.6	92
2	r · W ¨	127	81.9	28	18.4	155
3	‰Z M ¦	342	96.62	12	3.38	354
4	† M W	259	94.53	15	5.47	274
5	ª/J/n/n	232	96.97	8	3.3	240

N¿ Ã :- N Y Á oY

P¿ º T ¡ 4: £1992 —.N N Y Á £NŒY lîs v †mFr ^n¼Y l p L T º ŒGEøv lÓq

i ª N pŠpG l L s ƒ

e¼Y	ŒGG	p ' ‹©v NŒY lî r				
		' ¿ −	%	\î r	%	− N Y
1	† « ^ † l m	116	84.05	22	15.9	138
2	r · W ¨	110	72.3	42	27.6	125
3	‰Z M ¦	250	85.03	44	14.7	294
4	† M W	467	87	70	13	537
5	ª/J/n/n	303	87.5	43	12.4	346

N¿ Ã :- N Y Á oY

H/ £lîr p ' ‹©v ^n¼Y l ' T«~ l d l Eî l1992p/ N Y Á

£1987p ¿ N Y Á ' º î r M · , r mE L uE l ˆ š C £R G »¿ º µ ¸ v ¦E ' ¿ £Ó q ^n¼Y †M Gs~ †}Ñ Î Z EM]£r †Gp uEN D N £1992p ¿ L T± L PTr l M − T · £ ' T«~ £d l Eî NŒY lîs v¿ £Ó q ^n¼Y ˆ¿ L EŠ q E¿::

£ ' T«~ £d l Eî £R G »¿ ˆYŠ v l » N ECœn £dTl l L D~t ' £CnTp\l ¿ v · Y E L T« r N D} †µG · Eør E L ^ º r ˆ ³ · '] „ R ÙW F ¨ l L µ , q t ' £M Á ' p r ÞEp ‹ ” MClW ”~ † M ¦ ” M ~ ŠÙ p ƒ~ d¼p ƒ } ' :: l†A } ' i r N L ¿ · ^ r Ùr J¿~ †µG · Eør¿ ' ª Cœl l M i Tn « OŒW\ ¿ M^Ô¿~ M ¸ G l r ˆ¿« A N G M r¿ M× º¿ ¨ uFG l M G ˆ] l î ¦Gp MŠE £†^p « ª Y RY—r¿ l M ‹ B − p · mY F ¨ l \Ö ' p \ MYp G:: ¨ C ME r ª · O EpE ¦ ¤ r £L¿ · R r †^ÔÑM † ‹ Fr †L WYN D} ^Gq ” £GM r †i » Á £M \ º r ˆ}š C £ ' T«~ £d l Eî NŒY lîs v ~t ' ME r } ' ::

l ˆ}š C £R G »¿ ˆYŠ v ' ^¼ l1992p l p ‹ B ª ' N Y Á £\î r p ' ‹©v¿ e¼Y ^¿ L EŠ r lØ ª WG~ lŒGG ª T± Šp ' \« r \îs v /Š r · W ¨ l ^p dY/ ŠÙ p ƒ G¤ } r ¨ q ¨ l q G:: lš C L PTr l ' T« ª T± † « ^ † l m 31.5%& r · W ¨ 21.7%& †MW 13.7%& ‰Z M ¦ 1.9%& /£ ª l n¿ M · , r †Gp uEN/

£NŒY lîr LdLÁ•v l\îr p'‹©v \é¦šå ldlEî NŒY lîr LdLÁ•v ª·O l†«é^ †lm 47.2% l†MW 21.6% lr·W¨ 16.7% ˆ~ l‰ZMé¦ 16% l\îr p'‹©v ˆ¿«é¦šå pªY¹G::

N¿N ˆ¿‹ó¿ lˆ}šêCN £RG»¿ †‹Fr £\îsv p]rÚ ¸F nEø Lq£p £Mé¦lTqq~ ¼U ³NY }'å pnEø Eé'\− lévGN ¨C ˆ¿¬r D} £MéE'å~ l†¿ÑW" Aå}ïq EN¿ lšêC ªT± nu £\îsv p]rÚ ŠÙ †E £MéE'å¿ µå«¨ LLGŠp ˆ³· ºgMé LD}å¿ lM]\n EµéŠî'å £šêC ÎAåÙ †iWlé lšêC Tµ− ºEi ¦E r¿p~ EL^ºr †ELuEå¿ lL·EÎ †ºgF¨ ·¿›lî¿ L}a lM−T· ·¿ ˆ}šêC £RG»¿ ˆYŠ v Eé¦Š~'å~t'å £MévFót'å p·mWr nšåN ']„}r £EîFt'å~ †}^pƒ~ ¼gi¿ ÙF¸sv¿ £Mé¦MEå ˜Eq" †^p«ªW" p·mWr nu ~t'å ŠMéG †^p]\n £L}¾ }'å £MéG †ºgF¨ ·Nr †E::

P¿ºT¡ 5: £1992 'T«~ £dlEî NŒY lîsv NYÁ ^n¼Y lpLTº ŒGEøv& Óq&

Lsƒ~ liªN pŠpG

pW e¼Y	ŒGG	'T« NŒY lîr					dlEî NŒY lîr				
		'¿−	%	\îr	%	−NY	'¿−	%	\îr	%	−NY
1	†«é^ †lm	672	68.5	309	31.5	981	6,429	58.2	5,742	47.2	12,171
2	r·W¨	5209	78.3	1443	21.7	6643	45,231	83.3	9,097	16.7	54,310
3	†MW	14,541	86.3	2316	13.7	16,857	205750	78.4	56,540	21.6	262,290
4	‰ZMé¦	31,228	98.17	613	1.9	31,841	304,133	84	57,762	16	361,895
5	ª/J/n/n*	-	-	-	-	12,228	-	-	-	-	233,820

* œYœY LT± †Gpµ,N NYÁ oY

N¿Ã:- NYÁ oY

4.2.2 ŠÙpƒ £L¿·Rr RW †^†ÑMé †‹Fr Ïq" ^n¼Y

£ØªWG L¿·Rp ŠÙpƒ £RW †^ÔÑMé †‹Fr ŠD}år 18 Mé}é^rZv †¿«ó /5.6%/ Š13 Mé}é^pY ¬†îq•v 3p /21.4/ Š11 N/Mé}é^rZv 2p /18.2%/ nu \îsv ~t'å:: ¨C œYœY \éºgEG Š42p ŠÙpƒ £L¿·Rr mERG»~r L‹ŠG 6p /14.3/ nu \îsv ~t'å::

¨C e¼Y '¨N Lsƒ 1995p /ˆ.†î.†/ £lî±é¿· ¿ÔT¿^ F¨ Šp'\ª'å £\îsv £ÞEp‹ p]rÚ 'ª 30% £M]ª· ^NN}r †¿ÑY l·Mb œi ¦E LD}å¿ ŠMLGŠpN lp¾MV †ér©É¦ £µmv'å¿ gG LåEå lLåEå †EMŒl[¿N ÃNY ¦LEŒqG::

lŒGG ªT± mEå £RW †^ÔÑMé †‹Fr †¿−N \îr £EîEøv \éD¿ †GÚ †GÚ l'T« ªT± ‹GD} l^pdY l\îsv £MéLW £L¿·Rr †‹G £EN::

l£rƒ'åN ªT± mEå £L¿·Rr RW †^ÔÑMé †‹Fr RG»¿ £Mé¦š'å l†n›ƒ'å l`éLr~ ŠÞEp‹•v ¶Y pdWYo lLRWr }'å:: ¨C ª·O l¨lG¼ £ÞEp‹ qM„}r¿ ˆ¿«é¦N \éG ŠÙpƒ mELå¦ lLD¿ q"f}r¿ ¨º¨gG:: lšêC Aå}ïq 'å^¼ MEÙ E\îsv

N¿ ¦CG †^t¶V~ †«¶v EéD¿ ˆ¿ªMÍvG ELT«r IAµWv¿ 'å^¼ ¦E'å¿ mCF"Í †ªT±¯r~ i¿nY~ \îsv IšéC i¿nY 'å^¼ ¦Ft'å¿ RÙW M^p"Eå If }'å::

EšéCN ¨L^FG IŠÙpƒ'å £RW †^ÔÑMÍ †‹Fr 'å^¼ £\îsv e¼Y ŠM–L f¦}r IF¨ ¸Gs rYµåN mE'å LGŠå Eéq¨ ¦GuE'å' ›X IØªWEå& IŒGEøv& /Š†«é^ †Im I^pdY ˆ\åN ŠiYn µéšî '«éC mELå Aå}ïq/ I ¿& I'T«~ IdIEî £†LWY †‹Fr 'å^¼ \îsv †Eå EMEr †¦^ªÙYN::

5. £\îsv p'‹©v EN¿ ¦^ÔG¶Eå?

'¿®v~ \îsv IpÔ¼Z NŒ¿¦rN ¨Aå¿ IMCIW"Í }åZ †ªT±¯r 'å^¼ Ip\»t'å yFÖ}r~ £RW –Ya £p}] IL‹ŠFt'å G¤}sv pÔ¼T"G:: ^ED}N £\îsv I£ªT±'å IMÍµ}å NŒY Iîsv L'ŠG I†¿– IŠåG INŒY Iîst £MÍ'ºå ÞEé\é•v& ˆi®v~ £MÍšTµå £GMr M^ÔÐMÍ¦ ^Gsv £\îsv¿ ¼iN~ ÙF¸r £MÍ¦MÍEå LD~t'å¿ EMT¶µ¼ ¨C ‹GD}N ÞEé\é•v ·–Ôr ¦Ft'å LD}å¿ £M]'i~ £MÍMÍEåIr¿N Aå}ïq ELÙºY ŠM^uEåN IF¨ £'¿– p'‹©v¿N †LE‹Šr ELE'¼~ –¶×t'å¿ EM·,r ¨T«G& ^ED}N £C· †'åÃ'åN D} £†^ÔÑMÍ'å †‹Fr E\îsv µå«¨ ¦Ft'å¿ ˆ'ådr~ rŠåTr ŠÙ ˆ¿«é¦ªYµå ¦·›ót"G::

\îr £NŒY Iîr †mFr Š'¿®v ¹ª…ut'å £paE \îsv¿ IMÍLEŠpÍ µå«©v F¨ pjYkV}qt'å~ E†ÔÑÐMt'åN ¦Ft'å eYº„}r Fi ¦E ILD}å £\îr p'‹©v& \îsv¿ £MÍLEŠpÍ µå«©v £i–MÍ¦ rŠåTr ˆ¿«é\»t'å £M–T· vEøqt'å& GN«t'å~ ˆ'ådqt'å Š'¿®tÍ \é}ÑÐY ŠÙ ¦E ILD}å I£ªT±'å mEå £L¿·Rr £ÞEpÍ‹ £RG»¿ †‹Fr £\îsv L'ŠG £MÍ¦ŠWŒY †¨D¿N::

^EšéC \îr p'‹©v*

- £\îsv¿ µå«¨ £M\ÔÐN yFÖ}r Š'¿®tÍ ¨Gi "£}ï }'å" £MÍG £OWGN D} £pº¦f}r ·¬q ¨\Mt"G::

- £\îsv¿ ÙF¸r~ ¼iN Š'¿«è p'‹¨ IIEº £M'i ˆ–Ft'å ŠÙpƒ ILD}å £\îsv¿ v·Zv E¨s IœYœY /£Iîr 'å^¼ ¼gr& £LQPEår¿/ Š}LÙrHî•ut'å £L'¦¦N D} £'å]}ï A]n MiTn ¨vFEå::

- £MÍ'ºå J¸v ÞEé\é•v~ ˆi®v ŠL'å»qt'å IÖr £\îsv¿ ¼iN £MÍºne~ ÙF¸sut'å¿N £MÍ¦MÍEå LD~t'å¿ ¦T¶·»Eå::

- \îsv¿ IMÍLEŠpÍ µå«©v F¨ I†^T³}rN D} I†]]Ié}r Eé¦µE·Eå ¨vFEå:: £†¿– NŒY Iîr Óq"Í ^n¼Y £\îsv~ £'¿®v £ÞEpÍ‹ p]rÚ¿ INŒY IîpÍ «éOŒW\é¦"Í~ AåEå¿ †dÙ £D} RW L\Wr E†ELRWpÍ¿ MT¶µÁ ŠLD}åN Ip¾MV INŒY IîpÍ ¦E'å †LE‹Šr ^}-Óq"Í i„pÍ £PLT LD¿ †ELD}å ˆ¿«éAåN £¼iN~

£ÙF¸r L ªF–EøvN L MFr †ELMFqt'å¿ M]¦ '¨N LEŠé¦ D ¦µE·FG::

6. M º gE¦~ £'ªÖr †i»Á

6.1 M º gE¦

ŠÙ nE¿ £\îr p'‹©v EN¿ ˆ¿ªMé¦^ÔGµå¿ £šTšY~t'å †n¨ p·mWr ¨MEå~ ¨\NU š¿– \îsv ŠpW £NŒY lîr †mG}r ¦EÔ lpE¦¤ Mépé•v 'å^¼ pL–l'å £LRWr~ lyFÖ}r MµGµFt'åN ˆ³· ']„ }'å:: ¨C \éD¿ nu }'å £'ºå ÞEé\é•v C¸v~ £GMr ˆi®v £\îsv¿ J¨'r EéE'åºå~ ^E\îsvN ¦E'å¿ GM«"é †LE‹Šr ŠLPTpé lLE'¼ AåEåN £Mé]pÕlr~ EAåEåN £Méº iN £GMr †i»Á lLpEN £pMF ˆ–µr MN»r £MéuE'å::

ŠšéC †¿ÑY lAµWv¿ †ér©É¦ ¦E'å Aå}ïq \éµLµN \îr p'‹©uv¿ Še¼Wt'å M}^ lp¾MV ˆ¿ª'¿®té l£ Mépé•té £Mé¦ªYµår ˆ¿i^g\îN D} l Mépé•v 'å^¼ £¦šår RÙW £¸F †ELD}å l·GÎ £Méq¨ }'å:: †Aå¿N léD¿ £\îr µå«¨ lu pnE'å ŠMéµLpér Mépé•v l^pdY lEîEøté Mépé•v 'å^¼ ¦Ft'å p]rÚ l»N œipƒ }'å lLD}åN ÞEé\é•v~ J¸v \édTÌ \îsv¿ †^LGŒs lf rŠåTr £\ºå ~t'å nEø †Ù OGs L~µY †¨uGN::

^EšéC lNŒY lîsv 'å^¼ £\îr p'‹©v¿ e¼Y ŠÙ ŠM–T· lp¾MV ˆ}šéC p'‹©v lG¤ G¤ Mépé•v 'å^¼ lyFÖ}r ÃNY £MéPUlr Aå}ïq LLutpé £M¨qEÙ~ ']„ µå«¨ }'å:: ¨C]¨D¿ dYs l'¿®v nu £Mép«ªY N/lîr ŠD} MClT\lå £pMF ÙrC~ Yr˜ †·„pG EMEr ˆ³· †«¶v }'å:: ^ED}N \îsv "Š^Cr}r~ ŠMé^r}r" GM«"é~ mCF"é yFÖ}qt'å maµY ˆ¿ª šî·}qt'å l^ŠåG}r lAµWt'å ÞEpé‹"é µå«©v F¨ £Mé]pÕlr¿ Aå}ïq lMLutr £\îsvN ¼iN~ ÙF¸r ÃNY ˆ¿«éMF £M–T· p·mY l†ºgE¨ £MClT\lå lpE¨N «éOŒW\é¦"é }„ £MéG L¿·^r ·¿mY dªN p·mY \éD¿ \îsvN W]t'å ¨C ˆ'å¿ ˆ¿«éD¿ ŠÙpƒ ·Ör~ ¼Tr M–T· ¨ºldmt"G::

†¿–¿ AµY l¬OŒW\é LYC £Nrp«ªY ¬OŒW\é¦"é AµY EM–T· ¨uG š¿– lRY—p-Óq ˆ]lî £pg, LG‹N †^p«ªY¿ M^Ô¿ 'iq"é £«éOŒW\é~ £GMr ¼¦h }'å::

LG‹N †^p«ªY¿ l¸F LGŠå LåEå mCY¦pé¿ lpFl\ Aå}ïq ¨\Ù¿ š¿– †^ÔFµé ~t'å ŠMémEår ˆYN±•v †¿«è lAåEåN £'å]}ï L^Á £RG»¿ ˆTŠ v £\îsv e¼Y L¾LY £ØªWEåN D} £ŒGG L¿·Rqr ERY— p-Óq~ E\îsv µå«¨ rŠåTr L^ºr~ Ep·mW"é}péN †^ÔFµé~ pµlé £†ÔÑÐN ^Gr L¿ªÙ ¨ºlimt"G::

^EšéC& L¿·Rr& L¿·Rq"é ¦GD}å £GMr –Y³sv& £\éßéG MJlT\lå~ E\îsv Lnr j L~G £MéEå pkMr lpE¨ JnTp\lå~ \îsv l†ºgF¨& \îsv lAµWt'å ÞEpé‹"é †é Mé¦"é~ MJlW"é ˆ¿i^g\î•v

'å^¼ Eé Wt 'å £MÌµm 'å¿ p] rÚ~ p º g MÌ}r ŠÙ EM—T· ŠÙpƒ r·G ¨ º l imt "G::

6-2 £ ' ªÖr p·mWr~ †i»Á•v

- lAåEåN £L¿·Rr £RG»¿ ˆYŠ v £\îsv p]rÚ le¼YN (30% BPFA) £MÌ¾NYlr¿~ l¨šr £MÌ¸Enrlr¿ RGr L¿ªÔ~ E†ÔÑÐLåN ¼Tr M—T·&
- £\îsv¿ ÞEé\é EM^ÔÐN £MÌ¦^vG·GÎ C· ˆ¿«é T'å ŠÙN \éG £¯¿ªY ÞEé\é M'å»r~ ^W F¨ M"G&
- £\îsv¿ £†LWY ngr EM]ª· £pE¦¤ RGº~•v¿ L^ºr
- £NiY lîr †mFr lŠÙpƒ £L¿·^q"Ì £RG»¿ ˆY‹n F¨ £MÌµ,Ì mERG»~r £RY—p-Óq ·¿›lî¦t'å¿ EM«lY £MÌ¦^vG ^Gr Ld£^&
- £ÞEpÌ‹ ÞYpÌ•v £\îr †mFr¿ e¼Y ŠÙ £MÌ¦ªYµålr¿ ^Gr Ld£^~ d¼pƒ †kN L¦œ&
- ÞYpÌ•v ŠMÌ¦dYmót 'å ˆÀ•v £p'\}'å e¼Y \îr ˆ¾Ì•v ˆ¿«éD}å £MÌ¦^µ—— J· L'å»r £MÌvGlr¿ Aå}ïq Lg,r~ Lp·lY&
- lCµ-L¿·RpÌ £pT¶µº'å £—¶Ù ˆYN¯ (Affirmative Action) £M^ÔÐMÌ¦ ^Gr ˆ¿«é'»Er M—T·&
- \îr £ÞYpÌ †mFrN D}å EîEøv £\îsv¿ £ÞEpÌ‹ p]rÚ ŠÙ EM—T·~ EM¸Glr £MÌPU MClWr / i¿³r LÙºY&
- ÞYpÌ•v ÝZ·WOut'å ª¿out'å ˆ¿«éAåN £LLGL¦ L^ÔYsut'å \îsv¿ £MÌ^lå~ †LtÌ ˆ¿ªD}å M—T·&
- lCµ-L¿·^pÌ £pT¶µº'å £\îsv £ˆŠåG}r Lnr lÞEpÌ‹ RG»¿ †¦¦šåN lp·mY £MÌµE¼lr¿ Aå}ïq MLutr&
- \îr pLWÄv l·G EL'«ªY \é'^}å ENYÁ'å £MÌ¦^ÔG¶t'å¿ 'Ã EL`Ô¿ £MÌ¦^vG †iN LÙºY&
- £nšåB¿ Lµ~ƒ †'åqZv \îr ÞEpŠ…v¿ EJnTp\lå £MÌ¦^p"'åelr¿ ^Gr L¿ªÙ ˆ¿«éAåN ¦E'å¿ £p›m ^}Óq"Ì 'åŒG~ lMµåFr EéqTN £MÌvGlr šLu M‹BÌ—&
- l†ºgF¨ lAµVpÌ £MÌ‹Hî«è NYÁ•v¿ †‹BÌ— £MÌLW lpE¨N £\îsv¿ ÞEpÌ‹"Ì ^Gr Eé¦¸Enr £MÌvG £NYÁ J· M'å»r&
- £JnTp\lå¿ £p›m~ lÓq G¤}r F¨ £pLPTp †LE‹Šr LE'¼ £MÌ¦^vG ^Gr Ld£^~ p·mWpÌ¿ £MÌ¦T¶·¼ l¯r LLªn&

”lé LT±•v

Durest – Lahti and mae Kelly Rita (ed) (1995) Gender Power, Leadership, and Governance, University of Mlchigan Press, USA

Ethiopia, Federal Democratic Republic of Ethiopia (1994) proclamation of the constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia. Proclamation 1/1995, Addis Ababa.

Goetz, Ann Marie and Hassin, Shireein (2000) In and Against the party: Women's Representation and Constituency-Building in Uganda and south Africa, Prepared as part of UNRISD's work for the Begijing + 5 Review: Gender Justice, Development and Rights: Sustatining Rights in aDisabling Environment.

Hamdeh – Baneyee, Lina and Oquist (2000) "Overview: Women's Political Participation and Good Governance 21st century challenges" in UNDP, Women's Political Participation and Good Governance: 21st century challenges UNDP, New York.

Information from Inter-parliamentary Union as at 20 may 2003 (www.ipu.org)

Phillips, Anne (1995) The politics of Presence, Oxford University Press, Oxfor.

Specialized Inter-Parliiamentary conference "Towards Partnership between Men and Women in Politics" organized by the inter-parliament Union New Delhi (India), 14-18 Feb, 1997.

Women around the world, the center for legislative development, January 2000 (Vol.1).

"Women in Decision – Making: Making women Visible" in women around the world, a quarterly publication of the center for legislative development", January 2000.

’å¨ ¨ r

በእለቱ የፕሮግራሙ £ŒGEøv £RY–p-Óq ÞEé\é ’å¨ ¨ r †^pmmV £D}år አቶ እሸቱ በቀለ የእንኳን ደህና መጣችሁ ንግግር አድርገዋል፡፡ በንግግራቸውም የስርአተ ፆታ ፖሊሲ ውይይት መሰረታዊ አላማን ሲገልፁ የተለያዩ አካላትን በውይይት በማሳተፍ በቂ ግንዛቤ መፍጠርና ድጋፍ ማግኘት እንዲሁም በተለያዩ ደረጃ የሚገኙ የህብረተሰብ ክፍሎችን የስርአተ ጾታ ግንዛቤ ለማዳረስ የሚረዳ የብዙሀን የውይይት መድረኮችን እንዲሁም ፅሁፎችን ማዘጋጀትና በመጨረሻም ለስርአተ ፆታ ፖሊሲ ፲ግብአትነት የሚያገለግል ረቂቅ ሰነድ ማዘጋጀት ነው ብለዋል፡፡

ማህበራዊ ጥናት መድረክ የሚያዘጋጃቸው ጥናቶችና የውይይት ፕሮግራሞች አላማ ሰፊና ብሄራዊ አጀንዳ ይዘት ያላቸው ቢሆንም ድርጅቱ ካቅም ጋር በተያያዘ ባሉበት ችግሮች ሳቢያ የእስካሁኑን ውይይቶች ከክልሎች ጋር ማካሄድ እየፈለገ ሳይቻለው መቆየቱን አቶ እሸቱ ጠቅሰው በዚህ የስርአተ ፆታ ፖሊሲ ውይይት ከሚያዘጋጀው መድረኮች ግን ሁለቱን በክልል ደረጃ ለማካሄድ ድርጅታቸው መወሰኑን ገልፀዋል፡፡

ይህ የተደረገበትን ምክንያት ሲያብራሩ የተለያዩ ክልሎችና በየደረጃው በስርአተ ፆታ ዙሪያ የሚሰሩ አካላት ሁሉ የማጥመን አላማዎች ይበልጥ ተገንዝበው በቀጣይ በጋራ ለመስራት ምቹ መሰረት ለመጣል ˆ¿ªM!T«N ÃNY p~·T’å በእለቱ በኦሮሚያ ብሄራዊ ክልል በአዳማ ከተማ የተካሄደው የመጀመሪያው ሲሆን 2ኛው የክልል ውይይት በ1996 ዓ.ም በደቡብ ብሄር ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል ርእስ ከተማ በአዋሳ ላይ በርካታ የክልል ተሳታፊዎች በሚገኙበት ሊካሄድ መታቀዱንም ጨምረው ገልፀዋል፡፡ በመጨረሻም የመክፈቻ ንግግር የሚያደርጉትን እንግዳ አቶ አብዱልቃድር ሁሴን የምስራቅ `ዋ ዞን መስተዳድር የህዝብ አደረጃጀት ዘርፍ ሀላፊን ወደ መድረኩ ጋብዘዋል፡፡

አቶ አብዱልቃድር በመክፈቻ ንግግራቸው የፆታ እኩልነት ጥያቄ የልማት ጥያቄ መሆኑን ገልፀው ሴቶች በቤተሰብና በህብረተሰብ ውስጥ እንደ እናት፣ እንደ አምራች ዜጋና የነገው ትውልድ pŠé}r ያላቸውን ከፍተኛ አስተዋፅኦ አብራርተዋል፡፡

የሴቶች ተሳትፎ ከፍተኛና ሁሉን አቀፍ ቢሆንም በባህላዊና በኢኮኖሚያዊ ጭቆና ሳቢያ ከወንዶች እኩል የውጤታቸው ተጠቃሚ ለመሆን አልቻሉም፣ የዚህ መንስኤም ተፈጥሮአዊ እና ሰው ሰራሽ ክስተቶች ጥለዋቸው ያለፉት v·Zv ናቸው ብለዋል፡፡ አቶ አብዱልቃድር መንግስት ይህንን በመረዳት በህገ መንግስቱ ህጎች ነድፎ በመንቀሳቀስ ላይ እንደሚገኝ ገልፀው የዚህ ነፀብራቅ አንዱ ደግሞ ˆ¿«éC †¨}p! £’å¨ ¨ r L–TŒ በመሆኑ ሀገራችን የምትከተለውን የልማትና የማህበራዊ ፖሊሲዎች እንዲሁም የትኩረት አቅጣጫዎቻችን የዛሬው አውደ ጥናት አዘጋጅ ማህበራዊ ጥናት መድረክ መሰረት ማድረጉ †lTqv~ Eé L\µ¿ £M!µm’å }’å nE”G፡፡

ማጥመ በፈጠረው አመቺ የአሰራር ስልት በመጠቀም የጀመረውን ቀናዊ ስራውን ቀጥሎበት የህብረተሰብ ግማሽ አካልና ብዙ እንግልት የሚደርስባቸውን ሴቶች ተጠቃሚ ይሆኑ ዘንድ ይህ አውደ ጥናት~ ውይይት የተሳካ እንዲሆን N…qt’å¿ lL·EÒ L–TŠå l¨× LŠÔp¿ †n^T”G፡፡

በተያዘው ፕሮግራም መሰረት ለመጀመሪያ ወረቀት አቅራቢ መድረኩ ተከፍቶ ስርአተ ፆታና ኢኮኖሚ በሚል ርእስ በንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር የሴቶች µå« ¨ መምሪያ ሀላፊ የሆኑት ወ/ሮ ንግስት ሀይሌ የመወያያ ነጥቦቻቸውን አቅርበዋል፡፡

ወ/ሮ ንግስት ወረቀታቸውን ካቀረቡ በኋላ ከተሳታፊዎች ጥያቄዎች ቀርበውላቸዋል፡፡ በመጀመሪያ የቀረበላቸው ጥያቄ ባቀረቡት ወረቀት ሴቶች በኢኮኖሚው ዘርፍ ተሳታፊ እንዲሆኑ የመስሪያ ቤታቸውን በርካታ ጥረቶች እንደገለፁ ተጠቁሞ ለጥረቶቹ ወይም ለእቅዶቹ አለመሳካት እንቅፋቶች ካሉ እንዲያብራሩ ተጠይቀዋል፡፡

ወ/ሮ ንግስት ሲመልሱም ጥረቶቹ ተግባራዊ እንዳይሆኑ እንቅፋቶች ሊኖሩ ይችላሉ ብለው እንደ የፌደራል ሚኒስቴር መስሪያ ቤት ፖሊሲ አውጭዎች፣ አስተባባሪዎች ነን እንጂ ፈፃሚዎች አይደለንም እስከአሁንም በርካታ ስራዎችን እየሰራን ያለነው ከክልል መስተዳድሮች ጋር ነው፣ በተለይ በዚህ ዘርፍ የክልል ንግድና ኢንዱስትሪ ቢሮዎች፣ የክልል ንግድ ምክር ቤቶች፣ የክልል የነጋዴ ሴቶች ማህበራት፣ የሴቶች ጉዳይ ቢሮዎች ከፍተኛ ድጋፍ እያደረጉልን ነው፡፡ በዛ ረገድ ያለው ቅንጅት ከተጠናከረ ለ˜ቅዶቻችን ተግባራዊነት ችግር አይኖርም ብለን እናስባለን፡፡ ዋናው ነገር የእነሱን ቁርጠኝነትና ተሳትፎ በጣም አስፈላጊ ነው፡፡ አሁን ካየነው አካሄድና አዝማሚያ ችግሮች ቢኖሩም እቅዶችን ተግባራዊ ለማድረግ የምንችል ይመስለናል፡፡ በፖሊሲ አውጭዎች በኩልም በመምሪያችን እየተጀመረ ያለውን እንቅስቃሴ በመደገፍ በኩል ከፍተኛ የፖለቲካ ፈቃድ አለ፡፡ ይሄ †\WYN ይቀጥላል ብለን እናስባለን ብለዋል፡፡

ለአቅራቢዋ የቀረበላቸው ሌላው ጥያቄ lÒAå×t’å ላይ መ/ቤታቸው ሴቶችን በኢኮኖሚው ዘርፍ ለማሳተፍ በሚያደርገው ጥረት የተለያዩ ችግሮች በተለይም ደግሞ ሴቶች ለቴክኖሎጂ ያላቸው ቅርበት ማነስ፣ የገበያ መረጃ ችግር፣ የሴቶች ማህበራት እየተዳከሙ መምጣት እንዲሁም በሴቶች ማህበራት መካከል ያለው ግንኙነት (Net work) ዝቅተኛ መሆን የመ]ሰሉ ችግሮች እንደገጠሙ መግለፃቸውን ጠያቂዋ ጠቁመው የነዚህ ችግሮች መሰረታቸው ምን እንደሆነ በእነዚህም ዙሪያ የተጠኑ ጥናቶች ካሉ እንዲገልፁላቸው አቅራቢዋን ጠይቀዋል፡፡

ወ/ሮ ንግስት ጥያቄውን ሲመልሱ የጀመሩት በስራቸው ላይ ካገኙት ልምድ በመነሳት ነበር፡፡ በአንድ ወቅት መ/ቤታቸው የሴቶችን የንግድ ተሳትፎን አስመልክቶ ባደረገው ጥናት ላይ በተሰጣቸው ሀላፊነት የሴቶችን ጊዜን የሚሻሙ ስራዎችን ጊዜን የማይሻሙ ከማድረግ አንፃር ሸክላን ለመስራት የተዘጋጀ አዲስ መሳሪያ ያመጣውን ውጤት ገምግመው ያገኙት ውጤት የጠቆማቸው ሴቶች የቴክኖሎጂ ድጋፍ ሲደረግላቸው የእነርሱ ምክር እንደማይጠየቅ ነው፡፡ ባደረጉት ጥናትም መሳሪያው በእግር የሚገፋ ስለሆነ ሴቶቹን ከመርዳት ይልቅ ለተለያየ የጤና ችግር እንደዳረጋቸው ነው፡፡ ከዚህ በተጨማሪም የተጠቃሚዎቹን አቅም ያላገናዘበ ¨þîውም አንዱ መሳሪያ 2000 ብር የሚሸጥ በመሆኑ ከሴቶቹ የገቢ ምንጭ ጋር ፈፅሞ የማይመጣጠን መሆኑን አብራርተዋል፡፡ እንደ አቅራቢዋ ቴክኖሎጂው ወደ ሴቶቹ አይደርስም፣ ስራም ላይ ሲውል የተጠቃሚዎቹ አስተያየት አይጠየቅም፣ ቴክኖሎጂው ከወጣ በኋላም ዋጋው ከፍተኛ ነው ስለዚህ ሴቶቹ እምብዛም ተጠቃሚ አይሆኑም፡፡

የገበያ መረጃን ውስን መሆን አስመልክቶም መረጃ የሚደርሳቸው በከተማ ያሉ ማንበብና መፃፍ የሚችሉ ሴቶች መሆናቸውን አቅራቢዋ ጠቁመው በጥቃቅንና የንግድ መስክ የተሰማሩት አብዛኞዎቹ ሴቶች ደግሞ ማንበብና መፃፍ የማይችሉ ከማን ጋር

እንኳን የገበያ ግንኙነት ማድረግ እንዳለባቸው ስለማያውቁ ቴክኖሎጂ እንኳን እንዲጠቀሙ ጥረት ሲደረግ የሴቶቹ አቅም ሌላ ችግር ነው ብለዋል፡፡ በዚህ ረገድ ልምዳቸውንም ሲያካፍሉ በአንድ ወቅት በኢትዮ-ጀርመን ባለው የጥቃቅን ፕሮጀክት መስሪያቤታቸው ባገኘው ድጋፍ ድረ-ገፅ ተሰርቶ ነጋዴዎች በከፍተኛ ሁኔታ ምርቶቻቸውን በማስተዋወቅ ተጠቃሚ እንዲሆኑ ከፍተኛ ጥረት በተደረገበት ወቅት ነጋዴ ሴቶች ዝቅተኛ ተሳትፎ እንዳሳዩ በአንፃሩ ግን ወንዶች ነጋዴዎች አጋጣሚውን ሙሉ ለሙሉ እንደተጠቀሙበት ገልፀው በአጠቃላይ ሴቶች ራሳቸውን ከቴክኖሎጂ ጋር የማዛመድ አቅማቸው ውሱን መሆኑን አስምረውበታል፡፡

የሴቶች ማህበራት መዳከምን አስመልክቶ በተነሳው ነጥብ ላይ በአሁኑ ሰአት በሀገር አቀፍ ደረጃ 13 የነጋዴ ሴቶች ማህበራት እንዳሉና ወደ ስምንት አመት የሚደርስ ተሞክሮ እንዳላቸው ወ/ሮ ንግስት ጠቁመው ከነዚህ ውስጥ ጠንካራ ተብሎ እንደሞዴል የሚወሰድ ግን አንድም ማህበር አለመኖሩን ተናግረዋል፡፡ ለዚህም እንደ ምክንያት ያስቀመጡት በማህበራቱ አመራርና አባላት መካከል ማህበሬ ነው እገለገልበታሁ የሚል አስተሳሰብና Ò~ r (commitment) አለመኖር መሆኑን ጠቁመው በአንፃሩ ወንዶቹ የሚሳተፉባቸው ማህበራት ጠንካራ መሆናቸውን ገልፀዋል፡፡ ለሴቶቹ ዝቅተኛ ተሳትፎና ውጤታማነት እንደ ምክንያት ያስቀመጡት በዋናነት የባህል ተፅዕኖን እንዲሁም ሴቶች በቤት ውስጥ ያለባቸው ተደራራቢ ሀላፊነትና የስራ ጫናን ነው፡፡ ሴቶች ከስራ ውጭ ከስራ ባልደረቦቻቸው ጋር ተገናኝተው አምሽተው ልምድ ከመለዋወጥ ይልቅ ካላቸው የቤት ውስጥ ሀላፊነት የተነሳ ከስራ እንደወጡ ወደ ቤት ሄደው በቤት ውስጥ ስራዎች ይጠመዳሉ፡፡ በአንፃሩ ግን ወንድ ነጋዴዎች ከስራ ሰአት ውጭ በተለያዩ የመዝናኛ ስፍራዎች እየተገኛኙ ሀሳብ የመለዋወጥ ባህል እንዳላቸው ገልፀዋል፡፡

ሌላ ተሳታፊ ለወ/ሮ ንግስት ባቀረቡት ጥያቄ የሴቶችን የኢኮኖሚ ተሳትፎ ለማጎልበት የንብረት ባለቤት መሆናቸው ተገቢ እንደሚሆን በፅሁፋቸው አቅራቢዋ እንደገለፁ አመልክተው በሀገራችን ስለ ንብረት ባለቤትነት ሲነሳ የመሬት ጥያቄ በዋናነት እንደሚነሳም ጠቁመው ሴቶችን የመሬት ባለቤት ለማድረግ መስሪያቤታቸው ምን አይነት ስልት ስራ ላይ እንዳዋለ እንዲገለፅላቸው ጠይቀዋል፡፡

አቅራቢዋ ይሄንን ጥያቄ ሲመልሱ የመሬት ችግር ከፍተኛ ነው በተለይ ደግሞ በአነስተኛ እና በጥቃቅን የንግድ ስራ ላይ ላሉ ሴቶች ይሄ ከፍተኛ ችግር እንደሆነ እናያለን፣ የኢንዱስትሪ መንደሩን በአነስተኛ ኪራይ (Lease) ለማወዳደር ጨረታ በምናወጣበት ጊዜ ሴቶች አልቀረቡም ብለው ምናልባት አማራጭ ይሆናል ብለን የምናስበው በየክልሉ ይመሰረታሉ ብለን የምናስባቸው የኢንዱስትሪ ዞኖች ለሴቶች £pE£ የድጋፍ እርምጃ (Preferential Treatment) ይሰጣሉ የሚል እምነት አለን ብለዋል፡፡ ይሄ አይነቱ አሰራር ተከራይተውም ሆነ ተወዳድረው ቦታ ማግኘት ለማይችሉ ሴቶች የተሻለ አማራጭ ይሰጣል ተብሎ እንደሚታሰብም ጨምረው ገልፀዋል፡፡ አቅራቢዋ በፌደራል ብቻ ሳይሆን በክልል ደረጃዎች ሴቶች ለምን ይህንን መብት አያገኙም? የተሻሉ ቅድሚያዎች ለሴቶች የማይሰጥበት ምክንያት አለ ወይ? የሚEት ን የመብት ጥያቄዎች መጠየቅ ያለባቸው ይመስለኛል ብለው ይህንን እንደ አንድ መሰረታዊ ጉዳይ የኛ መምሪያ ብቻ ሳይሆን ሌሎች አጋሮቻችንም አብረን ቅስቀሳ የምናደርግበት ትልቅ ጉዳይ ይመስለኛል ብለዋል፡፡

ከዚህ በመቀጠልም ስርአተ ፆታና †ቱኮኖሚ በሚል ርእስ የቀረበውን ፅሁፍ እና በዚሁ ላይ የተደረገውን ውይይት የሚያጠናክር "የኢትዮጵያዊያን ስራ ፈጣሪዎች እርምጃና

በራስ መተማመን በተረጋጋ መንፈስ" በሚል ርእስ የተዘጋጀ አጭር የቪዲዮ ፊልም ቀርቧል። የፊልሙን ቅጅና በንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር የተሰሩ ጥረቶችንም የሚያሳዩ ፅሁፎችን ወ/ሮ ንግስት መ/ቤታቸውን ወክለው ለማህበራዊ ጥናት መድረክ አበርክተዋል።

በማስከተልም ስርአተ ፆታና ድህነት በሚል ርእስ ሁንዴ ከተባለው ድርጅት አቶ አለማየሁ ዲሮ የመወያያ ሀሳብ የያዘውን ፅሁፋቸውን አቅርበዋል። በመቀጠልም ስርአተ ፆታና አካባቢ በሚል ርእስ የኦሮሚያ የአካባቢ ጥበቃና ልማት ቢሮ ሀላፊ የሆኑት አቶ ሲራጂ በከሊ ወረቀት አቅርበዋል።

ከሁለቱ አቅራቢዎች ገለፃ በኋላ መድረኩ ለውይይት ክፍት D ለአቅራቢዎቹ £pE¦¤ አስተያየቶችና ጥያቄዎች ቀርበውላቸዋል።

በማስከተል ተሳታፊዎች አቶ አለማየሁ ባቀረቡት ፅሁፍ ላይ ጥያቄ አቅርበዋል። በሀገራችን በሴቶች የሚመረተው ምርት በብሄራዊ የሂሳብ ቀመር National Account ውስጥ እንደማይካተት አቅራቢው እንደተናገሩት ጠያቂው ጠቁመው የአንድ ሀገር አጠቃላይ አመታዊና የነፍስ ወከፍ ገቢ (GNP/ GDP) ሲሰላ የሴቶች ምርቶች ከግምት የማይገቡ ከሆነ የአንድ¿ ሀገር ትክክለኛ የኢኮኖሚ እድገትና ውድቀት ለማየት አስቸጋሪ ይሆናል። ስለዚህ የኢኮኖሚ ባለሙያዎች የብሄራዊ የሂሳብ ቀመሩን ሲሰሩ የሴቶችን የስራ ድርሻ ላለማጠቃለል የሚያቀርቧቸው ምክንያቶች ምንድን ናቸው? ይህንን ሁኔታም ለማስተካከል ምን ታስቧል? ብለው ጠይቀዋል።

አቶ አለማየሁ ለዚህ ጥያቄ ሲመልሱ የአንድ ሀገር ቢሄራዊ ሂሳብ (National Account) ሲሰላ የሴቶች አስተዋፅኦ ከግምት አይገባም ብለው የማይገባበት አንዱ ምክንያት በሀገራችን ያሉት ሴቶች አብዛኛዎቹ በመደበኛዎቹ ሳይሆን መደበኛው ባልሆነው የኢኮኖሚ ዘርፍ (informal sector) ውስጥ የሚሰሩ በመሆናቸው ነው ብለዋል። ሌላው ችግር ሴቶቹ ብዙ ጊዜያቸውንና ጉልበታቸውን የሚያውሉበት የቤተሰብ አገልግሎት ይþîውም ልጅ ማሳደግ ምግብ ማብሰል ቤተሰብን መንከባከብ ወዘተ በገንዘብ ዋጋ ስላልተተመነ ነው ብለዋል። በሌሎች ሀገሮች ግን የሴቶች የቤት ውስጥ ስራዎች ወደ ገንዘብ እየተለወጠ ከግምት እየገቡ እንደሆነ ጠቁመው በኢትዮጵያ ያለው የቀመር ሁኔታ ግን ይህንን ለማካተት አይፈቅድም፣ ከተለመደው £^Eîr ዘይቤም ውጭ መስራት በራሱ ችግር አለበት ብለዋል።

በዚህ ዙሪያ አንድ ተሳታፊ ተጨማሪ አስተያየት ሲሰጡ በእርግጥ በሀገራችን በሴቶች የሚሰሩት ከላይ የተጠቀሱት አይነት ስራዎች ግምት ውስጥ ለማስገባት እና በስሌቱ ውስጥ እንዲታሰቡ ለማድረግ የአሰራሩን ሁኔታ ጠበቅ የማድረግ ልምድ መኖሩን ጠቁመው በሌሎች ሀገሮች ገበያ ላይ የማይወጣ የስራ አይነት የአንድ ሀገር አመታዊ ገቢ ውስጥ መካተት የለበትም የሚል ባህላዊ የኢኮኖሚ አስተሳሰብ እንደነበር አሁን አሁን ግን ይሄ እየተለወጠ ገበያ ላይ የማይወጣው ስራ ከሚወጣው የበለጠ ስለሆነ በቀመሩ ተስተካክሎ እንዲሰላ እየተደረገ ነው ብለዋል። በዚህ ረገድም ሴቶችና ሌሎች ገበያ ላይ የማይወጣ ስራ የሚሰሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ምን እየሰሩ ነው? ይሄስ በሀገር ኢኮኖሚ ላይ ያለው ውጤት ምንድነው? የሚለውን ለማየት በፖሊሲ አስተያየትና ውይይት እየተደረገበት ነው ብለው በምሳሌነት ሴቶች እቃንና ልጆቻቸውን ተሸክመው ከቦታ ቦታ ማዘዋወራቸው ራሱ ለሀገሪቱ የትራንስፖርት ዘርፍ አስተዋፅኦ ስላለው ከግምት ውስጥ ሊገባ ይገባል ብለዋል።

ሌላ ተሳታፊ አቶ አለማየሁ ፅሁፋቸውን ባቀረቡበት ወቅት የአርሶአደር ሴቶች እምብዛም ጭቆና እንዳልደረሰባቸው አድርገው እንዳቀረቡ ጠቁመው በእርሳቸው ልምድ ግን እንዳውም እነዚህ ሴቶች ለምሳሌ በከረዩ፣ በአፋር፣ በቤንሻንጉል ያሉ ሴቶች ከፍተኛ የስራ ጫና እንዳለባቸው የሀብት ክፍፍልን እና የሀብት ቁጥጥርን በሚመለከትም እነዚህ ሴቶች ምንም ድርሻ እንደሌላቸው ገልፀው አቶ አለማየሁ እንዴት እነዚህ ሴቶች ጭቆና አልደረሰባቸውም ይላሉ? በማለት ጠይቀዋል፡፡

አቶ አለማየሁ ለዚህ ምላሽ ሲሰጡ ፅሁፋቸውን ባቀረቡበት ወቅት አርብቶ አደር ሴቶች ጭቆና አልደረሰባቸውም ሳይሆን እነዚህ ሴቶች ከሌሎች ጋር ሲወዳደር አንዳንድ የተሻለ ሁኔታ አለ ነው ያልኩት በማለት እርማት \¼pው ከእሳቸው ልምድ በመነሳትም የንብረት ባለቤትነትን የሚያረጋግጡ ባህላዊ በጎ አሰራሮች አሉ ብለው ለምሳሌ ከብት በሚያረቡት ማህበረሰብ አካባቢ በአንፃሩ የተሻለ የንብረት ይዞታ እንዳላቸው ያደረጉት ጥናት እንደሚያመለክትም ገልፀው ይህ ማለት ግን ሴቶቹ ምንም አይነት ችግር የለባቸውም ማለት እንዳልሆነ ተናግረዋል፡፡

ሌላ ተሳታፊም ለአቅራቢዎቹ የሴቶች ችግር የተወሳሰበና ከባህል ከሀይማኖት ˆ~ ከተለያዩ ልማዶች ጋር የተገናኘ መሆኑን ጠቁመው ችግሩን ለመፍታት ከየት መጀመር አለበት እያንዳንዳችንስ ምን እናድርግ የሚል ጥያቄ ለሁለቱም አቅራቢዎች ጠይቀዋል፡፡

አቶ አለማየሁ ለዚሁ ጥያቄ መልስ ሲሰጡ ጥያቄውን መድረኩ በጥልቀት ሊያየው እንደሚገባ ገልፀው ይሄ የተለያዩ ባለሙያዎችን ተሳትፎ የሚጠይቅ መሆኑን ተናግረዋል፡፡ ሴቶችን የንብረት ባለቤት ማድረግ የሴቶችን ችግር ለመቅረፍ አንዱ መሰራት ያለበት መሆኑንም ገልፀው በድርጅታቸውም ሴቶች የት ጋር የበለጠ ሀይል/ስልጣን እንዳላቸው ተጠንቶ ወተት፣ አይብ፣ ቅቤን የመሳሰሉ የከብቶች ምርቶች ላይ መሆኑ ሲረጋገጥ ለአንድ ቤተሰብ ላም ቢሰጥ ከላሟ የሚገኘው ምርት ወደ ሴቷ ስለሚሄድ ሴቷን በቤቷ ለተሻለ ውሳኔ ሰጭነት ደረጃ ያበቃታል በሚል እዚህ ላይ ድርጅታቸው በመስራት ላይ እንደሚገኝ ገልፀዋል፡፡

አቶ ሲራጅም በበኩላቸው ጥያቄው አስቸጋሪ ነው ብለው ድህነትን ለመቅረፍ በመጀመሪያ መተኮር ያለበት ገጠር ባለው ቤተሰብ ላይ ነው፣ መንግስት ŠMë}–×t'å ፕሮጀክቶችም ያለው አካሄድ ወደ ወረዳ ብሎም ወደ ቀበሌ የወረደ ነው፡፡ ችግሩን ለመፍታት በግልም ከፍተኛ ጥረትንና ፈጠራን ˆ¿«éAåN ውሳኔን ይጠይቃል፣ የተፈጥሮን አካባቢ ከህልውናችን ጋር ያያያš እንደሆነም ውሀና አፈር እየጠፉ ባለበት ከአካባቢ የተፈጥሮ መመናመን የተነሳም መሰደድ ባለበት ሁኔታ ችግሩን ለመፍታት በኛ አቅምና ደረጃ ማድረግ ያለብን አንዱና ዋንኛው ነገር አካባቢን መንከባከብ ነው፣ ይሄ ደግሞ የሁሉንም የህብረተሰብ ክፍል ተሳትፎን ይጠይቃል ብለዋል፡፡

ከዚህ በመቀጠል አንድ ተሳታፊ ለአቶ ሲራጅ ባቀረቡት ጥያቄ የመሬት አጠቃቀምንና ባለቤትነትን በተመለከተ በኦሮሚያ ክልል የወጣው አዋጅ ሴቶች እኩል ድርሻ እንደሚኖራቸው ደንግጓል፡፡ ነገር ግን በተግባር መሬትን የመካፈል መብት አላቸው ወይ? መብቶቻቸውንስ አውቀው ወደ ህግ የመሄድ ሁኔታ አለ ወይ? ብለው ጠይቀዋል፡፡

አቶ ሲራጅ ጥያቀውን ለመመለስ ያለፈውንና የአሁኑን የመሬት ሁኔታ ነጣጥሎ ማየት ተገቢ ነው ብለው በዚሁ ላይ ሰፊ ገለፃ ሰጥተዋል፡፡ በንጉሱ ዘመን ለፖለቲካ ስልጣን የተጠጉ ናቸው የመሬት ባለቤትነት እድል የነበራቸው፣ በደርግ ዘመነ መንግስት ደግሞ

የገጠሯ ሴት የተሻለ እድል አግኝታ በስሟ ካርድ ቆርጣ መገበር ጀምራ ነበር፡፡ በነበረው አሰራር ውስጥ ህጉ ሙሉ ለሙሉ አልጠበቃትም ይሄውም ከመሬቱ የሚገኘውን ንብረት በበላይነት የሚያስተዳድረው በዛን ጊዜም ወንዱ ነበር፡፡ አሁን ባለው ሁኔታ ደግሞ የኦሮሚያን የገጠር መሬት አዋጅ ስናይ ሴቶች ከባለቤታቸው እኩል የመሬት ባለቤትነት መብት አላቸው፣ የመሬት ባለቤትነትን በሚያረጋግጠው ሰርተፍኬት ላይም የሁለቱ ስም ይሰፍራል፡፡ ይሄ ማለት ሴቷ ከባለቤቷ እኩል የመሬት ተጠቃሚ ትሆናለች ማለት ነው ብለው እንግዲህ አዋጁ በዚህ መልኩ ተቀምጧል ከዚህ በኋላ የሚቀረው አዋጁን ተግባራዊ በማድረግ ሂደት ላይ ሀገሪቱ ከደረሰችበት የእድገት ደረጃም አንፃር እየታየና ከፍተኛ ጥንቃቄ እየተደረገ አዋጁን መተግበር ነው ብለዋል፡፡ ሲያጠቃልሉም ሴት ከወንድ እኩል የመሬት ባለቤት እንድትሆን ህጉ ያረጋግጣል፣ ህጉን በተገቢው መንገድ ማስፈፀም ቀጣዩ እርምጃ ይሆናል ይህ ሲሆን ደግሞ ከእድገታችን አንፃር እየታየ በጥንቃቄ ስራ ላይ ሊውል ይገባል ብለዋል፡፡

በማስከተልም በአቶ ሲራጅ አስተያየት ላይ አንድ ተሳታፊ ጥያቄያቸውንና አስተያየታቸውን አቅርበዋል፡፡ እኝህ ተሳታፊ ህጉ ስራ ላይ ሲውል "ከፍተኛ ጥንቃቄ መደረግ አለበት" መባሉ ላይ ጥያቄ እንደፈጠረባቸው ገልፀው በደርግ ዘመነ መንግስትም በነበረው የመሬት ይዞታ ህግ ሴቶች እኩል የባለቤትነት መብት እንደነበራቸው ገልፀው ነገር ግን በዚህ ላይ ከፍተኛ ጥንቃቄ ስለተደረገበትና በጊዜው ህጉን የሚያስፈፅሙትም አካላት ሴት መሬት ምን ያደርግላታል የሚለውን ባህላዊ አመለካከት ይዘው ስለነበር መሬት የመውረስ ባህል ካላቸው ጥቂት አካባቢዎች ውጭ ሴቶች መሬት ሳያገኙ ቀርተዋል፡፡ አሁን ደግሞ የኦሮሚያ የገጠር መሬት አዋጅ ሴቷ ከወንዱ እኩል መሬት ይኑራት ሲል ከፍተኛ ጥንቃቄ ይደረግ ማለት ምን ለማለት እንደሆነ ቢያብራሩልን ብለው አቶ ሲራጅን ጠይቀዋል፡፡

እኚሁ ተሳታፊ በመቀጠልም አቶ ሲራጅ ማብራሪያ በሰጡበት ወቅት ሴት መሬት ካገኘች ትሄዳለች ይሄ ደግሞ ከፍተኛ ችግር ይፈጥራል ማለታቸውን ጠቁመው ሴቷ መሬት ስላገኘች ተነስታ የምትሄድበት ምክንያት አይታየኝም ብለው በሀገራችን ህጎች ይወጣሉ ነገር ግን ሙሉ ለሙሉ ስራ ላይ አይውሉም፣ ስራ ላይ ሲውሉ ደግሞ ባህላዊ አስተሳሰቦች መሰረት ስለሚያደርጉ ፍትሀዊነታቸውን ያዛባዋል በማለት ጥያቄያቸው ላይ አስተያየታቸውን አክለዋል፡፡

ሌላ ተሳታፊም አቶ ሲራጅ የሴቶችን የመሬት ባለቤትነትና የኦሮሚያ የመሬት አዋጅ ላይ በሰጡት አስተያየት ላይ የራሳቸውን አስተያየት አክለዋል፡፡ በኦሮሚያ ክልል ነዋሪና ሰራተኛ መሆናቸውን የገለፁት እኝህ ተሳታፊ አዋጁ ቢወጣም ህብረተሰቡ ግን በአዋጁ ላይ ትክክለኛ ግንዛቤ እንደሌለውና አዋጁ ወረቀት ላይ ሰፈረ ማለት ተግባራዊ ሆነ ማለት እንዳልሆነ ገልፀው አዋጁን ለተጠቃሚው ህብረተሰብ በሰፊው ማስተዋወቅ እንደሚገባ ተናግረዋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ሴቶች የንብረት ባለቤት መሆናቸው የቤተሰብ ደህንነትን የበለጠ ያረጋግጣል እንጂ ለቤተሰብ መበታተን ምክንያት አይሆንም ብለው እንዲሁም ወንዶች የንብረት ባለቤት በሆኑበት ማህበረሰብ ውስጥ ንብረቱን እንደፈለጉ ሲያባክኑ ሴቶቹ ልጆቻችንን እናሳድግበት ንብረቱን አትሽጥ አትለውጥ የእኔን ንብረት አትንካ ሲሉ ምን ያገባሻል በሚል ድብደባን ጨምሮ ለተለያዩ ጥቃቶች እየተጋለጡ ይገኛሉ ብለዋል፡፡ እንዳውም እንደኦሮሚያ ክልል ሚስት የመውረስ ባህል ባለበት አካባቢ የመሬት ጥያቄን ማንሳት ለሴቶች ከባድና አደገኛ ሆኗል ብለዋል፡፡

አቶ ሲራጅ ከላይ ለቀረቡላቸው ጥያቄዎችና አስተያየቶች ጠቅለል ያለ ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በኦሮሚያ ክልል የወጣውን የመሬት አዋጅ በሚመለከት አዋጁን የሰሩትና ጥናቱን ያስጠኑት እርሳቸው መሆናቸውን ጠቁመው በተወሰኑ ቀበሌዎችና ወረዳዎች ላይም ባደረጉት ጥናትም የክልሉ ነዋሪዎች ስለአዋጁ እንደሚያውeና ከሴቶች የመሬት ይዞታ ጋርም ተያይዞ ሰፊ ውይይት እንደተደረገበት ገልፀው በእርግጥ በህብረተሰቡ አእምሮ ህጉንና የህጉን ትክክለኛ አላማ ለማስረፅ ተጨማሪ ጥረቶች እንደሚያስፈልጉ ገልፀዋል፡፡ በአዋጁ አተገባበር ላይ ጥንቃቄ መወ\− አለበት ያሉትን ሲገልፁም አዋጁን ከህብረተሰባችን እድገት እንዲሁም ከቤተሰብ እድገት አንፃር በደንብ መታየት አለበት ብለው አዋጁ ተግባራዊ ሲሆን የህዝቡን ንቃተ ህሊና ማጎልበትም ቀዳሚ ተግባር ሊሆን እንደሚገባ ጨምረው ገልፀዋል፡፡

በዚሁ ላይ አቶ አለማየሁም አስተያየት ሰጥተው ነበር፡፡ አሁን ያለው የመሬተ ይዞታ አሰራር ትክክል አይደለም፣ ለእድገት ማነቆ ነው፣ መሬት የግል መደረግ አለበት የሚሉ በርካታ ክርክሮች ይነሳሉ ብለው መሬት የግል ቢሆን ሴቶች በምን መልኩ ይጎዳሉ ወይም ይጠቀማሉ የሚለውን ጥያቄ ማንሳት ተገቢ እንደሚሆን ገልፀዋል፡፡ በተጨማሪም ሴቶች ህግ ወይም ፖሊሲ ከወጣ በኋላ ብቻ በዛ ላይ ተንተርሰው ክርክር ማድረግ ብቻ ሳይሆን ህጎችና ፖሊሲዎች ከመውጣታቸው በፊት የነቃ ተሳትፎ ቢያደርጉ የበለጠ ውጤታማ መሆን እንደሚቻልም አስምረውበታል፡፡

ሌላ ተሳታፊ በማስከተል በድህነት ¡}] ፖሊሲው በሴቶችና በወንዶች መካከል ያለውን ክፍተት ለማጥበብ ምን የተቀየሰ ስልት አለ? ከሌለ ምን ሀሳብ ያቀርባሉ? ብለው ለአቶ አለማየሁ ጥያቄ አቅርዋል፡፡ እኚህ °¦f ለአቶ ሲራጅም በኦሮሚያም ሆነ በፌደራል ያለውን የፆታ ልዩነት የሚያጠቡ ፖሊሲዎችን ቢጠቅሱልን ብለው ጠይቀዋቸዋል፡፡

አቶ ሲራጅ በፖሊሲ አቅጣጫዎች ለቀረበላቸው ጥያቄ መልስ ሲሰጡ የኢፌዲሪ ህገመንግስት በዚህ ረገድ በዋናነት የሚጠቀስ መሆኑን ገልፀው የህገመንግስቱ አንቀፅ 25 እና 44 በምሳሌነት ተጠቁሟል፡፡ የፌደራል የአካባቢ ጥበቃ ፖሊሲ ላይም በገፅ 20/21 ላይ ሴቶች በአካባቢያቸው ላይ በውሳኔ ሰጭነት የመሳተፍ መብት እንዳላቸው ተገልጿል ብለው የአካባቢ ተፅእኖ ግምገማና የአካባቢ ብክለት ቁጥጥር አዋጅ ላይም ተመሳሳይ እንድምታ አለ ብለው እነዚህ በፖሊሲ አቅጫዎች ላይም መንግስት ለሴቶች ተሳትፎ ትኩረት መስጠቱን ያሳያል ብለዋል፡፡

አቶ አለማየሁ የድህነት ቅነሳ ስትራቴጂን እንዴት ያዩታል ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ መልስ ሲሰጡ በመጀመሪያ ደረጃ ሰነዱ መልካም ሰነድ ሊሆን ይችላል ብለው የሰነዱ አመጣጥ በሌሎች የቀረበ ሀሳብ ቢሆንም ይሄ ሰነዱን መጥፎ አያደርገውም ብለው በእርሳቸው ግምት የሚያስኬድ ሰነድ ነው ብለዋል፡፡ ሰነዱ በሀገሪቱ አቅም የሚንቀሳቀስ ነገር ያለመሆኑን ጠቁመው ነገር ግን የሌሎች ሀገሮችና የለጋሾች ድጋፍ ስለሚደረግ ስራ ላይ ሊውል ይችላል ብለዋል፡፡

ከንብረት ጋር በተገናኘም ከሰነዱም ጋር አያይዘው አስተያየታቸውን ሲሰጡ በሀገሪቱ ባሉት የፍትህ ተቋማት የንብረት ጥያቄዎችን ጨምሮ በርካታ ጉዳዮች በፍ/ቤት ይታዩና መልስ ያግኙ ቢባል አሁን ባለው ጫና ተቋማቱ የሚወጡት አይመስለኝም ብለው በስራቸው ያጋጠማቸውን ልምዳቸውን ለተሰብሳቢው አካፍለዋል፡፡ እንደእርሳቸው ገለፃ ከዚህ በፊት መስሪያ ቤታቸው በሚሰራበት አካባቢ ጠለፋን ለማስቀረት አቅዶ የተለያዩ እንቅስቃሴዎችን ጀምሮ ነበር፡፡ አንዱ ያደረገው ነገርም የአካባቢውን

ሽማግሌዎች ሰብስቦ ለጠላፊዎቹ ሽምግልና እየተቀመጣችሁ እያስታረቃችሁ ጠለፋ እንዲስፋፋ አድርጋችኋል ስለዚህ ይህንን አቁሙ፣ ጠለፋ በመንግስት ላይ የሚፈፀም ወንጀል ስለሆነ መንግስት ነው መፍታት ያለበት ተባሉ:: ሽማግሌዎቹ በሀሳቡ ተስማምተው ሽምግልና መቀመጥ አቆሙ:: በጊዜው ታዲያ አንድ ወጣት ትጠለፍና ጠላፊው ይታሰርና ወዲያው በዋስ ሲፈታ ይሄድና የተጠቂዋን ቤተሰቦች የእህል ክምር ያቃጥላል:: በኋላ ላይም አቶ አለማየሁና የስራ ባልደረቦቻቸው ሲሄዱ ተጠቂዎቹ መንግስት ጉዳዩን ይየው ብላችሁ እኛ በራሳችን መንገድ ሳንይዘው ቀርተን ይþîው የደረሰው¿ ጉዳr ተመልከቱ ብለው መለሷቸው:: አቶ አለማየሁ በመጨረሻ ላይ ሲናገሩ ከዚህ ልምዳቸው የተማሩት እንዲህ አይነት ችግር ሲፈጠር ምላሽ ለመስጠት ህብረተሰቡ የተሻለ አሰራሮች እንዳሉትና አንዳንድ ጊዜ በበጎ ታስበው የሚሰሩ ስራዎች ጥንቃቄ ካልታከለባቸው ውጤታቸው አደገኛ ሊሆን እንደሚችል ነው::

በማስከተልም S^r p¾MV £L'¦¦ ¼~q" ÒAåÚv £dTIå \éD¿& ወ/ሮ ኦርጅናል ወ/ጊዮርጊስ ከህግ ባለሙያ ሰቶች ማህበር «Rርአተ-ፆታና ህ·» በሚል Y˜^ ÒAåÙ አቅርበዋል::

በመቀጠልም ወ/ሮ ለኔሲል አስፋው ከጂ.ቲ.ዜድ (ጋልÞ) «Rርአተ-ፆታና አስተዳደር» በሚል ፅሁፋቸውን አቅርበዋል:: በማስከተልም አቶ ተሾመ ሴኜ ከኦሮሚያ ሴቶች ጉዳይ ፅ/ቤት «Rርአተ-ፆታና ማህበራዊ አገልግሎቶች» በሚል ርእስ ፅሁፋቸውን †¡YI'å 'å¨¨r p‹B®mt""::

የመጀመሪያው ጥያቄ የቀረበው ለወ/ሮ ኦርጅናል ሲሆን ጥያቄውም በገለፃቸው ላይ የህግ እና የፖሊሲ ችግር የለብንም ማለታቸውን ጠያቂዋ ጠቁመው ችግሩ የህግና የፖሊሲ ካልሆነ የአፈፃፀም ወይም የአስፈፃሚው አካል ተጠያቂ ሆኖ ያላመገኘት ወይም ደግሞ የሚጠይቅና የሚቀጣ አካል ባለመኖሩ ምክንያት ሊሆን ይችላል ብለው በአቅራቢዋ አስተያየት የትኛው ችግር በቀዳሚነት እንደሚፈረጅ ጠይቀዋል::

ወ/ሮ ኦርጂናል ለዚህ ጥያቄ ምላሽ ሲሰጡ ህጎቻችንና ፖሊሲዎቻችን ጥሩ ናቸው ሲባል ሁሉም ህግና ፖሊ\é ምሉዕ ነው ማለት አይደለም፣ አድሎአዊ ህጎችም አሉ ነገር ግን ከ1949 —.ም ጀምሮ የወጡት ህጎች በርካታ በጎ ገፅታዎች አሏቸው ሊያሰሩም ይችላሉ:: ለምሳሌ ዛሬ ር˜ሰ ጉዳይ ሆነው የሚያነጋግሩን ጉዳዮች በህጉ ተዳሰው እናገኛቸዋለን:: ለምሳሌ በ1949 ዓ.ም. የወጣው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ ላይ ልደትና ሞት እንዲመዘገብ& ያልመዘገበ ሀኪምም እንዲቀጣ ተደንግጓል፣ከዚህ በተጨማሪም ህፃናትን ከዲሲፕሊን በላይ መቅጣት ህጉ ይከለክላል ብለው& ህጎች ቢኖሩN ተግባራዊነታቸው ግን ሙሉ ለሙሉ እንዳልተረጋገጠ ገልፀዋል፣ በሀገራችንም ያለው መሰረታዊ ችግር የህግ ንቃት አለመኖር ÃNY ነው ብለዋል::

ቀደም ብሎ በጠያቂዋ እንደ ችግር የተጠቆሙትን የአፈጻጸም፣ አስፈጻሚው አካል ተጠያቂ ሆኖ ያለመገኘትና የሚጠይቅና የሚቀጣ አካል አለመኖሩ የሚሉትን በሙሉ በእርሳቸውም አስተሳሰብ ማነቆዎች LD~t'å¿ ወ/ሮ ኦርጂናል ገልፀው ሌሎች ተጨማሪ ችግሮችም እንዳሉ ተናግረዋል::

ይህንኑ ሲያብራሩ በሀገራችን ህጎች ቁልጭ ብለው ተቀምጠው እንኳን ስራ ላይ ሲውሉ ግን ሰዋዊ ባህሪ ይጋባባቸዋል፣ከዚህም የተነሳ ህጎች እንደተፈለገው ይተረጎማሉ:: ለምሳሌ አንዲት የ4 አመት ልጅ በአስተማሪዋ ትደፈርና በወንጀለኛ መቅጫ ህጉ አንቀጽ 589

ን–ስ ቁጥር 2 እስከ 15 አመት የሚያስቀጣ ወንጀል ሆኖ ሳለ ተከሳሹን የሚያውቀው ሰው እዛ ስላለ በ594 ይከሰሳል። ይሄ የሆነበት ምክንያት አንዲት ልጅ ፈቅዳ የግብረ ስጋ ግንኙነት ብትፈፅም ቅጣቱን ስለሚያቀለው ነው። ስለዚህ የ4 አመት ልጅ ፈቃድ መስጠት ትችላለች ከሚለው መነሻ ተነስቶ በ594 ክስ ይመሰረትባታል። ይሄ በአሰራር ላይ ካጋጠሙኝ ጉዳዮች መሀል እንደምሳሌ Eጠቀስ ይችላል ብለው ሌላ ተጨማሪ ምሳሌ ሰጥተዋል።

ህጎችን በማስፈፀም ላይ ያሉ ችግሮችንም ወ/ሮ ኦርጅናል ገልፀዋል። ለምሳሌ አስገድዶ መድፈርና ጠለፋ ሲፈፀም ወንጀሉ የመንግስት ወንጀል ስለሆነ እርቅ ቢኖር እንኳን ክሱ አይቆምም። ክሱ የሚቆመው የጋብቻ ሁኔታዎች ከተሟሉና ተጠቂዋ ፈቅዳ አጥቂዋን ካገባችው ነው። በዚህ መልኩ ፈቃድና እድሜ ከግምት የሚገቡ ሆኖ እያለ የ13 አመት ልጅ ተጠልፋ ክስ ተመስርቶ ፈቅጄ አግብቻለሁ ብላ ስትመጣ ፍርድ ቤቱ ክሱን ያቆመበት ሁኔታ አለ። ይህ እንግዲህ በአፈፃፀም ላይ ያለውን ችግር ያሳየናል ብለዋል።

በማስከተልም አቅራቢዋ ተጨማሪ ምሳሌ ሲሰጡ በወንጀለኛ መቅጫ ህግ መሰረት በሀገራችን ሴተኛ አዳሪዎች አይቀጡም፣ የሚቀጣው እነርሱን በዚህ ስራ ላይ ያሰማራቸውም ሰው ሆኖ ሳለ እስከዛሬ ግን ያሰማራ ሰው ሲቀጣ አላየሁም ሴተኛ አዳሪዎች ግን አደገኛ ዝውውር በሚል አንቀፅ ይታሰራሉ ይቀጣሉ ብለዋል።

ውሳኔ Mዘግየት ሌላው ችግር መሆኑንም ወ/ሮ ኦርጅናል ገልፀዋል። ይህንንም በምሳሌ ሲያብራሩ ዛሬ አንዲት ልጅ ተደፍራ ጉዳዩ የሚቀርበው ከ4 አመት በኋላ ነው። የዚህን ጊዜ ልጅቱ ታድጋለች የደረሰባትንም በደል ትረሳዋለች፣ ለማስታወስም አትፈልግም። ለምስክርነት ስትጠራ እንደገና ቁስሏን መቀስቀስ ይሆናል እንዳትተው ደግሞ ማስረጃ ሊበላሽ ይሆናል። የልጅቱን ስቃይ ያየ ወላጅ ክሱን ለማቆም እንኳን ቢፈልግ በመንግስት ላይ የተፈፀመ ወንጀል ስለሆነ ፋይሉን መዝጋት አይቻልም። ስለዚህ ከፍትC መዘግየት የተነሳ ተጠቂዋ እንደገና ለተጨማሪ ስቃይ ትዳረጋለች ብለዋል።

ከዚህ በተጨማሪም መጋፈጥን በሀገራችን አለመድንም። ጉዳት/ጥቃት በደረሰ ጊዜ እንኳን ገፍተን አንወጣም። ሌላው ሀገር ህዝቦች ተከራክረው ህጎችን ያሽራሉ እኛ እንኳን ህግን ልናሽር ይቅርና ግልፅ በሆኑ ጉዳዮች ላይ እንኳን ገፍተን ጥያቄ አናቀርብም። ለምሳሌ ህገ መንግስቱ በአንቀፅ 35 ላይ የድጋፍ እርምጃ በፖለቲካ በኢኮኖሚ እንዲሁም በማህበራዊ ዘርፍ በግልም በመንግስትም ተቋማት ተግባራዊ እንዲሆን ይደነግጋል። ነገር ግን እንኳንስ በግል በመንግስትም ተቋማት ይህ ተግባራዊ ሲሆን አናይም እኛም ጉዳዩን ወደሚመለከተው አካል በመውሰድ ጥያቄ አናቀርብም። የጡረታ ጉዳይም እንደ ሌላ ምሳሌ ሊወሰድ ይችላል። ባልና ሚስት ሲለያዩ ጡረታ አይካፈሉም የሚል አስተሳሰብና አሰራር አለ። ነገር ግን የጋራ ሀብታቸው ከሆነው ከደሞዛቸው የሚዋጣ በመሆኑ ሊካፈሉት ይገባል። ይህ ሆኖ ሳለ አንድም ሰው ይህን ለመፈተሽ ግን ገፍቶ የመጣም የለም። እንዲህ ያሉ ጉዳዮችን ፍርድ ቤት ወስደን ብንሽነፍ እንኳን ብዙ ተምረንበት እናልፋለን በማለት አቅራቢዋ ተናግረዋል።

በመቀጠልም በሀገራችን የማይፈፀሙ ህጎች የሚወጡበት ጊዜም እንዳለ ጠቁመዋል። በምሳሌነትም በወንጀለኛ መቅጫ ህጉ ላይ ፅንስ ማቋረጥን በሚመለከት የወጣውን ህግ አቅርበዋል። በእርሳቸው ገለፃ ህጉ ፅንስ ማቋረጥን የሚፈቅደው ለእናትየው ጤንነት አስጊ ሆኖ ሲገኝ ወይም ህይወቷን ለማዳን ሲባል ይህም ደግሞ በሀኪም ሲረጋገጥ ብቻ ነው። በሀገራችን የወንጀለኛ መቅጫ ህግ መሰረት እንኳን ፅንስ ተቋርጦ ይቅርና

ሙከራው ራሱ ያስቀጣል። ይህ በእንዲህ እንዳለ ግን ብዙ ሴቶች ፅንስ ያቋርጣሉ እነሱም ሆኑ ተባባሪዎቻቸው ሲከሰሱ እና ፍርድ ቤት ሲቀርቡ ግን አይታይም ብለዋል።

ወ/ሮ ኦርጂናል ንግግራቸውን ሲያጠቃልሉ እነዚህን ሁሉ ችግሮች ለመፍታት ብዙ ትግል ይጠብቀናል። ህብረተሰቡን ማስተማርና የሴቶች ጥቃቶች እንዲስ L ፈ ማድረግ ያስፈልጋል፣ ሴቶች ባላቸው ጠባብ ጊዜም ቢሆን መማር አለባቸው፣ ችሎታ እንዳላቸው እና ትልቅ ቦታ መድረስ እንደሚችሉም ማሳመን ያስፈልጋል፣ የመደራደር አቅማቸውንም ማጎልበት ያስፈልጋል ብለዋል።

በማስከተል አንድ ተሳታፊ ለወ/ሮ ለኤሲል ጥያቄያቸውን አቅርበዋል። አቅራቢዋ ሴቶችን ወደ ፖለቲካ መድረኮች እንዲመጡ መንግስት በህግ በፖሊሲ ረገድ ምን ማድረግ አለበት? ሴቶችስ ወደ ፖለቲካ መድረክ እንዳይመጡ ጋሬጣ የሆኑ አንዲሁም ደግሞ የሚደገፉና የሚያበረታቱ ሁኔታዎች አሉ ወይ? በዚህስ ረገድ የምርጫ ህጉን ተመልክተዋል ወይ? የሚሉ ጥያቄዎች ቀርቦላቸዋል።

ወ/ሮ ለኤሲል ለእነዚህ ጥያቄዎች ሰፊ ማብራሪያ ሰጥተዋል። ሴቶች ወደ ፖለቲካ መድረክ እንዳይመጡ ዋና የሆኑ ችግሮችን በፅሁፋቸው ለመጠቆም እንደተፈለገ ገልፀው ዋና ችግር ብለው ካስቀመጧቸው ውስጥ ባህል አንዱ መሆኑን ተናግረዋል። እንደ አቅራቢዋ ባህል የሰዎችን አመለካከት፣ አስተሳሰብና ስለአንድ ነገር ያላቸውን ግምት የሚቀርፅ ስለሆነ ሴቶች¿ ወደ ኋላ የሚያስቀረው ባህላችን ከተቀየረ ሌሎቹ ጉዳዮች ሁሉ አብረው ይስተካከላE ብለዋል። የሴቶችን ተሳትፎ በፖለቲካም ሆነ በሌሎች ዘርፎች ከፍ ለማድረግ ትምህርት ቁልፍ ሚና እንዳለው ገልፀው ሴት ተምራ የት ትደርሳለች፣ ሴት የባሏ ናት፣ ሴት የምታደምጥ ናት የሚባሉ በአስተዳደጋችን ውስጥ ያሉ አባባሎችንና አመለካከቶችን መለወጥ እንደሚያስፈልግም አስምረውበታል።

ወ/ሮ ለኤሲል ሴ s ችና ወንዶች በልማት እኩል ሚና እንዳለቸውና የልማት አጋሮች እንደሆኑ ግንዛቤ በህብረተሰባችን ሊሰርፅ ይገባል ብለው በአብዛኛው ትምህት ጥቅም ላይ የዋለው ስራ ለመያዝ ነው እን± የእያንዳንዳችንን አመለካከት እን«ለወጠ ጥያቄ እንዳላቸው ተናግረዋል። እንደርሳቸው ትምህርት ሲባል ማሰብን ማመዛዘንን (rationalize)& ግራና ቀኝን& ጥቅምንና ጉዳትን ማየትን ያጠቃልላል እንጅ ፊደል መቁጠር ብቻ አይደለም። ወደ ፖለቲካ ስልጣን ሲመጣ ደግሞ መምራትን፣ ማስተማርን፣ ፈር መቅደድን ይጠይቃል ይህንን ለማድረግ ደግሞ መከራከር እና መወያየት ያስፈልጋል። ለዚህ ደግሞ እውቀትና ጥንካሬ ያስፈልጋል ብለዋል።

ከዚህ በተጨማሪ ሴቶች ላይ ያለውን የቤት ውስጥ የስራ ጫና ህብረተሰቡ ከእነሱ የሚጠብቀው ነገር ይሄውም በቤት ውስጥ እንዲገቱና ጥሩና ቆንጆ ሚስት እንዲሆኑ መሆኑ ከፍተኛ ተፅእኖን እነዳሳደረ ገልፀው ይሄ በሴቶች ላይ ያለ የተሳሳተ ግምትና አስተሳሰብ ተወግዶ ሴቶች እንደ አንድ ብቁ ዜጋና ችሎታ እንዳለው ሰው መታየት መቻል አለባቸው። በቤት ውስጥ ሴቶችን አስሮ የሚያስቀምጠው ሁኔታ ሴቶችን አሰልችና ተደጋጋሚ በሆነ ስራ እንዲጠመዱ ከማድረጉም በተጨማሪ አስተሳሰብን የማያሳድግ አመለካከትን የማያዳብር ነው። ይሄ አይነቱ አመለካከትና አሰራር ከቤት ጀምሮ መለወጥ አለበት። ሴት መምራት እንደምትችል ቤተሰብም ህብረተሰብም መቀበል አለበት ብለዋል።

ወ/ሮ ለኤሲል አንዳንድ የመፍትሄ ሀሳቦችንN ጠቁመዋል፡፡ ህብረተሰቡ ለሴቶች የተሻለ ግምት እንዲኖረውና የሴቶችን የፖለቲካ ተሳትፎ እንዲበረታታ ስልት መቀየስ እንደሚያስፈልግ ተናግረዋል፡፡ በፖለቲካ ምርጫ ጊዜ የተወሰኑ መቀመጫዎችን ለሴቶች መተው ተገቢ እንደሚሆን ገልፀው በምሳሌነት የሁለት ሀገሮችን ተሞክሮ አካፍለዋል፡፡ ለምሳሌ በስዊድን 'Proportional Representaion' በሚል 45 በመቶ የሚሆነው መቀመጫ ለሴቶች ተትቷል፡፡ በሞዛምቢክ ስራ ላይ የዋለው 'Zebra List' የሚባለው ለምርጫ የሚቀርብ ማንኛውም የፖለቲካ ፓርቲ ከሦስት ሰዎች ውስጥ አንዷ የግዴታ ሴት እንድትሆን አድርጓል፡፡ እነዚህን መሰል አሰራሮች ከሀገራችን ሁኔታ ጋር በማዛመድ ስራ ላይ ሊውሉ ይችላሉ ብለዋል፡፡

ከዚህ በተጨማሪም እስካሁን ድረስ የነበሩትና ያሉን ህጎች ባላቸው ጉድለት እንኳን ስራ ላይ ቢውሉ ያሰሩን ነበር ነገር ግን በብዙ ፖለቲካዊ ምክንያቶች ወረቀት ላይ ብቻ ሰፍረው ቀርተዋል፡፡ ለዚህ ሁላችንም ተፅዕኖ ማድረግ~ መታገል አለብን፣ መንግስትም ቃሉን መጠበቅ አለበት፡፡ ግልፅ ሆነን በችግሮቻችን በጉድለቶቻችን ላይ መነጋገር አለብን መገፋፋት ሳይሆን በመደጋገፍ መስራት አለብን፣ የሴቶች ጉዳይ ሁለገብ ነውና የጋራ መድረኮችን ፈጥረን መወያየትN አለብን ብለዋል፡፡

በማስከተል አንድ ተሳታፊ ለአቶ ተሾመ ጥያቄ አቅርበው ነበር፡፡ አቅራቢው በፅሁፋቸው በኦሮሚያ ክልል ያሉ ሴቶች የመገናኛ ብዙሀን ተጠቃሚነታቸው 9 በመቶ ነው ማለታቸውን አስታውሰው ሴቶች የመገናኛ ብዙሀን ተጠቃሚ እንዲሆኑ ምን መደረግ እንዳለበት ጠይቀዋል፡፡

አቶ ተሾመ ሲመልሱ 9 በመቶ ሴቶች 26 በመቶ ደግሞ ወንዶች የመገናኛ ብዙሀን ተጠቃሚዎች እንደሆኑ በክልሉ የተደረገ አንድ ጥናት እንደሚያሳይ ገልፀው የሴቶችን ተጠቃሚነት ከፍ ለማድረግ አንዱና አስተማማኝ መንገድ ሴቶችን የንብረት ባለቤት እንዲሆኑ ማድረግ ነው ብለዋል፡፡ በሀገራችን ሬዲዮ ወይም ሌላ ንብረት በወንዱ ቁጥጥር ስር ስለሆነ ሴቶቹ እምብዛም ድርሻ የላቸውም ስለዚህ ይህንን ልዩነት በማጥበብ ችግሩን መፍታት ይቻላል፣ መንግስትም በዚህ ዙሪያ በቂ በጀት በመመደብ ችግሩን ሊያቃልል ይገባል ብለዋል፡፡

በዚሁ ጥያቄ ላይ ወ/ሮ ለኤሲል አስተያየታቸውን አክለዋል፡፡ በብዙ አፍሪካ ሀገሮች ስራ ላይ የዋለውን የማህበረሰብ ሬዲዮ (Community Radio) በሀገራችን ስራ ላይ ቢውል ችግሩን ያቃልለዋል፣ በመገናኛ ብዙሀን ዙሪያ የጠለቀ ልምድ ካላቸው ድርጅቶች ጋር ግንኙነት ፈጥሮ ልምድ መለዋወጥ፣ የሴቶችን ጥያቄ የህብረተሰብ ጥያቄ አድርጎ የመመልከት ባህልን በመገናኛ ብዙሀን ባለሙያዎች መካከል ማዳበር፣ የሴቶችን መልካም ገፅታ በመገናኛ ብዙሀን አጉልቶ ማውጣት ተገቢ ነው ብለዋል፡፡

ወ/ሮ ኦርጂናልም በበኩላቸው የተነሱት ችግሮች ሁሉ ሊፈቱ የሚችሉት መንግስት በበቂ ሁኔታ l R Y–p-Ó q µ¡«©v በጀት ሲመድብ ነው፣ ፖሊሲዎች እና ህጎች በበጀት ካልተደገፉ በስተቀር ስራ አይሰራም ብለዋል፡፡

FSS PUBLICATIONS LIST

FSS Newsletter

Medrek, now renamed BULLETIN (Quarterly since 1998. English and Amharic)

FSS Discussion Papers

No. 1. *Water Resource Development in Ethiopia: Issues of Sustainability and Participation*. Dessalegn Rahmato. June 1999
No. 2. *The City of Addis Ababa: Policy Options for the Governance and Management of City with Multiple Identitiy*. Meheret Ayenew. December 1999.
No. 3. *Listening to the Poor: A Study Based on Selected Rural and Urban Sites in Ethiopia*. Aklilu Kidanu and Dessalegn Rahmato. May 2000
No. 4. *Small-Scale Irrigation and Household Food Security. A Case Study from Central Ethiopia*. Fuad Adem. February 2001
No. 5. *Land Redistribution and Female-Headed Households*. By Yigremew Adal. November 2001
No. 6. *Environmental Impact of Development Policies in Peripheral Areas: The Case of Metekel, Northwest Ethiopia*. Wolde-Selassie Abbute. Forthcoming, 2001
No. 7. *The Environmental Impact of Small-scale Irrigation: A Case Study*. Fuad Adem. Forthcoming, 2001
No. 8. *Livelihood Insecurity Among Urban Households in Ethiopia*. Dessalegn Rahmato and Aklilu Kidanu. October 2002
No. 9. *Rural Poverty in Ethiopia: Household Case Studies from North Shewa*. Yared Amare. December 2002
No. 10. *Rural Lands in Ethiopia: Issues, Evidences and Policy Response*. Tesfaye Teklu. May 2003
No. 11. *Resettlement in Ethiopia: The Tragedy of Population Relocation in the 1980s*. Dessalegn Rahmato. June 2003

FSS Monograph Series

No. 1. *Survey of the Private Press in Ethiopia: 1991-1999*. Shimelis Bonsa. 2000
No. 2. *Environmental Change and State Policy in Ethiopia: Lessons from Past Experience*. Dessalegn Rahmato. 2001

FSS Conference Proceedings

1. *Issues in Rural Development. Proceedings of the Inaugural Workshop of the Forum for Social Studies, 18 September 1998*. Edited by Zenebework Taddesse. 2000
2. *Development and Public Access to Information in Ethiopia*. Edited by Zenebework Tadesse. 2000
3. *Environment and Development in Ethiopia*. Edited by Zenebework Tadesse. 2001
4. *Food Security and Sustainable Livelihoods in Ethiopia*. Edited by Yared Amare. 2001
5. *Natural Resource Management in Ethiopia*. Edited by Alula Pankhurst. 2001
6. *Poverty and Poverty Policy in Ethiopia*. Special issue containing the papers of FSS' final conference on poverty held on 8 March 2002

Consultation Papers on Poverty

No.1. *The Social Dimensions of Poverty*. Papers by Minas Hiruy, Abebe Kebede, and Zenebework Tadesse. Edited by Meheret Ayenew. June 2001
No.2. *NGOs and Poverty Reduction*. Papers by Fassil W. Mariam, Abowork Haile, Berhanu Geleto, and Jemal Ahmed. Edited by Meheret Ayenew. July 2001
No.3. *Civil Society Groups and Poverty Reduction*. Papers by Abonesh H. Mariam, Zena Berhanu, and Zewdie Shitie. Edited by Meheret Ayenew. August 2001
No.4. *Listening to the Poor*. Oral Presentation by Gizachew Haile, Senait Zenawi, Sisay Gessesse and Martha Tadesse. In Amharic. Edited by Meheret Ayenew. November 2001
No.5. *The Private Sector and Poverty Reduction [Amharic]*. Papers by Teshome Kebede, Mullu Solomon and Hailemeskel Abebe. Edited by Meheret Ayenew, November 2001
No.6. *Government, Donors and Poverty Reduction*. Papers by H.E. Ato Mekonnen Manyazewal, William James Smith and Jeroen Verheul. Edited by Meheret Ayenew, February 2002.
No.7. *Poverty and Poverty Policy in Ethiopia*. Edited by Meheret Ayenew, 2002

Books

Ethiopia: The Challenge of Democracy from Below. Edited by Bahru Zewde and Siegfried Pausewang. Nordic African Institute, Uppsala and Forum for Social Studies, Addis Ababa. 2002.

Special Publications

Thematic Briefings on Natural Resource Management, Enlarged Edition. Edited by Alula Pankhurst. Produced jointly by the Forum for Social Studies and the University of Sussex. January 2001.

New Series

- **Gender Policy Dialogue Series**

No. 1. *Gender and Economic Policy*. Edited by Zenebework Tadesse. March 2003
No. 2. *Gender and Poverty (Amharic)*. Edited by Zenebework Tadese. March 2003

- **Consultation Papers on Environment**

No. 1. *Environment and Environmental Change in Ethiopia*. Edited by Gedion Asfaw. Consultation Papers on Environment. March 2003
No. 2. *Environment, Poverty and Gender*. Edited by Gedion Asfaw. Consultation Papers on Environment. May 2003
No. 3. *Environmental Conflict*. Edited by Gedion Asfaw. Consultation Papers on Environment. July 2003
No. 4. *Economic Development and Its Environmental Impact*. Edited by Gedion asfaw. Consultation papers on Environment. August, 2003
No. 5. *Government and Environmental Policy*. Consultation papers on Environment. January, 2004

- **FSS Studies on Poverty**

No. 1. *Some Aspects of Poverty in Ethiopia: Three Selected Papers*. Papers by Dessalegn Rahmato, Meheret Ayenew and Aklilu Kidanu. Edited by Dessalegn Rahmato. March 2003.
No. 2. *Faces of Poverty: Life in Gäta, Wälo*. Harald Aspen. June 2003
No. 3. *Destitution in the North-Eastern Highlands of Ethiopia*. Yared Amare. August, 2003

FSS Annual Reports

Yearly since 2000.

Forum for Social Studies

The Forum for Social Studies (FSS) is an independent, non-profit institution engaged in policy-oriented research on the development challenges facing Ethiopia. It provides an open forum for the discussion of public policy and promotes public awareness. FSS believes that encouraging broad participation in policy debates is an important contribution to the democratic process. To achieve its goals, FSS organizes public conferences, and publishes and distributes its research findings to policy makers and other government officials, civil society institutions, professionals, the business community, donor agencies and the public at large. This publication is meant to encourage public discussion of the issues concerned and their policy implications.

Gender Policy Dialogue Series

These publications are based on papers presented and discussions held at FSS' Gender Policy Dialogue Series and are meant to stimulate debate and reflection on gender issues and policy initiatives.

Address

Forum for Social Studies
P.O.Box 25864 code 1000
Addis Ababa, Ethiopia

Tel. (251-1) 57 29 90 / 57 29 91
E-mail: fss@telecom.net.et
Web Site: www. fssethiopia.org

Financial support for the Gender Policy Dialogue Series and this publication was provided by the Department for International Development (DFID) of the United Kingdom for which we are grateful.